Джейн з Ліхтарного Пагорба

Л. М. Монтгомері

Переклад: Наталя Михайлівська

Пам'яті Щасливчика,

Чарівного і ласкавого приятеля 14-ти років

1

Джейн завжди вважала, що вулиця Весела не заслуговує своєї назви. Навпаки, це, на її думку, була найсумніша вулиця Торонто, хоча в одинадцятилітньому житті Джейн було замало приїздів та від'їздів, щоб побачити багато вулиць.

Вулиця Весела повинна бути ВЕСЕЛОЮ вулицею, — думала Джейн, — з веселими приязними домами оброслими квітами, які б гукали тобі: "Привіт, як справи?", коли ти їх минаєш, із деревами, які б помахували тобі руками, і вікнами, які б підморгували тобі у сутінках. Натомість вулиця Весела була темною і похмурою, забудованою старомодними цегляними домами, що через свій вік були закопченими, а їх високі, сліпі, затулені віконницями вікна навіть не думали підморгувати хоч комусь. Дерева, які вишикувалися вздовж вулиці Веселої, були настільки старими, величезними і поважними, що про них не вдавалося думати як про дерева, так само як і про ті жалюгідні недоростки у зелених відрах біля дверей автозаправки на протилежному розі вулиці. Бабуся дуже лютувала, коли знесли старий будинок Адамса, що раніше стояв на цьому розі, і збудували на його місці нову біло-червону автозаправку. Вона

ніколи не дозволяла Френку заправлятися там бензином. Попри це, Джейн вважала, що то єдине веселе місце на вулиці.

Джейн мешкала у домі на Веселій, 60. Це був величезний цегляний дім замкового типу, з колонами при вході, високими склепінчастими георгіанськими вікнами, а також баштами і баштoчками всюди, де можна було втулити башту чи баштoчку. Оточувала його висока огорожа із кованою брамою… ця брама була знаменитістю Торонто давніх днів… Френк завжди її закривав і замикав на ніч, тому Джейн мала дуже неприємне відчуття, наче вона — зачинений в'язень.

Довкола будинку на Веселій, 60 було більше вільного простору, аніж довкола інших будинків вулиці. Спереду він мав клаптик газону, хоча трава тут добре не росла, — через старі дерева всередині огорожі, а між бічною стіною і Блур-стріт була широка вільна смуга, хоч і не настільки широка, щоб поглинути безперервний гуркіт і брязкіт Блур, яка була особливо гамірною і жвавою там, де з'єднувалася з Веселою. Люди дивувалися, чому стара місіс Роберт Кеннеді далі мешкала тут, хоча мала купу грошей і могла купити один з прекрасних нових будинків у Форест-Хілл або в Кінгсуей. Адже податок за величезну ділянку на Веселій, 60 міг розорити, а будинок безнадійно застарів. Місіс Кеннеді лише зневажливо посміхалася, коли чула такі речі, навіть із уст свого сина Вільяма Андерсона, єдиного члена її першої сім'ї, якого вона шанувала, бо він був удатним бізнесменом і доробився чималого маєтку. Вона ніколи не любила сина, але він змусив її поважати себе.

Місіс Кеннеді була цілком задоволена будинком на Веселій, 60. Вона прийшла сюди як наречена Роберта Кеннеді, ще тоді, коли вулиця Весела вважалася останнім словом вуличної моди, а будинок на Веселій, 60, побудований батьком Роберта, — одним із найрозкішніших "палаццо" Торонто. В її очах він

ніколи не переставав бути таким. Там вона прожила сорок п'ять років і там вона мешкатиме до кінця життя. Ті, кому він не подобається, не мусять там залишатися. При цьому на Джейн кидався весело-глузливий погляд, хоча Джейн ніколи не казала, що їй не подобається на Веселій, 60. Але бабуся, як давно виявила Джейн, мала надприродне вміння читати ваші думки.

В один похмурий тьмяний день у засніженому світі, коли Джейн сиділа в кадилаку, чекаючи, коли Френк відвезе її до Сент-Агата, як щодня, вона почула двох жінок, що стояли на розі вулиці та розмовляли про їхній дім.

— Ти коли-небудь бачила такий мертвий дім? — спитала молодша. — Він виглядає так, наче помер сторіччя тому.

— Цей будинок помер тридцять років тому, разом із Робертом Кеннеді, — відповіла старша жінка. — До того він був жвавим місцем. Ніде в Торонто більше не розважалися. Роберт Кеннеді любив товариське життя. Він був дуже милим, люб'язним паном. Люди не могли зрозуміти, чому він вирішив одружитися з місіс Джеймс Андерсон… вдовою з трьома дітьми. Вона уроджена Вікторія Мур, знаєш, донька старого полковника Мура… з дуже аристократичної сім'ї. Але гарна була, як намальована, і просто шаліла за ним. Люба моя, вона йому поклонялася. Казали, що ніколи очей з нього не зводила, ні на мить. А ще казали, що першим чоловіком вона ніскільки не переймалася. Роберт Кеннеді помер, коли вони вже були п'ятнадцять років одружені…, як я чула, помер саме тоді, коли народилася їхня перша дитина.

— І що, вона сама живе у цьому замку?

— Ні-ні. З нею живуть її дві доньки. Одна з них вдова чи щось схоже… а ще, здається, є якась внучка. Кажуть, що стара місіс Кеннеді страшенно деспотична, але молодша донька… вдова… доволі весела і багато виїжджає, — можеш побачити згадки про це у "Вечірньому Віснику". Дуже гарненька, а як одягається! Вона ж із Кеннеді, вдалася в батька. Як їй, мабуть, тяжко, коли її елегантні друзі відвідують її на Веселій. Ця вулиця гірше, ніж мертва, вона прогнила. Але я ще пам'ятаю часи, коли Весела була найфешенебельнішою вулицею міста. І глянь на неї зараз!

— Вицвіле панство.

— Ще гірше. На Веселій, 58 взагалі пансіон. Але стара місіс Кеннеді добре утримує дім 60, хоча придивися, — фарба на балконах починає лущитися.

— Ну, я рада, що тут не живу, — засміялася друга, коли вони побігли ловити машину.

— Добре тобі, — подумала Джейн. Хоча, якби її спитали, вона не змогла б відповісти, де хотіла б жити, якщо не на Веселій, 60. Більшість вулиць, по яких вона їхала до Сент-Агата, були звичайними і непривабливими. Бо Сент-Агата, дуже дорога ексклюзивна приватна школа, куди бабуся послала Джейн, теж містилася у районі міста, що вийшов з моди та застарів. Але Сент-Агата це не заважало… самі розумієте, що вона залишилася б Сент-Агата навіть у пустині Сахарі.

Будинок дядька Вільяма Андерсона на Форест-Хілл був дуже гарним, з ландшафтними газонами й альпінаріями, але вона не хотіла б там жити. Страшно було ступити на газон, щоб не пошкодити його оксамит, заповітний скарб дядька

Вільяма. Доводилося триматися мощеної камінням доріжки. А Джейн хотілося побігати. У Сент-Агата не можна було бігати, хіба що в іграх, але Джейн ці ігри не подобалися і вона в них доброю не була. Завжди розгублювалася та ніяковіла. В одинадцять років була вищою, ніж більшість дівчаток у тринадцять. Височіла над усіма дівчатками класу. А їм це не подобалося, і вони давали відчути Джейн, що вона нікуди не годиться.

А побігати на Веселій, 60… чи ж хтось міг побігати на Веселій, 60? Джейн здавалося, що, її мама могла… Ходила так легко і весело, наче мала крила при ногах. Але якось, коли Джейн зважилася пробігти від передніх до задніх дверей, просто через довгий будинок, завбільшки майже як половина міського кварталу, співаючи на весь голос, бабуся, що її, на думку Джейн, не було вдома, з'явилася у кімнаті для сніданків і глянула на неї з нестерпною для Джейн посмішкою на мертвотно-білому обличчі.

— Вікторіє, — сказала вона ще нестерпнішим шовковим голосом, — що спонукало тебе до цієї вихватки?

— Я просто хотіла побігати, — пояснила Джейн. Здається, вкрай просто! Але бабуся ще раз усміхнулася і сказала так, як тільки могла сказати бабуся.

— На твоєму місці, Вікторіє, я б удруге цього не робила.

І Джейн ніколи вдруге цього не робила. Отак бабуся впливає на вас…, хоч яка вона мала і поморщена, така мала, що довгов'яза і довгонога Джейн була майже її зросту.

Джейн не терпіла, коли її називали Вікторією. Однак всі її так називали, окрім матері, що називала доньку Джейн

Вікторією. Джейн знала, що це чомусь дратує бабусю, знала, що з якихось невідомих їй причин бабуся ненавиділа ім'я Джейн. А от Джейн воно подобалося, вона його любила і завжди думала про себе як про Джейн. Розуміла, що Вікторією її назвали на честь бабусі, але не знала, звідки взялася Джейн. Ні у Кеннеді, ні в Андерсонів Джейн не було. Як виповнилося їй одинадцять, почала підозрювати, що, можливо, це від Стюартів. Джейн жалкувала, їй не хотілося думати, що своїм улюбленим іменем вона зобов'язана батькові. А його Джейн ненавиділа настільки, наскільки було місця для ненависті у її маленькому серці, що не було створене для ненависті хоч когось, навіть бабусі. Були часи, коли Джейн боялася, що ненавидить бабусю, а це було жахливо, — адже бабуся її годувала, одягала і платила за навчання. Джейн знала, що мусить любити бабусю, але це видавалося дуже трудною річчю. Можливо, мамі таке легко виходило, але ж маму бабуся любила, а це величезна різниця! Любила, як більше нікого в світі. А от Джейн бабуся не любила. Джейн завжди це знала. А ще Джейн відчувала, якщо не просто знала, — бабусі не подобається, що мама так дуже її любить.

— Ти занадто метушишся біля неї, — якось зневажливо сказала бабуся, коли мати переймалася болем горла Джейн.

— Вона все, що в мене є, — відповіла мама.

І тоді старе бабусине обличчя спалахнуло.

— Я так припускаю, що я ніщо, — сказала вона.

— Ой, мамо, ти ж знаєш, ЩО я мала на увазі, — жалібно відповіла мама, змахуючи руками в такому жесті, що завжди змушував Джейн думати про двох маленьких білих метеликів. — Я мала на увазі… мала на увазі… вона ж моя єдина дитина.

— І ти любиш цю дитину… його дитину… більше, аніж мене!

— Не більше… просто інакше, — благально промовила мама.

— Невдячна! — сказала бабуся. Лише одне слово, але скільки отрути вона в нього вклала. Потім вийшла з кімнати, все ще з палаючим обличчям, а її блідо-блакитні очі жевріли під морозяним волоссям.

2

— Мамцю, — сказала Джейн, наскільки їй це дозволили опухлі мигдалини, — чому бабуся не хоче, щоб ти мене любила?

— Але ж, серденько, це не так, — відповіла мама, схилившись над Джейн. У світлі рожевого абажура її обличчя було наче троянда.

Та Джейн знала, що це так. Вона знала, чому мама рідко цілувала чи пестила її при бабусі. Це викликало у бабусі холодну страшну лють, що, здавалося, заморожувала довкола неї повітря. Джейн навіть тішилася, що мама не часто так робила. Лише тоді, коли вони були наодинці… але ж вони дуже рідко бували наодинці. Навіть і зараз вони недовго пробудуть разом, бо мама запрошена на гостину. Мама майже щовечора кудись була запрошена, а переважно і щодня після обіду. Джейн дуже любила глянути на маму, перш ніж вона виходила з дому. Мама про це знала і завжди ухитрялася дати Джейн таку можливість. Вона завжди вдягала такі гарні сукні і так мило виглядала. Джейн була певна, що її мама найгарніша в

світі. Починала вже замислюватися, чому така красуня має таку недоладну і незграбну доньку, як вона.

— Ти ніколи не будеш гарненькою, — в тебе надто великий рот, — сказала їй одна з дівчаток із Сент-Агата.

Мамин ротик був як трояндовий пуп'янок, — маленьким і рожевим, із ямочками, захованими в кутиках. Очі — сині, але не такі крижано-сині, як у бабусі. Сині очі насправді такі різні! Мамині мали колір літнього ранкового неба, що проглядає між пухнастими білими хмарами. Волосся — як теплі золоті хвилі, цього вечора вона відкинула їх з чола, зробивши маленькі пучки кучерів за вушками і ще ряд на потилиці над білою шийкою. Була вдягнена у сукню з палевої тафти, а на гарному плечі прикріпила велику оксамитну троянду глибокої жовтої барви. Джейн подумала, що з витончено-блискучим діамантовим браслетом на кремово-атласній руці мама виглядає, наче прекрасна золота принцеса. Цей браслет минулого тижня подарувала їй бабуся, на день народження. Бабуся завжди дарувала мамі прегарні речі. І ще вибирала їй весь одяг… прекрасні сукні, капелюшки, накидки. Джейн не знала, що багато хто вважає мамині туалети занадто розкішними, але здогадувалася, що насправді мама любить простіший одяг і тільки прикидається, наче захоплена пишними бабусиними подарунками, щоб не образити бабусю.

Джейн була дуже горда з маминої вроди і не тямилася від захвату, почувши шепіт: "Яка красуня!". А зараз вона майже забула про ниюче горло, милуючись тим, як мама одягає розкішну брокатову накидку такого ж кольору, як її очі, з великим коміром із сріблястої лисиці.

— Ой, яка ж ти солоденька, мамусю, — сказала вона, піднявши руку і торкнувшись маминої щоки, а мама схилилася і поцілувала її. Це було як дотик трояндової пелюстки. А мамині

вії опускалися на щоки, як шовкові віяла. Джейн знала, що з відстані деякі люди здаються кращими, але чим ближче була мама, тим гарнішою вона видавалася.

— Серденько, чи ти дуже зле почуваєшся? Як мені не хочеться розлучатися з тобою, але..

Мама не закінчила речення, та Джейн зрозуміла, що вона має на увазі. "Бабуся була б незадоволена, якби я зосталася".

— Я зовсім не почуваюся зле, — чемно запевнила Джейн. — Мері мене догляне.

Але, коли мама пішла, шелестячи тафтою, Джейн відчула жахливий клубок у горлі, який не мав нічого спільного з її мигдалинами. Так легко було б заплакати... та Джейн не дозволяла собі плакати. Давно-давно, коли їй було не більше п'яти років, вона почула, як мама з гордістю сказала: "Джейн ніколи не плаче. Вона ніколи не плакала, навіть коли вона була зовсім крихітною". З того дня Джейн була обережною, ніколи не дозволяючи собі плакати, навіть сама-одна у ліжку вночі. Адже так небагато було в неї тих рис, якими могла б пишатися мама; вона не могла її підвести, не справдивши одну з цих рис.

Але їй було страшенно самотньо. Надворі завивав вітер. Шибки у високих вікнах погрозливо брязкали, а величезний дім, здавалося, повен був зловорожих шумів та шепотінь. Якби ж то Джоді могла прийти і посидіти з нею! Але Джейн знала, що цього й бажати даремно. Вона ніколи не могла забути, як Джоді колись прийшла на Веселу, 60.

— Ну що ж, — сказала собі Джейн, намагаючись знайти світлу сторону речей, попри біль горла та голови, — принаймні я не читатиму ввечері з ними Біблію.

"Вони" — це бабуся і тітка Гертруда. Мати рідко до них приєднувалася, бо переважно вечорами її вдома не було. Але Джейн щовечора, перед тим, як лягти в ліжко, мусила читати бабусі та тітці Гертруді розділ із Біблії. У всіх двадцяти чотирьох годинах доби не було такої, яку Джейн ненавиділа б сильніше. І вона знала, що саме тому бабуся змушувала її до цього читання.

Зазвичай вони йшли до читального салону, і Джейн неодмінно здригалася, зайшовши туди. Величезна, багато обставлена кімната настільки була переповнена меблями, аж складно пройти нею, нічого не зачепивши, і здавалося, що завжди там холодно, — навіть у найгарячіший літній вечір. А зимового вечора там і справді було холодно. Тітка Гертруда знімала з мармурового столу посеред кімнати величезну сімейну Біблію, застебнуту тяжкою срібною пряжкою, і клала її на столик між вікнами. Тоді тітка з бабусею сідали, кожна за свій кінець столу, а Джейн — між ними, навпроти прадіда Кеннеді, що суворо споглядав на неї зі старого потьмянілого портрету у важкій позолоченій рамі, між темно-синіми оксамитовими завісами. Та жінка на вулиці сказала, що дідусь Кеннеді був милим і люб'язним, але його батько запевно таким не був. Відверто кажучи, Джейн вважала, що в нього така міна, наче він любив згризти собі парочку цвяхів.

— Відкрий чотирнадцятий розділ Виходу, — промовить бабуся. Розділ, звичайно, щовечора змінювався, але тон — ніколи. Цей тон завжди так приголомшував Джейн, що вона плуталася і не могла знайти правильне місце. Тоді бабуся, з огидним півусміхом, що, здається, казав: "Ти навіть цього не можеш зробити!", простягне худу поморщену руку, внизану дорогими перснями, і з надприродною точністю відкриє Біблію саме на правильному місці. Джейн продиратиметься крізь розділ, від хвилювання плутаючись у словах, які вона прекрасно знала. Інколи бабуся скаже: "Вікторіє, трохи

голосніше, будь така ласкава. Посилаючи тебе до Сент-Агата, я думала, що тебе там принаймні навчать відкривати рота при читанні, раз уже не змогли навчити географії та історії". Тоді Джейн так різко підвищить голос, що тітка Гертруда аж підстрибне. Але наступного вечора це може виглядати так: "Не так гучно, Вікторіє, будь така ласкава. Ми не глухі". І голос бідолашної Джейн завмре майже до шепоту.

Коли вона врешті закінчить, бабуся та тітка Гертруда схилять голови і повторять "Отче наш". Джейн пробуватиме молитися разом з ними, але це було нелегко, — бабуся завжди випереджала тітку Гертруду на два слова. Зате Джейн із непідробним полегшенням промовить "Амінь". Прегарна молитва, оточена ореолом багатосотлітнього поклоніння, стала для Джейн жахіттям.

Тоді тітка Гертруда замкне Біблію і покладе її на центральний стіл, точнісінько туди ж, де вона й раніше лежала. Врешті Джейн доведеться поцілувати її та бабусю надобраніч. Бабуся, як завжди, сидітиме у своєму кріслі, отож Джейн схилиться та поцілує її в чоло.

— Добраніч, бабусю.

— Добраніч, Вікторіє.

Але тітка Гертруда стоятиме при центрі стола і Джейн до неї не дотягнеться, бо вона надто висока. Тітка Гертруда трохи нахилиться і Джейн поцілує її вузьке сіре обличчя.

— Добраніч, тітко Гертрудо.

— Добраніч, Вікторіє, — тонким холодним голосом відповість тітка Гертруда.

І Джейн піде собі з кімнати, як пощастить, ні об що не перечепившись.

— Як виросту, ніколи не читатиму Біблії і не промовлятиму молитви, — шепотітиме вона про себе, піднімаючись довгими сходами, що про них колись багато говорилося у Торонто.

Якось увечері бабуся посміхнулася і спитала:

— Вікторіє, що ти думаєш про Біблію?

— Я думаю, що вона дуже нудна, — чесно відповіла Джейн. У сьогоднішньому читанні повно було якихсь "гачків" і "ґудзів[2]", а Джейн поняття не мала, що це таке і нащо вони тут.

— Ах! І що, вважаєш, твоя думка така дуже важлива? — сказала бабуся, склавши свої паперово-тонкі губи в усмішку.

— То чого ви мене питаєте? — мовила Джейн і відразу ж була крижаним тоном звинувачена в зухвалості, хоча не мала найменшого наміру бути зухвалою. Чи дивно, що, піднімаючись того вечора сходами, вона щиро ненавиділа дім на Веселій, 60? Хоча й не хотіла ненавидіти. Хотіла його любити… приятелювати з ним… щось для нього робити. Але любити не могла, не могла приятелювати і не було нічого, що вона могла б зробити. Все, що потрібно, робили тітка Гертруда, Мері Прайс і Френк Девіс, який поєднував функції слуги та шофера. Тітка Гертруда не дозволяла бабусі тримати покоївку, бо воліла сама займатися домом. Висока, похмура, замкнена тітка Гертруда, така несхожа на маму, аж Джейн насилу вірила, що вони зведені сестри, була фанатиком порядку і системи. Усе на Веселій, 60 виконувалося певним чином у певний день. Дім справді був чистим, аж страшно. Холодні сірі очі тітки

Гертруди ніде не терпіли найменшої порошинки. Вона постійно ходила по дому, кладучи всі речі на місце, і за всім пильнувала.

Навіть мама ніколи нічого не робила, лише прикрашала стіл квітами, якщо вони мали гостей, а також запалювала свічки при обіді. Джейн сама охоче робила б це. А ще Джейн хотілося полірувати срібло та куховарити. Джейн понад усе любила куховарити. Лиш тільки бабуся йшла з дому, вона пробиралася на кухню і спостерігала, як добродушна Мері Прайс готує їжу. Здавалося, що це так легко… Джейн була певна, що вона б чудово впоралася, якби їй дозволили. Куховарити, — це, мабуть, так весело. Вдихати аромати страв майже так само приємно, як споживати їх.

Але Мері Прайс ніколи їй цього не дозволяла. Знала, що стара леді не дозволяє міс Вікторії розмовляти зі слугами.

— Вікторія уявляє себе домашньою господинею, — сказала якось бабуся посеред недільного обіду, де, як звичайно, присутні були дядько Вільям Андерсон із тіткою Мінні, дядько Девід Колмен, тітка Сильвія Колмен та їхня донька Філіс. Бабуся майстерно уміла змусити вас почуватися в товаристві смішними недотепами. Разом з тим, Джейн подумала, що сказала б бабуся, якби довідалася, що Мері Прайс, сьогодні вельми загнана, дозволила Джейн помити і наготувати латук для салату. Джейн знала, що зробила б бабуся. Вона б не торкнулася і листочка з того салату.

— Ну а хіба дівчата не повинні господарювати? — сказав дядько Вільям, не тому, що був на боці Джейн, але тому, що він ніколи не минав нагоди виголосити своє переконання, що місце жінки вдома. — Кожна дівчина повинна вміти куховарити.

— Не думаю, що Вікторія дуже хоче навчитися куховарити, — відповіла бабуся. — Просто їй подобається перебувати в кухні та подібних місцях.

Бабусин тон натякав на те, що Вікторія має низькі смаки і що кухні — не надто пристойні місця. Джейн помітила, як обличчя матері раптом спалахнуло і дивний бунтівний блиск на мить сяйнув у її очах. Але тільки на мить.

— Як тобі ведеться у Сент-Агата, Вікторіє? — спитав дядько Вільям. — Перейдеш до наступного класу?

Джейн не знала, чи перейде вона до наступного класу. Страх переслідував її вдень і вночі. Знала, що помісячні оцінки були не надто добрими… бабусю це дуже лютило і навіть мама благально спитала її, чи не може вона трішки їх поправити. Джейн старалася, як могла, але історія та географія були такими нудними й безбарвними. Легше йшло з арифметикою та правописом, з арифметикою Джейн справлялася просто блискуче.

— Як я чула, Вікторія пише чудові твори, — саркастично промовила бабуся. З якоїсь незрозумілої для Джейн причини її вміння писати чудові твори дуже не подобалося бабусі.

— Ну, ну, — сказав дядько Вільям. — Якщо Вікторія захоче, то матиме добрий табель. Основне — це старанно вчитися. Вона вже велика і мусить це розуміти. Вікторіє, яке місто є столицею Канади?

Джейн чудово знала, яке місто є столицею Канади, але дядько Вільям випалив своє запитання так несподівано, і всі перестали їсти, прислухаючись… якусь мить вона навіть для порятунку свого життя не згадала б власного імені. Покрилася

шкарлатом… запнулася… не могла спокійно всидіти. Якби глянула на маму, то прочитала б ту назву з її губ, — мама беззвучно промовляла потрібне слово, намагаючись їй підказати, — але вона не глянула. Ладна була померти від сорому та приниження.

— Філіс, — мовив дядько Вільям, — скажи Вікторії, як зветься столиця Канади.

— Оттава, — негайно відповіла Філіс.

— О-т-т-а-в-а, — сказав дядько Вільям Джейн. Джейн відчула, що тепер вони всі, окрім мами, приглядаються до неї, шукаючи, до чого б причепитися, а тітка Сильвія Колмен насадила на ніс лорнет із довгою чорною стрічкою та глипнула на Джейн, наче бажаючи довідатися, як виглядає дівчинка, що не знає столиці власної країни. Під паралізуючим впливом її погляду Джейн випустила вилку і скорчилася, побачивши очі бабусі. Бабуся торкнулася маленького срібного дзвоника.

— Принесете міс Вікторії іншу вилку, Девісе? — сказала вона таким тоном, наче Джейн вже зужила кілька вилок.

Дядько Вільям поклав шматок білого курячого м'яса, яке він саме нарізав, на краю полумиска. Джейн сподівалася, що він дасть їй цей шматок. Вона не часто діставала біле м'ясо. Коли дядько Вільям не займався нарізанням, то Мері розрізала птицю на кухні, а Френк обходив усіх із полумиском. Джейн рідко насмілювалася покласти собі грудинки, бо знала, що бабуся за нею пильнує. Якось, коли вона поклала собі два крихітних шматочки грудинки, бабуся сказала:

— Не забувай, моя люба Вікторіє, що й інші теж хотіли б дістати шматок грудинки.

А зараз Вікторія втішилася, що їй пощастило дістати ніжку. Викривши, що вона не знає столиці Канади, дядько Вільямс взагалі міг дати їй шию. Натомість тітка Сильвія дуже люб'язно наклала їй подвійну порцію ріпи. Джейн терпіти не могла ріпи.

— Схоже, що ти не маєш апетиту, Вікторіє, — докірливо сказала тітка Сильвія, коли гора ріпи майже не зменшилася.

— О, думаю, що у Вікторії все гаразд з апетитом, — сказала бабуся так, наче апетит був єдиною річчю, з якою в неї було все гаразд. Джейн завжди відчувала, що у бабусиних словах крилося набагато більше, аніж самі слова. У цю мить могло б не встояти те досягнення Джейн, що вона ніколи не плакала, так украй жахливо вона почувалася. Але глянула на маму. Мама дивилася так чуйно, ніжно, з таким розумінням, що Джейн підбадьорилася і просто не силувала себе їсти ту ріпу.

Донька тітки Сильвії, Філіс, яка ходила не до Сент-Агата, а до Хілвуд Холл, новішої і ще дорожчої школи, могла назвати не лише столицю Канади, але й столиці всіх провінцій Домініону. Джейн не мала симпатії до Філіс. Інколи Джейн похмуро думала, що з нею щось не так, раз стільки людей їй несимпатичні. Але ж Філіс була такою поблажливою… і Джейн ненавиділа цю поблажливість.

— Чому ти не любиш Філіс? — спитала раз бабуся, дивлячись на Джейн такими очима, що, як здавалося Джейн, могли бачити крізь стіни, двері та все інше, заглядаючи у найпотаємніші закутки душі. — Вона гарна, справжня леді, добре поводиться і розумна … а тобі цього всього бракує, — Джейн відчула, що бабуся хотіла додати саме це.

— Вона ставиться до мене протекційно, — відповіла Джейн.

— А ти дійсно розумієш значення всіх гучних слів, які вживаєш, моя люба Вікторіє? — сказала бабуся. — А не думаєш, що… Можливо, ти трохи заздриш Філіс?

— Ні, я так не думаю, — впевнено відказала Джейн. Вона знала, що не заздрить Філіс.

— Звісно, мушу визнати, що вона дуже відрізняється від твоєї Джоді, — мовила бабуся. Її глузлива інтонація викликала сердитий блиск в очах Джейн. Вона не могла стерпіти, щоб хтось глузував із Джоді. Але що ж могла вдіяти?

3

Вони з Джоді вже рік як приятелювали. Джоді була ровесницею Джейн, теж мала одинадцять років і теж була як на свій вік височенька, — хоч і не така, як Джейн. Була вона худенькою, замореною, виглядала так, наче ніколи в житті не наїдалася досита, — схоже, так воно і було, хоча Джоді мешкала у домі на Веселій, 58, який був колись фешенебельним, а тепер перетворився на брудний триповерховий пансіон.

Торік, одного весняного вечора, Джейн сиділа на грубій лаві у старій занедбаній альтанці на дворі позаду Веселої, 60. Ні мами, ні бабусі не було вдома, тітка Гертруда, застудившись, лежала в ліжку, а інакше Джейн і не могла б собі посидіти на задньому дворі. Вона прокралася туди, щоб помилуватися повним місяцем…, з певних особистих причин Джейн любила місяць, — і білою квітучою вишнею на подвір'ї будинку 58.

Вишня, над якою великою перлиною висів місяць, була такою прегарною, аж Джейн відчула дивний клубок у роті,

глянувши на неї, — неначе їй збиралося на плач. Та раптом — і справді хтось заплакав у дворі будинку 58. Приглушене жалісне ридання було виразно чутним у кришталево-чистому повітрі весняного вечора.

Джейн встала, вийшла з альтанки, обійшла довкола гаража, порожньої собачої будки, де ніколи не було собаки…, принаймні, на пам'яті Джейн…, і так дійшла до огорожі, що перестала бути залізною, а зробилася дерев'яним парканом між будинками 60 і 58. За собачою будкою була прикрита виткими лозами діра в паркані, — утворилася ця діра тому, що одна з дощок зламалася, — отож Джейн зуміла протиснутися і опинилася на неохайному дворі будинку 58. Було ще зовсім видно і Джейн побачила дівчинку, що забилася між корінням вишні та гірко ридала, затуливши долонями обличчя.

— Я можу тобі допомогти? — спитала Джейн.

Хоча Джейн про це і не здогадувалася, ці слова були лейтмотивом її характеру. Хтось інший, напевно, запитав би: "Що трапилося?" Але Джейн завжди намагалася допомогти, хоча була ще надто юною, щоб це зробити. Трагедією її коротенького існування було те, що нікому не була потрібна її допомога, навіть мамі, яка мала все, чого лиш забажала.

Дівчинка під вишнею перестала хлипати і підвелася. Глянула на Джейн, а Джейн глянула на неї, — і щось трапилося з ними обома. Пізніше Джейн сказала: "Я зрозуміла, що ми одного роду". Джейн побачила дівчинку свого віку з дуже білим маленьким личком під густою чорнявою гривкою, втятою посередині чола.

Волосся виглядало так, наче його давно вже не мили, але очі під ним були гарними й карими, хоча не такими карими, як

у Джейн. Очі Джейн були золотисто-карими, як нагідки, і у них чаїлися смішинки, а очі тої дівчинки були дуже темними і дуже сумними… такими сумними, аж серце Джейн відчуло дивну уразу. Вона добре знала, що не годиться комусь такому юному мати такі сумні очі.

Дівчинка мала на собі жахливу стару синю сукенку, безперечно, не на неї шиту. Сукенка була завеликою і явно не дитячою, — колись, може, елегантна, тепер покрилася брудними плямами. На худеньких плечиках висіла, як рам'я на опудалі. Але Джейн не звернула на це уваги, — бачила тільки ті благальні очі.

— Я можу допомогти? — спитала вона ще раз.

Дівчинка похитала головою і на її великі очі навернулися сльози.

— Диви, — показала вона.

Джейн подивилася і побачила між вишнею та парканом щось схоже на примітивну клумбу з трояндами, втоптаними в землю.

— Це Дік зробив, — сказала дівчинка. — Навмисне… бо це був мій сад. Міс Саммерс дістала ті рожі минулого тижня… дванадцять великих рож на свої уродини…, а нині рано сказала, що вони зів'яли і щоб я їх викинула на сміття. Але я не могла… вони ще такі гарні були. То я тут прийшла, зробила грядку і посадила їх. Я знала, що вони довго не будуть… але так гарно виглядали, то я могла вдавати, що то мій власний сад…, а тоді… Дік вийшов і потоптав їх… і СМІЯВСЯ.

Вона знову схлипнула. Джейн не знала, хто такий Дік, але в цю мить вона охоче задушила б його власними руками, хоч малими, та дужими. Обняла дівчинку.

— Нічого. Ти більше не плач. Дивися, наламаємо багато вишневих гілок і посадимо на твоїй грядці. Вони свіжіші, ніж ті троянди… і так гарно виглядатимуть при місячному світлі.

— Я боюся таке зробити, — відповіла дівчинка. — Міс Вест сказиться.

Джейн знову відчула розуміюче тремтіння. То ця дівчинка теж боїться людей.

— То ми просто виберемося на велику гілку, посидимо на ній і помилуємося, — запропонувала вона. — Думаю, через це міс Вест не сказиться?

— Думаю, ні. Звичайно, вона на мене зла цього вечора, бо я спотикнулася з підносом склянок, як подавала вечерю, і три склянки розбилися. Казала, як я ще таке зроблю…, вчора ввечір я хляпнула зупу на шовкову сукню міс Тетчер…, то вона мене відішле.

— Куди відішле?

— Не знаю. Не маю куди піти. Але вона каже, що я не варта своєї солі і що вона мене тільки з ласки тримає.

— А як тебе звати? — спитала Джейн. Вони моторно, немов кошенята, видряпалися на вишню — і її білизна́ оповила дівчаток, сховавши у їхньому власному пахучому світі.

— Джозефіна Тернер. Але всі мене кличуть Джоді.

Джоді! Джейн це сподобалося.

— А я Джейн Стюарт.

— Я думала, що Вікторія, — мовила Джоді. — Так міс Вест говорила.

— Джейн, — твердо сказала Джейн. — Ну, повністю Джейн Вікторія, але Я — Джейн. А тепер, — весело додала, — будьмо знайомі.

І перш ніж Джейн повернулася додому через діру, вона вже знала про Джоді все, що тільки можна було знати. Батько і мати Джоді померли..., ще як вона була малою. Кузина матері Джоді, яка працювала кухаркою у будинку 58, взяла її, їй це дозволили з умовою, що дитину не випускатимуть із кухні. Два роки тому кузина Міллі померла, але Джоді ще "затрималася". Допомагала новій кухарці..., чистила картоплю, мила посуд, підмітала, витирала пил, бігала з дорученнями, гострила ножі, а останнім часом її залучили до подавання на стіл.

Спала у маленькій комірчині на горищі — влітку там було спекотно, а взимку — холодно. Щоб мала що вдягнути, їй віддавали зношені речі пожильців. Ходила до школи, якщо тільки не було багато пильної роботи. Ніхто їй ніколи доброго слова не сказав, взагалі ніхто не звертав на неї уваги..., окрім Діка, небожа й улюбленця міс Вест, який дражнив Джоді, мучив і називав "приймачкою". Джоді ненавиділа Діка. Якось, коли нікого не було вдома, вона прокралася до салону і спробувала зіграти на піаніно маленьку пісеньку, але Дік розказав усе міс Вест і Джоді суворо заборонили навіть доторкатися до піаніно.

— А я б хотіла вміти грати, — задумливо сказала вона. — Оце і сад — то єдине, чого я б хотіла. Я так хочу мати сад.

Джейн здивувалася, чому все так переплутано. Їй не подобалося грати на піаніно, але бабуся наполягала, щоб вона брала уроки музики, отож вона сумлінно вправлялася, щоб потішити маму. А бідна Джоді мріє про музику, — і не має жодного шансу на неї.

— А не думаєш, що ти могла б мати свій садочок? — сказала Джейн. — Тут досить місця і нема такої тіні, як у нас. Я тобі допоможу зробити грядки, а мама, я певна, дасть нам трохи насіння.

— Нічого не вийде, — сумно сказала Джоді. — Дік те все затопче.

— То знаєш що, — рішуче промовила Джейн, — візьмемо каталог насіння… Френк мені дасть, і будемо мати УЯВНИЙ сад.

— Чи є щось таке, чого б ти не придумала? — захоплено сказала Джоді. Джейн відчула смак щастя. Це вперше вона викликала в когось захоплення.

4

Звичайно, бабуся миттю довідалася про існування Джоді. Вона зробила з цього приводу чимало вдавано солодких, а насправді саркастичних зауважень, але не заборонила Джейн гратися з нею на подвір'ї будинку 58. Джейн мусила бути багато старшою, щоб зрозуміти причину…, зрозуміти, — так бабуся хотіла показати кожному, хто мав би якісь

застереження, схильність Джейн до нижчих верств та їхніх смаків.

— Сонечко, а чи ця Джоді хороша дівчинка? — спитала мама, вагаючись.

— Вона дуже хороша дівчинка, — впевнено відповіла Джейн.

— Але ж вона така нечепурна. Попросту брудна.

— Мамусю, обличчя в неї завжди чисте і вона ніколи не забуває помити за вухами. Я хочу показати їй, як мити волосся. Її волосся було б чудовим, якби було чистим…, воно таке густе, чорне, шовковисте. А можна, я дам їй баночку колд-крему… у мене аж дві, ти знаєш… для її рук? Вони такі червоні й потріскані, бо вона тяжко працює і миє багато посуду.

— Але ж її одяг…

— Тут Джоді нічим не може зарадити. Мусить носити те, що їй дали, і ніколи не мала більше двох сукенок зарáз… одна на будень, інша до недільної школи. Навіть і та недільна не дуже чиста… це стара рожева сукня місіс Белью Етел, вона на неї каву вилила. І Джоді мусить так тяжко працювати… Мері каже, що вона справжня маленька рабиня. Я дуже люблю Джоді, мамусю. Вона така хороша.

— Ну що ж… — зітхнула мама і поступилася. Мама завжди поступалася, якщо тільки бути достатньо твердою. Джейн давно це помітила. Вона обожнювала маму, але безпомильно намацала її слабку рису. Мама не могла комусь "протиставитися". Джейн колись почула, як Мері, не знаючи

про її присутність, сказала це Френкові, і знала, що це й справді так.

— Хто останній з нею поговорив, той і правий, — сказала Мері. — І зазвичай це стара леді.

— Ну, стара леді до неї добра, — відповів Френк. — Вона така веселенька.

— Доволі весела. Але чи щаслива? — зауважила Мері.

— Щаслива? Звісно, мамуся щаслива, — обурено думала Джейн… тим більш обурено, що в глибині душі мала дивну підозру: попри всі ті танці, запрошення, хутра, сукні, коштовності та друзів, мама не є щасливою. Джейн уявлення не мала, звідки в неї взялася така думка. Можливо тому, що в мами інколи такий був погляд… наче в когось, замкненого у клітці.

Отож, у весняні та літні вечори вона могла переходити до подвір'я будинку 58 і гратися там, коли Джоді закінчувала мити гору посуду. Вони влаштували свій "уявний" сад, годували крихтами дроздів та чорних і сірих білочок, сиділи під вишневим деревом і разом споглядали на вечірні зорі. І розмовляли! Джейн, незугарна і слова сказати Філіс, мала так багато слів для Джоді.

Ніколи й мови не було про те, щоб Джоді прийшла погратися до будинку 60. Якось, ще на початку їхньої дружби, Джейн запросила Джоді прийти. Знову застала Джоді, як вона плакала під вишнею. Виявляється, тому, що міс Вест наказала їй викинути на сміття її старого плюшевого ведмедика. Міс Вест сказала, що він зовсім знищений. Ну так, там уже не було де поставити латку, а в зношені очниці не вдавалося пришити

кнопки для взуття замість очей. Та й вона вже надто велика, щоб бавитися плюшевим ведмедиком.

— Але ж я нічого іншого не маю, — ридала Джоді. — Якби я мала ляльку, то нічого б не казала. Я завжди хотіла ляльку… а тепер буду спати одна… а це так самотньо.

— Приходь до нашого дому і я тобі дам ляльку, — сказала Джейн.

Джейн ніколи не дбала про ляльок, бо вони були неживі. Мала одну дуже гарну, подаровану на Різдво тіткою Сильвією, ще як Джейн було сім років, але та лялька така була бездоганна і так добре вдягнена, що для неї нічого не треба було робити і Джейн її не любила. Воліла б ведмедика Тедді, бо його щодня треба було латати.

Взяла з собою Джоді, яка широко розплющеними очима видивлялася на пишноту Веселої, 60, і дала їй ляльку, що давно вже спокійно спочивала у нижній шухляді величезного чорного гардеробу в кімнаті Джейн. А потім повела Джоді ще до маминої кімнати, щоб показати їй речі на маминому столі… посріблені щітки до волосся, пляшечки парфумів з кришталевими корками, які вміли робити веселку, прегарні персні на маленькій золотій таці. Там їх застала бабуся.

Вона стояла на порозі і дивилася на них. Можна було відчути, як тиша поширюється по кімнаті, наче холодна задушлива хвиля.

— Чи можна запитати, Вікторіє …, що це означає?

— Це… Джоді, — здригнулася Джейн. — Я… я її привела, щоб віддати їй свою ляльку. Бо вона жодної не має.

— Справді? І ти віддала їй подарунок тітки Сильвії?

Джейн одразу збагнула, що вчинила щось невибачальне. Досі їй і на думку не спадало, що вона не вправі віддати власну ляльку.

— Я тобі не забороняю, — сказала бабуся, — гратися з цією… цією ДЖОДІ на її подвір'ї. Що є в крові, те рано чи пізно озветься. Але, якщо твоя ласка…, не приводь сюди свого наброду, моя люба Вікторіє.

Її люба Вікторія разом із бідною враженою Джоді забралися так швидко, як тільки могли, залишивши ляльку. Але цього разу і бабусі не обійшлося насухо. Вперше дістала відсіч. Джейн зупинилася на порозі і кинула на бабусю осудливий погляд карих очей.

— Ви несправедливі, — сказала. Її голос ледь дрижав, але відчувала, що повинна це сказати, хоч як би потім бабуся не звинувачувала її в зухвальстві. Тоді спустилася разом із Джоді, а в душі мала дивне почуття задоволення.

— Я не набрід, — мовила Джоді. Її губи тремтіли. — Звичайно, я не така, як ви… Міс Вест каже, що ви З ВИЩИХ КЛАСІВ…, але мої родичі були порядні. Так казала кузина Міллі. Казала, що вони завжди за все платили, як були живі. А я досить важко працюю, щоб платити за себе міс Вест.

— Ти не набрід і я тебе люблю, — сказала Джейн. — Ти і мама — єдині люди на світі, яких я люблю.

Але, коли вона це казала, щось її кольнуло в серце. Раптом спало їй на думку, що таке двоє людей порівняно з усіма

мільйонами на світі… Джейн не могла згадати, скільки точно тих мільйонів, але знала, що це недобре… дуже мало любові.

— А мені так подобається любити людей, — подумала Джейн. — Це так приємно.

— А я нікого, крім тебе, не люблю, — сказала Джоді. Вона вже забула свою образу, як Джейн зацікавила її спорудженням замку із старих бляшанок у кутку двору. Міс Вест збирала ті бляшанки для свого сільського родича, що у якийсь таємничий спосіб їх використовував. Оскільки він усю зиму не показувався, то набралося достатньо банок для будівлі з вежею. Зрозуміло, що наступного дня Дік усе те розвалив, але Джейн та Джоді мали чимало втіхи, зводячи замок. Ніколи не довідалися, що містер Торрі, один із мешканців будинку 58, багатообіцяючий архітектор, ставлячи автомобіль у гараж, побачив їхній замок, який блищав у місячному світлі, і присвиснув.

— Дивно, що це збудувало двоє дітлахів, — сказав він.

У ту мить Джейн, яка давно вже мала спати, зовсім не сонна лежала у своєму ліжку і складала історію про своє життя на Місяці, дивлячись на нього через вікно.

"Місячна таємниця" Джейн, як вона це називала, була єдиною річчю, що нею вона не поділилася ні з мамою, ні з Джоді. Чомусь не могла. То було її власним, якби розповіла, воно б розбилося. Вже три роки Джейн у мріях постійно вибиралася на Місяць. То був мерехтливий фантастичний світ, де вона жила так чудово і так насичено, що ті невідомі зачаровані джерела серед сріблястих пагорбів на якийсь час вдовольняли найглибші прагнення її душі. Перш ніж знайти дорогу на Місяць, Джейн мріяла потрапити у Задзеркалля,

наче Аліса. Вона так довго стояла перед дзеркалом, сподіваючись дива, аж тітка Гертруда зауважила, що Вікторія — наймарнославніша дитина, яку вона бачила.

— Справді? — запитала бабуся, наче м'яко дивуючись, які б то Джейн мала приводи для марнославства.

Зрештою, Джейн сумно констатувала, що до Задзеркалля вона не потрапить. Але однієї ночі, коли вона лежала сама у своїй великій неприязній кімнаті, побачила, як крізь вікно до неї зазирає Місяць..., спокійний, гарний Місяць, що ніколи нікуди не квапився, — і почала творити власне місячне життя. Там вона їла чарівну їжу і в супроводі вимріяних друзів блукала по чарівних полях, повних дивовижних білих місячних квітів,

Але навіть на Місяці мрії Джейн не могли відбігти від її головної пристрасті. Раз Місяць зроблений зі срібла, то його щоночі треба було чистити й полірувати. Джейн та її друзі з безмежною радістю чистили Місяць. Виникла навіть розроблена система заохочення працьовитих полірувальників та покарання ледачих. Ледачих зазвичай засилали на зворотній бік Місяця, де, як прочитала Джейн, було дуже темно і дуже холодно. Коли їм, промерзлим до кісток, дозволяли повернутися, вони настільки раді були зігрітися, що протирали Місяць так старанно, як лише могли. У такі ночі Місяць, здавалося, був яскравішим, ніж завжди. Як це було весело! Джейн ніколи не було самотньо в ліжку, окрім тих ночей, коли місяця не було. Гострий зір Джейн помічав тонкий серпик у західній стороні неба, і це її сповіщало, що друг повернувся. Надія на веселі місячні ночі підтримувала її протягом багатьох тужливих днів.

До десяти років Джейн вважала, що її батько помер. Не могла згадати, чи хтось колись таке їй сказав, але, якщо вже про це думала, то була в цьому певна. Хоча насправді просто не думала про батька, бо ніхто ніколи про нього не згадував. Все, що про нього знала, — його ім'я. Раз мама звалася місіс Ендрю Стюарт, то він мусив бути Ендрю Стюартом. У всьому іншому міг собі й зовсім не існувати, Джейн цим не переймалася б. Вона небагатьох батьків знала. По-справжньому — тільки батька Філіс, дядька Девіда Колмена, показного, хоч уже літнього чоловіка з мішками попід очима, який приходив до них на недільний обід і при нагоді щось там їй пробуркував. Джейн здогадувалася, що це бурчання могло бути проявом дружніх почуттів, і не почувала до нього антипатії, але й не бачила підстави заздрити Філіс, бо вона мала батька. Нащо хотіти батька, якщо маєш таку лагідну, чарівну і люблячу маму?

А тоді до Сент-Агата перейшла Агнес Ріплей. Спочатку Агнес видавалася Джейн доволі симпатичною, хоча та й глузливо показала їй язика з нагоди першої зустрічі. Вона була донькою когось такого, що його називали "великим Томасом Ріплеєм"… був власником "залізниць і капіталу"… і більшість дівчаток із Сент-Агата підлабузнювалися до Агнес та хизувалися, якщо вона звертала на них увагу. Вона знала силу "секретів" і для будь-якої вихованки Сент-Агата було великою честю, якщо Агнес розкривала їй якийсь секрет. Отож Джейн відчула справдешній трепет, коли одного пообіддя на майданчику для ігор Агнес підійшла до неї і загадково-таємниче сказала:

— Я знаю секрет.

Фраза "Я знаю секрет", напевно, є найбільш інтригуючою у світі. Джейн не встояла перед її привабою.

— О, розкажи, — заблагала вона. Їй хотілося бути допущеною до чарівного втаємниченого кола дівчаток, що їм Агнес довірила один із своїх секретів, а ще хотіла довідатися той секрет задля себе самої. Адже секрети повинні бути гарними, навіть прекрасними.

Агнес наморщила свого широкого носика і зробила дуже поважну міну.

— Скажу іншим разом.

— Але ж я не хочу почути це іншим разом! Я хочу почути це вже, — заблагала Джейн, а її нагідкові очі засвітилися від нетерплячки.

Мале ельфійське обличчя Агнес, обрамлене прямим темним волоссям, прибрало бешкетний вираз. Підморгнула Джейн зеленим оком.

— Гаразд. Тільки не нарікай на мене, як тобі не сподобається те, що почуєш. Слухай.

Джейн слухала. Вежі Сент-Агата слухали. Занедбані вулиці за подвір'ям слухали. Джейн здавалося, що увесь світ слухає. Вона стала однією з обраних… Агнес збирається розповісти їй секрет.

— Твої батько і мати не живуть разом.

Джейн подивилася на Агнес. Та ж це якась нісенітниця!

— Звісно, що не живуть разом, — сказала вона. — Мій батько помер.

— Та ні, ні, не помер, — мовила Агнес. — Мешкає на Острові Принца Едварда. Твоя мати його покинула, коли тобі було три роки.

Джейн мала таке відчуття, наче якась велика холодна рука почала вичавлювати її серце.

— Це… не… правда, — видихнула вона.

— Правда-правда. Я чула, як тітка Дора сказала це мамі. Вона казала, що твоя мати вийшла за нього, як він повернувся з війни, влітку, коли твоя бабця повезла її до Марітайму[3]. Твоя бабця була проти. Тітка Дора казала, — всі знали, що це довго не триватиме. Він був бідний. Але найбільші клопоти почалися з тобою. Тобі взагалі не треба було народжуватися. Тітка Дора казала, що ніхто з них тебе не хотів. Вони так гризлися, як кішка з собакою, аж урешті твоя мати зібралася і його покинула. Тітка Дора казала, що вона давно б охоче з ним розлучилася, але в Канаді тяжко дістати розлучення, та й усі Кеннеді вважають розлучення чимось страшним.

Рука так сильно стискала серце Джейн, що вона ледь могла дихати.

— Я… Я в це не вірю, — сказала вона.

— Як ти мене перебиватимеш, коли я тобі розказую секрет, то я тобі більше нічого не розкажу, міс Вікторіє Стюарт! — промовила Агнес, почервонівши від люті.

— Я не хочу більше чути, — сказала Джейн.

Вона ніколи не забуде почутого. Це не може бути правдою… не може. Джейн думала, що це пообіддя ніколи не

закінчиться. Сент-Агата була жахіттям. Френк ще ніколи не їхав додому так повільно. Сніг на занедбаних вулицях ніколи не виглядав таким брудним і закопченим. Вітер ніколи не був таким сірим. Місяць, що пропливав високо в небі, виглядав збляклим аж до паперової білості. Але Джейн не переймалася б тим, якби його ніколи ніхто не чистив.

Коли вона зайшла до Веселої, 60, там саме пили пообідній чай. Велика вітальня, щедро прикрашена ніжно-рожевими левовими пащами[4], тюльпанами і папороттю-адіантумом, була заповнена людьми. Мама, у шифоновій сукні-орхідеї з широкими мереживними рукавами, сміялася і розмовляла. Бабуся, з блискучими синювато-білими діамантами у волоссі, сиділа у своєму улюбленому кріслі з вишитою оббивкою і виглядала так достойно, що одна леді зауважила: "Вона така лагідна і срібноволоса, наче матері Джеймса Вістлера[5]". Тітка Гертруда і тітка Сильвія розливали чай за столом, покритим венеціанським мереживом, на якому горіли високі рожеві свічки.

Джейн пройшла повз усіх них до мами. Зараз вона не бентежилася присутністю багатьох людей… мала певне питання і мусила одразу почути відповідь. Одразу. Не витерпіла б ні хвильки невідомості.

— Мамусю, — сказала, — чи мій батько живий?

Дивна, страшна тиша запанувала у кімнаті. В синіх очах бабусі, наче блискавка, сяйнуло світло. Тітка Сильвія зойкнула, тітка Гертруда покрилася непристойним рум'янцем. Але мамине обличчя було білим, наче припорошеним снігом.

— Він живий? — повторила Джейн.

— Так, — відповіла мама. І більше нічого не сказала. Джейн більше й не питала. Повернулася і наосліп пішла вгору по сходах. Опинившись у своїй кімнаті, зачинила двері і лягла на велику білу ведмежу шкуру біля ліжка, сховавши обличчя у м'яке хутро. Здавалося, важкі чорні хвилі болю прокочувалися над нею.

То це правда. Все життя вона думала, що її батько мертвий, аж він жив… на тій далекій точці карти, що звалася Островом Принца Едварда. Але її тато й мама не любилися і її не хотіли. Джейн виявила, як це дивно і неприємно, — відчувати, що твої батьки тебе не хотіли. Певна була, що все життя чутиме, як голос Агнес промовляє: "Тобі взагалі не треба було народжуватися". Зненавиділа Агнес Ріплей, — все життя її ненавидітиме. Джейн задумалася, чи житиме вона так довго, як бабуся, і як зуміє це витримати.

Там її знайшли мама і бабуся, коли вже всі розійшлися.

— Вікторіє, встань.

Джейн не ворухнулася.

— Вікторіє, я звикла, що коли я щось кажу, то треба це зробити.

Джейн встала. Не плакала, — колись, сто років тому хтось сказав, що "Джейн ніколи не плаче", … але на її обличчі відбився такий вираз, що зворушив би кожне серце. Можливо, навіть бабусю зворушив, бо вона сказала доволі лагідно, як для неї:

— Я завжди казала твоїй матері, Вікторіє, що вона повинна розповісти тобі правду. Я казала, що ти і так від когось усе

почуєш, раніше чи пізніше. Твій батько живий. Твоя мати вийшла за нього всупереч моїй волі і пізніше в цьому розкаялася. Коли вона отямилася, я її простила і радо прийняла назад. От і все. А на майбутнє, як відчуєш непереборне бажання влаштувати сцену, коли ми розважаємося, будь ласкава стримати свій імпульс, аж доки гості розійдуться.

— Чому він мене не любив? — тупо спитала Джейн.

Коли вже все було сказано і зроблено, саме це видалося їй найболючішим. Бо навіть якщо колись, спочатку, мама її не хотіла, то Джейн добре знала, що тепер вона її любить.

Мама раптом усміхнулася так сумно, що це ледь не розбило серце Джейн.

— Я думаю, він ревнував до тебе, — сказала вона.

— Він зробив життя твоєї матері нещасним, — твердим голосом промовила бабуся.

— Ой, я теж завинила, — прошепотіла мама, плачучи.

Джейн, переводячи погляд з мами на бабусю, помітила, як мінилося бабусине обличчя.

— Надалі ти не згадуватимеш імені свого батька при мені і при твоїй матері, — сказала бабуся. — Що стосується нас…, що стосується ТЕБЕ…, то він мертвий.

Заборона була зайвою. Джейн ніколи більше не згадувала батькового імені. Він зробив маму нещасною, отож Джейн його зненавиділа і викинула його зі своїх думок. Були такі речі, про які не годилося навіть думати, — і батько до них належав. Але

найстрашнішим видавалося те, що з'явилася річ, про яку не можна було порозмовляти з мамою. Джейн відчувала, що ця річ їх розділяє. Неясна, незрозуміла, але перепона. Щезла давніша повна довіра. Було питання, яке ніколи не могло бути згадане, і це все отруювало.

Надалі вона не могла витерпіти ні Агнес Ріплей, ні її культу "секретів", тому втішилася, коли Агнеса залишила школу, бо великий Томас вирішив, що Сент-Агата не досить сучасна для його доньки. Агнес хотіла навчитися танцювати степ.

6

Проминав рік, відколи Джейн довідалася про батька. У цьому році Джейн переживала, чи перейде до наступного класу, — натомість Філіс закінчила рік з відзнакою і змусила Джейн постійно про це чути! — далі їздила до Сент-Агата, докладала зусиль, щоб обдарувати Філіс симпатією, хоча і без особливих успіхів, щовечора зустрічалася із Джоді на задньому дворі, так старанно вправлялася з гамами, наче справді це любила.

— Шкода, що ти не любиш музики, — сказала бабуся. — Але чи ж могло бути інакше?

Не так істотно, що вона сказала, зате істотно, як. Уміла задати рани, які щеміли і кровоточили. Насправді Джейн захоплювалася музикою… дуже любила її слухати. Коли містер Рансем, музикант, мешканець пансіонату на Веселій, 58, щовечора у своїй кімнаті грав на скрипці, він навіть не здогадувався про двох захоплених слухачок під вишневим деревом на задньому дворі. Джейн і Джоді сиділи там, склавши руки, а їхні серця сповнювалися таким екстазом, що не передати словами. Коли настала зима і вікно у спальні було

зачиненим, Джейн гостро відчула втрату. Єдиною дорогою до втечі був Місяць і Джейн вислизала туди частіше, ніж завжди; це супроводжувалося довгими періодами мовчання, які бабуся називала "норовами".

— Вона дуже схильна показувати норови, — казала бабуся.

— Я так не думаю, — несміливо перечила мама. Вона відважувалася заперечувати бабусі лише тоді, коли заступалася за Джейн. — Просто вона досить … вразлива.

— Вразлива! — Бабуся засміялася. Бабуся не часто сміялася, — Джейн вважала, що це навіть добре. А от тітка Гертруда, — якщо вона колись сміялася чи жартувала, то так давно, що ніхто цього не пам'ятав. Мама сміялася тільки тоді, коли хтось до них приходив… сміх у неї був як дзвіночок, хоча Джейн він здавався якимсь несправжнім. Небагато було справжнього сміху на Веселій, 60, хоча Джейн з її талантом бачити смішний бік речей, могла б наповнити сміхом навіть цей величезний будинок. Але Джейн дуже рано зрозуміла, що бабусю сміх дратує. Навіть Мері та Френк на кухні якщо й хихотіли, то дуже обережно.

Того року Джейн страшенно вигуділа вгору. Стала ще більше вуглуватою і незграбною. Підборіддя в неї було квадратне, роздвоєне посередині.

— З кожним днем усе більше схоже на ЙОГО підборіддя, — колись Джейн почула, як бабуся гірко сказала це тітці Гертруді. Джейн здригнулася. Здобувши сумну нову мудрість, вона підозрювала, що "його" — це батька, і їй це підборіддя відразу не сподобалося. Чому воно не так мило заокруглене, як мамине?

Рік проминав без заворушень. Джейн назвала б його монотонним, але ще не знала цього слова. Лише три випадки справили на неї сильніше враження: інцидент з кошеням, таємнича пригода з фотографією Кеннета Говарда і нефортунна декламація.

Джейн підібрала кошеня на вулиці. Якось Френк надто поспішав, щоб встигнути забрати її бабусю та маму, і, доставивши Джейн із Сент-Агата до початку Веселої, дозволив їй далі йти пішки. Джейн радо пішла сама, насолоджуючись рідкісною миттю свободи. Їй дуже нечасто дозволяли йти кудись самій… та і взагалі кудись іти. А Джейн дуже любила ходити.

Вона хотіла б ходити пішки навіть до Сент-Агата, або ж, оскільки це й справді було надто далеко, їхати туди трамваєм. Джейн любила їздити на трамваї. Як чудово дивитися на людей і міркувати про них. Хто така ця леді з чудовим блискучим волоссям? Що бурмоче собі під ніс сердита старенька жінка? Що то за маленький хлопчик, якому мама прилюдно витирає обличчя хусточкою? Чи та весела дівчинка не має клопотів з переходом до наступного класу? Чи того чоловіка мучить зубний біль і чи виглядатиме він приємніше, якщо того болю позбудеться?

Вона хотіла б усе про них знати, симпатизувати їм, а при нагоді тішитися разом з ними. Але мешканці Веселої, 60 рідко мали шанс проїхатися трамваєм. Завжди був Френк із лімузином.

Джейн ішла собі неквапом, щоб розтягнути задоволення. Був то холодний день наприкінці осені. З самого ранку він видався скупим на світло, тьмяний привид сонця проглядав крізь похмурі сірі хмари, а зараз уже темніло і пролітав сніг. Засвічувалися вогні, навіть суворі вікна вікторіанської Веселої

ясніли, немов розквітаючи. Джейн не вадив пронизливий вітер, але раптом помітила когось такого, що вважав інакше. Джейн почула найжалібніший, найвідчайдушніший крик, глянула і побачила кошеня, що збідовано тулилося до залізної огорожі. Вона схилилася, підняла його і притулила до обличчя. Маленьке створіння, купка тоненьких кісточок під пишним хутром мальтійського кота, шорстким язичком лизнуло їй щоку. Воно було голодне, змерзле, покинуте.

Джейн знала, що кошеня не з Веселої. Не могла зоставити його тут, на загибель, — воно не пережило б ночі зі снігопадом, що саме починався.

— На Бога, міс Вікторія, звідки ви його взяли? — скрикнула Мері, коли Джейн зайшла до кухні. — Не треба було його приносити. Ви ж знаєте, що ваша бабця котів не любить. Колись ваша цьоця Гертруда взяла одного, а він усі меблі пообдирав і треба було його віддати. Краще його заберіть звідси, міс Вікторія.

Джейн не терпіла, коли її називали "міс Вікторія", але бабуся вимагала від слуг звертатися до внучки саме так.

— Я НЕ МОЖУ викинути його на мороз, Мері. Дозвольте мені дати йому поїсти і залишити його тут, хоч до обіду. Я попрошу бабусю, щоб дозволила мені його залишити. Може, вона дозволить, якщо я пообіцяю тримати його тут і на подвір'ї. А ви б не заперечували, правда, Мері?

— Та я б хотіла, — відповіла Мері. — Я завше собі думала, що з кота була б добра компанія… або з пса. Ваша мамця мала колись пса, але його отруїли, то вона вже другого не хотіла.

Мері не сказала Джейн, що вона була певна — то стара леді отруїла собаку. Дітям такого не кажуть, та й, у всякому разі, доказів не мала. Просто знала, що місіс Кеннеді гірко заздрила любові доньки до собаки.

— Як вона дивилася на нього, коли не знала, що хтось її бачить, — думала Мері.

Того дня бабуся, тітка Гертруда та мама були запрошені ще на кілька чаювань, отож Джейн знала, що може розраховувати принаймні на годину. Це була приємна година. Напившись молока так, що його маленькі боки ледь не лопалися, кошеня почувалося щасливим і пустувало. На кухні було тепло й затишно. Мері дозволила Джейн налускати горіхів для посипання торта і накраяти груш для салату.

— Ой, Мері, чорничний пиріг! Чого ви його частіше не робите? Він у вас такий пресмачний виходить.

— Пиріг — то таке, що хтось його вміє, а хтось то й ні, — доброзичливо сказала Мері. — Я б його частіше робила, але ж ви знаєте, що ваша бабця не любителька пирогів, ніяких не любить. Каже, що тяжкостравні... А мій батько дев'ядесятки дожив і щодень всеньке життя їв пирога на сніданок! Я його часом роблю для вашої мамці.

— Після обіду я скажу бабусі про кошеня і запитаю, чи зможу я його залишити, — мовила Джейн.

— Ой, бідна дитино, дістанеться тобі на горіхи, — сказала собі Мері, коли двері за Джейн зачинилися. — Міс Робін мала б частіше за неї заступатися..., але вона завжди була у матері під п'ятою. Ну та що, хай би хоч обід вийшов добрий, то, чей, стара пані буде в доброму гуморі. Шкода, що я того чорничного

пирога спекла. Щастя, що вона не знає, що то міс Вікторія приправляла салату, — як очі не бачать, то й серце не болить.

Але обід проходив недобре. Напруга висіла у повітрі. Бабуся нічого не говорила, схоже, якась недавня подія її роздратувала. Тітка Гертруда взагалі ніколи не розмовляла за столом. Мама видавалася скованою і жодного разу не намагалася переслати Джейн один із їхніх маленьких сигналів… торкнутися губи, підняти брову, зігнути палець, що означало "моє серденько", "люблю тебе", "вважай себе поцілованою".

Джейн, обтяжена своєю таємницею, ніяковіла ще більше, ніж завжди, і, коли їла чорничного пирога, впустила виделку зі шматком пирога на стіл.

— Таке, — сказала бабуся, — можна було б вибачити дитині до п'яти років. Але не дівчинці твого віку. Чорничну пляму майже неможливо вивести, а скатертина — одна з моїх найкращих. Та, звичайно, це все дрібниці.

Джейн розгублено глянула на стіл. Вона не могла зрозуміти, як такий малесенький шматочок міг зробити таку величезну пляму. І, звичайно, саме в цю несприятливу мить маленьке пухнасте муркаюче створіння втекло з-під нагляду Мері, пробралося до їдальні і вискочило Джейн на коліна. Серце Джейн опустилося їй у п'яти, аж у черевики.

— Звідки тут узявся кіт? — суворо запитала бабуся.

— Я не повинна боятися, — відчайдушно подумала Джейн.

— Я знайшла кошеня на вулиці і принесла, — сказала вона відважно…, як на думку бабусі, — зухвало. — Воно так змерзло

і зголодніло. Подивіться, бабусю, яке воно худеньке. Можна, я його залишу? Воно таке миленьке. Я пильнуватиму, щоб воно вам не заважало… Я…

— Люба Вікторіє, не робися смішною. Думаю, ти знаєш, що ми тут котів не тримаємо. Будь така ласкава, забери звідси це створіння.

— Але ж не на вулицю, бабусю, ДУЖЕ ПРОШУ. Бачите, який там дощ зі снігом… воно там загине.

— Я очікую, Вікторіє, що ти мені беззаперечно підкорятимешся. Ти не можеш завжди робити все, що тобі заманеться. Час від часу мусиш рахуватися з іншими. Зроби мені таку ласку і не здіймай шуму через дрібниці.

— Бабусю, — палко розпочала Джейн. Але бабуся ледь підняла зморшкувату руку в блискучих перснях.

— Негайно, негайно, не накручуй себе, Вікторіє. Забери його звідси.

Джейн забрала кошеня на кухню.

— Не переймайтеся, міс Вікторія. Я скажу Френкові, щоб він поклав його в гаражі на килимок. Йому там буде вигідно. А завтра знайду для нього добрий дім. Віддам своїй сестрі, вона котів любить.

Джейн ніколи не плакала, тож не плакала і тоді, коли мама тихенько зайшла до її кімнати, щоб поцілувати надобраніч. Але була готова до бунту.

— Мамусю, я б хотіла, щоб ми звідси пішли… тільки ти і я. Я ненавиджу це місце, мамусю, я його ненавиджу.

Тоді мама сказала дивні й сумні слова:

— Тепер жодна з нас не зуміє звідси піти

7

Пригода з фотографією зосталася для Джейн таємничою. Коли її біль та гнів проминули, зосталася тільки безнадійна спантеличеність. Чому… ЧОМУ… зображення цілковито їй незнайомої людини так схвилювало усіх на Веселій, 60, насамперед маму?

Якось вона прийшла в гості до Філіс. Час від часу Джейн мусила проводити пополудні у Філіс. Цей візит вийшов таким самим не надто вдалим, як і попередні. Хоча Філіс старалася бути гостинною. Показала Джейн всіх своїх нових ляльок, нові сукні, нові пантофельки, нове перлове намисто, нову китайську свинку. Філіс збирала порцелянових свинок і, схоже, вважала "занудами" усіх, що тими свинками не цікавилися. Вона поводилася ще більше протекційно і поблажливо, ніж зазвичай. Тому Джейн була ще скованішою, ніж зазвичай, і обидві смертельно нудьгували.

Для всіх зацікавлених стало значним полегшенням, коли Джейн взяла суботній "Вечірній Вісник" і занурилася в нього, хоча її ніскільки не цікавили поміщені у світській хроніці фотографії наречених і дебютанток, зведення з фондової біржі, ані навіть стаття "Мирне врегулювання міжнародних конфліктів" Кеннета Говарда, якій було відведене почесне місце на першій сторінці. Джейн мала неясне відчуття, що їй не слід читати "Вечірнього Вісника". З якихсь незрозумілих

причин бабуся ту газету не схвалювала. Вдома вона ніколи її не мала.

Зате Джейн сподобалася фотографія Кеннета Говарда на першій сторінці. Якусь мить вона зачаровано дивилася на ту фотографію. Ніколи не бачила Кеннета Говарда…, не знала ні хто він, ні де живе…, але відчувала, що це фото когось такого, що вона його добре знає і він дуже їй подобається. Їй усе в ньому подобалося… його дивні кутасті брови… густе неслухняне волосся, відкинуте з чола… складки у кутиках губ… трохи суворий погляд очей, якому суперечили веселі зморщечки біля них… та ще квадратне, розділене посередині підборіддя, яке Джейн дуже щось нагадувало, хоча вона і не могла згадати, що саме.

Це підборіддя здалося їй давнім приятелем. Джейн подивилася на обличчя з фотографії та глибоко зітхнула. Відразу зрозуміла, що, коли б вона любила свого батька, а не ненавиділа його, то хотіла б, щоб він виглядав як Кеннет Говард.

Джейн так довго роздивлялася фотографію, аж Філіс здивувалася.

— Чого ти так на неї дивишся, Джейн?

Джейн отямилася.

— Можу я взяти цю фотографію, Філіс? Дуже тебе прошу.

— Яку фотографію? Чому… оцю? Ти його знаєш?

— Ні, раніше я ніколи про нього не чула. Але це фото мені подобається.

— А мені — ні, — Філіс зневажливо глянула на фото. — Чому… він же старий. І зовсім негарний. От, Джейн, дивися, на другій сторінці чудове фото Нормана Тейта… я тобі покажу.

Джейн не цікавилася Норманом Тейтом, ані жодною іншою кінозіркою. Бабуся не схвалювала того, щоб діти ходили в кіно.

— Якщо можна, я хотіла б це фото, — твердо сказала вона.

— Гадаю, можеш узяти, — змилосердилася Філіс. Про себе подумала, що Джейн ще "занудніша", ніж досі. Як вона жаліла таких занудок! — Напевно, ЦЕ фото нікому більше не потрібне. Мені воно нітрішки не подобається. Він так виглядає, наче б позаочі з нас сміявся.

Яка дивна проникливість з боку Філіс. Звісно, Кеннет Говард саме так і виглядав. Але це був милий сміх. Джейн здавалося, що вона нічого б не мала проти легенького підсміховування. Ретельно вирізала фото, забрала його додому і сховала під купою носовичків у верхній шухляді комода.

Вона навряд чи зуміла б пояснити, чому не хоче нікому його показати. Можливо, не хотіла, щоб хтось із цього фото сміявся, — як Філіс. А, може, тому, що вона відчувала якийсь дивний зв'язок між собою і фотографією… щось таке гарне, що не могла про нього нікому розповісти, навіть мамі. Не сказати, зрештою, щоб мала тоді багато шансів порозмовляти з мамою. Ніколи ще мама не була такою сяйливою, веселою, так гарно вдягненою, ніколи її так часто не запрошували на вечірки, чаювання і бридж. Навіть поцілунок надобраніч став рідкістю…, принаймні, так думала Джейн.

Не знала, що, повернувшись пізно ввечері, мама навшпиньках йшла у кімнату Джейн і цілувала її рудувато-

каштанове волосся… легесенько, щоб не розбудити. Інколи, повернувшись до своєї кімнати, плакала, але не часто, бо це могло бути помітним при сніданку, а стара місіс Роберт Кеннеді не любила людей, які вночі плакали в її домі.

Протягом трьох тижнів фотографія і Джейн були найкращими приятелями. Як тільки могла, брала її та вдивлялася в неї… розповіла усе про Джоді. І про свої клопоти з домашніми завданнями, і про любов до мами. Навіть місячну таємницю. Коли лежала сама у ліжку, то постійно думала про фото. Цілувала його наніч і воно було першим, на що заглядала зранку.

А тоді тітка Гертруда його знайшла.

Повернувшись того дня зі Сент-Агата, Джейн одразу ж відчула, що щось негаразд. Будинок, який, здавалося, завжди пильно до неї придивлявся, сьогодні придивлявся ще уважніше, з глузливою тріумфуючою злобою. Прадід Кеннеді на стіні вітальні супився ще похмуріше, ніж будь-коли раніше. Бабуся у своєму кріслі сиділа так рівно, наче аршин проковтнула, а мама й тітка Гертруда стояли біля неї. Мама своїми білими ручками обривала пелюстки гарної червоної троянди, а тітка Гертруда дивилася на фото, що його тримала бабуся.

— МОЯ фотографія! — голосно скрикнула Джейн.

Бабуся глянула на Джейн. Цього разу її холодні блакитні очі палали.

— Звідки ти це взяла? — спитала вона.

— Вона моя, — вигукнула Джейн. — Хто забрав її з моєї шухляди? Нікому більше нема до неї діла.

— Я не думаю, щоб мені подобалися твої манери, Вікторіє. І ми не обговорюємо етичну проблему. Я задала питання.

Джейн втупилася в підлогу. Зеленого поняття не мала, чому тримати фото Кеннета Говарда є таким тяжким злочином, але знала, що їй не дозволять далі його зберігати. Джейн здавалося, що вона цього не витримає.

— Вікторіє, чи будеш така люб'язна і подивишся на мене? І даси відповідь на моє запитання? Я сподіваюся, що ти раптово не онеміла.

Джейн подивилася, — в її погляді були буря та бунт.

— Я її вирізала з газети… з суботнього "Вечірнього Вісника".

— З цієї ганчірки! — тон бабусі прирікав "Вечірній Вісник" на щонайглибшу зневагу. — Де ти її побачила?

— У тітки Сильвії, — відтяла Джейн, зібравшись з відвагою.

— А нащо ти її вирізала?

— Бо вона мені сподобалася.

— Ти знаєш, хто такий Кеннет Говард?

— Ні.

— "Ні, бабусю", якщо твоя ласка. Ну що ж, я не думаю, щоб варто було зберігати у своїй шухляді фотографію незнайомої людини. Не роби більше таких дурниць.

Бабуся обома руками підняла фотографію. Джейн кинулася і вхопила її за руку.

— Бабусю, не рвіть її! Ви не маєте права. Я страшенно її хочу!

Сказавши це, зрозуміла, що зробила помилку. Небагато шансів у неї було дістати те фото назад, але тепер і ті шанси втратила.

— Чи ти зовсім збожеволіла, Вікторіє? — промовила бабуся, якій досі ніхто за все її життя не казав: "Ви не маєте права". — Відпусти мою руку, будь ласка. А це... — бабуся демонстративно розірвала фотографію на чотири частини і вкинула їх у вогонь. Джейн, якій здавалося, що то її серце розривають разом із фото, вже була на межі бунту, коли раптом її погляд упав на маму.

Мама, збліднувши, аж спопелівши, стояла зі стеблом троянди, а обірвані пелюстки лежали на килимі біля її ніг. У маминих очах був такий страшенний біль, що Джейн здригнулася. Відразу ж відвела погляд, але ніколи не могла забути побаченого. Вже знала, що не може попросити маму пояснити їй таємницю фотографії. З якоїсь незбагненної причини Кеннет Говард змусив маму страждати. І цей факт забруднив і зіпсував усі чудові спогади про спілкування з фотографією.

— А тепер ніяких норовів. Йди до своєї кімнати і залишайся там, доки я не пошлю по тебе, — сказала бабуся, якій не

подобався вираз обличчя Джейн. — І пам'ятай, що всі, хто сюди належать, не читають "Вечірнього Вісника".

Джейн мусила це сказати. Насправді воно сказалося само.

— Я сюди не належу, — сказала Джейн. А тоді пішла до своєї кімнати, яка знову зробилася величезною і самотньою, — без Кеннета Говарда, який посміхався їй з-під носовичків.

І це була та інша річ, про яку вона не могла порозмовляти навіть з мамою. Довго стоячи біля вікна, почувалася як один великий біль. Світ був жорстоким… навіть зорі з неї сміялися… глузливо їй підморгуючи.

— Цікаво, — сказала Джейн, — чи в цьому домі хтось був щасливим.

Тоді побачила місяць… молодик, але не тоненький срібний серпик, як звичайно виглядає молодик. Він саме поринав у темну хмару на видноколі, був великим і тьмяно-червоним. Вкрай потребував чищення і полірування. Джейн миттю втекла від усіх скорбот… на відстань двохсот тридцяти тисяч миль. На щастя, бабуся не мала жодної влади над місяцем.

8

А потім був випадок із декламацією.

У Сент-Агата влаштовували шкільний концерт, куди запрошували тільки родичів учениць. Складався він з короткого спектаклю і кількох музичних та декламаторських номерів. Джейн таємно сподівалася, що братиме участь у спектаклі хоча б як один із багатьох ангелів, що виходили на сцену та відразу ж її покидали, — мали крила, саморобні

ореоли, легкий звійний білий одяг. Але їй не поталанило. Мабуть, тому, що вона надто була худорлява і незграбна, як на ангела.

Тоді міс Семпл запитала, чи вона б не продекламувала щось.

Джейн аж підскочила від цієї думки. Знала, що досить добре вміє декламувати. Нарешті з'явився шанс зробити щось таке, чим мама могла б пишатися, та ще й показати бабусі, що вона недаремно витрачає гроші на освіту Джейн.

Джейн вибрала вірш, який давно їй подобався, незважаючи на те, а, може, саме тому, що він був на місцевій говірці, — "Малятко Метью", — та з ентузіазмом поринула у його вивчення. Вправлялася у своїй кімнаті… постійно шепотіла окремі рядки, аж бабуся різко запитала її, що це вона весь час бурмоче. Тоді Джейн, як равлик, сховалася у свою мушлю. Ніхто не повинен здогадуватися… це має бути "сюрпризом" для всіх. Для мами цей сюрприз мав би стати приводом для радості й гордості. Можливо, навіть бабуся трохи втішиться, якщо у Джейн все добре вийде. Джейн знала, що може не сподіватися на милосердя, якщо вийде не дуже добре.

Бабуся забрала Джейн до нижньої кімнати у великому універмазі Мальборо… кімнати з панелями на стінах, оксамитними килимами і приглушеними голосами. Джейн ця кімната ніколи не подобалася, завжди їй здавалося, що вона там задихається. Бабуся купила їй нову сукню для концерту. Сукня була дуже гарною…, слід визнати, що бабуся мала смак щодо суконь. Приглушений зелений шовк підкреслював каштановий блиск волосся Джейн і сяйво її золотисто-карих очей. Джейн подобалася собі у цій сукні і більше, ніж коли-небудь, хотіла потішити бабусю своєю декламацією.

У ніч перед концертом страшенно хвилювалася. Чи вона трохи не захрипла? Ану ж їй погіршає? Ні, наступного дня все минуло. Але, коли Джейн опинилася на концертній сцені, перед аудиторією, то спершу їй по спині пробігло неприємне тремтіння. Не здогадувалася, що буде так багато людей. Одну страшну мить навіть думала, що не зуміє промовити ані слова. А потім, здавалося, побачила очі Кеннета Говарда, які трішки до неї підсміювалися. "Не переймайся ними. Декламуй мені", — казали вони. Джейн зуміла розкрити рота.

Вихователі Сент-Агата дуже здивувалися. Хто б припустив, що сором'язлива незграбна Вікторія Стюарт так добре продекламує вірша, та ще й говіркою? Джейн охопило чудове відчуття злиття з аудиторією… усвідомлення того, що вона їх захопила, — аж доки не дійшла до останньої строфи. Тоді просто перед собою побачила маму і бабусю. Мама у прегарному хутрі срібного лиса, у капелюшку кольору вина, — Джейн дуже подобалося, як він був зсунутий набік, — виглядала швидше на злякану, аніж горду, а бабуся… Джейн надто часто бачила цей її вираз, щоб його переплутати. Бабуся лютувала.

Остання строфа, що мала бути кульмінаційною, вийшла досить блідо. Джейн почувалася як згашена свічка, хоча оплески були гучними і тривалими, а міс Семпл прошепотіла їй з-за куліс: "Чудово, Вікторіє, чудово".

Але по дорозі додому жодних компліментів не було. Ніхто не сказав ні слова… і це було жахливо. Мама здавалася надто наляканою, щоб говорити, а бабуся зберігала кам'яне мовчання. Та, коли вони повернулися додому, вона сказала:

— Хто тебе в це втягнув, Вікторіє?

— Хто мене у що втягнув? — щиро здивувалася Джейн.

— Не повторюй моїх запитань, Вікторіє, будь така ласкава. Ти чудово розумієш, що я маю на увазі.

— Це моя декламація? Ніхто. Міс Семпл попросила мене продекламувати, а я вибрала сама, бо цей вірш мені подобався, — відповіла Джейн. Можна б навіть сказати, відрізала. Відчувала біль… злість… була трішки "осмілена" успіхом. — Я думала, вам сподобається. Але, що б я не робила, вам не подобається.

— Без дешевої театральщини, будь ласка, — сказала бабуся. — А на майбутнє, ЯКЩО ти ЩЕ декламуватимеш, — звучало це так: "Якщо ти ще наберешся віспи", — будь така ласкава, вибирай вірш літературною мовою. Я патуа[6] не терплю.

Джейн не знала, що таке патуа, але було очевидно — вона знову зробила щось не так.

— Чого бабуся так розсердилася, мамочко? — жалібно запитала вона, коли мама прийшла поцілувати її надобраніч, — свіжа, тоненька, пахуча, у рожевій креповій сукні з маленькими пучками мережива на плечах. Блакитні мамині очі трішки потьмяніли.

— Хтось, кого вона… не любила…, дуже добре читав вірші говіркою. Нічого, не бери до серця. Ти була чудова. Я тобою пишаюся.

Вона нахилилася і взяла в долоні обличчя Джейн. Мама так мило це робила!

Отож, попри все, Джейн щасливо відійшла у ворота сну. Так небагато треба, щоб зробити дитину щасливою.

9

Лист був блискавицею з ясного неба. Прийшов одного похмурого ранку на початку квітня… той квітень видався таким капризним, неприємним і холодним, що більше скидався на березень, аніж на квітень. Була субота, не треба йти до Сант-Агата, отож, прокинувшись у своєму великому ліжку з чорного горіха, Джейн задумалася, чим сьогодні зайнятися. Бо мама збиралася на бридж, а Джоді застудилася.

Якийсь час Джейн лежала, дивлячись у вікно, де можна було побачити лише похмуре сіре небо і вершини старих дерев, які боролися з вітром. Знала, що у дворі, під північним вікном, ще лежала купа брудно-сірого снігу. Джейн подумала, що брудний сніг — це найпонуріша річ на світі. Ненавиділа цей зношений кінець зими. А ще ненавиділа спальню, де мусила спати на самоті. Хотіла, щоб вони з мамою могли спати разом. Вони б так чудово проводили разом час, — перед сном чи прокинувшись могли б собі розмовляти досхочу і не боятися, що хтось їх почує. А як приємно було, прокинувшись уночі, почути тихе дихання мами і пригорнутися до неї — трішки, обережно, щоб не розбудити.

Але бабуся не дозволила мамі спати з Джейн.

— Спати двом в одній постелі негігієнічно, — сказала бабуся зі своєю холодною неусміхнутою усмішкою. — Я впевнена, що у такому великому будинку кожна з вас може мати власну кімнату. Багато хто був би дуже вдячний за такий привілей.

Джейн думала, що, можливо, кімната більше подобалася б їй, якби була меншою. Завжди відчувала, що вона тут заблукала. Здавалося, ніщо її з тієї кімнатою не пов'язує. Все тут видавалося ворожим, пильним, мстивим. А все ж Джейн думала — коли б їй дозволили щось зробити для кімнати… замести, витерти пил, поставити квіти… вона почала б її любити, хоч яку величезну. Все в ній було величезним…, величезна чорна горіхова шафа, схожа на в'язницю, величезний комод, величезне горіхове ліжко, величезне дзеркало над масивною чорною камінною полицею… все, крім маленької колиски в ніші каміна, — колись у ній гойдали бабусю. Уявити собі бабусю немовлям! Це було понад сили Джейн.

Джейн встала і вдяглася під поглядом кількох старих мертвих дідів та прадідів, що висіли на стінах. Внизу на газоні стрибали дрозди. Дрозди завжди смішили Джейн… такі вони були зухвалі, гладкі, поважні й пихаті та почувалися на травнику Веселої, 60 як на якомусь спільному подвір'ї. Дуже вони переймаються бабусею!

Джейн тихенько пробралася через коридор до кімнати матері у дальньому кінці будинку. Не повинна була так робити. Зрозуміло, що на Веселій, 60 не слід турбувати маму вранці. Але, як не дивно, минулого вечора мама нікуди не виходила, то Джейн знала, що вона вже прокинулася. Не тільки прокинулася, але Мері саме принесла їй тацю зі сніданком. Джейн хотілося б самій це зробити для мами, але їй ніколи не дозволяли.

Мама сиділа в ліжку. Була одягнена у вишукану піжаму з крепдешину кольору чайної троянди, обшиту павутинкою бежевого мережива. Щоки мали колір піжами, а очі були свіжими й вологими. Джейн гордо подумала, що мама так само гарно виглядає вранці, як і тоді, коли лягає спати.

Замість вівсянки, мама їла заморожені динні кульки в апельсиновому соку та поділилася ними з Джейн. Запропонувала їй також половину тоста, але Джейн знала, що не можна перебивати апетит до сніданку, отож відмовилася. Вони дуже гарно проводили час, сміючись і розмовляючи про милі дрібниці, дуже тихо, щоб ніхто не почув. Не те, щоб вони якось це висловлювали, але обидві знали.

— Хотіла б я, щоб так було щоранку, — думала Джейн. Але не сказала цього. Знала, що досить їй щось таке сказати, як мамині очі потемніють від болю, а вона нізащо у світі не хотіла завдавати мамі болю. Ніколи не могла забути, як колись уночі почула мамин плач.

Вона тоді саме прокинулася через хворий зуб і закралася до маминої кімнати подивитися, чи немає там якихсь зубних крапель. Відкривши двері так тихо, як лишень могла, почула, що мама плаче, жалісно схлипуючи. Але раптом у передпокої з'явилася бабуся зі свічкою в руках.

— Вікторіє, що ти тут робиш?

— Зуб мені болить, — відповіла Джейн.

— Ходи зі мною, я дам тобі крапель, — холодно сказала бабуся.

Джейн пішла… але перестала звертати увагу на зубний біль. Чому мама плаче? Неможливо, щоб вона була нещасливою, — гарна усміхнута мама. Вранці мама виглядала так, наче ніколи в житті і сльозинки не пролила. Інколи Джейн питала себе, чи їй це не приснилося.

Джейн насипала вербенової солі у воду маминої ванни і вийняла з шухляди пару її панчішок, тоненьких, як павутинка в росі. Вона любила робити щось для мами, але так мало могла.

Сніданок їла наодинці з бабусею, тітка Гертруда вже поснідала. Неприємно їсти з кимось таким, хто вам несимпатичний. Мері забула посолити вівсянку.

— Вікторіє, в тебе розв'язалися шнурівки.

Оце й усе, що їй сказала бабуся під час їжі.

У будинку було темно. Це був похмурий день, коли час від часу трохи вияснювалося, а потім ставало ще похмуріше. О десятій прийшла пошта. Джейн нею не цікавилася, — там ніколи не було нічого для неї. Інколи їй здавалося, як би це було гарно і хвилююче — одержати листа від когось. Мама завжди одержувала безліч листів — запрошень і оголошень. Цього ранку Джейн занесла пошту до бібліотеки, де сиділи бабуся, тітка Гертруда і мама. Серед листів, адресованих мамі, Джейн помітила один, надписаний чорними гострокутними буквами. Була певна, що раніше цього почерку не бачила. Зовсім не здогадувалася, що той лист мав змінити все її життя.

Бабуся взяла листи, глянула на них і запитала.

— Ти зачинила вхідні двері, Вікторіє?

— Так.

— Так і що?

— Так, бабусю.

— Вчора ти їх залишила відчиненими. Робін, от лист до тебе від місіс Кірбі. Напевне, про добродійний базар. Пам'ятай, я не хочу, щоб ти мала з цим щось спільне. Не схвалюю цю Сару Кірбі. Гертрудо, це до тебе від кузини Марії з Вінніпегу. Якщо це про срібний сервіз, який начебто моя мати їй заповіла, то напиши їй, що я вважаю цю тему закритою. Робін, а це…

Бабуся раптом зупинилася. Взяла чорно підписаний лист — виглядала так, наче тримала в руках змію. Тоді глянула на доньку.

— Це від… нього, — сказала вона.

Мама випустила листа від місіс Кірбі і так зблідла, що Джейн кинулася до неї, але простягнена рука бабусі її зупинила.

— Хочеш, щоб я тобі його прочитала, Робін?

Мама жалісно здригнулася, але сказала:

— Ні, ні…, дозволь мені…

Бабуся з ображеним виглядом передала листа і мама тремтячими руками його розкрила. Здавалося неможливим, щоб її обличчя зблідло ще сильніше, але так і сталося, коли вона прочитала листа.

— Ну і? — спитала бабуся.

— Він пише, — видихнула мама, — що я мушу прислати Джейн Вікторію до нього на літо, що він має право час від часу зустрічатися з нею…

— Хто пише? — скрикнула Джейн.

— Не перебивай, Вікторіє, — сказала бабуся. — Робін, дозволь мені подивитися на цей лист.

Вони чекали, доки бабуся прочитає. Тітка Гертруда дивилася перед себе, навіть не кліпнувши холодними сірими очима на довгастому білому обличчі. Мама опустила голову на руки. Минуло всього три хвилини, відколи Джейн принесла листи, і за ці три хвилини весь світ перевернувся. Відчула, що між нею і рештою людства пролягла прірва. Без пояснень знала, хто написав листа.

— Так! — сказала бабуся. Згорнула лист, сховала його в конверт, поклала на стіл і ретельно витерла руки тонкою мереживною хустинкою.

— Ти, звичайно, не дозволиш їй їхати, Робін.

Вперше у житті Джейн відчула солідарність із бабусею. Благально глянула на маму з дивним відчуттям, наче побачила її вперше… не як люблячу маму чи ніжну доньку, але як жінку… жінку, затиснуту в лещатах страждання. Серце Джейн, вже й так зболіле, перейнялося ще й маминим терпінням.

— Якщо я цього не зроблю, — відповіла мама, — він може взагалі її у мене відібрати. Ти ж знаєш, він це може. Він пише…

— Я читала, що він написав, — сказала бабуся, — і пораджу тобі — не зважай на цей лист. Він це робить просто щоб тобі дошкулити. Вона його не обходить, він ніколи не дбав ні про що, окрім своєї писанини.

— Боюся, — знову почала мама.

— Краще проконсультуймося з Вільямом, — раптом озвалася тітка Гертруда. — Тут потрібна чоловіча порада.

— Чоловіча! — відрізала бабуся. Тоді, схоже, стрималася. — Гертрудо, можливо, ти маєш рацію. Я викладу всю справу Вільяму, коли він завтра у нас вечерятиме. А поки що не будемо про це розмовляти. Не дозвольмо, щоб це нас хоч трохи непокоїло.

Решту дня Джейн почувалася як у нічному кошмарі. Безперечно, це їй наснилося…, безперечно, батько не міг написати мамі, що вона повинна провести літо разом з ним, за тисячу миль, на тому жахливому Острові Принца Едварда, що на карті виглядає як малесенька крупинка у пащі Кансо та Кейп-Бретон[7]… з батьком, який її не любить і якого вона не любить.

Не мала жодної можливості сказати це мамі… бабуся пильнувала. Всі пішли на обід до тітки Сильвії, не видавалося, щоб мама хотіла кудись іти…, то Джейн пообідала наодинці. Не могла нічого їсти.

— Болить вам голова, міс Вікторія? — співчутливо спитала Мері.

Щось і справді дуже боліло, але не голова. Воно боліло весь день і вечір, і довго вночі. Боліло, як і раніше, коли Джейн прокинулася, все ще з хворобливим карбом у пам'яті. Джейн відчувала, що могла б дещо втамувати біль, якби порозмовляла з мамою, але, коли спробувала мамині двері, то виявила, що вони зачинені. Джейн відчула, що мама не бажає з нею порозмовляти, і це було ще болючішим, аніж усе інше.

Всі разом пішли до церкви… старої, великої, суворої церкви у діловій частині міста, яку завжди відвідували Кеннеді. Джейн доволі подобалося у церкві з тієї не дуже похвальної причини, що там вона мала хоч трохи спокою. Могла собі мовчати, скільки її воля, і ніхто її осудливим тоном не питав, про що це вона думає. У церкві бабуся її не чіпала. А якщо вже неможливо, щоб тебе любили, то найкраще після цього — щоб тебе не чіпали.

Поза тим, Джейн не переймалася Сент-Барнаба. До проповіді не прислухалася. Любила музику та деякі гімни. Деякі рядки викликали у неї трепет. Було щось захоплююче в коралових атолах та крижаних горах, сонному колисанні припливів, островах, що здіймали вгору пальмове гілля, женцях, які несли додому багатий урожай, і роках, що падали як тіні на сонячні пагорби.

Але того дня Джейн ніщо не тішило. Ненавиділа бліде сонячне проміння, яке неохоче просявало крізь холодні хмари. Чого те сонце намагається світити, якщо її доля висить на волосині? Проповідь здавалася нескінченною, молитви нудними, навіть у гімнах не було рядків, які б їй сподобалися. Спробувала висловити власну розпачливу молитву.

— Будь ласка, добрий Боже, — шепотіла, — нехай дядько Вільям скаже, що не треба мене відсилати до нього. Зроби так, Боже!

Джейн так і мусила жити у напруженому чеканні, що ж скаже дядько Вільям, — аж до кінця недільної вечері. Майже нічого не їла. Сиділа, зі страхом у очах дивлячись на дядька Вільяма, і думала, чи Бог має на нього якийсь вплив. Були всі — дядько Вільям і тітка Мінні, дядько Девід і тітка Сильвія з Філіс. Після вечері пішли до бібліотеки і сіли тісним колом, чекаючи,

доки дядько Вільям вдягне окуляри і прочитає листа. Джейн здавалося, що всі чують, як б'ється її серце.

Дядько Вільям прочитав листа..., тоді знову перечитав окремі абзаци..., згорнув листа і сховав його до конверта..., зняв окуляри..., поклав їх до футляру, який опустив на стіл..., відкашлявся і замислився. Джейн здавалося, що вона зараз закричить.

— Гадаю, — врешті сказав дядько Вільям, — що краще її відпустити.

Потім було ще багато чого сказано, лише Джейн мовчала. Бабуся лютувала.

Але дядько Вільям наполягав:

— Ендрю Стюарт міг би зовсім її забрати, якби йому таке спало на думку. Наскільки я його знаю, він так і вчинить, якщо ви його дратуватимете. Я згоден, мамо, що він це зробив, щоб нам дошкулити, а як побачить, що нам це не дошкуляє і ми цілком спокійні, то, напевно, ніколи більше нею нас не турбуватиме.

Джейн пішла до своєї кімнати і стояла там сама. В розпачі дивилася на це велике недружнє приміщення. У великому дзеркалі побачила своє відображення посеред темної неприязної кімнати.

— Бог недобрий, — чітко й впевнено сказала Джейн.

— Я думаю, твої батьки могли б поладнати, якби не ти, — сказала Філіс.

Джейн здригнулася. Не знала, що Філіс відомо про її батька. Але, здається, всім усе відомо, крім неї. Їй не хотілося розмовляти про нього, але Філіс була у балакучому настрої.

— Не знаю, — жалібно сказала Джейн, — чим це я їх порізнила.

— Мама казала, твій батько ревнував, бо тітка Робін більше тебе любила.

— Ого, — подумала Джейн, — коли порівняти з тим, що казала Агнес Ріплей, то це щось інше. Агнес казала, що мама її не хотіла. А де правда? Може, ні Філіс, ні Агнес її не знали. У всякому разі, варіант Філіс подобався Джейн більше, ніж Агнес. Жахливо думати, що ти ніколи не мала народитися, що власна мама не була тобі рада.

— Мама говорила, — тягла далі Філіс, вважаючи, що Джейн ні́чого сказати, — що, коли б ви жили у Штатах, то тітка Робін могла б дістати розлучення, як оком змигнути, але в Канаді це складніше.

— Що таке розлучення?— спитала Джейн, згадавши, що Агнес Ріплей вжила те саме слово.

Філіс поблажливо засміялася.

— Вікторіє, чи ти нічого не знаєш? Розлучення — це коли двоє людей перестають бути подружжям.

— Люди можуть перестати бути подружжям? — видихнула Джейн, для якої це було цілковитою новиною.

— Та звісно, дурненька. Мама казала, що твоя мати повинна б з'їздити у Штати і там розлучитися, але тато казав, що у Канаді це було б незаконно і все одно Кеннеді такого не визнають. Тато казав, що бабуся такого не дозволить, бо вона боїться, щоб тітка Робін ще раз не вийшла заміж.

— Якщо… якщо мама дістане розлучення, то він уже не буде моїм батьком? — з надією спитала Джейн.

Філіс, здається, засумнівалася.

— Думаю, що це б нічого не змінило. Але той, за кого вона б вийшла заміж, був би твоїм вітчимом.

Джейн не хотіла вітчима ще більше, ніж батька. Але нічого не відповіла і Філіс це не сподобалося.

— Як тобі подобається думка поїхати на Острів П.Е.?

Джейн не збиралася відкривати душу тій протекційній Філіс.

— Я нічого про нього не знаю, — коротко відповіла вона.

— А Я знаю, — поважно сказала Філіс. — Два роки тому ми там провели літо. Жили у великому готелі на північному березі. Там доволі гарно. Могло б тобі сподобатися, для різноманітності.

Джейн знала, що вона те місце зненавидить. Спробувала перевести розмову на щось інше, але Філіс не давала збити себе з теми.

— Як думаєш, тобі сподобається з батьком?

— Не знаю.

— Він любить розумних людей. А ти, Вікторіє, не така дуже розумна, знаєш.

Джейн не подобалося, коли її змушували почуватися черв'яком. А Філіс завжди змушувала її так почуватися… черв'яком або тінню. Даремно було сердитися, — Філіс не сердилася ніколи. Всі казали, що вона напрочуд лагідна дитина… з чудовою вдачею. Далі залишалася поблажливою. Інколи Джейн думала, що коли б вони добре висварилися, то Філіс більше б їй подобалася. Джейн знала, — мама трохи непокоїться, що в неї мало друзів серед дівчаток-ровесниць.

— Знаєш, — вела далі Філіс, — це одна з причин… Тітка Робін думала, що її розмови були для нього не досить розумними.

Тут черв'як скрутився.

— Я не збираюся більше говорити про мою маму… або про нього, — недвозначно сказала Джейн.

Філіс трохи набурмосилася, — і друга половина дня не вдалася. Джейн відчула ще більше полегшення, ніж зазвичай, коли Френк приїхав за нею.

На Веселій, 60 небагато говорилося про від'їзд Джейн на Острів. Як швидко злітали дні! Якби Джейн могла їх утримати… Якось, коли вона була маленькою, спитала маму:

— Мамусю, чи можна зупинити час?

Джейн згадала, що мама зітхнула і відповіла:

— Ми не можемо зупинити час, кохана.

А тепер час невблаганно проминав, тік-так, тік-так… смеркання-світання і все ближче той день, коли вона буде відірвана від мами. Це буде на початку червня… Сент-Агата закривалася раніше, ніж інші школи. Наприкінці травня бабуся взяла Джейн до Мальборо і придбала для неї дуже гарний одяг… куди гарніший, ніж коли-небудь раніше. За звичайних обставин Джейн дуже сподобався б синій плащик, ошатний синій капелюшок з крихітним червоним бантиком… і напрочуд мила біла сукня з червоним гаптуванням та червоним шкіряним пояском. Навіть Філіс не мала нічого гарнішого. Але тепер Джейн все це не цікавило.

— Я не думаю, що там вона часто зможе носити такі гарні речі, — сказала мама.

— Мусить поїхати як належить, — відповіла бабуся. — Я повинна мати певність, що йому не доведеться нічого їй купувати. І що Айрін Фрезер не матиме приводів для коментарів. Думаю, що він має якусь хатчину, а то б не посилав за нею. Вікторіє, чи тобі ніхто не казав, що не треба відразу намащувати все масло на скибочку хліба? Не думаєш, що можна, для переміни, відбути трапезу, не даючи серветці постійно зіслизати з колін?

Джейн боялася тих трапез більше, ніж будь-коли раніше. Через переживання була невправною, а бабуся одразу ж на неї накидалася. Воліла б зовсім не сідати за стіл, та, на жаль, не можна довго жити без їжі. Джейн дуже мало їла. Зовсім не мала апетиту і помітно схудла. Не мала настрою до навчання і ледве перейшла до старшого класу, тоді як Філіс закінчила рік із відзнакою.

— Як і слід було очікувати, — прокоментувала бабуся.

Джоді спробувала її заспокоїти.

— Адже це не так довго. Тільки три місяці, Джейн.

Три місяці без коханої мами і три місяці з ненависним батьком здавалися Джейн вічністю.

— Писатимеш мені, Джейн? Я тобі напишу, як тільки роздобуду поштову марку. Я тепер дістала десять центів… містер Рансем мені дав. Вистачить на три марки.

Тоді Джейн розповіла Джоді щось таке страшне, аж серце розривалося.

— Я тобі часто писатиму, Джоді. Але до мами зможу писати тільки раз на місяць. І ніколи нічого про нього.

— Це таке твоя мама казала?

— Ні, ні! Бабуся. Наче я б хотіла щось писати про нього.

— Я шукала Острів П.Е. на карті, — сказала Джоді, чиї оксамитно-карі очі були повні співчуття. — Довкола нього так багато води. Ти не боїшся зірватися з берега?

— Я б не проти, — понуро відповіла Джейн.

11

Джейн мала їхати на Острів із містером та місіс Стенлі, які вибралися туди, щоб відвідати заміжню доньку. Дівчинка насилу пережила ті останні дні. Вирішила поводитися якомога тихіше, щоб не засмучувати маму. Не було більше довірчих розмов перед сном та пестощів… ніжних люблячих словечок, придуманих для спеціальних нагод. Джейн розуміла, що це з двох причин. По-перше, мама не могла, по-друге, бабуся вирішила цьому запобігти. І лише в останню ніч Джейн на Веселій, 60 мама непомітно прослизнула в її кімнату, доки бабуся на нижньому поверсі приймала гостей.

— Мамусю… мамусю!

— Пташечко, будь відважною. Це ж тільки три місяці, а Острів дуже гарний. Ти можеш… якби ж я знала… колись я…, ой, зараз це все вже неістотно. Зовсім неістотно. Серденько, я тебе попрошу щось пообіцяти. Не будеш нічого казати про мене твоєму батькові.

— Не буду, — схлипнула Джейн. Це була легка обіцянка. Вона не могла собі уявити, як би розмовляла з ним про маму.

— Ти йому більше сподобаєшся, якщо…. якщо він не думатиме, що ти занадто мене любиш, — прошепотіла мама. Білі повіки опустилися на її блакитні очі. Але Джейн встигла побачити її погляд. Здавалося, її серце розривається.

На світанку небо було криваво-червоним, але пізніше потьмяніло до понурої сірості. Опівдні почалася мжичка.

— Здається, погода сумує, бо ти від'їжджаєш, — сказала Джоді. — Ой Джейн, я так без тебе скучатиму. І... Я не знаю, чи ще буду тут, як ти вернешся. Міс Вест каже, що збирається віддати мене до сиротинця, а я не хочу до сиротинця, Джейн. От гарна мушелька, міс Еймс привезла її з Вест-Індії і дала мені. Це моя єдина гарна річ. Я хочу, щоб ти її взяла, бо однаково як піду до сиротинця, то її в мене відберуть.

Поїзд вирушав із Монреалю об одинадцятій ночі. Френк забрав Джейн і маму на станцію. На прощання вона слухняно поцілувала бабусю й тітку Гертруду.

— Як зустрінеш на Острові твою тітку Айрін Фрезер, то нагадай їй про мене, — сказала бабуся. У її голосі була дивна нотка тріумфу. Джейн відчула, що колись бабуся у чомусь перевершила тітку Айрін, а тепер хотіла це закарбувати. Її "нагадай про мене" прозвучало як "вона добре мене пам'ятає!" А хто така тітка Айрін?

Здавалося, Весела, 60 похмуро спостерігала, як вона від'їжджає. Ніколи вона цього будинку не любила і він її не любив, але, коли зачинялася брама, з сумом відчула, що то закриваються ворота життя. Вони з мамою не розмовляли, проїжджаючи над зачарованим підземним містом, яке можна побачити під чорною вулицею у дощову ніч. Джейн вирішила не плакати, — і не заплакала. Коли прощалися, її очі були широко й тривожно розплющеними, але голос — холодним і спокійним. Останнім, що побачила Робін Стюарт, була чемно випростувана фігурка доньки, якій місіс Стенлі саме допомагала увійти у двері пульманівського вагону, а Джейн махала мамі на прощання.

Вони приїхали до Монреалю вранці, а опівдні виїхали з нього "Морським Експресом". Колись сама назва "Морський Експрес" викликала у Джейн екстатичний трепет, але тепер вона означала вигнання. Весь день дощило. Місіс Стенлі показувала Джейн гори, та їй було не до гір. Місіс Стенлі вирішила, що Джейн дуже замкнена та грубошкіра, отож врешті зоставила її в спокої, за що Джейн могла б возносити подяку Богу, звісно, якби чула той вираз. Гори! Коли кожен оберт коліс віддаляв її від мами.

Наступного дня вони проїхали через Нью-Брансвік, занурений у сіре світло сумного дощу. Дощ далі падав, коли вони дісталися Саквіллу і перейшли на маленьку бічну лінію, що вела до Кейп Торментайн.

— Ми сядемо на пором до Острова, — пояснила місіс Стенлі. Місіс Стенлі відмовилася від спроб якось її розговорити. Думала, що Джейн — найнудніша дитина, яку вона коли-небудь зустрічала. Не знала, що мовчання Джейн було її єдиним захистом, здатним втамувати неслухняні, нестримні сльози. Але Джейн НІКОЛИ НЕ ЗАПЛАЧЕ.

Коли вони добралися до Кейп Торментайн, дощ перестав. А як вийшли на борт порому, то у розломі хмар на заході червоною пласкою кулею висіло сонце. Та невдовзі знову потемніло. Протока була сірою і бурхливою, небо — тьмяним, хмари по краях виглядали як брудне ганчір'я. Коли вони знову пересіли на поїзд, дощ лив сильніше, ніж досі. На поромі Джейн загойдало, вона страшенно втомилася.

От він який, Острів Принца Едварда… залита дощем земля зі скуленими від вітру деревами і важкими хмарами, що, здавалося, торкалися полів. Очі Джейн не помічали ні квітучих садів, ні зелених лугів, ні м'якогрудих пагорбів з накинутими на плечі хустками темних ялин. Через годинку-другу вони

приїдуть до Шарлоттауну, — сказала місіс Стенлі. Там її зустріне батько. Батько, який її не любить. Так казала мама. І який живе у хатчині. Так казала бабуся.

Більше вона нічого про нього не знала. Хотіла б знати… хоч що-небудь. Як він виглядає? Має мішки під очима, як дядько Девід? Тонкогубий "шнурований" рот, як у дядька Вільяма? Чи буде підморгувати в кінці кожного речення, як старий містер Доран, що приходив до бабусі в гості?

Тисяча миль відділяла її від мами, а почувалася вона так, наче їх було мільйон. Над нею прокотилася жахлива хвиля самотності. Поїзд в'їжджав на станцію.

— Вікторіє, ми приїхали, — полегшено сказала місіс Стенлі.

12

Коли Джейн зійшла з поїзда на платформу, до неї кинулася якась леді, вигукуючи:

— Джейн Вікторія! Чи це моя ЛЮБЕСЕНЬКА Джейн Вікторія?

Джейн не подобалося, коли до неї кидалися…, і вона не почувалася як чиясь Джейн Вікторія.

Випросталася і подивилася на леді одним зі своїх прямих відвертих поглядів. Леді була дуже вродливою, на вигляд мала сорок п'ять-п'ятдесят років, блідо-блакитні очі та буклі мідяного волосся довкола спокійного вершково-білого обличчя. Це тітка Айрін?

— Будь ласка, Джейн, — чемно і виразно сказала вона.

— Точнісінько як її бабка Кеннеді, Ендрю, — розповідала наступного ранку тітка Айрін братові.

Тітка Айрін засміялася, кумедно побулькуючи.

— Ти любе смішне дитя! Звичайно, Джейн. Хай буде так, як тобі подобається. А я твоя тітка Айрін. Можливо, ти ніколи про мене не чула?

— Чула. — Джейн слухняно поцілувала тітку Айрін у щоку. — Бабуся наказувала мені нагадати вам про неї.

— Ох! — у солодкому голосі тітки Айрін з'явилося щось жорстке. — Дуже мило з її боку… ДУЖЕ мило. Думаю, тобі цікаво, чому немає твого батька. Вибирався… Знаєш, він живе у Бруквеї. Але те його жахливе старе авто зламалося на півдорозі. Він зателефонував мені, сказав, що цього вечора не добереться, приїде завтра рано-вранці, то щоб я тебе зустріла і забрала до себе на ніч. О, місіс Стенлі, ви ж не підете, перш ніж я вам подякую за те, що ви благополучно доставили до нас нашу любесеньку дівчинку. Ми дуже вам вдячні.

— Нема за що. Мені було дуже приємно, — чемно і не зовсім щиро відповіла місіс Стенлі. Вона поспішила піти, вдячна, що позбулася клопоту з тією некомпанійською мовчазною дитиною, яка впродовж усієї мандрівки виглядала наче християнський мученик, тягнений до левів.

Джейн видавалося, що вона сама-одна у всьому всесвіті. Присутність тітки Айрін нічого не міняла. Тітка Айрін Джейн не подобалася. Сама собі вона подобалася ще менше. Що з нею не так? Чому їй ніхто не подобається? Іншим дівчаткам подобаються хоч деякі їхні тітки та дядьки.

Пішла з тіткою Айрін до таксі, яке їх чекало.

— Жахлива ніч, коханесенька… Та земля прагне дощу… ми так його прагнули всі ці тижні… це ти нам його привезла. Але ми незабаром будемо вдома. Я така рада, що ти мене відвідаєш! Я пропонувала твоєму батькові, щоб він зоставив тебе у мене. Дуже нерозумно з його боку везти тебе до Бруквею. Він там лише винаймає житло, знаєш… дві кімнатки над крамницею Джима Міда… Звичайно, взимку повертається до міста. Але… можливо, ти не знаєш, Джейн, яким упертим може бути твій батько, коли щось йому спаде на думку.

— Я взагалі нічого про нього не знаю, — з розпачем відповіла Джейн.

— Я так і думала. Мабуть, мати ніколи тобі про нього не розповідала?

— Ні, — неохоче сказала Джейн. Схоже, питання тітки Айрін містило якийсь прихований зміст. Джейн мала довідатися, що це дуже характерно для питань тітки Айрін. Тітка Айрін співчутливо потиснула долоню Джейн, — взяла її за руку ще як вона сідали в таксі, наче допомагаючи їй зайти.

— Моє бідолашне дитя! Я добре знаю, як ти почуваєшся. Не здається мені, що твій батько добре придумав, коли послав за тобою. Я певна, що не знаю, нащо він це зробив. Не розумію його спонук…, хоча ми з твоїм батьком завжди були дуже близькими…, дуже близькими, любесенька. Я від нього на десять років старша і завжди була йому більше матір'ю, ніж сестрою. От ми і вдома, любесенька.

Вдома! Дім, куди тітка завела Джейн, був затишним і вилизаним, як сама тітка Айрін, але Джейн почувалася тут так

само вдома, як пташка на чужій покрівлі. У вітальні тітка Айрін зняла з неї капелюшок і плащ, пригладила їй волосся і обняла.

— А тепер дозволь мені роздивитися тебе. На станції не було змоги, а я востаннє тебе бачила, коли тобі було три роки.

Джейн не хотіла, щоб її роздивлялися, і знову трохи знітилася. Відчувала, що її оцінили, і, попри доброзичливі голос та поведінку тітки Айрін, ця оцінка була не надто приязною.

— Ти зовсім не схожа на свою матір. Вона була найгарнішою дівчиною, яку я будь-коли бачила. Ти схожа на батька, коханесенька. А тепер трішки повечеряємо.

— О ні, будь ласка, ні, — імпульсивно скрикнула Джейн. Знала, що не проковтне ані шматочка… шкода навіть пробувати.

— Тільки трішки, тільки трішки перекусити, — переконувала її тітка Айрін, наче умовляючи малу дитину. — Я спекла такий смачний торт, шоколадний з м'ятою. Насправді це для твого батька. Він у деяких справах наче хлопчик, знаєш… такий солодкоїжка. Завжди вважав мій шоколадний торт неперевершеним. Твоя мати так тяжко старалася, щоб довідатися, як я його роблю, ну але… це такий дар. Або хтось його має, або ні. Не можна очікувати, що гарненька лялечка виявиться ще й куховаркою… або ж господарюватиме, і я часто так казала твоєму батькові. Чоловіки багато чого не розуміють, правда? Вимагають від жінки всього. Сідай отут, Джені.

Мабуть, ця "Джені" була останньою краплею. Джейн ніколи не буде "Джені".

— Дякую, тітко Айрін, — дуже чемно і дуже рішуче сказала вона, — але я нічого не зможу з'їсти і немає сенсу намагатися. Прошу, дозвольте мені піти спати.

Тітка Айрін поплескала її по плечі.

— Звичайно, моя бідолашненька. Ти втомилася, а все довкола таке незвичне. Я знаю, як це тяжко. Зараз відведу тебе просто до твоєї кімнати.

Кімната була дуже гарною, кретонові шпалери розмальовані вазонами троянд, а ліжко з шовковим покривалом було таким рівним і гладеньким, наче на ньому ніхто ніколи не спав. Але тітка Айрін спритно зняла шовкове покривало і відкинула простирадла.

— Сподіваюся, ти добре спатимеш, коханесенька. Ти не знаєш, що це значить для мене, — те, що ти спиш під моїм дахом… дівчинка Ендрю… моя єдина племінниця. І твою матір я завжди так любила… хоча… не думаю, що вона справді любила мене. Я завжди це відчувала, але ніколи не дозволила, щоб це нас порізнило. Їй не подобалося, що ми з твоїм батьком так багато спілкувалися…Я це розуміла. Вона була далеко молодша від твого батька… справжня дитина… природно, що за порадами він, як завжди, звертався до мене. Завжди все насамперед обговорював зі мною. Вона трішки ревнувала…, а ще, я думаю, навряд чи допомагало те, що вона була донькою місіс Роберт Кеннеді. Ніколи не дозволяй собі ревнувати, Джені. Це руйнує більше життів, ніж усе інше. От перинка, коханесенька, якщо змерзнеш уночі. При дощовій погоді ночі на Острові П.Е. бувають прохолодними. Добраніч, коханесенька.

Джейн залишилася сама в кімнаті і оглянула її. Лампа при ліжку мала абажур, розмальований трояндами і оторочений бахромою з бісером. Чогось Джейн роздратував цей абажур. Він був надто прилизаним і вичепуреним, зовсім як тітка Айрін. Підійшла до нього і загасила світло. Потім підійшла до вікна. Крап, крап, — ударяв дощ по шибках. Плюсь, плюсь, — спадав дощ на дах веранди. За ним Джейн нічого не було видно. Її серце переповнилося. Ця чорна, чужа, беззоряна земля ніколи не зможе стати її домом.

— Якби ж я тільки маму мала, — прошепотіла вона. Але, хоча відчувала, що хтось узяв її життя та розірвав на частини, — не плакала.

13

Попередні безсонні ночі в поїзді так утомили Джейн, що вона майже відразу заснула. Але, коли прокинулася, все ще була ніч. Дощ перестав. Смуга світла лежала впоперек ліжка. Вона вислизнула з-поміж напахчених простирадл тітки Айрін і підійшла до вікна. Світ перемінився. Небо було безхмарним і кілька яскравих далеких зірок дивилися вниз, на спляче місто. Дерево неподалік повністю покривав сріблястий цвіт. Все довкола заливало місячне сяйво повні, яка, наче величезна бульбашка, висіла над чимось, що повинне бути бухтою чи гаванню, а на воді був чудовий блискучий слід. Отож, на Острові Принца Едварда теж є Місяць. Досі Джейн по-справжньому в це не вірила. Та ще й відполірований із королівським смаком. Це було так, наче побачитися з давнім другом. Той сам Місяць споглядав і на Торонто, і на Острів Принца Едварда. Можливо, він світить на Джоді, яка спить у своїй маленькій кімнатці на горищі, чи на маму, яка саме повертається після якоїсь веселої розваги. Можливо, вона саме на нього дивиться. Торонто вже не здавалося віддаленим на тисячу миль.

Двері розчинилися і увійшла тітка Айрін у нічній сорочці.

— Коханесенька, що трапилося? Я почула рух у твоїй кімнаті та злякалася, що ти захворіла.

— Я просто встала, щоб подивитися на Місяць, — пояснила Джейн.

— Ти кумедне дитя! Хіба ж ти раніше місяця не бачила? Я аж перелякалася. Повертайся до ліжка, як слухнянесенька дівчинка. Ти ж хочеш, щоб батько, приїхавши завтра, побачив тебе гарненькою і свіжою.

Джейн зовсім не хотіла, щоб хтось бачив її гарненькою і свіжою. Чи за нею постійно шпигуватимуть? Мовчки лягла у ліжко і знову тітка Айрін її закутала. Але заснути не могла.

Врешті після довжелезної ночі настав ранок. День, що мав стати найдивовижнішим у житті Джейн, розпочався як і кожен інший. Макрелеві хмари…, але Джейн ще тоді не знала, що ті хмари звуться макрелевими…, у східній частині неба запалали. Сонце зійшло без надмірної метушні. Джейн боялася надто рано встати, щоб знову не потривожити тітку Айрін, але врешті піднялася і розчинила вікно. Джейн не знала, що бачить найпрекрасніше у світі видовище, — червневий ранок на Острові Принца Едварда, але знала, що за минулу ніч увесь світ перемінився.

В обличчя їй ударила хвиля пахощів бузку, який ліловим живоплотом відгороджував будинок тітки Айрін від сусіднього. Тополя у кутку травника дрижала від веселого сміху. Яблуня простягла приязні руки. Вдалині виднілися всіяні ромашками луги по той бік затоки, над якою ширяли і стрімко падали вниз білі чайки. Повітря після дощу було солодким і вологим. Дім

тітки Айрін був на околиці міста і позад нього бігла сільська дорога..., дорога майже криваво-червона і блискуча від вологи. Джейн навіть не здогадувалася, що бувають настільки кольорові дороги.

— Ну... ну, Острів П.Е — гарне місце, — не зовсім охоче подумала Джейн.

Сніданок був першим випробуванням. Джейн хотілося снідати не більше, ніж раніше вечеряти.

— Тітко Айрін, думаю, я не зможу щось з'їсти.

— Але ти повинна, коханесенька. Я тебе любитиму, але не збираюся тебе псувати. Видно, досі тобі занадто потурали, то ти й робила, що заманеться. З хвилини на хвилину приїде твій батько. Сядь як годиться, і з'їж свою вівсянку.

Джейн старалася, як могла. Без сумніву, тітка Айрін приготувала для неї чудовий сніданок. Помаранчевий сік..., вівсянка з густими золотистими вершками..., делікатні трикутники тостів..., досконале яйце пашот..., яблучне желе у бурштиново-малинові смужки. Безперечно, тітка Айрін добре куховарила. Але ніколи ще Джейн не було так складно щось проковтнути.

— Не переживай так, коханесенька, — сказала тітка Айрін, посміхаючись, наче до дуже малої дитини, яку необхідно заспокоїти.

Джейн не здавалося, щоб вона переживала. Швидше була здивованою, наляканою, мала відчуття порожнечі, яку ніщо не могло заповнити, навіть те яйце. Після сніданку проминула ще година, — впродовж неї Джейн відкрила, що чекання є

найтяжчою у світі роботою. Але все колись закінчується і, коли тітка Айрін сказала: "Твій батько приїхав", Джейн відчула, що все й справді закінчилося.

Її руки липко змокріли, а рот, навпаки, пересох. Цокання годинника здавалося неприродно гучним. Якісь кроки на доріжці… двері відчинилися… хтось став на порозі. Джейн підвелася, але не могла підняти очей… не могла.

— От твоя маленька, — сказала тітка Айрін. — Чи ж не варто пишатися такою дівчинкою, 'Дрю? Трішки зависока для свого віку, але…

— Нефрит із каштановим волоссям, — промовив голос.

Всього чотири слова…. але вони змінили життя Джейн. Можливо, більше голос, ніж слова…голос, який справляв враження, наче ви удвох з його власником знаєте якусь чудову таємницю, лише ви удвох. Джейн врешті ожила і глянула вгору.

Кутасті брови… густе рудувато-коричневе волосся, відкинуте з чола… складки у кутиках губ… квадратне розділене посередині підборіддя… суворі карі очі з веселими зморщечками довкола них. Це обличчя було їй так само знайоме, як власне.

— Кеннет Говард, — видихнула Джейн. Мимоволі зробила крок уперед.

У наступну мить схопили й підняли її сильні руки, батько її цілував. Вона цілувала його у відповідь. Не було й натяку на відчуженість. Джейн відразу ж відчула поклик тієї таємничої спорідненості душ, яка не має нічого спільного з узами плоті та

крові. В цю мить Джейн забула, що колись ненавиділа свого батька. Любила його… все в ньому любила, — і той милий запах тютюнового диму від його піджака вересового кольору, коли його міцні руки її обійняли. Хотілося їй заплакати, але про це не було й мови, отож засміялася …, може, надто нестримно, аж тітка Айрін поблажливо сказала:

— Бідна дитина, нічого дивного, що вона трішки істерична.

Батько опустив Джейн на підлогу і глянув на неї. Вся суворість його очей сховалася у зморщечках від сміху.

— Чи ти істерична, моя Джейн? — серйозно запитав він.

Це "моя Джейн" їй надзвичайно сподобалося.

— Ні, батьку, — відповіла так само серйозно. Ніколи більше, ні в словах, ні в думках не назве батька "він".

— Залиш її в мене на місяць, я її відгодую, — посміхнулася тітка Айрін.

Джейн відчула дрож тривоги. Ану ж батько справді її залишить. Але, видно, він не мав наміру робити нічого подібного. Посадив її на канапі біля себе і стиснув її руку. Все одразу стало як належить.

— Мені не хотілося б, щоб її відгодовували. Мені подобаються її кості. — Він критично глянув на Джейн. Джейн знала, що він її оглядає, і не заперечувала. Тільки страшенно хотіла йому сподобатися. Чи почуватиметься він розчарованим тим, що вона негарна? Чи не вирішить, що в неї завеликий рот? — Ти знаєш, що у тебе гарні кісточки, Джейнкен?

— У неї ніс дідуся Стюарта, — сказала тітка Айрін. Мабуть, тітка Айрін хотіла похвалити ніс Джейн, але сама Джейн мала неприємне відчуття, що вона пограбувала дідуся Стюарта, відібравши в нього носа. Їй більше сподобалося, як сказав батько.

— Мені доволі подобаються ті вії, що ти їх сьогодні вдягла, Джейн. До слова, чи тобі подобається бути Джейн? Я завжди хотів тебе називати Джейн, але це, можливо, чиста упертість з мого боку. Але я хочу знати твоє СПРАВЖНЄ ім'я, туманний маленький привиде.

— О, я Джейн! — скрикнула Джейн. Яка ж вона рада бути Джейн!

— То це вирішено. І домовмося, щоб ти називала мене татом… татуськом. Боюся, що з мене вийшов би страшенно незугарний батько, але татусько — ще стерпний. Шкода, що я не встиг на вчорашній вечір, але це моє поштиве, непристойно старе авто померло прямо посеред дороги. Сьогодні вранці я зумів повернути його до життя… принаймні настільки, щоб дострибати до міста, як жаба, … наше з ним подорожування неабияк розвеселило Острів П.Е., … але боюся, що доведеться йому якийсь час пробути у майстерні. Після обіду поїдемо через Острів, Джейн, і тоді краще познайомимось.

— Ми вже добре знайомі, — щиро сказала Джейн. І це правда. Вона відчувала, що знала тата вже багато років. Так, "тато" — це куди приємніше, ніж "батько". Слово "батько" викликало неприємні асоціації, … "батька" вона ненавиділа. А от тата легко було любити. Джейн розчинила найпотаємнішу схованку свого серця і сховала… ні, знайшла його там. Адже тато був Кеннетом Говардом, а вона довго-довго любила Кеннета Говарда.

— Ця високоповажна Джейн, — зазначив тато, вдивляючись у стелю, — знає, що книжка пише[8].

14

Джейн виявила, що чекання на щось приємне дуже відрізняється від очікування чогось неприємного. Місіс Стенлі не впізнала б її в розсміяній дівчинці з блиском у очах. Якщо їй видавалося, що до полудня ще дуже багато часу, то це тому, що вона хотіла якнайшвидше бути разом з татом… і якнайдалі від тітки Айрін. Тітка Айрін намагалася дещо з неї витягнути… про бабусю, маму і її життя на Веселій, 60. Але, на розчарування тітки Айрін, Джейн не дала нічого з себе витягнути. Хоч як мудро її випитували, Джейн мала на кожне питання лише незрозуміле "так" чи "ні", а на прозорі зауваження, що були насправді замаскованими питаннями, — ще незрозуміліше мовчання.

— Чи твоя бабка Кеннеді добре до тебе ставиться, Джені?

— Дуже добре, — запевнила Джейн, не кліпнувши оком. Ну що ж, бабуся добре СТАВИЛАСЯ до неї. Доказами цього були Сент-Агата, уроки музики, гарний одяг, лімузин і збалансоване харчування. Тітка Айрін уважно оглянула всі її речі.

— Вона не зносила твого батька, Джені. Я думала, що вона могла зганяти злість на тобі. Насправді всі непорозуміння між ним і твоєю матір'ю — це її рук справа.

Джейн нічого не відповіла. Не мала наміру звіряти тітці Айрін свою таємну гіркоту. Роздратована тітка Айрін відступила.

Тато повернувся опівдні, без авто, але з конем і кабріолетом.

— На його ремонт потрібен цілий день. Я позичив оцей засіб пересування у Джеда Карсона, завтра він його забере, коли доставить нам авто і чемодан Джейн. Ти коли-небудь їздила кабріолетом, моя Джейн?

— Без обіду не поїдете, — запевнила тітка Айрін.

Цей обід Джейн смакував, тим паче, що вона майже нічого не їла, відколи виїхала з Торонто. Сподівалася, що її апетит не перелякає тата. Адже, з усього судячи, він бідний..., автомобіль теж не вказував на багатство..., може, йому складно буде прогодувати ще один рот. Але тато сам виразно тішився обідом, особливо шоколадно-м'ятним тортом. Джейн дуже хотіла довідатися рецепт того торта, але вирішила не просити його у тітки Айрін.

Тітка Айрін страшенно упадала біля тата. Муркотіла над ним... справді муркотіла. А тато любив її муркання, її медово-солодкі фрази так само, як її торт. Джейн виразно це побачила.

— Не годиться брати дитину до твоїх винайнятих кімнаток у Бруквеї, — сказала тітка Айрін.

— Хтозна, можливо, винайму окремий будинок на літо? — відповів тато. — Як думаєш, Джейн, ти могла б вести дім для мене?

— Так, — одразу ж відповіла Джейн. Вона знала, як треба вести дім, хоч ніколи цього не робила. Є такі люди, що знають певні речі від народження.

— А куховарити вмієш? — спитала тітка Айрін і підморгнула татові, наче дотепно жартуючи. Джейн приємно було побачити, що тато не підморгнув у відповідь. І врятував її від прикрої потреби відповідати.

— Усі нащадки моєї матері вміють куховарити, — сказав він. — Ну, Джейн, бери свої розкішні убори і рушаймо в дорогу.

Коли Джейн зійшла вниз у плащі й капелюшку, мимоволі почула голос тітки Айрін з їдальні.

— Вона надміру потайна, Ендрю, і зізнаюся, що мені це не подобається.

— Знає, як тримати язик за зубами, ага? — відповів тато.

— Ні, це щось більше, Ендрю. Вона не з тих, в кого що на душі, те й на устах, згадаєш мої слова, не з тих. Старенька Кеннеді ніколи не помре, доки вона жива. Та, з усього судячи, дуже мила дівчинка, не можемо очікувати, що все піде бездоганно..., коли тобі щось буде потрібно, то тільки дай знати. Будь із нею терплячим, Ендрю. Ти ж знаєш, її ніколи не вчили любити тебе.

Джейн міцно зціпила зуби. Ото ще думка — її треба "вчити любити" тата! Це було... навіть кумедно! Вилила своє невдоволення тіткою Айрін у легкий смішок, схожий на совине пугукання, — та й забула про нього.

— СТЕРЕЖІТЬСЯ отруйного плюща! — гукала тітка Айрін їм услід. — Я чула, у Бруквеї його багато. ДБАЙ про неї, Ендрю.

— Айрін, ти все переплутала, як усі жінки. Навіть одноокий побачить, що це Джейн про МЕНЕ дбатиме.

Коли вони врешті поїхали, душа Джейн утішилася. Сяйво її серця опромінювало весь Острів. Не могла повірити, що всього кілька годин тому була найнещаснішою істотою у світі. Весело було їхати в кабріолеті, який тягнула маленька гніда кобилка, — Джейн усе хотілося нахилитися вперед і ляснути її по округлому заді. Кобилка не ковтала довгі червоні милі, як це зробив би автомобіль, але Джейн і не хотіла, щоб вони їх ковтали.

Дорога була сповнена прекрасними сюрпризами…, от десь далеко промайнули пагорби, наче висипані з опалового пилу…, от вітер промчав над полем конюшини…, струмки, що з'являлися нізвідки і тікали у зелені тінисті ліси, де довгі вітки пахкої ялиці звисали над мереживом води…, великі білі гори з хмар височіли у синьому небі…, долини хмільного жовтцю…, припливна річка неймовірної синяви. Скрізь вона знаходила щось таке, що її радувало. Все довкола хотіло пошепки відкрити їй таємницю щастя. Було ще щось… гострий запах моря у повітрі. Джейн вперше вдихнула його…, знову вдихнула…, упивалася ним.

— Залізь мені у праву кишеню, — сказав тато.

Джейн залізла і знайшла там торбинку карамелі. На Веселій, 60 їй не дозволяли цукерок у перерві між їжею…, але Весела, 60 була за тисячу миль звідси.

— Схоже, ми обоє не надто балакучі, — сказав тато.

— Ні, але я думаю, що ми й так добре розважаємо одне одного, — відповіла Джейн настільки виразно, наскільки їй це дозволили заклеєні карамеллю щелепи.

Тато засміявся. В нього був такий милий розуміючий сміх.

— Коли мене охоплює натхнення, я можу говорити без упину, — сказав він. — А як ні, то хай би всі мене зоставили. Джейн, ми з тобою схожі. Я дуже радий, що додумався послати по тебе. Айрін була проти. Але я впертий осел, моя Джейн, коли вже щось собі утовкмачу. От і спало мені на думку, що я хочу ближче познайомитися зі своєю донькою.

Тато не питав її про маму. Джейн була йому за це вдячна, а все ж відчувала, — недобре, що він не питає. Недобре, що мама просила її не розмовляти з ним про неї. Ох, багато було зовсім недобрих речей, але одне було безсумнівно правильним. Вона мала провести ціле літо з татом, і вони були удвох, їхали дорогою, що жила своїм власним життям, а це життя, здавалося, влилося у її жили і текло там, як ртуть. Ніколи ще Джейн не була у такому місці і такому товаристві, де б вона так добре почувалася.

Але й найприємніша дорога колись та закінчується.

— Скоро будемо у Бруквеї, — сказав тато. — Я там поселився торік. Це одне з останніх тихих місць на землі. У мене є там дві кімнати над магазином Джима Міда. Місіс Джим Мід мене годує і вважає мене нешкідливим божевільним — через те, що я пишу.

— А що ти пишеш, тату? — запитала Джейн, думаючи про "Мирне врегулювання міжнародних проблем".

— Про все потроху, Джейн. Оповідання..., вірші..., есеї..., статті на різні теми. Якось я навіть роман написав. Але не зміг знайти видавця. Отож повернувся до своєї халтури. Німий безславний Мільтон з твого тата. Але я розкрию тобі, Джейн, свою заповітну мрію. Я хочу написати епос із життя Мафусаїла. Що за тема! От ми і на місці.

"Місце" виявилося закутком, де зустрілися дві дороги, а на їх розі був збудований дім. В одній його частині містилася крамниця, інша була жилою. Та частина, що з крамницею, була відкритою, а та друга — загородженою парканом і рядом ялин. Джейн відразу опанувала мистецтво висідати з кабріолету, і вони увійшли у маленьку білу хвірточку, на одній із стовпців якої сиділа чорна дерев'яна качка-манок, а далі пішли червоною доріжкою, обрамленою смужкою трави і великими мушлями.

— Гав, гав! — озвався приязний коричнево-білий песик, що сидів на східцях. Приємний імбирний запах гарячого печива війнув із дверей, звідки вийшла літня жінка... туго обв'язана білим фартухом, оздобленим шестидюймовим мереживом, і з такими червоними щоками, яких Джейн ще ніколи не бачила.

— Місіс Мід, це Джейн, — сказав тато, — і ви розумієте, чому я відтепер мушу щоранку голитися.

— Дитинко, — сказала місіс Мід і поцілувала її. Цей поцілунок сподобався Джейн куди більше, ніж поцілунки тітки Айрін.

Місіс Мід одразу ж пригостила Джейн скибкою хліба з маслом і суничним варенням, щоб вона "утишила живіт" до вечері. Це було варення з лісових суниць, досі Джейн ніколи такого не куштувала. Стіл до вечері накрили у бездоганно чистій кухні, всі великі підвіконня якої були заповнені квітучою геранню і срібнолистою бегонією.

— Мені подобаються кухні, — подумала Джейн.

Через інші двері, що виходили в сад, відкривався вид на далекі пасовища на півдні. Стіл у центрі кімнати був покритий

веселою скатертиною в червоно-білу клітинку. Перед містером Мідом стояв товстопузий горщик, повний золотисто-коричневої квасолі, з якого містер Мід одразу ж вділив Джейн щедру порцію та ще й додав чималий шматок пухкого кукурудзяного коржа. Містер Мід був схожий на велику капусту в окулярах і з вітрилами, але Джейн він сподобався.

Ніхто не чіплявся до Джейн, чому вона робить те і не робить іншого. Ніхто не змушував її почуватися незугарною, невправною і завжди не такою, як слід. Коли вона доїла свій корж, містер Мід поклав їй на тарілку ще один шматок, навіть не питаючи, чи вона його хоче.

— Їж скільки завгодно, але нічого не ховай до кишені, — поважно сказав він.

Коричнево-білий песик сидів поруч з нею, в його очах світилася голодна надія. Ніхто не звертав уваги, коли Джейн давала йому шматочок коржа.

Розмову вели переважно містер і місіс Мід. Йшлося про людей, яких Джейн не знала, але чомусь їй подобалося слухати цю розмову. Коли місіс Мід серйозно сказала, що бідний Джордж Болдуїн дуже захворів на ольстер шлунку[9], то очі Джейн і тата засміялися, але їхні обличчя їх були такі ж поважні, як і місіс Мід. Джейн відчула приємне тепло. Як весело мати когось, з ким можна поділитися жартом! На Веселій, 60 сміх у очах видавався чимось небувалим. Інколи вони з мамою обмінювалися усмішками, але ніколи не відважувалися сміятися.

На блідому східному небі мав саме з'явитися місяць, коли Джейн вкладалася спати у гостьовій кімнаті місіс Мід. Столик та умивальник були дешевенькими, залізне ліжко емальоване

на біло, коричнево пофарбована підлога. Але ще тут лежав чудово сплетений килим з узором із троянд, папоротей та осіннього листя, твердо накрохмалені мереживні фіранки були білими як сніг, гарнюсінькі шпалери… на кремовому фоні срібні ромашки з блакитними обводами…, а ще величезна червона оксамитоволиста герань на підставці перед одним із вікон.

У цій кімнаті було щось доброзичливе. Джейн міцно спала, але прокинулася і збігла вниз уранці, коли місіс Мід розпалювала вогонь на кухні. Місіс Мід дала Джейн велику пишну пампушку, щоб втишити живіт до сніданку, і послала її в сад чекати, доки тато спуститься вниз. Сад оповивала тиша росяного поранку. Вітер був напоєний благотворними сільськими запахами. Маленькі клумбочки обрамляли сині незабудки, а в одному з кутів цвів великий кущ ранніх темно-червоних півоній. Під вікнами вітальні росли фіалки та ще були латки білих і червоних ромашок. На золото-зеленій траві ближнього лугу паслися корови і зграйками бігали маленькі пухнасті курчатка. Крихітна жовта пташка погойдувалася на гілці спіреї. Коричнево-білий песик вискочив надвір та супроводжував Джейн. По дорозі їхав смішний двоколісний візок, подібного якому Джейн ніколи раніше не бачила, а візник, худорлявий юнак у комбінезоні, помахав їй рукою, як давній знайомій. Джейн швидко помахала йому тим, що зосталося з її пампушки.

Яким синім і високим було небо! Джейн подобалося сільське небо. "Острів П.Е. — пречудове місце", — думала вона, цього разу цілком охоче. Зірвала рожеву центифолію[10] і струсила росу з неї на обличчя. Як незвично вмиватися трояндою! І тоді згадала, як молилася, щоб сюди не їхати.

— Думаю, — рішуче сказала Джейн, — що я мушу вибачитися перед Богом.

15

— А тепер, качечко, ми повинні купити дім, — заявив тато, одразу ж переходячи до суті справи. Джейн уже знала, що така в нього звичка.

Джейн обдумала це речення.

— Тепер — це сьогодні? — спитала вона.

Тато засміявся.

— Може бути й так. Нині один із тих днів, коли я собі до певної міри подобаюся. Почнемо, як тільки Джед прижене наш автомобіль.

Джед не пригнав автомобіля аж до полудня, отож вони встигли пообідати, перш ніж вирушили, а місіс Мід дала їм цілу торбинку пісочних тістечок, щоб утишити живіт до вечері.

— Мені подобається місіс Мід, — сказала Джейн татові, а приємне тепло заповнило її душу. Врешті знайшовся хтось, хто їй сподобався.

— Вона сіль землі, — згодився тато, — навіть коли думає, що соня садова[11] — це така дівчина.

Хай би собі Соня Садова була дівчиною або чимось іншим, — Джейн цього не знала і це її не обходило. Достатньо було знати, що вони з татом разом їдуть автомобілем, який довів би Френка до істерики, підстрибують на червоних дорогах, водночас і приязних, і потайних, проїжджають через ліси, такі веселі й весільні завдяки розкиданим у них диким вишням, підіймаються на пагорби, над якими котилися оксамитово-

тінисті хмари, наче збираючись сховатися в долинках, повних блакиті. Скрізь у цьому прекрасному краю було чимало домів, а вони збиралися купити один із них. "Купімо дім, Джейн", так просто, наче "купімо кошика". Супер!

— Коли я вже знав, що ти приїдеш, то почав розпитувати про будинки. Ну й довідався про декілька. Ми усі їх оглянемо, перш ніж вирішимо. Який будинок ти б хотіла, Джейн?

— А який ти можеш собі дозволити? — поважно запитала Джейн.

Тато реготнув.

— Дісталося їй трохи здорового глузду, який ще зостався в цім світі, — запевнив небеса. — Ми не зможемо сплатити фантастичну ціну, Джейн. Я не плутократ. Але, з іншого боку, і не на біржі сиджу[12]. Минулої зими я чимало всякого видрукував.

— Мирне врегулювання міжнародних проблем, — пробурмотіла Джейн.

— Ти про що?

Джейн розповіла. Розповіла, як їй сподобалося фото Кеннета Говарда і як вона його вирізала. Але не розповіла, як бабуся його порвала і як виглядали мамині очі.

— "Вечірній Вісник" — один з моїх найкращих замовників. Але повернімося до наших баранів. З урахуванням ринкових коливань, який дім ти б хотіла, моя Джейн?

— Невеликий, — відповіла Джейн, думаючи про величезний будинок на Веселій, 60. — Маленький будиночок…, а довкола нього кілька дерев… молодих...

— Білих беріз? — підхопив тато. — Я б теж хотів одну-дві берези. І кілька темно-зелених ялин, — для контрасту. А будинок мусить бути біло-зеленим, щоб пасувати до дерев. Я завжди хотів мати біло-зелений будинок.

— А ми зможемо його пофарбувати? — спитала Джейн.

— Зможемо. Розумно з твого боку подумати про це. А то я міг би проминути призначений нам дім, бо в нього колір болота. І принаймні одне вікно мусить виходити на Затоку.

— Він буде поруч із Затокою?

— Неодмінно. Адже ми вибираємося до району Берегу Королеви. Всі будинки, про які я чув, розміщені саме там.

— А ще б я хотіла, щоб він стояв на пагорбі, — мрійливо сказала Джейн.

— Підбиймо підсумки. Маленький будиночок, біло-зелений або ж може таким стати…, оточений деревами, перевага віддається березам і ялинам…, на пагорбі. Видається, що нічого неможливого.. але є ще одна умова. Там повинна бути магія, Джейн…, магічний удар, а магічні будинки рідкісні, навіть на Острові. Ти розумієш, Джейн, що я маю на увазі?

Джейн замислилася.

— Ти хочеш відчути, що це ТВІЙ дім, перш ніж його купити, — сказала вона.

— Джейн, — сказав тато, — ти надто добра, щоб бути справжньою. — І уважно до неї придивився.

Вони саме підіймалися вгору, перетнувши ріку — таку блакитну, що Джейн захоплено скрикнула, побачивши її…, річка бігла до ще блакитнішої гавані. А коли досягли вершини пагорба, перед ними розкинулося щось ще більше і ще блакитніше, і Джейн зрозуміла, що то повинна бути Затока.

— Ой! — зойкнула вона. І знову: — Ой!

— Отут починається море. Гарно, Джейн?

Джейн кивнула. Не могла говорити. Вона бачила озеро Онтаріо, блідо-блакитне і мерехтливе, але це… це? Дивилася на нього, наче не могла надивитися.

— Я ніколи не думала, що щось може бути настільки блакитним, — прошепотіла вона.

— Ти це бачила раніше, — тихо сказав тато. — Можеш про це не знати, але маєш це в крові. Ти народилася поруч з ним, одної чарівної і лагідної квітневої ночі… ти прожила тут три роки. Якось я взяв тебе і занурив у морську воду, на жах… деяких людей. Ти вже тоді була охрещена у англіканській церкві Шарлоттауну, але це було твоїм справжнім хрещенням. Ти дитя моря і ти повернулася додому.

— Але ж ти мене не любив, — зопалу сказала Джейн.

— Я тебе не любив! Хто тобі це сказав?

— Бабуся. — Їй не заборонили у розмові з ним згадувати бабусю.

— Стара… — тато стримався. Здавалося, на його обличчя опустилася маска.

— Давай не забувати, що ми полюємо на будинок, Джейн, — спокійно сказав він.

Певний час Джейн не відчувала ніякого інтересу до полювання на будинки. Вона не знала, у що вірити і кому вірити. Думала, що тепер тато її любить… чи насправді? Можливо, просто прикидається. Потім згадала, як він її цілував.

— Тепер він мене любить, — подумала вона. — Може, не любив, коли я народилася, але я знаю, що тепер любить. — І вона знову була щасливою.

16

Джейн вирішила, що полювання на будинок — це дуже весело. Можливо, насправді то приємна їзда та розмови і мовчання з татом були веселими, бо більшість домів із татового списку виявилися нецікавими. Перший будинок, який вони побачили, був завеликим, другий замалим.

— Врешті-решт, мусимо мати досить місця, де б хоч кіт міг обернутися.

— Ти маєш кота? — спитала Джейн.

— Ні. Але, якщо захочеш, то можемо мати. Я чував, що у цьому році рекордний приріст поголів'я кошенят. Любиш котів?

— Так.

— Ну то заведемо їх цілу велику купу.

— Ні, — заперечила Джейн, — двох.

— І собаку. Не знаю, які в тебе почуття до собак, Джейн, але якщо ти збираєшся заводити кота, то я мушу мати собаку. У мене не було собаки, відколи…

Він знову на якийсь час замовк, і знову Джейн здавалося, наче він збирався сказати щось таке, що вона радо почула б.

Третій будинок виглядав привабливо. Стояв при повороті лісової дороги, змережаної тінями дерев. Але при ближчому огляді виявився безнадійним. Підлога була порізаною, горбатою і викривленою на всі боки. Перехняблені двері неможливо було повісити рівно. Вікна — щільно зачинити. Комори не було.

Четвертий дім тато назвав надто пряниковим, на п'ятий їм навіть не захотілося вдруге глянути… брудна квадратна нефарбована споруда з подвір'ям, заваленим іржавими банками, старими відрами, фруктовими кошиками, ганчірками і сміттям.

— Наступний у моєму списку — старий будинок Джонса, — сказав тато.

Не так легко було знайти старий будинок Джонса. Новий будинок Джонса сміливо виходив на дорогу, але потрібно було пройти повз нього і спуститися вниз вибоїстим закинутим провулком, — а щойно тоді вдавалося знайти старий будинок. Із вікна кухні навіть видно було Затоку. Але цей будинок виявився завеликим, і тато з Джейн обоє відчули, що сараї та свинарники позаду нового будинку Джонса, себто перед

старим будинком Джонса, їх не надихають. Отож знову повернулися на дорогу, почуваючи легке розчарування.

Сьомий будинок, здавалося, мав усе, що належить. Це було невеличке бунгало, — нове, біле, з червоним дахом і мансардними вікнами. Подвір'я було чепурним, хоча й без дерев, були й комора і порядний підвал, і рівна підлога. А ще чудовий вид на Затоку.

Тато глянув на Джейн.

— Ти відчуваєш тут якусь магію, моя Джейн?

— А ТИ? — відповіла Джейн.

Тато похитав голою.

— Зовсім ні. Оскільки ж магія є необхідною умовою, не купуємо.

Вони поїхали, залишивши власника будинку розмірковувати, хто з них божевільний. Про яку магію мова? Мусить побачити теслю, який зводив цей дім, і з'ясувати, чому він не додав цієї магії.

Ще два будинки виявилися неможливими.

— Схоже, Джейн, що ми з тобою — пара дурнів. Ми вже оглянули всі будинки на продаж, про які я тільки чув. Що ж тепер робити? Повернемося назад, проковтнемо наші слова і купимо бунгало?

— А давай запитаємо у того чоловіка, що йде по дорозі, — може, він знає про такий будинок, якого ми не бачили, — здогадалася сказати Джейн.

— Я чув, що Джиммі Джони продають будинок, — сказав той чоловік. — Це на Ліхтарному Пагорбі. Дім, у якому жила їхня тітонька Матильда Джолі. Там і її меблі зосталися, — я таке чув. Якщо зумієте поторгуватися і трохи підциганите, то зіб'єте ціну. До Ліхтарного Пагорба дві милі, як поїдете до Берега Королеви.

Джиммі Джони, Ліхтарний Пагорб і тітонька Матильда Джолі! Джейн відчула поколювання у пучках пальців. На горизонті з'явилася магія.

Джейн першою побачила будинок..., принаймні, вона побачила, як верхнє вікно на його фронтоні підморгує їй з вершини пагорба. Але їм довелося об'їхати довкола пагорба, а далі — по звивистому путівці. По обидва боки путівця були невисокі мури, а ще каміння, між яким росла невелика папороть і, через рівні проміжки, —молоді ялини.

А тоді просто перед ними постав дім. ЇХНІЙ дім!

— Любонько, не дозволь, щоб тобі очі випали з голови, — попередив тато.

Дім присів на невеличкому крутому пагорбі, пальці якого занурювалися у папороть. Невеличкий — півдюжини таких помістилися б усередині будинку на Веселій, 60. Був тут сад — у нижньому кінці обгороджений стіною, щоб не сповзти по схилу; паркан і хвіртка, над якою схилилися дві білі берези, та викладена пласкими каменями доріжка, що вела до єдиних дверей з вісьмома невеликими шибками у верхній половині.

Двері були зачинені, але можна було заглянути крізь вікна. З одного боку дверей містилася велика кімната, просто перед ними — сходи, і ще дві менші кімнати з другого боку. Їхні вікна виходили просто на схил пагорба, де росли такі високі папороті, що діставали до пояса, а ще там лежало каміння, покрите оксамитовим зеленим мохом.

На кухні була стара кривонога кухонна плита, стіл та стільці. І ще у кутку гарненька засклена шафка, прикріплена дерев'яними кнопками.

З одного боку будинку розкинулися поля конюшини, а з іншого — кленовий гай, де-не-де урізноманітнений ялинами та ялицями, відділений від подвір'я лише старим оброслим мохом дерев'яним парканом. У кутку двору росла яблуня, що лагідно ронила рожеві пелюстки, а за садовою хвірткою — гурток старих ялин.

— Мені подобається характер цього місця, — сказала Джейн.

— Як вважаєш, краєвид не гірший за будинок? — спитав тато.

Джейн так перейнялася будинком, що не звернула уваги на краєвид. Щойно тепер перевела на нього погляд — і їй аж подих перехопило. Ніколи, ніколи вона не бачила, навіть мріяти не могла про таку красу.

Ліхтарний Пагорб містився на одній із вершин трикутника, основою якого була Затока, а Берег Королеви — однією зі сторін. Між ним і морем лежали сріблясті та бузкові піщані дюни, що переходили у смугу пляжу біля гавані, де високі, розкішні, синьо-білі хвилі спадали на довгий, омитий сонцем

берег. По той бік протоки на фоні неба вирізнялася біла споруда маяка, а за гаванню мріли тінисті гребені лілових пагорбів, які, здавалося, подавали руки одні одним. А над усім цим витав непередаваний словами чар пейзажу Острова Принца Едварда.

Трохи нижче Ліхтарного Пагорба, між зарослим ялинами пустків'ям збоку від гавані та пасовищами був маленький ставок… найблакитніша річ, яку Джейн коли-небудь бачила.

— Відтепер це мій ідеал ставка, — сказав тато.

Джейн вперше нічого не відповіла. Могла тільки дивитися. Ніколи раніше тут не була, але здавалося їй, що вона все життя знає це місце. Пісня, яку співав морський вітер, була рідною для її вух. Завжди хотіла кудись "належати", — і от вона належала сюди. Врешті мала відчуття дому.

— Ну то як? — спитав тато.

Джейн настільки була певна, що будинок слухає, аж покивала пальцем.

— Шшш…шшш…, — сказала.

— Ходімо на берег і там все обговоримо, — промовив тато.

До морського берега було хвилин п'ятнадцять ходи. Сіли на білій, як кістка, старій колоді, що невідомо звідки припливла сюди. Різкий солоний бриз вдаряв у їхні обличчя; біля них безстрашно пурхали крихітні побережники; хвилі вздовж берега збивалися у піну. "Яке чисте солоне повітря!" — подумала Джейн.

— Джейн, я маю підозру, що дах протікає.

— Можеш прибити кілька дранок.

— На подвір'ї багато лопухів.

— Ми їх викорінимо.

— Будинок, можливо, колись був білим…

— Знову може бути білим.

— Фарба на вхідних дверях пішла пухирями.

— Фарба не дуже дорога, правда?

— Жалюзі поламані.

— Ми їх поправимо.

— Штукатурка потріскана.

— Заклеїмо шпалерами.

— Хтозна, Джейн, чи є тут комора?

— В одній з маленьких кімнат направо є полиці. Це буде моя комора. А інша маленька кімнатка буде твоїм кабінетом. Тобі ж потрібно десь писати, правда?

— Вона вже все спланувала, — сказав тато у бік Атлантики. Тоді додав:

— Той великий кленовий гай, напевне, заселений совами.

— Хто ж боїться сов?

— А як щодо магії, моя Джейн?

Магія! Таж це місце було просто переповнене магією. Ще трішки — і вона їх затопить. Тато добре це знав, а питав от тільки щоб щось сказати. Коли вони повернулися, Джейн сіла на великій плиті червоного пісковику, що був замість порога, а тато крученою пастушою стежкою пішов через кленовий гай, щоб побачитися із Джиммі Джоном, інакше містером Дж. Дж. Гарландом. Будинок Гарланда визирав з-за рогу гаю, — затишний будинок масляного кольору, пристойно одягнений у дерева.

Тато повернувся разом із Джиммі Джоном — маленьким товстуном із мерехтливими сірими очима. Він не міг знайти ключ, але ж вони вже оглянули нижній поверх, а нагорі, як він їм розповів, було три кімнати, в одній ліжко, у всіх трьох — по стінній шафі.

— І сховок для взуття під сходами.

Вони стояли на кам'янистій доріжці та дивилися на будинок.

— І що ви думаєте зі мною робити? — казав будинок настільки виразно, наскільки будинки можуть говорити.

— Яка ваша ціна? — спитав тато.

— Чотириста з меблями на додачу, — сказав Джиммі Джон, підморгнувши Джейн. Джейн хвацько підморгнула у відповідь. Зрештою, бабуся була за тисячу миль звідси.

— Бухнемо шість пенсів[13], — мовив тато. Він не намагався "циганити" з Джиммі Джоном, збиваючи ціну. Їм ще поталанило, що вони могли купити всю цю красу за чотириста доларів

— Будинок ваш, — сказав Джиммі Джон з таким виразом, наче робив їм подарунок. Але Джейн знала, що цей будинок завжди був їхнім.

— Будинок…, ставок…, гавань…, Затока! Добра покупка, — сказав тато. — І ще пів акру землі. Все життя я хотів мати клаптик землі… достатньо щоб стати і сказати – це моє! А тепер, Джейн, — твас бріліг. Себто смажень.

— Четверта пополудні[14], — Джейн дуже добре знала Алісу і не дозволила себе піймати.

Вони вже мали їхати, коли через гай прибігло кишенькове Джиммі Джонове видання з нахабним писком і принесло ключа, що досі вже встиг перетворитися у безключчя. Джиммі Джон з поклоном вручив його Джейн. Всю дорогу до Бруквею Джейн міцно стискала його. Вона його любила. Тільки подумати, що він їй відкриває!

І тут вони виявили, що зголодніли, забувши, коли обідали, отож витягли пісочні тістечка місіс Мід і з'їли їх.

— Дозволиш мені куховарити, тату?

— Тобі навіть доведеться. Я не вмію.

Джейн сяяла.

— Ми можемо вирушити вже завтра, тату?

— Чом би ні? Ще куплю постільну білизну і трохи їжі. І можемо рушати сюди.

— Як шкода, що цей день закінчується, — сказала Джейн. — Мабуть, я більше ніколи не буду така щаслива.

— Але ж у нас є й завтра, Джейн..., почекай..., ми ще дістали близько дев'яноста п'яти таких завтра.

— Дев'яносто п'ять! — захоплено глянула Джейн.

— Будемо робити все, що заманеться, — у межах пристойності. Будемо чистими, але не надміру. Будемо ледачими, але не занадто..., просто будемо триматися на три стрибки перед вовком[15]. І ніколи в нашому домі не буде такої диявольської речі, як будильник.

— Але ж якийсь годинник мусимо мати, — сказала Джейн.

— Тімоті Салт із гавані має старий корабельний годинник. Я його в нього позичу. Він йде тільки тоді, коли захоче, ну то й що? Джейн, ти зможеш заштопати мої шкарпетки?

— Так, — сказала Джейн, яка ніколи в житті не заштопала жодної шкарпетки.

— Джейн, ми дісталися вершини світу. Те, що ти надумала запитати того чоловіка на дорозі, було дивовижною удачею, Джейн.

— Це не удача. Я ЗНАЛА, що він знає, — сказала Джейн. — І, татуську, можемо тримати наш дім у таємниці, доки не переїдемо?

— Звичайно, — погодився татусько. — Від усіх, крім тітки Айрін. Їй, звичайно, ми мусимо сказати.

Джейн нічого не сказала. Доки тато не сказав, вона не знала, що хоче зберегти це в таємниці саме від тітки Айрін.

Джейн не вірила, що тієї ночі засне. Як можна заснути з такою кількістю чудових речей до обдумування? І з деякими речами, які їй видавалися загадковими. Чому такі двоє людей, як мама з татом, ненавидять одне одного? Це ж безглуздя. Вони обоє були чудовими, кожне по-своєму. Спочатку вони кохали одне одного. Що їх змінило? Якщо тільки вона, Джейн, знатиме всю правду, то, може, щось із цим зробить.

Але, коли вона поринала в дрімотні мрії про затінені ялинами червоні дороги, що мали привести її до милого дому, останньою її свідомою думкою була: "Цікаво, чи ми зможемо купувати молоко у Джиммі Джонів"

17

Вони "вирушили" наступного пополудня. У першій половині дня тато з Джейн з'їздили до міста і завантажилися горою консерв та постіллю. Ще Джейн придбала бавовняні сукенки і фартушки. Знала, що той одяг, який їй купила бабуся, не годиться для Ліхтарного Пагорба. А ще потайки від тата забралася у книжкову крамницю і знайшла там "Кулінарію для початківців". Коли вона виїжджала, мама дала їй долар, отож Джейн вирішила не пропустити такої нагоди.

Вони потелефонували тітці Айрін, але не застали її вдома. Джейн мала власні причини утішитися цим, але зберегла їх для себе. Після обіду прив'язали чемодан і дорожню торбу Джейн до підніжки автомобіля та відбули до Ліхтарного Пагорбу. Місіс Мід дала їм пакунок з пампушками, три буханці хліба, круглу фасочку масла з рисунком листків конюшини, банку вершків, пиріг із родзинками та ще три сушені тріски.

— Замочи одну ввечері, а тоді приготуй уранці на сніданок, — проінструктувала вона Джейн.

Будинок стояв на своєму місці. Джейн трішки побоювалася, що вночі хтось його вкрав. Вона так сильно прагнула того будинку, що й не могла уявити, наче інші його не хочуть. Дуже жаліла тітоньку Матильду Джолі, яка мусила померти і його покинути. Важко було повірити, що навіть у золотих палацах раю тітонька Матильда не нудьгуватиме за домом на Ліхтарному Пагорбі.

— Дозволь мені відчинити двері, будь ласка, татуську, — переступаючи через поріг, вона тремтіла від захоплення.

— Це… це дім, — сказала Джейн. Дім… те, чого вона раніше не мала. Була ближче до плачу, ніж будь-коли в житті.

Вони бігали по будинку, як двійко дітей. Нагорі були три кімнати… північна виявилася досить великою і Джейн відразу ж призначила її для батька.

— А ти сама б її не хотіла, мій веселий духу? Тут вікно виходить на Затоку.

— Ні, я хочу ту миленьку маленьку ззаду. Татку, я хочу МАЛЕНЬКУ кімнатку. А з тої другої вийде гарна кімната для гостей.

— А нащо нам кімната для гостей, Джейн? Дозволь тобі нагадати, що мірою свободи будь-кого є те, без чого він може обійтися.

— Але ж нам потрібна кімната для гостей, татуську, — Джейн була захоплена цією думкою. — Адже будемо приймати гостей, правда?

— Там нема ліжка.

— Десь роздобудемо. Татку, будинок радий нас бачити..., тішиться, що знову хтось у ньому житиме. Стільці так хочуть, щоб хтось на них сидів.

— Сентиментальна істото! — глузував тато. Але його очі розуміюче сміялися.

Будинок був напрочуд чистим. Пізніше Джейн дізналася: довідавшись, що будинок тітоньки Матильди проданий, туди прийшли місіс Джиммі Джон та Міранда Джиммі Джон, перелізли через одне з кухонних вікон і так старанно прибрали усе зверху донизу, що і в Голландії краще не буває. Джейн майже жаліла, що будинок прибраний. Вона б воліла сама його прибрати. Вона хотіла сама все в ньому робити.

— Я не ліпша за тітку Гертруду, — подумала вона. І трішки зрозуміла тітку Гертруду.

Але зараз їй нічого було робити, хіба що розкласти матраци на ліжках і застелити постіль, розставити банки у кухонній

шафі, а масло й вершки занести до підвалу. Тато повісив тріску місіс Мід на цвяхах за кухонною плитою.

— На вечерю у нас будуть смажені ковбаски! — заявила Джейн.

— Джейнкен, — сказав тато, розгублено куйовдячи волосся, — я забув купити сковорідку.

— О, внизу у шафі є залізна сковорідка, — безтурботно сказала Джейн. — А ще триногий горщик, — додала з ноткою тріумфу.

Тепер у домі не було нічого, про що б Джейн не знала. Тато розпалив вогонь у плиті та підкинув туди трохи дров ще із запасів тітоньки Матильди. Джейн уважно стежила, як він це робить. Досі вона ніколи не бачила вогню, запаленого у плиті, але хотіла навчитися, щоб наступного разу зробити все самій. Одна з ніжок плити була трохи закоротка, тож плита хиталася, але Джейн знайшла на подвір'ї плаский камінь, вдало його підклала — і все було гаразд. Тато пішов до Джиммі Джонів набрати відро води — їхню власну криницю спершу треба було вичистити, — а Джейн заслала стіл червоно-білою скатертиною, як місіс Мід, а ще розставила тарілки, що їх тато придбав у "П'ять і десять[16]". Тоді пішла до занедбаного саду і нарвала букет серцецвіту та червневих лілій[17]. Не було в що їх поставити, але Джейн знайшла стару іржаву бляшанку, загорнула її зеленим шовковим шарфом, який десь випорпала, — то був коштовний подарунок тітки Мінні, — та прилаштувала там квіти. Тоді нарізала хліб і намастила його маслом, заварила чай і підсмажила ковбаски. Ніколи раніше цього не робила, але недаремно придивлялася до Мері.

— Добре, що мої ноги знову під моїм власним столом, — сказав тато, коли вони сіли вечеряти.

— Якби бабуся побачила, що я їм на кухні і мені це подобається, то сказала б, що в мене примітивні смаки, — зловтішно подумала Джейн.

Однак насправді вона з ледь стримуваною гордістю сказала:

— Як тобі чай, тату?

На незасланій білій підлозі танцювали сонячні промені. Зі східного вікна видно було кленовий гай, з північного — Затоку, ставок і дюни, а із західного — гавань. Віяли вітри солоних морів. У вечірньому повітрі ширяли ластівки. Все, на що вона дивилася, належало їм обом, — їй і татові. Вона була господинею цього дому, — і ніхто не смів це заперечити. Могла тут робити все, що заманеться, і ні перед ким не виправдовуватися. Згадка про ту першу трапезу з татом у будинку тітоньки Матильди Джолі зосталася для неї як те прекрасне, що полонить нас назавжди[18]. А тато був такий веселий! Розмовляв з нею, як із дорослою. Джейн жаліла всіх, хто не мав батька.

Тато хотів допомогти їй помити посуд, але Джейн не дозволила. Хіба вона тут не господиня? Знала, як Мері мила посуд. Завжди хотіла мити посуд, …адже так весело робити брудні тарілки чистими. Тато купив мийницю для посуду, але ніхто з них не подумав про кухонні ганчірки або рушники Джейн взяла дві нові сорочечки зі свого чемодана і розрізала їх.

Коли сонце сідало, Джейн із татом пішли до морського берега..., як вони це робили майже щоночі у те чародійське літо. Вздовж звивистої лінії сріблястого піску прокотилася срібляста звивиста хвиля. Повз смугу покритих присмерком дюн пропливав ледь помітний корабель під білими вітрилами. Обертовий ліхтар по той бік протоки підморгував їй. Великий золотисто-пурпуровий мис вибігав їй назустріч. При заході сонця мис ставав для Джейн місцем містерії. Що там за ним? "Казкові і забуті вже краї[19]"? Джейн не могла згадати, де вона чула або читала цю фразу, але раптом ті слова ожили для неї.

Тато смоктав люлечку..., він називав її "Старою Неприятелькою"... і нічого не казав. Джейн сиділа поруч із ним, у тіні остова старого корабля, і теж нічого не казала. Не було жодної потреби щось казати.

Повернувшись додому, вони виявили, що, хоч тато купив три гасові лампи, то забув купити для них гасу чи бензину.

— Ну що ж, один раз ляжемо спати напотемки.

В цьому не було потреби. Невтомна Джейн згадала, що у шухляді шафи вона бачила стару лойову свічку. Розрізала її надвоє, вставила у шийки двох старих скляних пляшок, теж урятованих із шафи, і чого більше хотіти?

Джейн оглянула свою кімнатку і її серце сповнилося втіхою. Поки що тут стояло лише старосвітське дерев'яне ліжко і маленький столик біля нього, стеля була у патьоках, а підлога трохи нерівною. Але це була перша її власна кімната, де в неї ніколи не буде відчуття, наче хтось зазирає крізь замкову шпарину. Вона роздяглася, задмухала свічку і виглянула у вікно з якого майже могла доторкнутися вершини стрімкого

пагорба. Місяць зійшов і чинив свої звичайні чари, наповнюючи ландшафт магією. За милю звідси світилися вогні у сільці з назвою Ліхтарний Кут. Праворуч од вікна юна берізка, здається, намагалася стати навшпиньки і заглянути за пагорб. Між папоротями рухалися м'які оксамитові тіні.

— Я уявлятиму собі, що це магічне вікно, — думала Джейн, — і колись, виглянувши з нього, я побачу щось дивовижне. Я побачу, як мама йде дорогою, шукаючи світло Ліхтарного Пагорба.

Тато вибрав добрий матрац, а Джейн була страшенно втомлена після того напруженого дня. Але як добре було лежати у цьому вигідному дерев'яному ліжечку, — ні Джейн, ні Джиммі Джони не знали, що якийсь колекціонер пропонував тітоньці Матильді п'ятдесят доларів за це ліжко, — і дивитися на місячне сяйво, — як воно відбиває на стіні березове листя, — і знати, що тато отут близенько, за невеличкою "площадкою", а надворі вільні пагорби та широкі розлогі лани, і можна побігти туди, як захочеш, і ніхто не сміє тебе лякати, що тут ялинові пустків'я та тінисті піщані дюни замість залізної огорожі і зачиненої брами.

Як тихо було, — не сигналять автомобілі, не засліплюють фари. Джейн відкрила вікно, — і приплив запах папороті. Дивним м'яким далеким звуком-стогоном озвалося море. Ніч, здавалося, була заповнена тим звуком. І Джейн його почула, і щось глибоко сховане у ній відгукнулося, — чи то тужно, чи захоплено. Чому озивається море? За чим воно сумує?

Джейн уже майже відплила в сон, коли страшний спогад сколихнув її думки. Вона забула замочити тріску!

Двома хвилинами пізніше тріска була замочена.

18

На свій жах, Джейн наступного ранку проспала, а, коли збігла вниз, то побачила незвичайне видовище… тато йшов від Джиммі Джонів, несучи на голові крісло-гойдалку. В руках тримав гриль.

— Я мав тільки позичити гриль, щоб засмажити тріску, Джейн. А місіс Джиммі Джон змусила мене взяти оте крісло. Сказала, що то крісло тітоньки Матильди Джолі, а в них більше крісел-гойдалок, ніж часу, щоб у тих кріслах сидіти. Я зварив вівсянку, тобі залишається засмажити тріску.

Джейн засмажила тріску, заодно і своє обличчя теж, і все у неї вдалося чудово. А каша вийшла грудкуватою.

— Схоже, з тата не надто добрий кухар, — ласкаво подумала Джейн. Але вона так не сказала і героїчно проковтнула всі грудочки. Тато цього не зумів; виклав їх на краю тарілки і захоплено глянув на Джейн.

— Писати я вмію, моя Джейн, але не вмію приготувати вівсеподібну вівсянку.

— Тепер тобі й не доведеться її готувати. Я вдруге не просплю, — відповіла Джейн.

Немає у житті більшого задоволення, ніж радість досягнень. За наступні тижні Джейн це зрозуміла, хоч, може, не вжила саме цих слів. Старий дядечко Гробовик, на всі руки майстер району Берегу Королеви, справжнє ім'я якого було Грабовик[20] і який не мав ні племінників, ні племінниць, обклеїв шпалерами кімнати, залатав дах і полагодив віконниці, розфарбував будинок на біло-зелено та навчив Джейн, як і де

копати молюсків. У нього було приємне старе рум'яне обличчя з бахромою білої борідки.

Джейн, захлинаючись від енергії, працювала як бобер, прибираючи за дядьком Гробовиком, розставляючи меблі, які тато приносив додому, і розвішуючи усюди штори.

— Ця дівчина встигає у три місця одночасно, — казав тато. — Не знаю, як їй це вдається. Можливо, чаклунство насправді існує.

Джейн була дуже здібною, — і майже все, що намагалася зробити, у неї виходило. Дуже приємно жити, коли можеш показати, яка ти здібна. Це був її власний світ і вона була в ньому важливою особою. Серце її увесь день тішилося, а життя було безконечною пригодою.

Коли Джейн не прибирала, то займалася куховарством. Весь вільний час студіювала "Кулінарію для початківців" і ходила, бурмочучи про себе: "Шкала мірок… літр… кілограм… ложка" і подібні речі. Завдяки тому, що придивлялася до Мері, а також тому, що була природженою куховаркою, справлялася напрочуд добре. Почавши з першої ж спроби, її бісквіти ніколи не були сирими, а печеня — пригорілою. Але якось вона замахнулася надто високо і приготувала на десерт щось таке, що його лише дуже милосердна людина могла б назвати сливовим пудингом. Дядечко Гробовик з'їв трохи і мусив тієї ночі викликати лікаря, — так, принаймні, казав. Наступного дня приніс власний обід — холодний бекон і холодні млинці, зав'язані у червоний носовичок, — і пояснив Джейн, що він на дієті.

— Той учорашній пудинг, міс, то він був троха запоживний. Мій жолудок не привик до торонтської кухні. Теперка всюди вітаміни… Мус їх їсти від маленька, щоб до них привикнути.

Своїм друзям розповів, що тим пудингом хіба щурів труїти. Але Джейн любив.

— Ваша донька — суперська дівчина, — сказав він татові. — більшість теперішніх дівчат по вершках скачуть, а бульби не розуміють. Але вона суперська, — так, сер, суперська.

Як тато і Джейн із цього сміялися! Відтепер тато називав її "суперською Джейн" тоном трохи жартівливого благоговіння, аж доки цей жарт не приївся.

Джейн теж полюбила дядечка Гробовика. Насправді постійно у цьому новому житті дивувалася, як легко їй було любити людей. Здається, кожен, кого вона зустрічала, належав до її племені. Думала, що остров'яни миліші або принаймні більш добросусідські, ніж мешканці Торонто. Не розуміла, що насправді то вона змінилася. Не була більше скованою, наляканою, а через той переляк — незграбною. Ступила на рідну землю, а її ім'я було Джейн. Відчувала приязнь до всього світу і світ їй відповідав взаємністю. Могла любити, що їй подобається… все, що їй подобається, і ніхто не казав, що то в неї низькі й примітивні смаки. Напевно, бабуся не вважала б дядечка Гробовика людиною їхнього кола, але стандарти Веселої, 60 не були стандартами Ліхтарного Пагорба.

Що стосується Джиммі Джонів, то Джейн здавалося, наче вона їх знає усе життя. Довідалася, що їх називали так тому, що містер Джеймс Джон Гарланд з північного сходу мав за сусіда Джеймса Гарланда, а з південного заходу — Джона Гарланда, і це їх чинило по-своєму визначними. У перший

пообід, який Джейн з татом провели на Ліхтарному Пагорбі, з'явилися всі Джиммі Джони повним складом. Спершу прибігла молода дрібота з трьома псами… лататим бультер'єром, золотавим коллі і довгим коричневим псом, що був просто псом. Місіс Джиммі Джон, настільки ж висока й худорлява, наскільки її Джиммі Джон був товстеньким і низьким, мала добрі сірі очі. Вона швидко йшла, тримаючи на руках маля, таке кругленьке, як пампушок. Шістнадцятилітня Міранда Джиммі Джон була такою ж високою, як мати, і товстенькою, як батько. Вже у десять років мала подвійне підборіддя — і ніхто б не повірив, що потайки була переповнена романтикою. Поллі Джиммі Джон мала стільки ж років, що й Джейн, але виглядала молодше, бо була низькою і худою. "Панчові" Джиммі Джону, який приніс ключ, було тринадцять років. Далі йшли восьмирічні близнята, Джордж близнюк і Елла близнючка, їхні голі пухкі ніжки були всіяні комариними укусами. І всі вони мило посміхалися.

— Джейн Вікторія Стюарт? — сказала місіс Джиммі Джон, запитально посміхнувшись.

— Джейн! — відповіла Джейн з такою тріумфальною інтонацією, що всі Джиммі Джони глянули на неї.

— Звичайно, Джейн! — усміхнулася місіс Джиммі Джон. Джейн відчула, що місіс Джиммі Джон їй сподобалася.

Всі, крім дитини, принесли Джейн подарунки. Місіс Джиммі Джон вручила їй пофарбовану на червоно ягнячу шкірку — на килимок біля ліжка. Міранда принесла маленький пузатий білий глечик, розмальований рожевими трояндами, Панч — ранню редиску, Поллі — паросток герані, а близнюки — по жабі, "для її саду".

— Мусите мати жаб у саду, — на щастя, — пояснив Панч.

Джейн відчула, що нізащо не відпустить своїх перших відвідувачів, не пригостивши їх, тим паче, що вони принесли подарунки.

— Пирога місіс Мід повинно вистачити, якщо сама я не візьму шматка, — думала вона. — Маля нічого не захоче.

Маля ЗАХОТІЛО, але місіс Джиммі Джон поділилася з ним. Вони сіли довкола кухні — на стільцях і на порозі-пісковику, та з'їли пиріг, а Джейн аж випромінювала гостинність.

— Приходь, коли зможеш, любонько, — сказала місіс Джиммі Джон. Місіс Джиммі Джон подумала, що Джейн надто юна, щоб вести господарство, хоч би для кого. — Будемо раді тобі допомогти, чим зуміємо.

— Навчите мене, як пекти хліб? — спокійно запитала Джейн. — Ми, звичайно, могли б його купити у Ліхтарному Куті, але тато любить домашній. А яке борошно для торта ви б порадили?

Того ж тижня Джейн познайомилася зі Сновбімами. Сімейство Соломона Сновбіма мало не найліпшу репутацію і мешкало у ветхому домі, там, де ялинова пустка збігала до дуги гавані у місці, званому Голодною Бухтою. Ніхто не знав, як Соломон Сновбім ухитрявся прогодувати свою родину…, трохи рибалив, трохи "підробляв", трохи полював. Місіс Сновбім була чималою рум'яною і огрядною жінкою, а Карвей Сновбім, "Дранка" Сновбім, Пенні Сновбім і "Малий Джон" Сновбім — розбишакуватими, хоч і дружелюбними маленькими істотами, які зовсім не виглядали на недогодованих.

Натомість шестилітня Мілісент Мері Сновбім не була ні розбишакуватою, ні дружелюбною. Як пояснила Джейн Поллі Гарланд, у Мілісент Мері "не всі дома". Вона мала позбавлені виразу оксамитно-горіхові очі…, всі Сновбіми мали напрочуд гарні очі…, червонясто-золотаве волосся і прекрасний колір обличчя. Могла сидіти годинами, не кажучи й слова, — може, тому балакучі Джиммі Джони вважали, що у неї не всі дома, — охопивши повні коліна повними руками. Здавалося, що вона поклонялася Джейн і все літо ходила на Ліхтарний Пагорб, щоб на неї видивлятися. Джейн не заперечувала.

Хоча Мілісент Мері не розмовляла, решта Сновбімів робила це замість неї. Спершу вони сприймали Джейн не надто приязно, думаючи, що вона геть-усе знає, бо приїхала з Торонто, і через це задиратиме носа. Але, коли виявили, що вона зовсім нічого не знає… тільки те, що дядечко Гробовик розповів їй про молюсків…, стали дуже дружелюбними. Себто, засипали її нескінченними питаннями. Ніхто зі Сновбімів не страждав від фальшивої делікатності.

— Чи твій та у своїх історіях пише про живих людей? — спитав Пенні.

— Ні, — відповіла Джейн.

— А всі довкола кажуть, що так. Всі бояться, що він і про них понаписує. НАС хай ліпше не описує, як не хоче, щоб йому розбили носа. Я найсильніший хлопець на Ліхтарному Пагорбі.

— А ти що, такий цікавий, щоб про тебе було що писати? — спитала Джейн.

Відтоді Пенні трохи її побоювався.

— Ми давно хотіли на тебе подивитися, — сказала Дранка, що носила комбінезон і поводилася як хлопець, хоч і не була ним, — бо твої та і ма розвелися, правда?

— Ні, — сказала Джейн.

— А твій та вдівець? — насідала Дранка.

— Ні.

— А твоя ма живе в Торонто?

— Так.

— То чого вона не живе тут, з твоїм та?

— Як будете в мене випитувати про моїх батьків, — сказала Джейн, — то попрошу тата, щоб він вас описав у своїх оповіданнях, — кожнісінького.

Дранка злякалася, але Карвей перебрала нитку розмови.

— А ти подібна на свою маму?

— Ні. Моя мама — найгарніша жінка Торонто, — гордо відповіла Джейн.

— А вдома мешкаєш у білому мармуровому палаці?

— Ні.

— А Дін-дон Белл[21] казав, що так, — обурено мовила Карвей. — І хіба він не брехло після цього? Певно, і атласних покривал не маєте?

— Маємо шовкові, — відповіла Джейн.

— А Дін-дон казав, що атласні.

— О, бачиш, по дорозі йде м'ясник, щось вам несе на обід. — А що то буде?

— Стейк.

— Ти диви! Ми ніколи не їмо стейка…, хіба хліб, мелясу і смажену солонину. Тато каже, що як гляне свині в очі, то ледве не рохкає. А мама каже, — то принеси щось інше, вона буде сильно рада його зварити. Ти що робиш, пляцок? А можна буде вишкребти форму?

— Так, але відсунься від стола. В тебе вся сорочка у крихтах, — наказала Джейн.

— А чого ти розкомандувалася? — сказав Малий Джон.

— Лисяча голова, — сказав Пенні.

І тоді вони, розлючені, пішли додому, бо Джейн образила Малого Джона. Але вже наступного дня повернулися і, забувши про всі кривди, допомагали їй полоти й чистити сад. Робота була тяжкою, день спекотним, то, доки все було зроблено так, щоб удовольнити Джейн, спітніли, аж брови мали мокрі,. Якби хто-небудь змусив їх так тяжко працювати, здійняли б несусвітній лемент, але ж це було для розваги, отож, БУЛО розвагою.

Джейн пригостила їх залишками тістечок місіс Мід. Назавтра хотіла спробувати сама такі спекти.

Джейн вже вирішила, що її сад має бути найкращим у світі. Так була ним захоплена, що не тямила себе. Старосвітський кущ ранніх жовтих троянд уже розцвів. Де-не-де танцювали тіні маків. Кам'яна стіна була обплетена пагонами дикої рожі з малиновими пуп'янками. В кутку цвіли блідо-лимонні лілії і кремові червневі лілії. А ще тут були очеретянка та м'ята, серцецвіт і амарант, нехворощ, півонії, меліса, веснівка, турецька гвоздика, а над ними задоволено гули оксамитові бджоли. Тітонька Матильда Джолі вдовольнялася старомодними багаторічними рослинами. Джейн теж їх любила, але відразу вирішила: наступного літа так чи сяк матиме однорічні квіти. Вже на початку цього літа Джейн планувала наступне.

Невдовзі вона була переповнена садовою премудрістю і намагалася вивідати все від усіх про добрива. Містер Джиммі Джон всерйоз порадив їй добре перепрілий коров'ячий гній, і Джейн притягнула додому кілька кошиків з його обори. Дуже любила поливати квіти..., особливо коли земля була сухою і вони жалібно поникали. Сад її винагороджував — була однією з тих, від чийого дотику усе росте. Не дозволено було показатися жодному бур'янцю, — Джейн раненько вставала і його виполювала. Як чудово було прокидатися тоді, коли сонце сходило над морем!

Ранки на Ліхтарному Пагорбі були не такими, як деінде, — були найранковішими. Серце Джейн співало, коли вона полола, згрібала, копала, обрізала і проривала.

— Хто тебе навчив цього, жінко? — питав тато.

— Думаю, я завжди це знала, — задумливо відповіла Джейн.

Сновбіми розказали Джейн, що їхня кішка має кошенят і вона може взяти одне. Джейн пішла вибирати. Було їх четверо і бідна худа стара кішка-мати не тямилася від гордощів і щастя. Джейн вибрала чорне з мордочкою як квітка братків — справжня квітка! — оксамитне, з круглими золотими очима. Вона одразу ж назвала його Пітером. Потім Джиммі Джони, щоб не відстати, теж принесли кошеня. Але воно теж звалося Пітером і Елла близнючка гірко плакала на саму думку якось його перейменувати. Тато запропонував називати кошенят Першим Пітером і Другим Пітером, що місіс Сновбім визнала святотатством. Другий Пітер був вишукано чорно-сріблястим, з м'якою білою грудкою. Обидва Пітери спали на підлозі біля ліжка Джейн і видряпувалися татові на коліна, досить йому було присісти на хвильку.

— Що за дім без собаки? — сказав тато і взяв одного у старого Тімоті Салта з гавані. Вони назвали його Таланом. То був витягнутий як струна білий пес із круглою коричневою плямою біля основи хвоста, коричневим ошийником і коричневими вухами. Поставив Пітерів на місце, а Джейн так дуже його любила, що аж боліло.

— Люблю мати довкола себе щось живе, тату.

Разом зі собакою тато приніс додому корабельний годинник. Джейн визнала, що корисно знати час їжі, але поза тим виглядало так, наче часу на Ліхтарному Пагорбі не існує.

До кінця тижня Джейн досконало знала географію та народонаселення Ліхтарного Пагорба і Ліхтарного Кута. Схоже, кожен пагорб комусь належав..., були тут Пагорб Великого

Доналда..., Пагорб Малого Доналда..., Пагорб Старого Купера. Вона розрізняла Ферму Великого Доналда Мартіна і Малого Доналда Мартіна. Світло кожної садиби, яку вона бачила з вершини свого пагорбу, було чимось особливе. Знала, куди треба глянути, щоб побачити світло матусі Мін, яке уночі поблимувало у вікнах маленького білого дому в туманній складці між пагорбами. Сама Мін, совоока циганочка перченої вдачі, вже була найкращою приятелькою Джейн. Джейн знала, що безбарвна матуся Мін нічого не значить, хіба що як тло для самої Мін. Влітку Мін ніколи не вдягала ні черевиків, ні панчіх, і її босі ноги щодня лопотіли до Ліхтарного Пагорба по червоній дорозі.

Інколи з нею приходив Елмер Белл, більше відомий як Дін-дон. Дін-дон був веснянкуватим, мав настовбурчені вуха, а все ж тішився чималою популярністю, хоча йому постійно надокучали певною скандальною пригодою з тих часів, як він ще був немовлям, — він тоді сів у свою миску з кашею. Коли Малий Джон хотів особливо його роздратувати, то кричав: "Сядь у свою кашу, сядь у свою кашу!"

Елмер, Мін, Поллі Гарланд, Дранка і Джейн були ровесниками, вони всі і любилися, і сварилися, і на смерть стояли одне за одного, протиставляючись і старшим, і меншій дрібноті.. Джейн здавалося, що вони завжди-завжди були друзями. Згадала ту жінку, яка назвала вулицю Веселу мертвою. Ну що ж, будинок тітоньки Матильди Джолі мертвим не був. Він жив кожним своїм дюймом і там аж роїлося від друзів Джейн.

— Ти така славна, що мала народитися на Острові П.Е., — сказав їй Дін-дон.

— А я й народилася! — тріумфально відповіла Джейн.

19

Одного дня путівцем притрясся синій двоколісний візок і привіз велику скриню, яку звантажили на подвір'я.

— Там порцеляна і срібло моєї матері, Джейн, — сказав тато. — Думаю, ти б хотіла їх мати. Тебе назвали на її честь. Це все було спаковане, відколи…

Тато раптом замовк, а на чолі з'явилася зморшка, яку Джейн дуже прагла розгладити.

— Вже довгі роки лежало спаковане.

Джейн чудово зрозуміла, що він хотів сказати: "Відколи поїхала твоя мати", — чи щось схоже. Раптом усвідомила, що це не вперше тато обставляв будинок…, не вперше приємно хвилювався, вибираючи шпалери, штори і килими. Вони разом з мамою все це мусили робити раніше. Можливо, тішилися так само, як вона й тато зараз…, може, навіть сильніше. Мама, напевно, була наймилішою, коли порядкувала у власному домі. На Веселій, 60 не могла слова сказати. Джейн задумалася, де, в якому домі тато з мамою жили разом…, де вона народилася. Було так багато речей, про які їй хотілося б розпитати тата, якби лиш посміла. Але він такий добрий. Як мама могла його залишити?

Розбирання пакунків бабусі Стюарт було неабиякою розвагою. Було там прегарне скло та порцеляна…, біло-золотий обідній сервіз бабусі Стюарт…, скляні келихи на високих ніжках…, химерні красиві тарілки усіх видів. І срібло! І чайний сервіз, виделки, ложечки-"апостол"[22], сільнички.

— Це срібло слід почистити, — захоплено сказала Джейн. Як весело буде чистити й мити всі ці вишукані тонесенькі тарілки. Полірування Місяця нічого не значило проти цього. Та й взагалі місячне життя втратило свою привабу. Джейн достатньо було тримати свій будинок у бездоганній чистоті, не вибираючись на місячні мандри. У всякому разі, той Місяць, що його видно було з Острова, схоже, не потребував полірування.

У пакунках були й інші речі… картини і чудовий старий вишитий синьою і малиновою вовною девіз, взятий у рамку: "Хай Божий мир перебуває в цьому домі". Вони з татом без кінця радилися, як розвішати картини, але, зрештою, повісили усі, — і стало зовсім інакше.

— Як тільки на стіні повішена картина, — сказав тато, — стіна стає твоїм другом. Гола стіна неприязна.

Девіз вони повісили у кімнаті Джейн і вона щодня читала його замість молитви, — ввечері перед сном і зранку, прокинувшись.

Ліжка прикрасили чудові клаптикові ковдри, теж привезені у пакунках. Бабуся Стюарт зробила три… Ірландський Ланцюг, Падаюча Зірка і Дикі Гуси. Джейн розстелила Диких Гусей на татовому ліжку, синій Ірландський Ланцюг — на власному, а шкарлатна Падаюча Зірка чекала на полиці, аж доки у кімнаті для гостей з'явиться ліжко.

Ще вони знайшли у коробках бронзового солдатика верхи на коні та блискучого латунного пса. Солдатик вирушив на годинникову полицю, а пса тато забрав на свій стіл, — щоб тримати у дисципліні порцелянового кота. Татів стіл привезли від містера Міда і поставили в "кабінеті"… старий блискучий стіл із червоного дерева, з розсувними полицями і таємними

шухлядками та сховками. Кіт сидів на розі стола. То був білий у зелені плями кіт з довгою зміїною шиєю і блискучими як алмаз очима. З якоїсь незрозумілої для Джейн причини тато, здавалося, дуже ним дорожив. Всю дорогу від Бруквею до Ліхтарного Пагорба ніс його в руках, щоб не розбився.

Особистою знахідкою Джейн стала синя тарілка з намальованою на ній пташкою в польоті. Вона завжди з неї їла. А ще була чарівна стара скляна клепсидра з горіховою підставкою, у якій пересипався золотий пісок.

— Це початок 18-го століття, — сказав тато. — Мій прапрадід був лоялістом[23] і ця клепсидра — єдине, що він привіз до Канади… і ще старий мідний чайник. Дивно… ось і він. Будеш мати що чистити, Джейн. А от та стара миска у синьо-білі смуги — китайська. Мати у ній перемішувала салати.

— Я теж у ній перемішуватиму свої салати, — сказала Джейн.

На самому дні великого пакунка був маленький пакуночок. Джейн кинулася до нього.

— Татуську, що там?

Тато забрав у неї пакуночок. На його обличчі з'явився дивний вираз.

— Це? Так, нічого.

— Татку, це ж медаль "За видатні заслуги[24]". Міс Колвін мала таку у своїй кімнаті в Сент-Агата… її брат дістав за Велику Війну[25]. Ой, татку, ти… ти…

Джейн аж дух перехопило від гордості.

Тато знизав плечима.

— Ніколи не обдуриш вірну Джейн, вона сказала. Я був нагороджений нею за Пасендале[26]. Тоді я нею пишався. Здавалося, вона тоді щось значить…, кинь її.

Голос тато був якось дивно збурений, але Джейн не злякалася… вона перестала лякатися коротких сплесків його темпераменту. Були то такі спалахи, як блискавиця з літньої хмари, після якої знову сяяло сонце. На неї він ніколи не сердився, але з дядечком Гробовиком раз чи два полаявся.

— Я її не викину. Я її зберігатиму, татку.

Тато знову знизав плечима.

— Гаразд, але хай би я її не бачив.

Джейн поклала медаль на свій столик і щодня захоплено на неї дивилася. Так перейнялася вмістом тої коробочки, що, готуючи на обід ірландське рагу, додала туди цукрової пудри замість солі. Цей провал тимчасово пригасив її захоплення життям. Зате Таланові рагу сподобалося.

20

— Джейн, давай поміркуймо. Мій дуже давній приятель, доктор Арнетт, приїхав до Шарлоттауну. Я хотів би його запросити на вечерю і на ніч. Ми зможемо це зробити?

— Звичайно. Але нам потрібне ліжко для гостьової кімнати. Є комод, дзеркало і умивальник, а ліжка нема. Знаєш, я чула, що Малий Доналд має ліжко на продаж.

— Подивимося. А як із вечерею, Джейн? Треба щось екстравагантне? Купити курча… двох курчат… у місіс Джиммі Джон? Ти зуміла б їх приготувати?

— Звичайно. Ах, тату, дозволь мені скласти меню! Холодне курча і картопляний салат. Я точно знаю, як Мері робила картопляний салат…, я часто допомагала їй чистити картоплю… і ще гарячі булочки… мусиш купити мені в Куті банку порошку до печива марки "Флеол". Але саме "Флеол", пам'ятай, це єдиний надійний порошок. — Джейн вже стала знавцем порошків до печива. — А ще суниці з вершками. Ми з Мін учора знайшли суничну галявину біля пагорба. З'їли цілу масу, але ще багато залишилося.

На нещастя, наступного пополудня, коли вони сподівалися доктора Арнетта, заявилася тітка Айрін. Приїхала своєю машиною саме тоді, як Джейн із батьком несли путівцем залізне ліжко. Тато купив його у Малого Доналда, а Малий Доналд довіз ліжко тільки до кінця путівця, бо надто поспішав, щоб доставити його на місце. День був вітряним, Джейн обв'язала голову старим шалем тітоньки Матильди Джолі, бо вночі її трішки боліли зуби. Тітка Айрін виглядала нажаханою, але поцілувала їх обох, коли вони дісталися подвір'я.

— То ви купили старий будинок Тиллі Джолі, 'Дрю? Та ж він до смішного малий! Ну, я думаю, ти міг би спершу поговорити зі мною.

— Джейн хотіла зберегти це в таємниці. Джейн любить таємниці, — просто пояснив тато.

— Ох, Джейн дуже потайна, — сказала тітка Айрін, ласкаво киваючи Джейн пальцем. — Сподіваюся, тільки "потайна". Але мені здається, що ти трішки схильна до хитрощів.

Тітка Айрін посміхалася, але її голос був гострим. Джейн подумала, що вона б уже воліла їдкі бабусині шпички. Тоді хоч не треба було вдавати, що тобі це подобається.

— Якби ж я знала, я б рішуче тобі це відрадила, Ендрю. Я чула, ти заплатив чотири сотні за цей дім. Джиммі Джон тебе ошукав. Чотири сотні за цю малу стару хатчину! Трьох було б достатньо.

— Але ж який звідси відкривається краєвид, Айрін! Додаткова сотня — це за той краєвид.

— Який же ти непрактичний, Ендрю, — тепер палець сміявся і кивав йому. Так, здавалося, що то палець сміється. — Джейн, ти мусиш слідкувати за бюджетом. Якщо цього не робитимеш, твій батько залишиться без жодного пенні.

— Думаю, ми зможемо звести кінці з кінцями, Айрін. А якщо й ні, то зблизимо їх настільки, наскільки це можливо. Джейн знаменита господинька. Доглядає вона ходи дому свого, і хліба з лінивства не їсть[27].

— О, Джейн! — тітку Айрін дещо розважила згадка про Джейн. — Якщо ти вже хотів придбати будинок, 'Дрю, то чому не вибрав ближче до міста? Хоча б те миле бунгало у Кепеку…, ти міг би його винайняти на літо. Я була б поруч з тобою, могла б допомогти… чи порадити…

— Нам більше сподобалося північне узбережжя. Ми обоє з Джейн пелікани пустині та пугачі руїн[28]. Але обоє любимо

цибулю, от і порозумілися. Повіриш, ми навіть картини розвішали, не посперечавшись. Це феноменально, я вважаю.

— Тут немає нічого смішного, Ендрю, — тітка Айрін виглядала майже засмученою. — А звідки берете харчі?

— Джейн викопує молюсків, — поважно сказав тато.

— Молюски! Ти сподіваєшся прохарчуватися молюсками?

— Але ж, тітко Айрін, щотижня приходить продавець риби, а м'ясник із Кута — двічі на тиждень, — обурено сказала Джейн.

— Любесенька! — Тітка Айрін водномить стала протекційною. Протекційно ставилася до всього… до кімнати для гостей, до гофрованих жовтих мереживних штор, якими Джейн так пишалася… "любий куточок", — сказала вона солодко… Протекційно потрактувала сад… "така люба старомодна місцина, правда, Джейн?". Протекційно відгукнулася про сховок для взуття… "Дійсно, у тітоньки Матильди Джолі були всі вигоди, правда, коханесенька?".

Єдина річ, з якою вона не була протекційною, це ложечки-"апостол". Коли вона про них заговорила, у її солодкості з'явилася кислинка,.

— Я завжди вважала, що мати призначила їх для мене. Вони повинні бути МОЇМИ, 'Дрю.

— Вона віддала їх Робін, — спокійно відповів 'Дрю.

Джейн відчула легке поколювання. оце вперше при ній тато назвав мамине ім'я.

— Але ж коли вона поїхала…

— Будь ласка, Айрін, не будемо це обговорювати.

— Звичайно, ні, дорогесенький. Я розумію. Вибач. А тепер Джейн, коханесенька, я позичу в тебе фартух і допоможу підготуватися до прийому доктора Арнетта. Благослови. Боже, її маленьке серце, — вона збиралася підготувати все для гостини сама.

Вона смішила тітку Айрін… Тітка Айрін з неї глузувала. Джейн відчувала лють і безпомічність. Тітка Айрін усміхнулася і зайняла керівний пост. Курчата вже були готові, салат зроблений, але вона наполягла, що спече булочки, наріже курчат і не хотіла й чути, щоб Джейн назбирала суниць.

— На щастя, я привезла пиріг. Я знаю, що Ендрю його любить. Чоловіки люблять щось поживніше, коханесенька.

Це до шаленства роздратувало Джейн. Подумки поклялася собі — протягом тижня навчиться пекти пиріг. Але поки що могла тільки слухатись.

Коли приїхав доктор Арнетт, тітка Айрін привітала його, як усміхнута й гостинна господиня. Потім ще більш усміхнута і ще більш гостинна тітка Айрін сиділа на чолі столу, розливала чай і була захоплена тим, що доктор Арнетт узяв другу порцію картопляного салату. Обидва чоловіки з насолодою їли пиріг. Тато сказав тітці Айрін, що вона найкраща пирожниця Канади.

— Поїсти — це, зрештою, не така погана штука, — сказав тато з легкою ноткою здивування, наче вперше про таке здогадався, — і то завдяки пирогу. Серце Джейн

переповнилося гіркотою. У цю мить вона охоче порвала б усіх на шматки.

Перш, ніж поїхати, тітка Айрін допомогла Джейн вимити посуд. Джейн дякувала долі, що три дні тому вони з Мін сходили у Ліхтарний Кут і купили рушники. Що сказала б тітка Айрін, якби вона витирала посуд сорочкою?

— Мушу їхати, любесенька… Я б хотіла дістатися додому завидна…, ах, якби ж ви жили ближче. Постараюся відвідувати вас так часто, як зумію. Не знаю, що без мене робила б твоя мати, бідне дитя. 'Дрю і доктор Арнетт пішли на узбережжя. Думаю, будуть там до глупої ночі розмовляти і сперечатися. Ендрю не повинен був залишати тебе тут саму. Але ці чоловіки… вони такі… ні про що не думають.

Але Джейн любила залишатися сама. Так чудово мати можливість порозмовляти сама з собою.

— Я не заперечую, тітко Айрін. І я ЛЮБЛЮ Ліхтарний Пагорб.

— Тобі легко догодити.

…Так, наче вона була маленькою і дурненькою, щоб їй було легко догодити! Тітка Айрін мала видатний талант, якщо треба було змусити когось відчувати: те, що йому подобається і що він думає, нічого не варте. А як Джейн обурила її владна поведінка у татовому домі! Чи ж вона поводилася так само, коли мама була з татом? Якщо так…

— Я привезла тобі подушку для твоєї вітальні, коханесенька…

— Це кухня, — сказала Джейн.

— А як приїду наступного разу, то привезу свою стару кушетку, — для гостьової кімнати.

Джейн, яка затямила "любий куточок", дозволила собі відігратися.

— Думаю, там для неї затісно.

Неприязно глянула на подушку, коли тітка Айрін поїхала. Подушка була така нова і така чепурна, що все інше порівняно з нею виглядало облізлим і сільським.

— Покладу її у сховок для взуття, — задоволено сказала Джейн.

21

Вечір видався задушливим, тож Джейн вийшла надвір і сіла на пагорбі.., щоб "повернути собі себе", як вона це називала. Справді, з самого ранку вона була трохи не своєю, бо припалила сніданкові тости і весь день почувалася приниженою. Приготування курчат було дещо незвичним…, кухонна плита на дровах — зовсім не те саме, що електрична духовка Мері…, і стелення ліжка у гостьовій кімнаті, до якого здивовано приглядалася тітка Айрін, тільки що вголос не кажучи "дитинка бавиться, наче має кімнату", теж не належало до приємностей. Але, на щастя, тепер вона знову була сама і ніщо не заважало їй сидіти на пагорбі й тішитися прохолодним оксамитом ночі, скільки її воля. Вітер дув із південного заходу та приносив із собою запах конюшини з лугів Великого Доналда. Всі собаки Джиммі Джонів дружно гавкали. Велика дюна, звана Сторожовою Вежею, на тлі

порожнього північного неба виглядала як зубчаста мушля. А за нею звучав протяжний низький гуркіт прибою. Срібний нічний метелик пролетів, майже мазнувши її крилом по обличчі. Талан пішов із татом і доктором Арнеттом, зате обидва Пітери примчали на пагорб, щоб з нею погратися. Вона тулила їх муркотливі шовковисті боки до обличчя і вони легенько покусували її щоки. Це було наче казка наяву.

Повернувшись додому, Джейн уже була своєю власною. Хто б там переймався тією прилизаною усміхнутою тіткою Айрін? Вона, Джейн Стюарт, — господиня Ліхтарного Пагорба, і вона навчиться робити пиріг зі шкоринкою, від "трьох мудрих мавпочок", як любив говорити тато.

Доки тата не було, Джейн сіла за його стіл і написала сторінку-другу для свого листа до мами. Спершу вона не знала, як зможе жити, пишучи мамі тільки раз на місяць. Потім їй спало на думку, що це відсилати лист потрібно раз на місяць, а от писати можна потроху щодня.

"Ми мали гостей на вечері", — писала Джейн. Оскільки їй заборонено було згадувати про тата, дотримувалася королівського стилю, вживаючи займенник "ми". — "Доктора Арнетта і тітку Айрін. Чи подобалася тобі тітка Айрін, мамочко? Чи вона не змушувала тебе почуватися немудрою? Я приготувала курчат, але тітка Айрін вирішила, що пиріг кращий, ніж суниці. Чи тобі не здається, мамусю, що суниці більш вишукані, аніж пиріг? Раніше я ніколи їх не куштувала. Вони дуже смачні. Ми з Мін знаємо, де є сунична галявина. Завтра я збираюся встати рано-вранці і набрати їх на сніданок. Матінка Мін каже, що як я назбираю їх досить, вона навчить мене робити з них варення. Я люблю матінку Мін. І Мін теж її любить. Коли Мін народилася, то важила три з половиною фунти. Ніхто не думав, що вона житиме. Матінка Мін має свиню і годує її на зиму. Вчора дозволила мені її погодувати. Мені

подобається когось годувати, мамочко. Це робить людину страшенно важливою. Свині мають страшенний апеттит[29]. Я теж. Думаю, що це таке повітря на Острові.

Міранда Джиммі Джон не терпить, коли хтось сміється з її повноти. Міранда доїть чотирьох корів щовечора. Джиммі Джони мають п'ятнадцять корів. Я ще з ними не познайомилася. Не знаю, чи полюблю я корів. Здається, вони виглядають недружелюбно.

Джиммі Джони мають на кухонних кроквах великі гаки, щоб вішати шинку.

Малятко Джиммі Джон таке смішне і поважне. Воно ще не сміється, хоча має вже дев'ять місяців. Вони цим переймаються. Воно має довгі закручені вії. Я не знала, що малятка такі солодкі, мамочко.

Ми з Дранкою Сновбім знайшли гніздо дрозда на маленькій ялинці за домом. В ньому є чотири сині яйця. Дранка каже, що ми повинні це тримати в таємниці від Пенні й Малого Джона, а то вони видмухають яйця. Деякі таємниці є приємними.

Тепер я люблю Дранку. Її справжнє ім'я — Мерилін Флоренс Ізабель. Місіс Сновбім каже, єдине, що вона може дати дітям, — це справді вигадливі імена.

Волосся Дранки майже біле, а очі мають синій відтінок, трохи подібний на твої, мамочко. Але ніхто не має таких гарних очей, як у тебе.

Дранка амбіттна[30]. Вона одна-єдина зі Сновбімів має якісь амбітції. Каже, що хоче зробитися леді або померти, намагаючись. Я сказала їй, що як вона хоче бути леді, то ніколи

не повинна задавати особистих питань, і вона вже більше ніколи їх не задаватиме. Але Карвей все одно, чи вона леді, чи ні, то вона їх задає, а Дранка слухає. Я не дуже люблю Малого Джона Сновбіма. Він кривляється. Але він може підняти палицю пальцями ноги.

Ще мені тут подобається звук вітру вночі, мамусю. Я люблю лежати без сну і слухати його.

Минулого тижня я робила сливовий пудинг. Він був би дуже добрим, якби вдався. Місіс Джиммі Джон каже, що я мала не варити його, а готувати на парі. Я не проти, що місіс Джиммі Джон знає про мої помилки. В неї такі лагідні очі.

А ще так весело варити картоплю у триногому залізному горщику, мамочко.

Джиммі Джони мають чотирьох собак. Три всюди з ними ходять, а один сидить вдома. В нас один собака. Мамочко, собаки дуже милі.

Наймит Джиммі Джонів називається "Метровий Крок[31]". Звісно, це не його справжнє ім'я. Міранда каже, що він все життя був закоханий у міс Джастіну Тайтус, і вважає, що це цілком безнадійно, бо міс Джастіна вірна пам'яті Алека Джека, який загинув на Великій Війні. Міранда каже, що вона досі укладає волосся в помпадур, бо так була причесана, коли прощалася з Алеком. Мамусю, я думаю, що це зворушливо.

Мамочко, любенька, я люблю думати, що ти будеш читати цей лист і тримати його в руках".

Куди менш приємно було уявляти собі, як цього листа читатиме бабуся. Джейн наче бачила, як бабуся тонкогубо

усміхнеться при певних абзацах. "Ну, Робін, ти ж знаєш, що подібне притягується подібним. Твоя дочка завжди водилася з негідними людьми. Кривляється!"

— Як було б добре, — думала Джейн, для розваги плигаючи в ліжко, — якби то мамуся була з татом, а не доктор Арнетт, і вони разом повернулися до мене. Колись так і мусило бути.

Уже вдосвіта Ендрю Стюарт завів доктора Арнетта до чистенької гостьової кімнати, де на маленький столик Джейн поставила синьо-білу миску бабусі Стюарт, повну темно-червоних півоній. Потім він навшпиньках зайшов у кімнату Джейн. Джейн міцно спала. Він схилився над нею і променіла від нього така любов, що Джейн її відчула та посміхнулася уві сні. Торкнувся звисаючого пасомка рудувато-каштанового волосся.

— Як добре з дитиною, — сказав Ендрю Стюарт.

22

Завдяки "Кулінарії для початківців", порадам місіс Джиммі Джон та власній кмітливості, Джейн напрочуд швидко та напрочуд добре навчилася робити пиріг зі шкоринкою. Як легко було просити поради у місіс Джиммі Джон, хоча Джейн радше померла б, аніж звернулася до тітки Айрін. Місіс Джиммі Джон була мудрою спокійною істотою з обличчям, що аж дихало розумом і добрістю. У Ліхтарному Пагорбі вона мала репутацію особи, яка ніколи не панікує і не втрачає рівноваги, — навіть влаштовуючи церковну вечерю. Не сміялася, коли Джейн, бліда від розпачу, прибігала пожалітися, що її пиріг "сів" або ж лимонний крем, замість застигнути, розлився по тарілці, і тато жартома підняв брову, дивлячись на нього.

Насправді Джейн, при всьому її кулінарному таланті, наробила б чимало помилок, якби не місіс Джиммі Джон.

— Я б всипала копачисту ложечку кукурудзяного борошна, Джейн. Ложку з гіркою.

— А написано звичайну ложку, — відповіла Джейн, вагаючись.

— Не все треба вірити книжкам, — сказав Метровий Крок, який, подібно до усіх інших, дуже переймався успіхами Джейн. — Кухарями народжуються, а не робляться. Ти якраз так і народилася, хіба що я нічого не розумію. Ті тефтелі з тріски, що ти недавно зготувала, — таж то смакота, сові по вусах текли б.

Наступний день, коли Джейн самостійно приготувала обід зі смаженої баранини під соусом, пюре з горошку і такого сливового пудингу, що його міг їсти навіть дядько Гробовик, став її днем слави. Яке то блаженство, коли тато підсуває свою тарілку, кажучи: "Додай ще трохи, Джейн. Що значить гіпотеза планетозималей[32] чи квантова теорія порівняно з таким обідом? Джейн, не кажи, що ти досі не знаєш квантової теорії. Без гіпотези планетозималей жінка може обійтися, але квантова теорія, Джейн, — необхідна складова кожного добре керованого господарства".

Джейн не протестувала, коли тато з неї підсміювався. Якщо вона і не знала, що таке квантова теорія, то зате знала, що пудинг удався. Рецепт вона дістала від місіс Великий Джон. Джейн постійно вишукувала нові рецепти і вважала день утраченим, якщо призахідне сонце не бачило її за переписуванням нових рецептів на кінцевих сторінках "Кулінарії для початківців". Навіть місіс Сновбім зробила свій внесок, поділившись рецептом рисового пудингу.

— Ми тільки такий дістаємо, — сказав Малий Джон. — Дешевий.

Малий Джон незмінно приходив "вишкребти". Мав якесь шосте чуття — завжди знав, коли Джейн збирається пекти. Сновбіми дуже тішилися, довідавшись, що Джейн придумала імена своєму кухонному приладдю. Чайник, який завжди пританцьовував на плиті, закипаючи, звався п'яним Тіпсі, сковорідка — містером Маффетом[33], велика тарілка — Поллі, каструля для тушкування — Тімоті, пароварка — Чобітком, а валок для розкачування тіста — Тіллі Тідом.

Але і Джейн зустріла своє Ватерлоо, намагаючись приготувати пампушки. Звучало так просто..., але того, що вийшло, не могли з'їсти навіть Сновбіми. Джейн, не змирившись із поразкою, пробувала знову і знову. Все оточення дуже клопоталося її пампушковими проблемами. Місіс Джиммі Джон радила, матінка Мін підказувала. Торговець із Кута прислав їй новий сорт смальцю для смаження. Спершу Джейн смажила у Тімоті, потім у містері Маффеті. І все даремно. Ті кляті пампушки кожного разу надміру просякали жиром[34]. Джейн прокидалася вночі, переймаючись пампушками.

— Перестань, моя обожнювана Джейн, — казав тато. — Чи ж ти не чула, що надмірні смутки вбили навіть удовиного кота? Крім того, люди кажуть, що ти надто стара для свого віку. Пробуди в собі пісню вітру, моя Джейн, і не клопочися пампушками.

І справді, Джейн так і не навчилася робити добрі пампушки..., але це вберегло її скромність і не дозволило хвалитися, коли приїжджала тітка Айрін. А тітка Айрін приїжджала доволі часто. Інколи залишалася ночувати. Джейн відводила її до своєї любої гостьової кімнати, хоча й неохоче. Тітка Айрін завжди делікатно підсміювалася з того, що Джейн

має гостьову кімнату. І ще їй видалося дуже кумедним те, що Джейн колола дрова.

— Переважно це робить тато, але він сьогодні весь день зайнятий писанням, то я не хотіла його турбувати, — пояснила Джейн. — Ну й мені це подобається.

— Що ти за малий філософ! — сказала тітка Айрін, намагаючись її поцілувати.

Джейн побуряковіла аж по вуха.

— Будь ласка, тітко Айрін, я не люблю, як мене цілують.

— Чи ж добре казати таке власній тітці, коханесенька? — тітка Айрін промовисто підняла рівну брову. Вигладжена й усміхнута тітка Айрін ніколи не гнівалася. Інколи Джейн думала, що змогла б її полюбити більше після доброї сварки з нею. Знала, що татові прикро через те, що вони з тіткою Айрін "не ладнають", а ще він думає, наче в цьому є провина Джейн. Можливо, так воно й було. Можливо, те, що вона не любить тітку Айрін, — погано. "Вона намагається протегувати", — обурено думала Джейн. Не так істотно, що вона казала, але як вона це казала! Наче Джейн просто гралася у татову господиню.

Інколи вони вибиралися до міста і споживали обід з тіткою Айрін…, звичайно, то були дуже смачні обіди. Спершу Джейн аж звивалася від приниження. Але з бігом тижнів відчула, що може протистояти тітці Айрін, коли йдеться про їжу.

— Ти чудова, коханесенька, але надто вже відповідальна. Я постійно кажу це твоєму батькові.

— Я люблю відповідальність, — роздратовано відповідала Джейн.

— Не будь такою вразливою, коханесенька, — … наче це був злочин.

Хоча Джейн так і не навчилася смажити пампушки, то зате не мала жодних проблем із варенням.

— Я люблю варення, — сказала вона, коли тато запитав, чи їй це не набридає. Великим задоволення від добре виконаної роботи було для неї піти до комори і милуватися полицею, заставленою рубіновими й бурштиновими банками джему та желе. Вставала ранесенько, щоб піти на малину з Мін або Сновбімами. Пізніше Ліхтарний Пагорб пах пряними ароматами соління. Коли Дженні Лістер із Кута виходила заміж і всі її обдаровували джемами та консерваціями, Джейн гордо йшла разом з іншими, несучи кошик повний соління і варення. В глибині душі дуже втішалася, бо на той час усіх знала і всі її знали. Прогулянка до села була радістю…, вона могла будь-кого перепинити і з ним порозмовляти, а кожен пес радо коротав із нею час. Джейн думала, що кожен приязний по-своєму. Було багато різних видів приязності.

Тепер Джейн легко було розмовляти з будь-ким на будь-яку тему. Вона любила гратися з малюками, але любила також спілкуватися з літніми людьми. Вела захопливі дискусії з Метровим Кроком про зелений корм та ціни на свинину, а ще чому корови жують деревину. Разом із Джиммі Джоном обходила щонеділі вранці його поля, щоб оцінити, яким буде урожай. Дядько Гробовик учив її правити конем та бричкою.

— Я тільки раз їй показав, а вона вже навчилася повертати, — казав він Джиммі Джону.

Метровий Крок не відставав, дозволивши їй заповнювати сіном великий сарай Джиммі Джона.

— Я б ліпше не зробив. Маєш чуття до коней, Джейн.

Але улюбленим приятелем Джейн був старий Тімоті Салт, що жив недалеко від гавані у домі з низьким піддашком під темними смереками. Він мав веселе проникливе старече обличчя з такою поморщеною шкірою, що Джейн ніколи не бачила подібної, а глибоко посаджені очі — як криниці сміху. Джейн любила посидіти з ним, доки він годинами відкривав молюсків і розповідав їй про давні морські катастрофи, забуті легенди дюн і мисів та давні романи північного узбережжя, що були як туманні примари. Час від часу інші присутні рибалки та моряки підхоплювали нитку оповіді. Джейн сиділа й слухала, відганяючи ручну свинку Тімоті, якщо та надто близько підходила. Довкола неї віяли солоні вітри. Хвильки гавані швидкоплинно бігли туди, де сідало сонце, а потім на рибальських човнах погойдувався Місяць. Інколи з дюн до гавані підіймався, наче привид, білий туман, покриті ним пагорби виглядали як фантоми, а навіть найпотворніші доми ставали любими і таємничими.

— Як ся маєш? — поважно питав її Тімоті і Джейн так само поважно відповідала йому, що мається дуже добре.

Тімоті дав їй скляну коробку, повну коралів та морських мушельок із Заходу й Ост-Індії. Допоміг перетягнути догори пласкі камені з берега, щоб обкласти стежку в саду. Навчив її пиляти, забивати цвяхи і плавати. Навчаючись плавати, Джейн проковтнула більшу частину Атлантичного Океану, — так, принаймні, їй здавалося, але навчилася і, мокра й радісна, побігла похвалитися татові. А потім зробила гамак з бочкових клепок, про який розмовляли у всьому Ліхтарному Пагорбі.

— Ніщо не зупинить це дівча, — казала місіс Сновбім.

Тімоті пригнув їй верхівки двох ялин, щоб повісити гамак..., татові такі речі не надто вдавалися, хоча він пообіцяв їй спробувати, якщо вона підбере йому риму до слова "срібло".

Тімоті навчив її читати небесні знаки. Раніше Джейн не була так близько знайома з небом. Чудово було стояти на Ліхтарному Пагорбі та бачити небо довкола себе. Джейн могла годинами дивитися на небо і море, сидячи біля коріння ялин, або ж зачаївшись у щасливій золотій улоговині поміж дюн. Дізналася, що макрелеві хмари — на погоду, кобилячі хвости — на вітер, а червоне небо віщувало вранішній дощ, так само, як темні ялини на пагорбі Малого Доналда, коли видавалося, що вони підступали зовсім близько. Тут, у Ліхтарному Пагорбі, Джейн радо вітала дощ. У місті він їй не подобався, але дощ на морі полюбила. Любила слухати, як він поливає уночі папороті за вікном, любила його звук, запах і свіжість.

Любила виходити під дощ..., любила промокати до останньої нитки. Любила дивитися, як на Затоку падають темно-лілові зливи, а на Ліхтарному Пагорбі ще світить сонце. Навіть грози любила, коли вони приходили до моря за бар'єром тінистих дюн і не надто наближалися. Але якось уночі трапилася одна страшна гроза. Сині мечі блискавок пронизували темряву..., грім гуркотав по всьому Ліхтарному Пагорбі. Джейн кулилася в ліжку, сховавши голову під подушку, коли відчула татові обійми. Він підхопив її на руки і притис до себе, відганяючи обох обурених Пітерів.

— Злякалася, моя Джейн?

— Ні-і-і, — відважно брехала Джейн. — Але... це непристойно.

Тато голосно засміявся.

— Ти знайшла відповідне слово. Грім — це справжня образа пристойності. Але він промине… вже проминає. "Стовпи неба тремтять та страшаться від гніву Його[35]". Ти знаєш, звідки це, Джейн?

— Звучить, як з Біблії, — відповіла Джейн, щойно перевівши подих після вибуху, який, здається, розколов пагорб надвоє. — Я Біблії не люблю.

— Не любиш Біблії? Джейн, Джейн, це неможливо. Якщо хтось не любить Біблії, то або з ним щось не так, або ж не так його до Біблії підвели. Мусимо щось з цим зробити. Біблія — чудова книга, моя Джейн. Повна пречудових історій і найвищої у світі поезії. Повна найдивнішої "людської природи". Повна неймовірної нестаріючої мудрості, істини, краси та здорового глузду. Так, так, побачимо, що з цим зробити. Думаю, що найгірша буря вже проминула. А завтра вранці ми почуємо, як шепочуться хвильки під сяйвом сонця, а ще там будуть чари срібних крил, коли над мілиною злітатимуть чайки. Я розпочну другу пісню свого епосу про життя Мафусаїла, а Джейн терзатимуть приємні сумніви, чи снідати удома, чи надворі. І все на пагорбах наповниться радістю… як у Біблії, Джейн. Ти її полюбиш.

Може й так… хоча Джейн вважала, що для цього потрібне чудо. У всякому разі, тата вона любила. Раніше мама осявала її життя, наче пам'ять про вечірню зорю. Але тато був… тато!

Джейн знову заснула і приснився їй страшний сон, що вона не може знайти цибулю і татові шкарпетки з блакитними носками, які конче треба було зашити.

23

Невдовзі Джейн виявила — для того, щоб полюбити Біблію, не треба чуда. Щонеділі після обіду вони з татом йшли на берег і він їй читав. Джейн подобалися ті недільні пообіддя. Вони брали з собою вечерю і споживали її, сидячи на піску. Джейн мала вроджену любов до моря і всього, з ним пов'язаного. Любила дюни..., любила музику вітрів, що зі свистом проносилися вздовж срібної самотності піщаного узбережжя..., любила далекі присмеркові береги, розсвічені коштовним камінням домашніх вогнів у розкішних синіх вечорах. А ще любила татів голос, коли він читав їй Біблію. Його голос кожен звук чинив прегарним. Джейн думала, що якби він не мав більше жодної доброї риси, вона б його полюбила за сам тільки голос. А ще любила маленькі коментарі, що їх він робив, читаючи..., завдяки ним біблійні строфи для неї оживали. Ніколи вона не думала, що у Біблії щось таке є. Але, зрештою, тато не читав про гачки і ґудзі.

— "Коли разом співали всі зорі поранні[36]"..., вся суть радості творіння у цьому, Джейн. Чи ж ти не чуєш безсмертної музики сфер? "Стань, сонце, в Ґів'оні, а ти, місяцю, ув айялонській долині[37]!" Яка висока гординя, Джейн... сам Муссоліні їй не дорівняється. "Аж досі ти дійдеш, не далі, і тут ось межа твоїх хвиль гордовитих[38]"... глянь, Джейн, як вони котяться, аж досі, але не далі, величний закон, якому вони беззастережно підпорядковуються. "Убозтва й багатства мені не давай[39]!" — молитва Агура, Якеєвого сина. Цей Агур був розумною людиною, моя Джейн. Хіба я тобі не казав, що Біблія сповнена здорового глузду? "Глупак увесь свій гнів увиявляє[40]". Приповісті найбільш неприхильні до дурнів, Джейн,... і це справедливо. Дурні вносять більше замішання у світ, аніж злі люди. "Куди підеш ти, туди піду й я, а де житимеш ти, там житиму й я. Народ твій буде мій народ, а Бог твій мій Бог. Де помреш ти, там помру й я, і там буду похована.

Нехай Господь зробить мені так, і так нехай додасть, і тільки смерть розлучить мене з тобою[41]". Найвищий рівень експресії та емоцій будь-якою мовою, який я знаю, моя Джейн… Рут до Ноомі… такі прості слова. Такі короткі… автор цих строф умів поєднувати слова, як ніхто інший. І знав достатньо, щоб не потребувати зайвих. Джейн, і найжахливіші, і найпрекрасніші речі можна виразити трьома словами, чи й менше…"я тебе кохаю"… "він пішов"… "він прийшов"… "вона померла"… "запізно"… і життя сповнюється світла або руйнується. "І затихнуть всі дочки співучі[42]"… чи ж не жаль їх хоч трохи, Джейн, тих немудрих вітроногих дочок співучих? Думаєш, що вони уповні заслужили на таке приниження? "Узяли мого Господа, і я не знаю, де Його поклали[43]"… крик найвищого розпачу! "Спитайте про давні стежки, де то добра дорога, то нею ідіть, і знайдете мир для своєї душі![44]" Ах, Джейн, ноги багатьох з нас давно уже зійшли з давніх стежок…, не можемо знайти дороги, щоб до них повернутися, хоч би скільки шукали. "Добра звістка з далекого краю це холодна водиця на спрагнену душу[45]". Чи ти колись чула спрагу, Джейн…, справжню спрагу…, палаючи від лихоманки…, щоб навіть Раю бажала не більше, ніж холодної води? Я відчував, і не раз. "Бо в очах Твоїх тисяча літ, немов день той вчорашній, який проминув, й як сторожа нічна[46]". Подумай про таке Буття, Джейн, коли маленька хвилинка мучитиме тебе. "І пізнаєте правду, а правда вас вільними зробить![47]" Найстрашніші і найвеличніші слова світу, Джейн, бо всі ми боїмося правди і боїмося свободи…, ось чому ми вбили Ісуса.

Не все з того, про що казав тато, Джейн розуміла, але зберігала усе в пам'яті, щоб до нього дорости. Впродовж цілого життя траплялися їй спалахи прозріння, коли вона згадувала татові слова. Не лише з Біблії, а з усіх рядків, які він читав їй того літа. Навчив її розуміти красу слів… тато промовляв слова, наче смакуючи їх.

— "У сяйві місяця непевнім[48]"… одна з безсмертних літературних фраз, Джейн. Бувають такі фрази, — як справжні чари.

— Я знаю, — відповіла Джейн. — "По дорозі в Мандалай[49]"… Я це читала у книзі міс Колвін… і "негучний ельфійський ріг[50]". Це так гарно, що аж болить.

— Ти зрозуміла суть, Джейн. Але, моя Джейн, чому… чому Шекспір залишив своїй дружині друге гірше ліжко[51]?

— Може, воно їй більше подобалося? — практично припустила Джейн.

— "Із уст немовлят, і тих, що ссуть[52]"… напевно. Дивуюся, чому таке найбільш розсудливе пояснення не спало на думку коментаторам, що мучилися з цією фразою. Чи можеш здогадатися, ким була смаглява леді сонетів, Джейн? Ти знаєш, що, як поет оспівує жінку, вона здобуває безсмертя… прикладом є Беатріче…, Лаура…, Лукаста[53]…, Марія Верховинка[54]. Про них оповідали через сотні років після їхньої смерті, бо великі поети їх кохали. Руїни Трої заросли бур'янами, але ми пам'ятаємо Єлену.

— Сподіваюся, вона не мала великого рота, — тужно зауважила Джейн.

Тато зберіг незворушне обличчя.

— Але й не замаленький, Джейн. Ти можеш уявити собі божественну Єлену з таким ротиком, як пуп'янок троянди?

— А МІЙ рот надто великий, тату? — благально спитала Джейн. — Дівчатка у Сент-Агата казали, що так.

— Не надто великий, Джейн. Благородний… рот, який більше дарує, аніж бере… щирий і дружелюбний… з гарно зазначеними кутиками, Джейн. У них не ховається слабкість…, ти не втекла б із Парисом, Джейн, і не наробила усього того блюзнірського безладу. Ти була б вірною своїм обітницям, Джейн… їх духу і букві, — навіть у цьому перевернутому світі.

Джейн мала дивне відчуття, що тато думає про маму, а не про аргів'янку Єлену[55]. Однак те, що він сказав про її рот, її втішило.

Тато не завжди читав їй класику. Якось взяв на узбережжя тонкий томик віршів Бернарда Фрімена Троттера[56].

— Я знав його за океаном…, він загинув…, послухай його пісню про тополі, Джейн.

— "І тому про тополі співаю, і коли доведеться померти, не шукатиму яшмових стін, а тополь і англійського неба". Що б ти хотіла побачити, потрапивши на небеса, Джейн?

— Ліхтарний Пагорб, — відповіла Джейн.

Тато сміявся. Так добре було, коли він сміявся,…так легко. Хоча дуже часто Джейн не зовсім розуміла, з чого він сміється. Це, однак, зовсім її не дратувало…, але інколи вона задумувалася, чи мама завжди його розуміла.

Якось увечері тато вилив такий струмінь поезії, що аж утомився. Тоді Джейн боязко спитала:

— А ти хотів би почути, як я декламую, тату?

Вона продекламувала "Малятко Метью". Це було легко… тато умів слухати, як найкраща аудиторія.

— Ти це можеш, Джейн. Вийшло добре. Мушу тебе трішки в цьому потренувати, колись я непогано інтерпретував говірку.

"Хтось, кого вона не любила, дуже добре читав вірші говіркою"… Джейн згадала, хто це сказав. Тепер вона дещо зрозуміла.

Тато перекотився так, що міг бачити їхній дім у просвіті між темніючими дюнами.

— Я бачу вогні у Джиммі Джонів… і вогні Сновбімів у Голодній Бухті…, але наш будинок не світиться. Ходімо додому і розсвітимо його, Джейн. А ще залишилося трохи того яблучного соусу, що ти його зробила на вечерю?

Отож вони пішли додому і тато запалив гасову лампу та сів за свій стіл, щоб писати епос про Мафусаїла… чи щось інше…, а Джейн взяла свічку, щоб засвітити її біля ліжка. Любила свічки більше, ніж лампи. Вони так граціозно згасали…, легенький слід диму…, тліючий гніт, що свавільно підморгував на прощання.

Коли вже тато навернув Джейн до Біблії, то постарався, щоб історія з географією теж для неї ожили. Вона зізналася йому, що ці предмети важко їй даються. Але незабаром історія перестала видаватися безладним скупченням дат та імен із туманної холодної давнини, а стала легендарною дорогою часу: це тато розповідав їй старі легенди про чудеса і гордих королів. Коли він розповідав про найпростіші речі зі звуком моря у голосі, то все довкола забарвлювалося такою таємничою романтикою, що Джейн не могла нічого забути.

Фіви..., Вавілон..., Тір..., Афіни..., Галілея... — то були місця, де жили справжні люди, люди, яких вона знала. А, раз знала, то легко було зацікавитися всім, із ними пов'язаним.

Географія, що колись означала лише карту світу, теж стала захоплюючою.

— Рушаймо до Індії, — казав тато і вони вирушали, хоча Джейн впродовж усієї дороги пришивала татові ґудзики до сорочки. Матінка Мін круто обходилася з ґудзиками. Невдовзі Джейн знала усі прекрасні далекі краї так само добре, як Ліхтарний Пагорб. Принаймні, так їй видавалося після їхніх з татом мандрів.

— Одного дня, Джейн, я справді вирушу і їх усіх огляну. Країну за Полярним Колом... чи ж ця фраза не чарує тебе, Джейн?... далекий Катай[57]..., Дамаск..., Самарканд..., Японію вишневого цвітіння..., Євфрат між загиблих імперій..., схід Місяця над Карнаком..., долини лотоса в Кашмірі..., замки на березі Рейну. Є така вілла на Аппенінах... "хмарних Аппенінах"... я хотів би, щоб ти її побачила, Джейн. А тепер намалюймо карту загубленої Атлантиди.

— Наступного року я почну вивчати французьку, — сказала Джейн. — Думаю, мені сподобається.

— Я теж так думаю. Прокинеться в тобі захоплення мовами. Думай про них як про двері, що відкриють тобі вхід до величного палацу. Полюбиш навіть латину, хоча вона вже мертва. Чи ж не сумно, що мова помирає, Джанет? По тому, як вона жила, горіла й сяяла. Люди казали нею слова кохання... гіркі слова... мудрі й дурні слова. Цікаво, хто був останньою людиною, що сказала фразу живою латиною? Джейн, скільки

черевиків потребувала б сороконіжка, якби сороконіжка потребувала черевиків?

Оце весь тато. Ніжний… серйозний… мрійливий…, а потім раптом каже якісь чудові дурниці. Джейн розуміла, як до цього ставилася бабуся.

Неділі на Ліхтарному Пагорбі були цікавими не лише завдяки біблійним читанням, але й тому, що вона зранку йшла разом з Джиммі Джонами до церкви на Березі Королеви. Джейн дуже це подобалося. Вона одягала маленький зелений джемпер, куплений бабусею, і гордо несла книжечку з гімнами. Вони йшли через поля, стежкою, що звивалася краєм гаю Великого Доналда, потім через прохолодне пасовище для овець, потім повз будиночок матусі Мін, де до них приєднувалася Мін, і, нарешті, по зарослій травою доріжці до того, що звалося "маленькою південною церквою"…, маленької білої споруди у гайку з буків та ялин, де завжди муркотіли приязні вітри.

Важко було уявити щось ще менше і ще відмінніше від Сент-Барнаба, однак Джейн тут подобалося. Вікна були зі звичайного скла і з них можна було дивитися просто на ліс і на дикі вишні, що росли біля церкви. Джейн хотілося побачити, як вони цвітуть. Всі присутні прибирали міни, які Метровий Крок називав недільними обличчями, а церковний староста Томмі Перкінс виглядав так поважно і потойбічно, аж Джейн тяжко було повірити, що це той сам веселий Томмі Перкінс буднього дня. Місіс Малий Доналд зі сусідньої лави завжди давала їй м'ятну цукерку і, хоча зазвичай Джейн м'ятних цукерок не любила, тут їй здавалося, що вона хоче ще одну. У її смакові було щось приємне та релігійне.

Вперше Джейн могла приєднатися до співання гімнів, — і зробила це із запалом. Ніхто на Веселій, 60 не здогадувався,

що Джейн може співати, але виявилося, що може, принаймні, правильно підтримувати мелодію. Це дуже її потішило, бо інакше не могла б приєднатися до "співів" Джиммі Джонів у їхньому саду в недільні вечори. Ці "співи" видавалися їй кращою частиною неділі. Усі Джиммі Джони співали як коноплянки і кожен мав свій улюблений гімн. Співали також те, що Метровий Крок, наділений гучним оглушливим басом, називав "нестаточними" гімнами, не такими, як у церкві, у книжечці гімнів з м'якою палітуркою. Інколи до них намагався приєднатися собака-що-сидів-удома. А позаду розкинулося прекрасне море, освітлене місячним сяйвом.

На завершення вони завжди співали "Боже, бережи короля", і Джейн йшла додому, аж до дверей Ліхтарного Пагорба, супроводжувана усіма Джиммі Джонами та собаками-що-не-сиділи-удома. Якось вона застала тата, коли той сидів у саду на кам'яній лаві, збудованій для Джейн Тімоті Салтом, смоктав свою Стару Неприятельку і "насолоджувався красою темряви", як він це називав. Джейн сіла біля нього і він її пригорнув, посадивши на коліна. Перший Пітер ображено крутився біля них. Було так тихо, що вони чули, як на полі Джиммі Джона пасуться корови, і так прохолодно, що Джейн приємно було відчувати тепло одягнутої у твід батькової руки на плечі. Тихо, прохолодно, лагідно..., а в Торонто усі задихалися від задушливої спеки, — так учора написала шарлоттаунська газета. Але мама з друзями була в Маскока. Це бідна Джоді душилася на своєму маленькому гарячому горищі. Якби ж то Джоді була тут!

— Джейн, — сказав тато, — чи я мав посилати по тебе цієї весни?

— Звичайно, — відповіла Джейн.

— Але чи правильно я вчинив? Чи це не вразило... когось?

Серце Джейн забилося сильніше. Оце вперше тато майже-майже підійшов до того, щоб згадати маму.

— Не надто…, я ж повернуся у вересні.

— Так, справді. Ти повернешся у вересні.

Джейн очікувала чогось більшого, але воно не настало.

24

— "Чи ти коли-небудь бачишся з Джоді? — писала Джейн мамі. — Я хвилююся, чи має вона досить їжі. Ніколи мені про це не пише у своїх листах…, я вже одержала три, але вони мені здаються голодними. Вона далі моя найулюбленіша подруга, але Дранка Сновбім, Поллі Гарланд і Мін дуже милі. Дранка дуже змінилася на краще. Тепер вона завжди миє за вухами, тримає нігті в чистоті. А ще ніколи не плюється кульками на відстань, хоча й каже, що це дуже весело. Малий Джон плюється. Малий Джон збирає корки від пляшок і чіпляє їх до сорочки. Ми всі віддаємо йому корки.

Ми з Мірандою щосуботи прикрашаємо церкву квітами. Маємо багато своїх, а ще нам дають квіти леді Тайтус. Ми приїжджаємо вантажівкою брата Дін-дона, щоб забрати квіти. Леді Тайтус живуть у Потічковій Долині. Правда, що це гарна назва? Міс Джастіна старша, а міс Вайолет молодша. Вони обидві високі, тоненькі і дуже аристократичні. Мають прекрасний сад, і Міранда каже, якщо хочете бути з ними добрі, мусите хвалити їхній сад. Тоді вони все для вас зроблять. Мають вишневу алею, і Міранда казала, що вона навесні чудова. Вони обидві є підпорою церкви і всі їх дуже поважають, але міс Джастіна ніколи не вибачила містеру

Сновбіму того, що він колись через розсіяність назвав її місіс. Він казав, що думав, що їй буде приємно.

Міс Вайолет збирається вчити мене робити мережку. Вона каже, що всі леді мусять уміти займатися рукоділлям. У неї старе обличчя, але молоді очі. Я їх обох дуже люблю.

Іноді вони сваряться. Цього року їм не повелося через фікус, він належав їхній матері, яка торік померла. Вони обидві вважають, що він потворний, але священний, і навіть не думають його викинути, але міс Вайолет думає, що, як матір відійшла, то можна його переставити до задньої кімнати, а міс Джастіна каже ні, мусить залишитися у вітальні. І тому буває так, що одна з одною не розмовляють. Я їм сказала, що я думаю, вони могли б один тиждень тримати його у вітальні, а на другий тиждень переставити до задньої кімнати. Їх ця ідея дуже захопила і відтепер все спокійно у Потічковій Долині.

Минулої неділі ввечері Міранда співала у церкві "Зостанься зі мною" (у церкві раз на місяць влаштовують вечірню відправу). Вона каже, що любить співати, бо завжди, коли співає, їй здається, що вона худенька. Вона така гладка, аж боїться, що ніколи не буде гарною, але Метровий Крок каже, що нема страху, чоловіки люблять, як є що взяти в руки. Чи це не грубий вислів, мамусю? Місіс Сновбім каже, що так.

Кожного недільного вечора ми співаємо в саду Джиммі Джонів, звичайно, побожні пісні. Мені дуже подобається сад Джиммі Джонів. Там така гарна і висока трава, а дерева ростуть, як їм подобається. Джиммі Джони дуже гарно разом розважаються. Я думаю, що велика родина — це чудово.

Панч Джиммі Джон учив мене, як перебігти стерню босоніж і не поколотися. Я тут інколи ходжу босоніж. А Джиммі Джони і

Сновбіми завжди. Так приємно бігати по холодній вологій траві, заривати пальці у пісок або відчувати між ними болото. Мамусю, ти не маєш нічого проти цього?

Матуся Мін робить для нас прання. Я впевнена, що і сама б зуміла, але мені не дозволяють. Матуся Мін пере для всіх курортників із Горішньої Гавані. Свиня матусі Мін була дуже хвора, але дядько Гробовик її лікував і вона видужала. Я дуже з цього рада, бо, коли б свиня здохла, то невідомо, за що Мін з матусею житимуть взимку. Матуся Мін знаменита своєю юшкою з молюсків. Вона вчить мене її готувати. Ми з Дранкою копаємо молюски.

Вчора я пекла торт, а у глазур потрапили мурашки. Я дуже засмутилася, би ми мали гостей на вечерю. Якби ж я знала, як тримати мурах там, де їхнє місце. Але дядько Гробовик каже, що суп, який я готую, це СПРАВЖНІЙ суп. Завтра на вечерю у нас буде курка. Я обіцяла відкласти шийку для Малого Джона і ніжку для Дранки. А ще, мамусю, у ставку повно форелі. Ми її зловили і з'їли. Дуже весело ловити форель у власному ставку і смажити її на вечерю.

Метровий Крок має вставні зуби. Завжди їх носить, а коли їсть, то виймає і кладе до кишені. Коли ввечері йде і йому дають з собою другий сніданок, то каже: "Дякую, завтра знову прийду", а як ні, то не вертається. Каже, що мусить себе шанувати.

Тімоті Салт дозволяє мені дивитися через його підзорну трубу. Дуже кумедно дивитися через другий кінець. Все здається таким маленьким і далеким, як з іншого світу.

Ми з Поллі знайшли вчора на дюнах зарослі чаполочі[58]. Я нарвала оберемок для тебе, мамцю. Міс Вайолет Тайтус каже, що її добре тримати між носовичками.

Сьогодні ми давали імена телятам Джиммі Джона. Гарних назвали іменами тих людей, яких ми любимо, а негарних іменами тих, кого не любимо.

У наступному тижні ми з Дранкою і Поллі будемо продавати поливку до морозива в Куті, у Народному Домі.

Минулої ночі ми розпалили на березі вогнище з хмизу і танцювали довкола нього.

Пенні Сновбім і Панч Джиммі Джон дуже зайняті картопляними жуками. Мені картопляні жуки не подобаються. Коли Панч Джиммі Джон сказав, що я відважна дівчина, бо не боюся мишей, то Пенні сказав: "Ох-хо, посади на неї жука і подивися, яка вона хоробра". Тішуся, що Панч не почав мене випробовувати, боюся, що я б не витримала.

Передні двері затиналися, то я позичила у Метрового Крока рубанок і їх підправила. А ще я залатала штани Малого Джона. Місіс Сновбім каже, що вона вже не дає ради їх латати і його малий зад зовсім голий.

Місіс Малий Доналд збирається показати мені, як робити мармелад. Вона його зберігає у малесеньких кам'яних горщиках, але я зберігатиму в звичайних банках.

Дядько Гробовик попросив мене написати лист до його дружина, яка поїхала в гості до Галіфаксу. Я почала писати: "Моя дорога дружино!", але він сказав, що ніколи так її не називав, то вона ще перевернеться, як таке побачить, тому

ліпше написати: "Люба Ма!". Він каже, що міг би й сам написати, але він в орфографії нуль без палички.

Мамусю, я тебе люблю, люблю, люблю."

Джейн схилила голову на лист і проковтнула клубок у горлі. Якби ж мама була тут… з нею і з татом…, вибиралася купатися з ними…, лежати на піску з ними…, їсти свіжу форель зі ставка з ними…, сміятися з ними з маленьких домашніх жартів, які вони постійно вигадували…, бігати з ними під місяцем… як би це гарно було!

25

Тітуся Ем прислала на Ліхтарний Пагорб запрошення для Джейн Стюарт прийти до неї в гості.

— Мусиш піти, — сказав тато. — У наших палестинах запрошення тітусі Ем — це як наказ королівської особи.

— А хто така тітуся Ем?

— Благослови мене Боже, щоб я точно знав. Або місіс Боб Баркер, або місіс Джим Грегорі. Я ніколи не міг запам'ятати, хто був її останнім чоловіком. Ну, але це й неістотно… Всі називають її тітусею Ем. Вона заввишки мені по коліна і така легенька, що раз її перенесло вітром на другий берег затоки і назад. Але з неї мудрий старий гоблін. Мешкає при маленькій бічній дорозі, ти ще колись про ту дорогу питала, — пряде, тче і фарбує шмаття на хідники. Фарбує добрими старосвітськими барвниками з трав, кори та лишайників. А чого вона не знає про фарби, того й знати не варто. Її фарба ніколи не вицвітає. Найкраще піди цього вечора, Джейн. А я займуся третьою

піснею епосу про Мафусаїла. Він ще зовсім молодий парубок, йому ледве триста років.

Спершу Джейн наївно вірила у цей Мафусаїлів епос. Але тепер це вже стало звичним жартом Ліхтарного Пагорба. Коли тато казав, що мусить скласти ще одну пісню, Джейн знала, — насправді йому треба написати якийсь глибокодумний трактат для "Вечірнього Вісника" і не треба йому заважати. Він не заперечував проти компанії, коли писав поезію — любовну лірику, ідилії, сонети, — але за поезію погано платили, а "Вечірній Вісник" добре платив

Після вечері Джейн вибралася до тітусі Ем. Сновбіми, які вже з обіду не тямилися від хвилювання, хотіли у повному складі її супроводжувати, але Джейн відмовилася від ескорту. Тоді вони всі ошаліли з люті і — окрім Дранки, яка вирішила, що леді не повинна нікому накидатися, та пішла додому, до Голодної Бухти, — уперто йшли слідом за Джейн, тримаючись огорож, вдаючи переляк і викрикуючи глузливі фрази, у той час, як Джейн гордовито простувала серединою дороги.

— Диви, як у неї смішно стирчать вуха! — кричав Пенні.

Джейн знала, що вуха у неї не стирчать, то й не переймалася Але вже наступним реченням перейнялася.

— Ти там точно зустрінеш крокодила при дорозі, — загукала Карвей. — Він страшніший за корову!

Джейн здригнулася. Звідки Сновбіми знали, що вона боїться корів? Вона думала, що дуже мудро це приховує.

Язики Сновбімів розв'язалися і вони засипали Джейн шквалом образ.

— Чи ви коли бачили таке гонористе дівчисько?

— Приндиться, як кицька у бричці, правда?

— Вона для нас завелика пані!

— Я завжди казав, що вона задирає кирпу!

— А думаєш, що тітуся Ем дасть тобі якусь перекуску?

— А як дасть, то я знаю, що то буде! — репетував Пенні. — Малиновий оцет, два тісточка і кусник сиру. Хо! Хто б то їв? Хо!

— Закладуся, що вона боїться темряви.

Джейн, яка зовсім не боялася темряви, холоднокровно мовчала.

— Ти тут чужа, — сказав Пенні.

Все, що вони казали досі, нічого не важило, — Джейн знала своїх Сновбімів. Але це її розлютило. Вона — чужа! На її любому острові, де вона народилася! Джейн різко зупинилася перед Пенні.

— Ну, постривайте, — сказала вона з концентрованою їддю, — хай ще хтось з вас прийде вилизати горщик.

Усі Сновбіми відразу зупинилися. Вони про це не подумали. Краще було не дратувати більше Джейн Стюарт.

— Та, ми не хотіли ранити твої почуття… чесно, — запевнила Карвей. Вони гуртом пішли додому, але невгамовний Малий Джон ще обертався і кричав:

— Бувай здорова, костомахо!

Позбувшись Сновбімів, Джейн із великим задоволенням ішла собі далі. Найприємнішою рисою життя у Ліхтарному Пагорбі було те, що вона могла йти, куди її воля, — і ніхто її не критикував і нічого їй не забороняв. Джейн тішила можливість познайомитися з бічною дорогою, біля якої мешкала тітуся Ем. Її часто цікавило, куди веде та дорога, — та скромна маленька дорога, що звивалася між ялинами і смереками, які намагалися сховатися за її поворотами. Повітря було сповнене аромату нагрітих сонцем трав і їх насіння, дерева розмовляли з нею якоюсь забутою чудовою мовою давніх днів, кролики стрибали між папороттю, інколи вискакуючи з неї. У долинці при узбіччі дороги вона побачила вицвілий напис…, криві чорні літери на білій дошці, яку багато років тому приткнув тут якийсь старець, що досі давно помер: "Гей, хто спраглий, прийди до води".

Джейн пішла туди, куди показувала стрілка, — по чарівній стежці між деревами, — і знайшла глибоке чисте джерело, обкладене замшілими валунами. Схилилася і пила, зачерпнувши воду смаглими долонями. Нахабна білка на старому буку зачепила її, а Джейн їй відповіла. Хотіла б побути там трішки довше, але західне небо над верхівками дерев уже золотилося і їй слід було поспішити. Вийшовши із долини зі струмочком, побачила будиночок тітусі Ем, що, наче котик, згорнувся калачиком на схилі пагорба. До нього вела довга стежка, обросла білими та золотими безсмертниками.

Діставшись будинку, Джейн застала тітусю Ем за прядінням на маленькій самопрядці з колесом, що стояла

перед кухонними дверима. На лавці біля неї лежали чудові клубки сріблястої вовни. Коли Джейн відкривала хвіртку, тітуся встала, — насправді вона була трохи вища за татові коліна, але нижча, ніж Джейн. Мала розкуйовджене кучеряве сиве волосся, прикрите старим фетровим капелюхом, успадкованим від котрогось з її чоловіків, а її маленькі чорні очі дружелюбно блищали. Хоча питання, яке задала, було грубуватим.

— Ти хто така?

— Я Джейн Стюарт.

— Я знала, — сказала тітуся Ем з ноткою тріумфу. — Я це знала вже тоді, коли побачила, як ти йдеш вгору стежкою. Кожного Стюарта, де його не побачиш, можна розпізнати з ходи.

Джейн дійсно мала особливу ходу… швидку, але плавну, легку, але впевнену. Сновбіми казали, що то вона виступає, однак Джейн не виступала. Дуже втішилася з того, що тітуся Ем розпізнала у її ході рису Стюартів. Тітуся Ем сподобалася їй з першого погляду.

— Можеш тут сісти і перепочити, якщо хочеш, — сказала тітуся Ем, простягаючи поморщену коричневу руку. — Я вже скінчила ту дрібку, що мала зробити для місіс Великий Доналд. Ах, тепер я небагато варта, але колись щось та значила, Джейн Стюарт.

Жодна дошка підлоги в домі тітусі Ем не була рівною. Кожна мала інший напрям. В домі було не надто прибрано, але якось по-особливому затишно. Джейн це сподобалося. Старе крісло, на яке вона сіла, було приязним.

— Тепер можемо побалакати, — сказала тітуся Ем. — Я нині в доброму гуморі. Бо як нє, то ніхто з мене слова не витягне. Хіба своє плетиво візьму. Не гаптую, не шию, не вишиваю і не гачкую, але ніхто з Марітайму не поб'є мене у плетінні. Я вже давно хотіла тебе побачити. Всі про тебе говорять. Я чула, що ти дуже бистра. Місіс Великий Доналд каже, що ти куховариш, як метеор. Де ти цього навчилася?

— О, думаю, я завжди це вміла, — невимушено відповіла Джейн. Навіть під тортурами не зізналася б тітусі Ем, що до приїзду на Острів ніколи не куховарила. Це могло б зіпсувати мамину репутацію.

— Я не знала, що ти зі своїм татом на Ліхтарному Пагорбі, аж доки місіс Великий Доналд не сказала мені на похороні Мері Гоу. Мало де тепер буваю, хіба на похоронах, тих не пропускаю. Всіх там побачиш, про всі новини почуєш. От як місіс Великий Доналд мені сказала, то я вже й постаралася, щоб тебе побачити. Маєш дуже густе волосся! Що за милі вушка! І перчик на шиї — то на гроші. Ти не подібна на свою ма, Джейн Стюарт. Я добре її знала.

Джейн відчула мурашки на спині.

— Справді? — спитала, затамувавши подих.

— Аякже. Мешкали в будинку коло Горішньої Гавані, а я також там, на малій фермі, зараз за луками. Я тоді другий раз вийшла заміж, за того нещасника. Закрутив мені голову! То я носила твоїй ма масло з яйцями і була в домі у ту ніч, як ти народилася… чудова ніч була. Як твоя ма? Гарна і дурненька, як перше?

Джейн спробувала обуритися з того, що її маму назвали дурненькою, але чомусь не зуміла. Що б тітуся Ем не сказала, не можна було з цього обуритися. Так вона гарно підморгувала. Джейн раптом відчула, що може розмовляти з тітусею Ем про маму…, задати ті питання, які ніколи не уміла поставити.

— З мамою все гаразд…, ох, тітусю Ем, чи могли б ви розказати…, я МУШУ знати…, чому батько з матір'ю не живуть разом?

— Питай мене, а я тебе, Джейн Стюарт! — тітуся Ем почухала голову спицею — Ніхто точно не знав. Кожен думав що іншого.

— А чи… чи вони… вони спершу дійсно любилися, тітусю Ем?

— Любилися. Не помилися щодо них, Джейн Стюарт. Ні одно не мало розуму на макове зерня, але любилися без пам'яті. Яблуко будеш?

— То чому розійшлися? Через мене? Вони мене не хотіли?

— Хто тобі таке сказав? Твоя ма аж дуріла від радості, як ти народилася. Я ж там була, нє? І я завжди думала, що твій та також страшне тебе любив, хоча мав свій спосіб то показати.

— Ну то чому…, чому…?

— Багато хто думав, що за тим стояла твоя бабка Кеннеді. Вона смерть як не хотіла, щоб вони побралися, — та ти знаєш. Вони тоді жили в готелі на південному березі, то було вліті, після війни. Твій тато якраз вернувся додому. То була любов з

першого погляду. Та шо, трудно його винити. Твоя ма була найгарнішою зі всіх, кого я знала..., як маленький золотий метелик. Її голівка аж сяяла.

Ох, чи ж Джейн цього не знала! Вона бачила, як прекрасно сяяв блідо-золотий вузол на потилиці, над білою маминою шийкою.

— І її сміх... як дзвоник, іскристий молодий сміх. Вона далі так само сміється, Джейн Стюарт?

Джейн не знала, що сказати. Мама часто сміялася... дуже дзвінко.. дуже іскристо, але чи молодо?

— Мама багато сміється, — обережно сказала вона.

— Певно ж, вона була розпещена. Завжди діставала все, чого хотіла. Ну і захотіла твого та..., то і його дістала. Думаю, вона тоді перший раз у житті захотіла таке, чого їй не давала її мати. Стара мадам смерть як була проти цього. Твоя ма не могла їй протиставитися, але втекла з твоїм та. Стара місіс Кеннеді вернулася до Торонто, страшно зла. Але далі писала до твоєї ма і подарунки посилала, і в гості просила. А родичі твого та теж не конче жалували твою ма. Він міг вибрати собі на Острові кожну дівчину, яку б сподобав. От така... Ліліан Морроу. Тоді вона ще була цибатим дівчуром, але потім виросла на гарну жінку. Незаміжня. Твоя тітка Айрін дуже була за нею. Я завжди казала, що та дволична Айрін більше наробила замішання, аніж твоя бабка. То трутка, не жінка, солодка трутка. Ще як мала була, то вже вміла сказати найотруйніші речі найсолодшими словами. Але знала, як до твого та підійти і до себе прив'язати..., завжди його голубила і пестила..., а чоловіки таке люблять, Джейн Стюарт, однаково, мудрі чи дурні. Він вважав ту Айрін досконалістю і не міг

повірити, що вона баламутка. У твоїх та з ма бувало розмаїто, певно, що так, але то Айрін вічно пхалася між ними і дзюгала своїм медовим язиком… "Вона ще дитина, 'Дрю," — коли твій тато хотів вірити, що оженився з жінкою, не з дитиною, "Ти така юна, коханесенька", — коли твоя ма боялася, що ніколи не буде досить мудра й доросла для твого та. І дивилася на неї згори…, та вона б і на Бога дивилася згори…, господарила у її домі…, певно що твоя ма небагато того знала…, мала з тим клопоти, бо ніхто ніколи її не вчив купувати або догоджати…, але жодна жінка не любить, щоб інша жінка забирала собі її права. Я б її вигнала з блохою у вусі, але твоя ма мала дідьчо мало відваги і не могла стати проти Айрін.

Звісно, що мама не могла протиставитися тітці Айрін…, мама нікому не вміла протиставитися. Розлючена Джейн вгризлася у соковите яблуко.

— Цікаво мені, — сказала вона більше до себе, ніж до тітусі Ем, — чи були б вони щасливі, якби побралися з іншими людьми.

— Ніколи в світі, — різко відповіла тітуся Ем. — Вони були створені одне для одного, хоч як би все не попсулося. Ти інакше й не думай, Джейн Стюарт! Певно, що сварилися! А хто ні? Часами і я — з моїм першим і з другим. Якби їх зоставили в спокої, то вони вже б якось порозумілися, чи рано, чи пізно. Але врешті, як ти мала три роки, твоя ма поїхала до Торонто в гості до старої мадам і вже не повернулася. Ото і все, що відомо. Твій та продав будинок і вирушив у подорож довкола світу. Ну, так казали, але я не вірю, щоб світ був круглий. Коли б був, то, якби повернувся, вся вода витекла б зі ставка, но нє? А тепер я приготую тобі перекуску. Маю холодне м'ясо, мариновані бурячки, а в саду є порічки.

Вони їли м'ясо з бурячками, а потім вийшли у сад за порічками. Сад був малим і занедбаним, хилився на південь, а все ж примудрявся залишатися приємним. Біля огорожі росла жимолость, — як сказала тітуся Ем, "щоб приваблювати колібрі", білі та червоні мальви вирізнялися на тлі темної зелені ялинового гаю, обабіч стежки розпаношилися буйні смугасті лілії. А в одному з кутів було повно гвоздик.

— Добре тут, нє? — сказала тітуся Ем. — Що за гарний, дивний світ..., ох, що за прегарний дивний світ. Любиш життя, Джейн Стюарт?

— Так, — щиро згодилася Джейн.

— І я. Так би його й з'їла, аж плямкаю. Я б хотіла жити вічно і чути щось нове. Я завжди мала смак до нового. Колись мушу зібратися з відвагою і всісти до авта. Я ніколи ним не їздила, але поїду. Місіс Великий Доналд каже, що її найбільша мрія — політати на аероплані, але небесні гарцювання поза моєю лінією. А раптом двигун заглухне, коли ти летиш? Як тоді спуститися донизу? Ну, Джейн Стюарт, я рада, що ти прийшла. Ми зіткані з тієї ж пряжі.

Коли Джейн вже зібралася йти, тітуся Ем дала їй чималу китицю братків і жменьку саджанців герані.

— Місяць саме такий, що добре їх садити, — сказала вона. — Прощавай, Джейн Стюарт. Сподіваюся, ти ніколи не питимеш із порожнього горняти.

Джейн повільно йшла додому, обдумуючи певні речі. Любила бути сама уночі. Любила великі білі хмари, що час від часу пливли над зірками. Відчувала, як завжди, коли була

наодинці з ніччю, що розділяє з темрявою якісь прекрасні таємниці.

Зійшов місяць…, великий місяць медового кольору. Його світло залило поля. Гайок гостроверхих ялин на східному пагорбі був як чарівне місто зі струнками дзвіницями. Джейн побігла навистриб, весело наспівуючи, а її чорна тінь бігла перед нею по місячній доріжці. А тоді, пробігши поворот, вона раптом побачила перед собою корів. Одна з них, велика чорна з дивною білою мордою, стояла саме посеред дороги.

Джейн мурашки пішли поза шкірою. Вона не могла пройти між цими коровами…, не могла. Все, що могла зробити, — повернути вбік, перелізти через паркан на пасовисько Великого Доналда і йти далі пасовиськом, аж доки не обійде корів. Негорда Джейн так і зробила. Але, пройшовши вже півдороги, раптом зупинилася.

— Як я можу звинувачувати маму за те, що вона не може протиставитися бабусі, якщо сама не можу протиставитися кільком коровам? — подумала вона.

Повернулася і пішла назад. Перелізла через паркан на дорогу. Корови все ще були там. Біломорда не рушила з місця. Джейн стисла зуби і йшла далі, зберігаючи вираз хороброї стійкості. Корови і не ворухнулися. Джейн йшла поміж ними, високо піднявши голову. Проминувши останню корову, обернулася і глянула назад. Жодна з корів не звернула на неї найменшої уваги.

— Подумати тільки, а я їх боялася, — погордливо сказала Джейн.

От і Ліхтарний Пагорб та срібний сміх затоки під місяцем. Мале червоне теля Джиммі Джона було надворі, і Джейн безстрашно пройшла повз нього.

Коли вона заглянула у кабінет, тато щось шалено строчив на папері. Зазвичай Джейн його не переривала, але згадала, — мала щось йому сказати.

— Татуську, я забула тобі сказати, що по обіді дім загорівся.

Тато випустив перо і втупився в неї.

— Загорівся?

— Так, від іскри, що впала на дах. Але я відразу вилізла туди з відром і погасила. Там є лише мала дірка. Дядько Гробовик легко все полагодить. Сновбіми аж казилися, що таке пропустили.

Тато безпомічно глянув на неї.

— Що то за Джейн! — сказав.

Джейн, очистивши сумління, знову відчула голод після прогулянки, перекусила холодною смаженою фореллю і пішла спати.

26

— Раз на тиждень я люблю робити рух, для переміни, — казав тато, а тоді вони залазили у старе авто, брали з собою Талана, залишивши Пітерам молоко, а тоді на схід, захід, або

просто туди, куди вела їх дорога. Понеділок був призначений днем волочіння. На Ліхтарному Пагорбі кожен день мав своє призначення. У вівторок Джейн латала, в середу полірувала срібло, у четвер підмітала і витирала пил на нижньому поверсі, у п'ятницю — на верхньому, в суботу мила підлогу і пекла, щоб мати запас на неділю. В понеділок, за словами тата, вони робили всякі дурниці.

Вони дослідили більшу частину острова, куди тільки могли заїхати. Зголоднівши, їли на узбіччі дороги. "Їй-бо, як двійко циганів", — поблажливо усміхалася тітка Айрін. Джейн знала, що тітка Айрін покладає на неї відповідальність за те волочіння, якому тато тепер віддавався. Але Джейн уже почала відгороджуватися від тітки Айрін надійним парканом власної маленької філософії. Тітка Айрін це відчувала, але не могла висловити. Якби зуміла, то сказала б, що Джейн уміє на неї глянути, а потім чемно і ввічливо зачиняє двері своєї душі.

— Вона не підпускає мене до себе, Ендрю, — скаржилася тітка.

Тато сміявся.

— Джейн любить мати довкола себе вільний простір. Як і я.

Вони не часто включали Шарлоттаун у свої понеділки, але якось під кінець серпня вирішили умиротворити тітку Айрін та повечеряти з нею. Мала бути присутньою інша леді… міс Морроу, яка не справила на Джейн надто доброго враження. Може, тому, що, постійно усміхаючись, виглядала як реклама зубної пасти, а може тому, що татові вона виразно подобалася. Вони обоє багато сміялися та розважалися. Вона була високою, темноволосою красунею з трохи витрішкуватими карими

очима. І так намагалася бути милою з Джейн, що це було аж неприємно.

— Ми з твоїм татом завжди були великими друзями. То й ми обидві теж мусимо заприятелювати.

— Це давня симпатія твого батька, коханесенька, — прошепотіла тітка Айрін Джейн, коли міс Морроу пішла, а тато її відпроваджував до хвіртки. — Якщо твоя мати не повернеться..., хто знає? Може навіть..., але я не знаю, чи розлучення у Штатах буде законним на Острові П.Е.

Вони залишилися, щоб подивитися кінокартину, і поїхали додому вже досить пізно. Не те, щоб це мало особливе значення. Пітери не хвилюватимуться.

— Поїдемо додому по Мерсер-рейд, — сказав тато. — Це магістральна дорога, будинків там небагато, а від лепреконів аж роїться. Може, зуміємо побачити хоч одного, коли він шалено тікатиме від світла фар. Дивися пильно, Джейн.

З лепреконами чи без, Мерсер-рейд не була надто добрим місцем для вимушеної зупинки. Коли вони, радісно погойдуючись, з'їжджали з темного пагорба, затіненого високими ялинами та смереками, машина стала як укопана і виглядало, що далі вже не поїде..., принаймні, доки поки хтось радикально не поправить її нутрощів. Так вирішив тато після довгих безплідних спроб ткнути чи стукнути.

— Ми за десять миль від майстерні та найближчого дому, де можна буде переночувати. Вже після півночі. Що будемо робити?

— Спатимемо в автомобілі, — холоднокровно сказала Джейн.

— Я маю кращий план. Бачиш, отам стара клуня? То стодола Джейка Меллорі, там повно сіна. Люблю я спати в сіні на горищі, Джейн.

— Думаю, що буде весело, — погодилася Джейн.

Стодола була посеред необробленого поля, "де росла смерека[59]". Не одна — маленькі деревця покрили все поле, як пір'їнки..., принаймні, у м'якій темряві ті постаті видавалися деревцями. Бо, може, то справді лепрекони стояли собі навпочіпки. Знайшлося горище, повне сіна з конюшини і вони вклалися на ньому під відчиненим вікном, через яке видно було, як зорі дивляться вниз. Талан притулився до Джейн і невдовзі бачив солодкі сни про кроликів.

Джейн думала, що батько теж уже заснув. Вона чомусь не могла спати, не надто хотіла. Одночасно була і дуже щасливою, і трохи нещасною. Щасливою, бо була разом із татом у чарах безмісячної ночі. Джейн любила ночі без місяця. Тоді людина ставала ближчою до таємних настроїв полів; а ще нічна темрява повна була прекрасних незбагненних звуків. Вони надто далеко від'їхали вглиб острова, щоб почути невідчепний ритм моря, але за стодолою шелестіли й шуміли тополі, "чари тополь, коли вітер їх обвіває", — згадала Джейн..., і це звучало, як кроки чарівниць. Хтозна, може, у папороті дійсно були ельфи? І кожен далекий зарослий лісом пагорб, друг якоїсь зірки, теж, здавалося, слухав..., слухав..., можливо, вдалося б також це почути, якщо добре прислухатися? До приїзду на Острів Джейн і не здогадувалася, якою гарною може бути ніч.

Але і втішаючись красою ночі вона не переставала обдумувати те, що сказала тітка Айрін про міс Морроу і про розлучення у Штатах. Джейн відчувала, що ті таємничі розлучення у Штатах давно її переслідують. Чи це про них розповідала Філіс? Роздратована Джейн забажала, щоб Штати тримали свої розлучення для себе.

Тітуся Ем сказала їй, що батько міг вибирати з багатьох дівчат. Джейн навіть подобалося розмірковувати про тих дівчат, з яких міг вибирати тато, бо вона мала певність, що тепер нічого подібного бути не могло. Але здавалося, що міс Морроу зробила тих гіпотетичних дівчат неприємно реальними. Чи тато не надто довго тримав її за руку, прощаючись? Так чи інакше, нитка життя заплуталася.

Джейн стримала кілька зітхань, а одного не зуміла. Тато миттю обернувся і худа сильна рука торкнулася її.

— Хоч це здається неможливим, але мушу прийти до висновку, — щось турбує мою суперську Джейн. Розкажи Таланові, а я послухаю.

Джейн нерухомо лежала й мовчала. Ах, якби ж вона тільки могла все йому розповісти, — з'ясувати все, про що хотіла знати! Але не могла. Був між ними якийсь бар'єр.

— Чи твоя мати вчила тебе ненавидіти мене, Джейн?

Серце Джейн так підійшло до горла, що мало її не задушило. Обіцяла мамі, що ВОНА ніколи не згадає її імені татові і дотримувалася обітниці. Але це тато назвав ім'я. Чи правильним буде погодитися з ним? Джейн вирішила, що цього разу ризикне.

— Ні, ні, тату. Я ж навіть про те, що ти живий, довідалася рік чи півтора тому.

— Ти не знала? А, це, мабуть, заслуга бабусі. А хто тобі сказав, що я живий?

— Одна дівчинка в школі. І я думала. що ти був недобрим до мами…, раз вона тебе… залишила, і як я тебе ненавиділа, то лише тому. Але ніхто мені не казав, щоб тебе ненавидіти…, тільки бабуся казала, що ти послав по мене лише для того, щоб дошкулити мамі. Це ж не так…, тату?

— Ні. Можливо, я егоїст, Джейн…, без сумніву, егоїст…, я так уже казав…, але не настільки. Я думав, що тебе виховували у ненависті до мене, і вважав, що це несправедливо. Я думав, що ти повинна мати можливість полюбити мене, — якщо зможеш. Тому я й послав по тебе. Ми з твоєю матір'ю провалили наш шлюб, Джейн, як і багато інших молодих дурнів. От і вся суть.

— Але ж чому… чому…, мама така хороша…

— Ти не мусиш казати мені, яка вона хороша, Джейн. Коли я вперше її побачив, то саме повернувся з бруду, смороду та паскудства окопів і подумав, що це істота з іншої планети. До того я ніколи не розумів причин Троянської війни. А тоді зрозумів, що за Єлену Троянську варто було боротися, якщо вона мала таке золоте волосся, як Робін. І її очі. Не всі блакитні очі прекрасні, але її були такими, що, здавалося, не варто були дивитися у інші очі, крім блакитних. Її вії робили усе довкола для мене таким, що аж складно повірити. Коли я вперше її побачив, вона була одягнена в зелену сукню…, так, на іншій дівчині це була б просто сукня, більш нічого. На Робін стала

чарами, таємницею..., шатами Титанії[60]. Я готовий був цілувати її поділ.

— І вона теж у тебе закохалася, тату?

— Так, схоже на це. Якийсь час вона й справді мене любила. Ми втекли, ти ж знаєш. Її матір не хотіла мене за зятя. Я не думаю, що їй сподобався б який завгодно чоловік, що забрав би від неї Робін..., але ж я ще й нічого не мав і був ніким, то це було зовсім неможливо.

Одної місячної ночі я попросив Робін піти зі мною. Старі місячні чари не підвели. Ніколи не вір місячній ночі, суперська Джейн. Якби я міг, то й зовсім скасував би ті місячні ночі. Ми поселилися у Горішній Гавані і були щасливі..., тоді я щодня знаходив нові слова кохання..., відкрив у собі поета..., булькав у ставках та гротах, Джейн..., так, у той перший рік ми були дуже щасливі. Це завжди буде зі мною..., ЦЬОГО навіть боги не в силах відібрати.

Татів голос видався майже шаленим.

— А тоді, — гірко сказала Джейн, — з'явилася я..., і ніхто з вас мене не хотів... і ви вже ніколи не були щасливими.

— Нікому не дозволь таке казати, Джейн. Зізнаюся, я дуже тебе не хотів... я був таким щасливим, що не хотів нікого третього. Але пам'ятаю, як я побачив твої великі круглі очі, що вперше знайшли мене у кімнаті, повній інших чоловіків, — і засвітилися. Отоді я зрозумів, як я насправді тебе хотів. Може, твоя мати більше тебе хотіла..., у всякому разі, здавалося, вона не хоче, щоб хтось інший тебе любив. Ти не мала навіть здогадатися, що я маю на тебе якісь права. Вона так була поглинута тобою, що, здавалося, не мала для мене ні часу, ні

любові. Як тільки ти чхнула, вона була певною, що це запалення легенів і вважала мене безсердечним, бо я не впадав через це у безодню розпачу. Здається, боялася навіть дати мені тебе потримати, щоб я часом тебе не випустив із рук. Ну, не лише про тебе йшлося. Думаю, доти вона вважала, що вийшла за якогось міфічного Джона Доу її уяви, а виявилося, що я не уявний герой, а звичайний собі Річард Роу[61]. Ще інші речі… Я був убогим, нам доводилося жити за мій заробіток…, я не вважав допустимим, щоб моя дружина жила за гроші, надіслані її матір'ю…, змусив її відіслати їх назад. Вона згодилася. Але ми почали сперечатися через дрібниці…, ой, Джейн, ти ж знаєш, який я запальний. Пам'ятаю, колись я крикнув їй: "Закрий рота!"…, але ж кожен нормальний чоловік принаймні раз у житті каже таке дружині. Не дивуюся, що це її боляче образило…, але її так багато речей ображало, що я не здогадувався про біль. Джейн, можливо, я не розумію жінок.

— Зовсім не розумієш, — погодилася Джейн.

— Е! Ну! — Виглядало, наче тато тільки наполовину задоволений з того, що Джейн виразно з ним згодна. — Ні, чесне слово…, добре, не будемо сперечатися. Але Робін теж мене не розуміла. Ревнувала мене до моєї роботи. Думала, що я волію роботу, а не її… Я знаю, — вона потайки тішилася, коли мою книгу відхилили.

Джейн згадала, як мама казала, що тато надто ревнивий.

— А не думаєш, що тітка Айрін мала з цим щось спільне?

— Айрін? Нісенітниця! Айрін була її кращим другом. Але твоя мати заздрила моїй любові до Айрін. Твоя мати не могла, щоб хоч трохи не ревнувати…, Її мати була найревнивішою істотою на світі. Просто хворобливо ревнивою. Зрештою, Робін

поїхала до Торонто, наче в гості, а приїхавши туди, написала мені, що більше не повернеться.

— Ой, татку!

— Ну, я думаю, що це її мати на неї вплинула. Але вона мене розлюбила. Я це знав. Я не хотів дивитися, як здіймається ненависть в очах, у яких я бачив любов. Це страшна річ, Джейн. Тому я не відповів на її лист.

— Ой, тату… якби ти… якби ти її спитав…

— Я згоден з Емерсоном[62], — найвища ціна, яку можна заплатити за якусь річ, — це попросити її. Інколи надто висока ціна. Через рік я ослаб…, написав і попросив її повернутися. Я знаю, що дуже завинив перед нею…, її роздратувало…, коли я сказав, що у тебе мавпяча мордочка…, тобто тоді, Джейн, клянуся, так і було. Я ніколи не отримав відповіді. Так що все було марно.

Джейн відразу ж запитала себе, чи мама побачила того листа.

— Так краще, Джейн. Ми ніколи не пасували одне одному…, я був на десять років старший, а війна накинула ще двадцять. Я не міг їй дати того люксусу і розваг, яких вона потребувала. Вона вчинила… мудро…, закресливши мене. Джейн, не будемо більше про це розмовляти. Я лише хотів, щоб ти знала правду. І ні слова з того, що я сказав, не передавай своїй матері. Пообіцяй мені це, Джейн.

Джейн неохоче пообіцяла. Так багато було слів, які вона хотіла сказати, — і не мала права це зробити. Бо це порушило б дану мамі обіцянку.

Але вона все ще вагалася.

— Тату, може..., ще не пізно...

— Викинь ці дурниці зі своєї каштанової голівки, Джейн. Вже запізно. Я ніколи не проситиму доньку місіс Роберт Кеннеді повернутися до мене. Ми з тобою можемо зробити найкращу можливу річ. Любимо одне одного — і привітаймо себе з цим.

Якусь мить Джейн була цілковито щасливою. Тато любив її, вона була цього певна, — нарешті!

— Ой, тату, чи можу я повернутися наступного літа..., приїжджати щоліта? — нетерпляче вибухнула вона.

— Ти справді цього хочеш, Джейн?

— Так! — промовисто відповіла Джейн.

— То хай так і буде. Зрештою, Робін має тебе взимку, то я матиму тебе літом. Вона не повинна мені цього шкодувати. А ти хороша пташинка, Джейн. Справді, я думаю, що ми обоє доволі славні.

— Татку, — Джейн мусила це запитати.., мусила дійти до суті справи, — ти ще... любиш... маму?

На якусь мить запало мовчання, Джейн тремтіла. Тоді почула, як тато знизав плечима в сіні.

— Троянда раз цвіте, назавжди помирає[63], — відповів він.

Джейн не вважала, що цього досить, але більше ніякої відповіді не отримала.

Подумки так і сяк повертала речі, перш ніж заснути. Ні, послав за нею не для того, щоб дошкулити мамі. Але він мами зовсім не розумів. Ця його звичка… піджартовувати…, їй, Джейн, вона подобалася, але, можливо, мама не сприймала його слів як жарт. А батькові, мабуть, не подобалося те, що, як він вважав, мама нехтувала ним через дитину. А ще він не бачив наскрізь тітки Айрін. Чи це не тому мама плакала вночі у темряві? Джейн просто не могла думати про той мамин плач.

Завдяки тітусі Ем і татові вона довідалася про багато такого, чого раніше не знала, але…

— Хотіла б я ще вислухати мамину сторону, — такою була її остання думка, перш ніж вона врешті заснула.

А, коли прокинулася, світанок перлисто сяяв над східними пагорбами…, прокинулася, знаючи те, чого не знала, засинаючи. Тато все ще кохав маму. Джейн нітрішки у цьому не сумнівалася.

Тато ще спав, коли вони з Таланом збігли по сходах і вийшли надвір. Справді, ще жоден день не розгорявся так гарно. Старе пасовище довкола стодоли було найтихішим місцем, яке Джейн коли-небудь бачила, а на траві між смерічками…, — вдень то справді були смерічки, хоч чим би вони були вночі…, — були павутинки, хтозна, чи не зіткані феями. Джейн умивала личко ранковою росою, коли з'явився тато.

— Суттю пригоди є дивитися, як починається новий день, Джейн. Що може трапитися за цей день? Може розпастися

імперія, може народитися дитина, яка колись винайде ліки від раку…, може бути написаний чудовий вірш…

— Треба полагодити нашу машину, — нагадала Джейн.

Вони пройшли милю до найближчого будинку і потелефонували у майстерню. Через кілька годин, перед полуднем, автомобіль вже був на ходу.

— Ану додому, щоб аж курілося за нами! — сказав тато.

Дім… і Пітери їх вітають… співає затока… Мілісент Мері із захопленим виразом обличчя, тьопає через хвіртку. То був прекрасний серпневий день, але пшениця на полі Джиммі Джона вже стала темно-золотою, вересень чекав за пагорбами, а вересень означав повернення до Торонто, бабусі та Сент-Агата. Знову вона опиниться на обочині, а не ганятиме з компанією, як тут. Дев'яносто-п'ять-завтра зменшилося до кількох днів. Джейн зітхнула…, потім отямилася. Що з нею? Вона любила маму…, прагнула її побачити.., але…

— Я хочу залишитися з татом, — сказала Джейн.

27

Серпень непомітно перетік у вересень. Джиммі Джон почав літню оранку на зяб свого великого пасовища нижче ставка. Джейн подобався вигляд свіжих червоних борозен. А ще їй подобалася зграя гусей місіс Джиммі Джон, що плавали у ставку. Колись Джейн утримувала зграю білих лебедів на ліловому озері на Місяці, але тепер вона воліла гусей. День у день вівсяні та пшеничні поля ставали все золотішими. Тоді Метровий Крок скосив пшеницю Джиммі Джона. Пітери так розтовстіли, ловлячи польових мишей, позбавлених їхнього

дому, що тато порадив Джейн посадити їх на дієту для схуднення.

Літо закінчилося. Велика буря відзначила його кінець, а трапилося це після тижня напрочуд тихої погоди. Метровий Крок хитав головою і казав, що таке йому не подобається. Схоже, назріває щось незвичайне.

Погода всеньке літо поводилася дуже чемно, — сонячні дні перемежалися лагідними дощами. Джейн чула, що на північному узбережжі трапляються шторми і хотіла хоч один побачити. Це її бажання здійснилося у подвоєному розмірі.

Одного дня затока збурилася, змінивши барву з блакитної на сіру. Контури пагорбів стали чіткими та різкими, пророкуючи дощ. Небо на північному сході почорніло, вкрилося темними хмарами, задув кусючий вітер.

— Інтересненька погода наступає..., я в тому не винен, — попередив Метровий Крок, коли Джейн вийшла з дому до Джиммі Джонів. Вітер у прямому сенсі слова підхопив її і, якби на його шляху не було Ліхтарного Пагорба, вона могла б повторити вікопомний подвиг тітусі Ем і перелетіти через Затоку. Увесь світ виглядав дико, дивно, вороже. Навіть дерева напередодні шторму здавалися незнайомими.

— Добре зачини двері і вікна, Джейн, — сказав тато. — Наш дім сміятиметься зі східного вітру.

А тоді гримнула буря, — і тривала два дні. Нічний вітер узагалі звучав не як вітер..., а як рев дикого звіра. Два дні не видно було нічого, окрім вихору сірого дощу над посивілим морем..., не чутно нічого, окрім грізної музики величезних штормових хвиль, що билися об уперті скелі під Берегом

Королеви. Коли Джейн звикла, їй сподобалося. Було в цьому щось захопливе. І ще так затишно було сидіти перед каміном, де горіли березові дрова, а на тлі вікна лив дощ, ревів вітер і гула затока.

— В цьому є щось правильне, Джейн, — сказав тато, попихкуючи Старою Неприятелькою, з Пітерами на обох плечах. — Зрештою, чоловік мусить мати своє домашнє вогнище. Життя у надії на чужі печі — холодне життя.

І тоді сповістив Джейн, що має намір залишитися на Ліхтарному Пагорбі.

Джейн зітхнула з радістю і полегшою. Досі все виглядало якось так, що, коли Джейн від'їде, тато замкне Ліхтарний Пагорб і на зиму переїде до міста. Тому Джейн дуже турбували певні речі.

Що буде з її геранню на підвіконнях? Джиммі Джони мали задосить своєї, щоб ще й цю доглядати. Тато віддасть їм Талана, а як буде з Пітерами? І сам дім..., думка про його неосвітлені вікна була нестерпною. Це було так самотньо..., так порожньо.

— Ой, татуську, я так тішуся... Я не могла думати, як дім за нами сумуватиме. Але ти..., а що ти будеш їсти?

— О, та щось там трохи собі зготую, осмілюся сказати.

— Я збираюся навчити тебе підсмажити стейк і зварити картоплю, перш, ніж поїду, — рішуче сказала Джейн. — Ти не можеш голодувати.

— Джейн, бідний буде твій чоловік..., я знаю, що буде. Намагатися навчити мене куховарити — це даремна трата сил і часу. Згадай нашу першу вівсянку. Зважуся припустити, що Джиммі Джони не зможуть дивитися, як я голодую. Я влаштуюся так, щоб раз на день приходити до них і добре поїсти. Так, я залишаюся тут, Джейн. Буду підтримувати серцебиття Ліхтарного Пагорбу, поливатиму герань, і пильнуватиму, щоб Пітери не дістали ревматизму ніг. Але не можу уявити, чим ця місцина стане без тебе...

— Трохи тобі мене БРАКУВАТИМЕ, тату?

— Трохи! Моя Джейн намагається жартувати. Але є одна-єдина потіха: я зможу безперешкодно займатися своїм епосом про Мафусаїла. Не перериватимусь так часто. І зможу буркотіти так, щоб ніхто на мене не дивився кривим оком.

— Можеш собі буркотіти раз на день, — усміхнулася Джейн. — О, я так тішуся, що наварила багато варення. Комора ним заповнена.

Наступного вечора тато показав їй листи. Сидів за своїм столом, а Другий Пітер дрімав біля його ніг, коли Джейн помила посуд після вечері. і зайшла до нього. Схилив голову на руку і Джейн з несподіваним болем подумала, що він виглядає старим та втомленим. Кіт із зеленими плямами та діамантовими очима підморгував йому.

— Звідки в тебе той кіт, татку?

— Це твоя матір мені його дала..., для жарту..., перед тим, як ми побралися. Ми побачили його на вітрині і були вражені його чудернацьким виглядом. А це..., — це листи, які я їй писав, Джейн..., того тижня, коли вони з матір'ю виїхали до

Галіфаксу. Я знайшов їх увечері, коли складав у шухляді. Я сміявся сам із себе..., найгіркішим сміхом на світі. Ти теж сміятимешся, Джейн. Слухай... "Сьогодні я спробував написати поему для тебе, Робін, але вона ще не закінчена, бо я не міг знайти достатньо гарних слів, як коханець не може знайти достатньо вишуканого одягу для своєї обраниці. Старі слова, які інші люди використовували, співаючи про свою любов, видаються мені занадто банальними і зношеними, щоб казати їх тобі. Я прагнув нових слів, кришталево чистих або ж забарвлених лише світлом веселки. Не штампованих слів, заплямованих чужими думками"..., що з мене за сентиментальний дурень, Джейн?.. "Цієї ночі я дивився на молодий місяць, Робін. Він досі поєднує нас... Ох, яка ж ти дорога і людська, і дівоча, і царствена..., наполовину свята, а наполовину найжіночніша із жінок... Так солодко робити щось для того, кого ми любимо, навіть якщо це просто розчинити двері, щоб вона могла зайти, або ж подати їй книгу. Ти наче троянда, моя Робін, наче біла чайна троянда при місячному світлі..."

— Цікаво, чи хтось колись порівняє мене з трояндою, — подумала Джейн. Це не здавалося ймовірним. Не могла здумати, на яку квітку вона схожа.

— Вона не дбала про ці листи навіть настільки, щоб забрати їх, Джейн. Коли вона пішла, я знайшов їх у шухляді столика, який їй дав.

— Але ж, тату, вона не знала, що не повернеться.

Другий Пітер рикнув, наче йому наступили на лапу.

— Ні? Я думаю, знала.

— А я певна, що ні, — Джейн була цілковито в цьому впевнена, хоч і не мала жодних підстав. — Дозволь мені їх забрати.

— Ні!— Тато так сильно вдарив рукою в стіл, що забився і скривився. — Я збираюся їх спалити.

— Ой, ні, ні. — Чомусь Джейн не могла думати, що ці листи будуть спалені. — Віддай їх мені, тату. Я не заберу їх до Торонто. Залишу їх у своїй шухляді..., але, будь ласка, не пали їх.

— Добре! — Тато штовхнув до неї листи і взявся за перо, наче відрікаючись і від змісту тих листів, і від неї теж. Джейн повільно пішла, дивлячись на нього. Як вона його любила..., навіть його тінь на стіні..., його прекрасну чітку тінь. Як мама могла його залишити?

Шторм вичерпав свої сили. Ввечері захід сонця був дико-червоним, а потім задув ще дикіший північно-західний вітер..., вітер гарної погоди. Наступного дня пляж іще був покритий штурмовою піною, а по піску пропливали рвані тіні грізно-чорних хмар, але дощ ущух і між хмарами просвічувало сонце. Збіжжя на полях було мокрим і побитим, землю в саду Джиммі Джона покривали яблука..., і літо закінчилося. Все у якийсь незбагненний спосіб змінилося, а це означало осінь.

28

В оті останні дні Джейн навпереміну була то щасливою, то нещасною. Робила багато речей, які любила робити і які не зможе робити аж до наступного літа..., до якого, здавалося, ще сто років чекати. Хіба не смішно? Колись вона не хотіла приїжджати, а тепер не хоче від'їжджати. Всюди прибрала,

перемила кожну тарілку, відполірувала все срібло і віддраїла містера Маффета з компанією так, що аж виблискували. Почувалася самотньою і виходила, коли Джиммі Джони і Сновбіми розмовляли про збирання журавлини в жовтні чи коли тато казав: "Я хотів би, щоб ти побачила оті клени, навпроти ялинового пагорба, через два тижні", а вона розуміла, що через два тижні ділитиме їх тисяча миль..., ні, здавалося, що це неможливо витримати.

Одного прекрасного дня прийшла тітка Айрін. Джейн саме шалено чистила дім.

— Чи ти ще не втомилася бавитися у домашню господиню, коханесенька?

Але тепер шпички тітки Айрін не вражали Джейн.

— Я повернуся сюди наступного літа, — урочисто сказала вона.

Тітка Айрін зітхнула.

— Думаю, що це було б мило..., у якомусь сенсі. Але, перш, ніж це станеться, багато чого може трапитися. Поселитися тут цього літа — то була примха твого батька, але ж ми не знаємо, що ще йому спаде на думку. Ну, але завжди можна сподіватися на краще, правда ж, коханесенька?

Настав останній день. Джейн спакувала багаж, не забувши про банку особливого суничного варення, яке вона везла мамі, та ще дві дюжини яблук-цеглівок, що їх Поллі Сновбім принесла для неї та Джоді. Поллі знала усе про Джоді і посилала їй свою любов.

На обід були курчата — Елла близнючка та Джордж близнюк принесли птахів із привітаннями від Міранди, і Джейн питала себе, коли вона знову зможе нарізати грудинку. Після обіду вона самотньо вийшла на берег, — попрощатися з ним. Ледве могла витримати самотність хвиль, що билися об пляж. Звук, запах і велич моря не дозволяли їй просто так піти. Знала, що поля і вітряний золотий берег були часткою її самої. Вона й Острів розуміли одне одного.

— Я сюди належу, — сказала Джейн.

— Швидше повертайся, Острів П.Е. тебе потребує, — сказав Тімоті Салт, простягаючи їй чверть яблука на вістрі ножа. — Повернешся, — сказав він. — Маєш Острів у крові. Ти з його роду.

Джейн із татом сподівалися провести останній вечір тихо і спокійно, — а натомість спіткала їх несподіванка. Прийшли всі друзі Джейн, старі й малі, навіть Мері Мілісент, яка весь вечір просиділа в кутку, дивлячись на Джейн і не кажучи й слова. Прийшов Метровий Крок і Тімоті Салт, і Мін, і матуся Мін, і Дін-дон Белл, і Великий Доналд, і Малий Доналд, а ще люди з Кута, про яких Джейн навіть не знала, що вони її знають.

Всі принесли їй прощальні подарунки. Сновбіми скинулися і придбали для неї білу гіпсову плакетку, щоб повісити на стіну в спальні. Плакетка коштувала двадцять п'ять центів і зображала Мойсея та Аарона у синіх тюрбанах і червоних шатах… Джейн уявила, як бабуся на це гляне! Тітуся Ем не змогла прийти, але написала Джейн Стюарт, що збере для неї насіння мальв. Вечір вийшов дуже веселий, хоча, як проспівали: "Вона такий славний хлопець[64]", то усі дівчатка заплакали. Дранка Сновбім так дуже плакала у кухонний рушник, допомагаючи Поллі витирати посуд, що Джейн мусила принести сухий.

Джейн не плакала, однак думала: "Це остання добра мить перед віками. І всі були такі милі зі мною".

— Ти не знаєш, Джейн, що я тут відчуваю, просто в серці, — сказав Метровий Крок, погладжуючи живіт.

Тато з Джейн ще трохи посиділи, коли всі уже розійшлися.

— Вони тебе люблять, Джейн.

— Поллі, Дранка і Мін збираються писати мені щотижня, — сказала Джейн.

— То отримуватимеш новини з Пагорба і Кута, — ніжно відповів тато. — Ти ж знаєш, я не можу тобі писати, Джейн..., доки ти мешкатимеш у тому домі.

— І мені бабуся не дозволить писати до тебе, — сумно сказала Джейн.

— Але доки ти знатимеш, що в тебе є тато, це не буде надто важливим, правда? Я вестиму щоденника, Джейн, і ти зможеш його прочитати, коли приїдеш сюди наступного літа. Це так само, як отримати пачку листів одразу. А поки що ми будемо часто думати одне про одного. Давай виберемо конкретний час для цього. Сьома вечора тут, шоста в Торонто. Точно о сьомій щосуботи ввечері я думатиму про тебе, а ти думатимеш про мене о шостій.

Тільки тато міг таке придумати.

— І, татку, ти б не посіяв для мене насіння квітів наступної весни? Я не приїду у такий час, коли це робиться. Настурції,

космея, флокси та нагідки… ой, та місіс Джиммі Джон скаже тобі, де їх узяти, а ще я хотіла б латку овочів.

— Вважай, що це вже зроблено, королево Джейн.

— А можу я тримати кілька курей наступного року?

— Ці кури вже вилупилися, — відповів тато.

Він стиснув її долоню.

— Добре нам було разом, правда, Джейн?

— Ми так багато разом СМІЯЛИСЯ, — сказала Джейн, думаючи про Веселу, 60, де сміху не було. — Тату, ти не забудеш послати по мене наступної весни?

— Ні, — ото й усе, що сказав тато. Іноді "ні" буває жахливим словом, а іноді чудовим.

Вони мусили встати рано-вранці, бо тато збирався відвезти Джейн до міста, щоб піймати пором і зустрітися з певною місіс Візлі, яка вибиралася до Торонто. Джейн вважала, що чудово доїхала б і сама, але цього разу тато був непохитним.

Вранішнє небо було червоним, а крони дерев на його тлі виглядали чорними. Над березами Пагорба Великого Доналда видно було старий місяць, який, однак, виглядав наче молодик, тільки повернутий не в той бік. У долинах ще був туман. Джейн попрощалася з усіма кімнатами і, перш ніж вони вийшли, тато зупинив годинник.

— Запустимо його знову, як ти повернешся, Джейнкін. Взимку я обходитимусь своїм наручним годинником.

Пітери попрощалися мурканням, а Талан поїхав з ними. На вокзалі була тітка Айрін, а ще Ліліан Морроу, ця остання — у хмарах парфум та хвилях кучерів. Тато, здавалося, радий був її бачити; прогулювався з нею по платформі. Вона називала його 'Дрю. Майже чути було той перший апостроф — як воркування або поцілунок. Джейн цілком обійшлася б без її товариства.

Тітка Айрін двічі її поцілувала і заплакала.

— Завжди пам'ятай, що маєш у МЕНІ друга, коханесенька, — … наче думала, що Джейн не має нікого іншого.

— Не дивися так похмуро, люба, — усміхнулася Ліліан Морроу. — Пам'ятай, що ти вирушаєш додому.

Дім! "Дім там, де серце". Джейн чула або читала цю фразу. І знала, що залишає своє серце на Острові, з татом, — вона саме з ним прощалася, а в її голосі звучали муки усіх сказаних нею прощань.

З порому Джейн дивилася на червоні береги Острова, аж доки вони не стали лише темно-синьою лінією на тлі неба. Тепер вона знову стала Вікторією!

Вийшовши з Торонтського вокзалу, вона почула сміх, який розпізнала б де завгодно. Був лише один такий сміх на світі. То була мама у прекрасній новій накидці з малинового оксамиту з білим хутряним коміром поверх сукні з білого шифону, обшитої намистинами. Джейн знала, що це означає, — мама збирається на вечерю…, а бабуся не дозволить мамі відмовитися від запрошення заради того, щоб провести разом із Джейн її

перший вечір удома. Але мама, що пахла фіалками, міцно її обняла, сміючись і плачучи.

— Моя найдорожча…, моя-премоя дівчинко. Ти знову вдома. Ой, зіронько, як я за тобою скучала… Як я без тебе скучила.

Джейн пристрасно обняла маму. Мама була гарною, як ніколи, очі її були синіми, як ніколи. Хоча, як одразу помітила Джейн, мама була трохи тоншою, ніж у червні.

— Ти рада, що повернулася, серденько?

— Я така рада, що я з тобою, мамусю, — сказала Джейн.

— Ти виросла…, ой, квіточко, вже мені по плече…, і так гарно засмагла. Але я вже тебе не відпущу… ніколи.

Джейн стрималася від того, щоб висловити власну думку з цього приводу. Ідучи разом із мамою через велику, яскраво освітлену станцію, почувалася дивно дорослою і певною себе. Френк чекав їх у лімузині, і вони поїхали додому, гамірними і людними вулицями, — до Веселої, 60. Весела, 60 не була ні гамірною, ні людною. Дзвякання залізних воріт позаду неї прозвучало як траурний дзвін. Знову її ув'язнили. Великий, холодний і безмовний будинок змусив її подумки здригнутися. Мама поїхала на вечерю, а бабуся і тітка Гертруда зустріли Джейн. Вона поцілували вузьке біле обличчя тітки Гертруди і м'яке зморшкувате обличчя бабусі.

— Ти виросла, Вікторіє, — крижаним тоном сказала бабуся. Їй не подобалося, що тепер Джейн може нарівні дивитися їй в очі. А ще вона з першого погляду зрозуміла — Джейн якимсь дивом дізналася, що робити з руками і ногами, та, як виглядало, вміла панувати над собою і зробилася впевненішою.

— Будь ласка, не усміхайся зі стуленими губами. Я ніколи не могла зрозуміти привабливості "Джоконди".

Вони пообідали. Була рівно шоста. Там, удома, — сьома. Тато буде… Джейн відчувала, що не може проковтнути ні шматочка.

— Чи будеш ти такою ласкавою, Вікторіє, і звернеш увагу, що я з тобою розмовляю?

— Вибачте, бабусю.

— Я запитала, що ти одягала влітку. Я переглянула твій багаж. Схоже, ти не вдягала нічого з того, що брала з собою.

— Лише зелений джемпер, — відповіла Джейн. — Я вдягала його до церкви, а ще як продавала морозиво у Народному Домі. Вдома я носила бавовняні сукні. Я ж вела батьків дім, бабусю.

Бабуся вишукано втерла губи серветкою. Здавалося, вона хоче витерти якийсь неприємний присмак.

— Я не питала про твою сільську діяльність… — Джейн побачила, що бабуся дивиться їй на руки. — З твого боку найрозумнішим було б про неї забути.

— Але ж наступного літа я повернуся, бабусю.

— Будь такою люб'язною, Вікторіє, і не перебивай мене. Ти, мабуть, стомилася після подорожі, то я порадила б тобі одразу йти спати. Мері підготувала для тебе ванну. Думаю, ти з приємністю скупаєшся у справжній ванні.

Усе літо її ванною була ціла затока!

— Я спершу мушу піти й побачити Джоді, — сказала Джейн… і пішла. Вона не могла так швидко відмовитися від новоздобутої свободи. Бабуся глянула на неї, стиснувши губи. Можливо, зрозуміла, що ніколи не зробить Джейн покірною і боязкою Вікторією давніх днів. Вона підросла духом, не лише тілом.

Джейн і Джоді були захоплені зустріччю. Джоді теж підросла. Стала тоншою й вищою, а її очі були смутнішими, ніж раніше.

— Ой, Джейн, я така рада, що ти повернулася. Це було так довго.

— Я так тішуся, що ти ще тут. Я боялася, чи міс Вест не відіслала часом тебе до притулку.

— Вона все каже, що відішле… певно, колись так і зробить. Тобі дійсно сподобалося на Острові, Джейн?

— Я його просто полюбила, — сказала Джейн, рада, що тут є принаймні одна людина, з якою вона зможе вільно розмовляти про свій Острів та свого батька.

Підіймаючись до спальні по сходах, покритих м'яким килимом, Джейн страшенно сумувала за домом. Якби ж вона могла опинитися на голих, фарбованих сходах Ліхтарного Пагорбу! Її давня кімната не стала дружелюбнішою. Вона підбігла до вікна, відчинила його і глянула…, — але не побачила ні зоряних пагорбів, ні місяця над лісами. Їй вдарив у вуха шум із Блур-стріт. Величезні старі дерева поблизу Веселої, 60 були самодостатніми… то не її приязні берези та ялини.

Вітер намагався віяти..., Джейн було його жаль..., спробував тут, рвонувся там. Але віяв від заходу. Чи він долетить до Острова..., до оксамитно-чорної зоряної ночі з вогнями гавані навпроти Ліхтарного Пагорба? Джейн вихилилася з вікна і послала повітряний поцілунок татові на ньому.

— А тепер, — зазначила Джейн Вікторії, — нам залишилося витримати лише дев'ять місяців

29

— Дуже скоро вона зовсім забуде про Ліхтарний Пагорб, — сказала бабуся.

Мама не була так цього певна. Вона, як і всі інші, зауважила зміни у Джейн. Сім'я дядька Девіда вирішила, що Джейн "дуже змінилася на краще". Тітка Сильвія сказала, що тепер Вікторія може перейти через кімнату без небезпеки для меблів. І Філіс стала трішки менш протекційною, хоча в цьому сенсі їй ще було куди рости.

— Я чула, що там ти ходила босоніж, — з цікавістю мовила вона.

— Звичайно, — відповіла Джейн. — Як усі діти влітку.

— Вікторія стала справжньою остров'янкою, — зауважила бабуся з іронічною напівусмішкою, так, наче мала сказати: "Вікторія стала справжньою дикункою". Бабуся вже виробила нову манеру дошкуляти Джейн. Досить було підпустити якусь шпильку на адресу Острова. І бабуся безжально з цього користала. Відчувала, що Джейн вислизає з-під її влади і ніяким способом її не вразити. І хоча кольоровий світ все ще вицвітав для Джейн у присутності бабусі, то все ж вона не

поверталася до давньої слабохарактерності. Адже вона все літо було кастелянкою Ліхтарного Пагорба і спілкувалася з гострим зрілим інтелектом. Новий дух виглядав з її горіхових очей..., щось вільне і далеке..., щось таке, чого бабуся не мала сил ні приборкати, ні завдати йому болю. Вся отрута її укусів, здається, не могла зашкодити тій новій Джейн..., окрім випадків, коли йшлося про Острів.

І це тому, що Джейн насправді ще жила на Острові. Це допомогло їй впродовж перших двох тижнів пом'якшити нестерпну тугу за батьківщиною. Граючи гами, вслухалася у гуркіт прибою на Березі Королеви; коли їла, чекала, що ось-ось повернеться тато із одної зі своїх далеких прогулянок, з Таланом, що біг за ним по п'ятах; коли сиділа самотньо у величезному понурому домі, Пітери складали їй компанію..., хто б міг подумати, що пара котів за тисячу миль звідси може так прикрасити життя? Лежачи без сну вночі, вона вслухалася у звуки свого дому на Острові. А коли читала бабусі й тітці Гертруді главу з Біблії у тій жахливій вітальні, що нітрішки не змінилася, то насправді вона читала їх татові на старій Сторожовій Вежі.

— Я попросила б про трохи більшу ПОВАГУ при читанні Біблії, Вікторіє, — казала бабуся. Джейн читала оповідь про старі гебрейські війни так, як читав її батько, зі звучанням переможних труб у голосі. Бабуся глянула на неї з лютим виразом. Стало зрозумілим, що читання Біблії не можна далі використовувати для покарання Джейн. Вона виразно ним утішалася. І як бабуся могла цьому зарадити?

На останній сторінці свого зошита з арифметики Джейн склала список місяців, що мали проминути, перш ніж вона повернеться на Острів, і посміхнулася, відмітивши вересень.

Їй дуже не хотілося повертатися до Сент-Агата. Але пройшло не так багато часу і якось вона здивовано сказала: "Я люблю ходити до школи".

Досі вона почувалася там відсунутою на обочину…, виключеною зі шкільного життя. А тепер, через якусь невідому їй причину, перестала так почуватися. Виглядало, що вона стала усім товаришкою і одночасно ватажком. Дівчатка з класу дуже її шанували. Вчителі почали дивуватися, чому вони раніше не підозрювали, якою незвичайною дитиною є Вікторія Стюарт. Адже ж вона була просто природженим лідером.

Навчання теж перестало бути мукою. Зробилося задоволенням. Вона хотіла вчитися з усіх сил, щоб наздогнати тата. Туманні примари історії, — вишукані нещасливі королеви, понурі старі тирани, — зробилися реальними. Джейн відмітила у читанці ті вірші, які вони з татом читали разом і які були для неї повні прихованого значення…, древні землі, де вони з татом у своїх фантазіях колись блукали, стали для неї місцями, які вона знала й любила. Тепер було так легко вивчати їх. Більше Джейн не приносила додому поганих табелів. Мама була захоплена, але видавалося, що бабуся не дуже тішиться. Якось вона взяла лист, що його Джейн писала Поллі Джиммі Джон, глянула на нього і зневажливо відкинула:

— Флокси не пишуться ф-л-ь-о-к-с-и. Але, думаю, твоїм принагідним друзям байдуже, як вони пишуться.

Джейн почервоніла. Вона чудово знала, як пишуться флокси, але ж так багато треба було сказати Поллі…, запитати у Поллі…, так багато звісток слід було відправити різним людям на її далекому любому Острові посеред моря…, тож вона писала захоплено, не задумуючись над окремими словами.

— Поллі Гарланд — найграмотніша у всій школі Ліхтарного Кута, — сказала вона.

— О, я не сумніваюся…, не маю найменшого сумніву, що їй притаманні всі цноти глушини, — відповіла бабуся.

Бабусині глузування не могли отруїти Джейн насолоди від листів, які вона отримувала з Острова. Вони приходили товстими, як осіннє листя у Валламброза[65]. Щоденно хтось із Ліхтарного Пагорба, Голодної Бухти або Кута писав Джейн. Сновбіми надсилали збірні листи, — їх почерк та орфографія були жахливими у кожному написаному абзаці. Натомість вони вміли писати дуже кумедні речі та ще й несподівано вдало ілюстровані мініатюрами Дранки. Джейн хотілося голосно реготати над цими листами.

Церковний староста Томмі захворів на свинку…, лише уявити собі церковного старосту зі свинкою… Дранка зобразила його кількома кумедними кривими... Задній бортик візка Великого Доналда поламався саме як він підіймався на пагорб Малого Доналда, і вся ріпа зсипалася вниз із пагорба, і він просто казився зі злості. Свині забралися на цвинтар у Куті; матуся Мін робитиме нову шовкову ковдру, — Джейн одразу ж почала збирати клаптики для ковдри матусі Мін… Дін-донів пес порвав усе сидіння на других за якістю штанях Енді Пірсона, мороз знищив усі жоржини, Метровий Крок дістав чиряки, цієї осені було багато чудових похоронів, стара місіс Догелд Маккей померла і ті, що були на похороні, казали, що вона чудово виглядала, маля Джиммі Джонів урешті засміялося, високе дерево на пагорбі Великого Доналда зламав вітер, — Джейн було шкода, вона дуже любила те дерево. "Ми просто страх як скучили за тобою, Джейн… Ой, Джейн, ми б так хотіли, щоб ти була з нами на Гелловін".

Джейн теж цього хотіла. Якби ж вона могла перелетіти у темряві через ріки, гори та ліси на Острів, — лише на цю одну ніч! Як весело вони бігали б, розвішуючи Джекові ліхтарі[66] з ріпи і гарбузів на воротях, а, можливо, і допомагаючи зняти чиїсь ворота.

— Що там такого смішного, люба? — спитала мама.

— Лист із дому, — необдумано відповіла Джейн.

— Ой, Джейн Вікторіє, хіба ж твій дім не тут? — жалібно мовила мама зі сльозами в голосі.

Джейн пожаліла, що так сказала. Але ж мусила бути чесною. Дім! Будиночок, повернутий до моря.., білі чайки, кораблі, що пропливали вгору та вниз..., ялинові ліси..., туманні пустків'я..., свіжий солений вітер затоки, мир..., тиша. ТЕ місце було домом..., єдиним домом, який вона знала. Але вона не могла завдати болю мамі. Джейн почала відчувати дивну потребу захищати маму..., так, наче вона потребувала захисту й оборони. Ах, якби вона могла більше порозмовляти з мамою, розповісти їй про тата, довідатися про все. З якою радістю вона прочитала б мамі ті листи! Натомість вона читала їх Джоді. Джоді так само цікавилася мешканцями Ліхтарного Пагорба, як і Джейн. Вона почала відправляти звісточки Поллі, Дранці та Мін.

В'язи довкола Веселої, 60 стали жовто-рудими. А десь далеко з кленів спадатиме червоне листя..., з моря повзтимуть осінні тумани. Джейн відкрила свій записник і відмітила жовтень.

Листопад був темним, сухим і вітряним місяцем. Одного листопадового тижня Джейн здобула таємну перемогу над бабусею.

— Дозвольте мені зробити крокети на полудень, Мері, — попросила вона якось. Мері недовірливо згодилася, — в холодильнику було багато салату з курчат на випадок, якби крокети не вдалися. Але крокети вдалися. Вийшли такими, якими повинні бути крокети. Ніхто не знав, хто їх приготував, але Джейн дуже тішилася, дивлячись, як їх їдять. Бабуся взяла собі другу порцію.

— Здається, Мері нарешті навчилася готувати крокети, — сказала вона.

Джейн пришпилила мак на День Перемир'я[67], бо її тато був нагороджений медаллю "За видатні заслуги". Вона прагнула почути про нього, але не могла звернутися до своїх кореспондентів з острова. Ніхто не повинен знати, що вони з татом не листуються. Але інколи у листах було дещо про нього..., — одна-дві фрази. Вона жила цими фразами. Вставала вночі, щоб перечитати листи з ними. А щосуботи, після обіду, зачинялася у своїй кімнаті та писала йому листа, який потім запечатувала і з дозволу Мері ховала в її речах. Привезе їх усі татові наступного літа, і нехай він їх читає, доки вона читатиме його щоденник. Вона навіть спеціально одягалася, пишучи ті листи, — це був її маленький ритуал. Так було чудово писати йому, коли надворі завивав вітер, писати батькові такому далекому і такому близькому, розповідаючи йому про все, що трапилося цього тижня, про всі інтимні любі дрібниці.

Перший сніг випав по обіді, саме як вона писала, сніжинки були великими як метелики. Чи падав сніг на Острові? Джейн роздобула ранкову газету і подивилася, чи є там прогноз погоди для Мерітайму? Є..., — холодно, невеликі снігопади,

вночі прояснення і мороз. Джейн заплющила очі й побачила це. Великі м'які пластівці снігу спадають на сірий ландшафт на тлі темних ялин..., її садочок став казково гарним..., яйце у порожньому дроздовому гнізді, яке вони знайшли з Дранкою..., темне море довкола білої землі. "Вночі прояснення і мороз". Морозні зірки виблискують у ще морознішій вечірній синяві над тихими полями під тонкою білою сніжною габою. Чи не забуде тато впустити Пітерів додому?

Джейн відмітила листопад.

30

Різдво ніколи не було для Джейн чимось надзвичайним. Вони завжди робили те саме і так само. На Веселій, 60 не було ні ялинки, ні панчохи з подарунками, ні ранкового святкування, — так вирішила бабуся. Казала, що воліє спокійний ранок, і завжди йшла на святкову відправу до Сент-Барнаба, притому, з якихсь дивних власних причин, ходила туди сама. Потім вони йшли на гостину до дядька Вільяма чи дядька Девіда, а потім ще влаштовували на Веселій, 60 велику сімейну вечерю, після якої публічно вручалися подарунки. Джейн завжди діставала багато хороших речей, яких не надто хотіла, і одну-дві, які хотіла. На Різдво мама здавалася трішки веселішою, ніж у інші дні..., надто веселою, як це відчувала Джейн з її новоздобутою мудрістю, так, наче вона боялася щось згадати, якби на мить перестала веселитися.

Але цього року різдвяні свята здобули для Джейн особливий сенс, якого не мали раніше. У Сент-Агата відбулася вистава, в якій Джейн була однією з зірок. Крім того, декламувала вірш говіркою і зробила це пречудово..., бо ж декламувала для аудиторії з одної людини за тисячу миль звідси, зовсім не переймаючись презирливим обличчя бабусі та її затиснутими губами. Останнім номером програми була жива

картина, в якій чотири дівчинки представляли духів чотирьох пір року навколішках довкола духу Різдва. Джейн була духом осені з кленовим листям у каштановому волоссі.

— Ваша внучка стає дуже гарною дівчиною, — сказала бабусі певна леді. — Звичайно, вона не схожа на свою красуню матір, але в її обличчі є щось дуже прикметне.

— Гарний той, хто гарно чинить[68], — відповіла бабуся тоном, у якому виразно відчувалося, що, згідно з цією максимою, Джейн не має найменшого шансу на гарну зовнішність. Але Джейн того не чула, а, якби й чула, то не брала б до серця. Вона знала, що тато думає про її кістки.

Джейн не могла відправити подарунки на Острів…, не мала за що їх купити. Ніколи не діставала кишенькових грошей. Натомість написала всім своїм друзям спеціального листа. А вони прислали їй свої маленькі подарунки, які подобалися їй куди більше, ніж розкішні речі, одержані в Торонто.

Матуся Мін прислала їй пакетик чебрецю.

— Ніхто з нас не любить чебрецю, — сказала бабуся, маючи на увазі саму себе. — Віддаємо перевагу шавлії.

— Місіс Джиммі Джон завжди додає чебрець до фаршу, а матуся Мін і місіс Великий Доналд теж, — відповіла Джейн.

— О, безсумнівно, ми відстали від часу, — сказала бабуся, а коли Джейн відкрила пакет із жувальною гумкою, посланий їй Малим Джоном, промовила: — Ну, ну, отже, сучасні ЛЕДІ жують гумку. Інші часи, інші звичаї.

Вона взяла листівку, яку Джейн надіслав Дін-дон. На ній був зображений блакитно-золотий ангел, а внизу Дін-дон підписав: "Він схожий на тебе".

— Я часто чула, — сказала бабуся, — що любов сліпа.

Бабуся, як завжди, вміла кого завгодно змусити почуватися безглуздо.

Але навіть бабуся не погордувала в'язкою виловлених із моря цурпалків дерева від старого Тімоті Салта. Дозволила Джейн спалити їх у каміні напередодні Різдва, а мама милувалися синім, зеленим та пурпуровим полум'ям. Джейн сиділа перед каміном і мріяла. Ніч була холодною, — морозною і зоряною. Чи на Острові теж холодно і чи не замерзне її герань? Чи на вікнах у Ліхтарному Пагорбі з'явиться щільна біла паморозь? Яким буде татове Різдво? Вона знала, що він вибирається на обід до тітки Айрін. Тітка Айрін прислала їй у подарунок гарний плетений светр та супровідну записку, в якій повідомила про це. "З кількома давніми друзями", — написала тітка Айрін.

Чи серед тих давніх друзів буде також Ліліан Морроу? Джейн сподівалася, що ні. У її серці будився дивний, дещо неокреслений безіменний страх, коли вона думала про Ліліан Морроу та її пестливе 'Дрю.

На Різдво Ліхтарний Пагорб спустіє. Джейн це обурювало. Тато забере з собою Талана, а бідні Пітери зостануться самі.

Під час Різдва трапилося щось таке, що дуже зворушило Джейн і про що ніхто не знав. Вони пішли на гостину до дядька Девіда, а в його бібліотеці був примірник "Вечірнього Вісника". Джейн накинулася на нього. Чи була там якась татова стаття?

Була. На першій шпальті, — "наслідки конференції стосовно провінцій Мерітайму". Джейн не була спроможна збагнути її глибину, але прочитала кожне слово з гордістю та захопленням.

Потім з'явився кіт.

31

Вони саме обідали на Веселій, 60. Всі зібралися у великій вітальні, яка навіть із палаючим у каміні вогнем видавалася холодною та похмурою. Френк приніс корзину.

— Ось він, місіс Кеннеді, — сказав.

Бабуся взяла у Френка корзину і відкрила її. Там виявився чудовий білий персидський кіт, що зверхньо і недовірливо мружив на всіх свої блідо-зелені очі. Мері та Френк розмовляли про кота на кухні.

— І чого старій леді зайшло таке в голову? — дивувався Френк. — Я думав, що вона котів не терпить, бо тоді не дозволила міс Вікторії лишити котеня, хоч дитина просила й молила. А тепер, диви, сама їй дає..., і той кіт коштує сімдесят п'ять доларів. Сімдесят п'ять доларів за кота!

— Для неї гроші ніколи нічого не значили, — сказала Мері. — Я тобі розтлумачу, що їй зайшло. Я б у неї двадцять років не куховарила, якби не навчилася її думки читати. Міс Вікторія має кота на тім своїм Острові. А бабка хоче того кота скреслити. Не хоче, щоб було так, що Ендрю Стюарт позволяє міс Вікторії тримати котів, а тут їй кота мати не можна. Стара леді задумалася, як відохотити міс Вікторію від Острова і додумалася до цього кота. Вона собі надумала, — правдивий

перс за сімдесят п'ять доларів, виглядає, як Король Усіх Котів, то й виб'є дитині з голови тих нещасних звичайних котят. Подивися, що вона того Різдва надарувала міс Вікторії, тільки що наголос не сказала: "Від свого батька ти такого не дістанеш!" О, я її знаю. Але цього разу трафила коса на камінь, як я не помиляюся. Вона ніколи більше не зможе нагнути міс Вікторію і вже починає це розуміти.

— Це різдвяний подарунок для тебе, Вікторіє, — сказала бабуся. — Він мав бути тут вчора ввечері, але дещо затримався..., дехто занедужав.

Всі дивилися на Джейн, наче очікуючи від неї криків задоволення.

— Дякую, бабусю, — невиразно відповіла Джейн.

Вона не любила персидських котів. Тітка Мінні мала такого... породистого димчасто-блакитного..., Джейн він не подобався. Персидські коти мали оманливу зовнішність. Виглядали такими гладкими й пухнастими, але, як візьмеш їх на руки, щоб гарненько обійняти, то немає в них нічого, окрім кісток. Як для Джейн, то могло тих персидських котів взагалі не існувати.

— Його звуть Сніжком, — сказала бабуся.

То вона не може навіть дати ім'я власному котові. Але бабуся очікувала, що Джейн полюбить кота, і Джейн впродовж наступних днів героїчно намагалася його полюбити. На нещастя, кіт сам не хотів, щоб вона його полюбила. У його блідо-зелених очах ніколи не з'являлася навіть іскра дружелюбності. Не хотів бути пестунчиком. Пітери любили сидіти на колінах, мали бурштинові очі і Джейн з першого ж

дня могла розмовляти з ними їхньою мовою. А Сніжок відмовлявся розуміти хоч слово, сказане нею.

— Я думала…, поправ мене, якщо я помиляюся…, що ти сповідуєш котопоклонництво, — сказала бабуся.

— Сніжок мене не любить, — відповіла Джейн.

— О! — промовила бабуся. — Що ж, я вважаю, що твій смак щодо котів такий самий, як твій смак у доборі друзів. Не думаю, що цьому можна якось зарадити.

— Сонечко, МОЖЕШ ти трішки більше полюбити Сніжка? — благала мама, коли вони залишалися самі. — Просто щоб догодити бабусі. Вона думала, що ти тішитимешся. Може, хоча б прикинешся?

Джейн не дуже вміла прикидатися. Вона сумлінно дбала про Сніжка, щоденно вичісувала його щіткою, пильнувала, щоб він діставав удосталь поживної їжі, не виходив на холод і не застудився…, хоча не надто б цим перейнялася. Любила киць, які тікали, щоб зайнятися своїми таємничими справами, а потім розкаяно з'являлися на порозі, просячись туди, де були теплі подушки і трішки вершків. Сніжок сприймав її турботи як щось належне і дефілював по Веселій, 60, вимахуючи пишним хвостом, що викликало обожнююче захоплення гостей.

— Бідолашний Сніжок! — іронічно прокоментувала бабуся.

У цю невдалу мить Джейн порснула сміхом. Не могла нічого з собою вдіяти. Як виглядало, Сніжок не надто потребував, щоб його жаліли. Сидячи на бильці честерфілдівського крісла, він виглядав як цілковито з себе задоволений монарх.

— Я люблю котів, яких можна обійняти, — сказала Джейн. — — Котів, які люблять, щоб їх обіймали.

— Ти забула, що розмовляєш зі мною, а не з Джоді, — відповіла бабуся.

Через три тижні Сніжок зник. На щастя, Джейн була тоді в Сент-Агата, а то бабуся могла б і її запідозрити у причетності до цього зникнення. Саме всі вийшли, а Мері на кілька хвилин залишила вхідні двері прочиненими. Сніжок вийшов на подвір'я і, мабуть, провалився в четвертий вимір. Оголошення в довідковому бюро виявилися безрезультатними.

— Вкрали його, — казав Френк. — Таке-то з тими дорогими котами

— А мені й не жаль. Такий уже пещений був, більше, ніж дитина, — додала Мері. Думаю, що міс Вікторії це серця не розіб'є. Вона все ще пропадає за своїми Пітерами…, вона не так легко міняється і стара леді може собі взяти люльку та й закурити.

Джейн не вміла прикинутися, що дуже засмучена, і це розсердило бабусю. Її лють тліла кілька днів. Джейн почувалася незручно. Можливо, вона була невдячною…, не досить старалася полюбити Сніжка. В кожному разі, коли персидський кіт матеріалізувався посеред снігопаду, саме як увечері вони з мамою на розі вулиці чекали на трамвай, і кинувся їм до ніг, обтираючись та хрипко нявкаючи, Джейн скрикнула зі щирою радістю:

— Мамусю… мамусю…, Сніжок!

Те, що вони з мамою самотньо стояли на розі вулиці у вітряний січневий вечір, чекаючи трамвай, уже було нечуваним. Були того вечора у Сент-Агата…, старші дівчатка виставляли спектакль і маму запросили. Френк саме злiг із грипом і вони мусили їхати з місіс Остін. Посеред спектаклю місіс Остін викликали додому через раптову хворобу в сім'ї і мама сказала: "Не переймайтеся нами. Ми з Джейн залюбки доїдемо трамваєм".

Джейн завжди любила їздити трамваєм, а з мамою це було вдвічі веселіше. Так рідко траплялося, щоб вони з мамою могли побути разом самі. Але, коли таке траплялося, мама була дуже доброю товаришкою. Вона у всьому бачила кумедну сторону, а очі її сміялися до Джейн, коли спадав їй на думку якийсь жарт. Джейн жаліла, що вони вийшли на Блур, бо це означало, що додому не дуже далеко.

— Люба, хіба це може бути Сніжок? — скрикнула мама. — Так, виглядає на Сніжка, правда…, але ж за милю від дому…

— Мамусю, Френк завжди казав, що його вкрали. Це мусить бути Сніжок…, чужий кіт так би до мене не ластився, як він…

— Я ніколи не думала, що Сніжок на таке здатний, — сміялася мама.

— Напевно, втішився, побачивши друзів, — сказала Джейн. — Ми не знаємо, що з ним трапилося. Виглядає страшенно худим. Мусимо забрати його додому.

— На трамваї…

— Не можна його тут покинути. Я його триматиму…, він сидітиме спокійно.

І дійсно, коли вони зайшли до трамваю, Сніжок кілька хвилин поводився спокійно. Людей у трамваї було небагато. Троє хлопців у далекому кінці вагона захихотіли, коли Джейн увійшла, тримаючи кота в обіймах. Товстенька дитина налякано від неї відсунулася. Прищавий чоловік насупився, наче його особисто вразив вигляд персидського кота.

Раптово Сніжок, як здавалося, зовсім ошалів. Довгим стрибком виплигнув з обіймів Джейн, яка саме необережно їх розслабила, і помчав по трамваю, перескакуючи через сидіння і кидаючись до вікон. Жінки закричали. Товстенька дитина схопилася й заверещала. Дикий стрибок Сніжка збив капелюх прищавого і той вилаявся. Кондуктор відчинив двері.

— Не випускайте кота! — скрикнула задихана Джейн, доганяючи тварину. — Зачиніть двері, швидко..., це мій кіт! Він загубився і я везу його додому.

— Треба було його краще тримати! — роздратовано сказав кондуктор.

"Досить того доброго", — подумав Сніжок..., напевно так подумав..., дозволивши Джейн себе піймати. Хлопці знущально сміялися, коли Джейн поверталася на своє місце, не дивлячись по боках. На її черевичку відірвався ґудзик, вона спіткнулася і подряпала ніс об ручку крісла. Але була переможною Джейн... і Вікторією теж.

— Ой, люба, люба! — сказала мама, заходячись сміхом, — справжнім сміхом. Коли мама востаннє по-справжньому сміялася? От якби бабуся це побачила!

— Це небезпечна тварина! — застережливо сказав прищавий.

Джейн глянула на хлопців. Вони скорчили їй смішні міни, а вона скорчила їм. Любила Сніжка більше, ніж коли-небудь раніше. Але не послаблювала хватки, аж доки не почула, як двері Веселої, 60 з брязкотом зачинилися за нею.

— Бабусю, ми знайшли Сніжка! — урочисто проголосила Джейн. — Ми привезли його додому!

Вона випустила кота, а він безтямно оглянувся довкола.

— Це не Сніжок, — сказала бабуся. — Це кішка.

Судячи з бабусиного тону, кішка — це щось ганебне.

Завдяки іншому оголошенню в довідковому бюро вони розшукали власника кішки і більше персидські коти на Веселій, 60 не з'являлися. Джейн відмітила грудень, майже проминув січень. Новини з Ліхтарного Пагорба далі були прецікавими. Всі їздили на ковзанах... на ставку або на маленькому круглому і оброслому деревами ставочку за Кутом...; Дранка Сновбім під час різдвяного концерту була королевою і носила зубчасту корону з бляшанки; дружина нового пастора вміє грати на органі; маля Джиммі Джона з'їло геть-усі квіти з різдвяника місіс Джиммі Джон, одну за одною; місіс Малий Доналд на різдвяну вечерю мала індика, — Джейн пам'ятала того величного білого індика з червоними коралями і удостоїла його жалісного прощання; дядько Гробовик зарізав свиню матусі Мін і матуся Мін послала татові печеню; матуся Мін почала вигодовувати нову свинку, — гарнісіньке рожеве поросятко точнісінько як церковний староста Томмі; собака містера Спрага з Кута покусав і видер око собаці містера Лоні і містер Лоні збирається подати на нього до суду; місіс Ангус Скатербей, чоловік якої помер у жовтні, розчарована результатом..., кажуть, що вона жалілася: "Бути вдовою не так

весело, як я собі думала"; Шервуд Мортон пішов до хору і адміністрація мусила позабивати додаткові цвяхи, щоб укріпити дах..., Джейн підозрювала, що цей жартик вигадав Метровий Крок; з пагорбу Великого Доналда чудово з'їжджати на санках; її тато завів нового пса, білого товстуна на кличку Булька; її герань чудово цвіте... "а я не можу її бачити", — гірко думала Джейн; Вільям МакАлістер побився з Томасом Кравдером, бо Томас сказав, що йому не подобалися б Вільямові вуса, якби він запустив вуса; вони мали срібну відлигу... Джейн одразу ж її собі уявила... крижані коштовності..., кленові дерева такі гарні, аж неземні..., у саду стебла трави пробивають снігову кірку, наче кришталеві списи; Метровий Крок закольматажив... що це, з ласки Божої, означає? — вона мусить про це довідатися наступного літа; зі свинарника містера Сновбіма здуло дах... "якби він добре прибив гребеневий брус, як я йому казала, то цього б не сталося", — моралізаторським тоном відмітила Джейн; Боб Вудс впав на пса і пошкодив спину... собі чи псові?... Карвей Сновбім мають видалити мигдалини і вона через це зазналася; Джейбіз Гіббс наставив пастку на скунса, а впіймав свого кота; дядько Гробовик влаштував для приятелів устричну вечерю; дехто каже, що місіс Алек Карсон з Кута матиме нову дитину, а дехто каже, що ні.

Що Весела, 60 могла протиставити кольору і смаку таких новин? Джейн відмітила січень.

Лютий видався штормовим. Коли по Веселій із завиванням мчали вітри, Джейн проводила вечори, заглибившись у каталоги насіння і вибираючи, що тато мав посадити навесні. Любила читати описи рослин і уявляла собі рівні їх ряди на Ліхтарному Пагорбі. Переписала всі найкращі рецепти Мері, щоб приготувати їх влітку для тата..., для тата, що у цю мить, напевно, сидить у затишку біля каміна, двійко щасливих собак

згорнулися калачиком біля його ніг, а надворі шалена біла ніч замітає все хуртовиною. Джейн відмітила лютий.

32

Відмітивши березень, Джейн прошепотіла:

— Ще два з половиною місяці.

Життя на Веселій, 60 та у Сент-Агата йшло звичною колією. Настав Великдень і тітка Гертруда, яка впродовж усього Великого Посту утримувалася від споживання цукру, знову собі його дозволила. Бабуся купила для мами чудовий весняний одяг, але здавалося, що мама доволі до нього байдужа. А Джейн щоночі чула поклик Острова.

Одного негожого дощового ранку в кінці квітня прийшов лист. Джейн, яка вже кілька тижнів чекала того листа і починала дещо непокоїтися, віднесла його мамі з виразом обличчя, як

У того, хто отримав добру вість

З вітчизни після довгої розлуки.

Взявши того листа, мама зблідла, а бабуся почервоніла.

— Знову лист від Ендрю Стюарта? — спитала бабуся, вимовляючи це ім'я так, наче губи від нього вкривалися пухирями.

— Так, — тихо відповіла мама, — Він… він пише, що Джейн Вікторія мусить повернутися до нього на літо…, якщо хоче. Вона може вибрати сама.

— Тоді, — сказала бабуся, — вона не поїде.

— Звичайно ж, ти не поїдеш, люба?

— Не їхати! Але ж я мушу! Я обіцяла, що повернуся, — скрикнула Джейн.

— Твій… твій батько не вимагає від тебе дотримання обіцянки. Він виразно пише, що ти можеш вибрати, як забажаєш.

— Я ХОЧУ повернутися, — сказала Джейн. — Я повертаюсь.

— Кохана, — благально сказала мама, — не їдь. Минулого літа ти дуже від мене віддалилася. Якщо поїдеш знову, я ще більше тебе втрачу.

Джейн втупилася у килим на підлозі, а її губи щільно стулилися в тонку лінію, що зробило її дивно схожою на бабусю.

Бабуся взяла в мами лист, продивилася його і глянула на Джейн.

— Вікторіє, — сказала вона, доволі лагідно, як для бабусі, — я вважаю, що ти не достатньо обдумала цю справу. Вже не кажу про себе… я ніколи не очікувала подяки… але ж ти повинна рахуватися з бажаннями матері. Вікторіє, — бабусин голос порізкішав, — будь така люб'язна і дивись на мене, коли я з тобою розмовляю.

Джейн глянула на бабусю…, дивилася їй просто в очі, вперто, не здригаючись. Здавалося, бабуся з усіх сил намагається стриматися, що було для неї незвичайним. Як і раніше, говорила лагідним тоном.

— Я не казала про це раніше, Вікторіє, але якийсь час тому вирішила, що цього літа візьму тебе з мамою до Англії. Ми проведемо там липень і серпень. Я певна, що тобі сподобається. Я вважаю, що вибираючи між літом в Англії та хатчиною в селі на Острові П.Е., навіть ти не вагатимешся.

Джейн і не вагалася.

— Дякую, бабусю. Дуже мило з твого боку запропонувати мені таку прекрасну подорож. Я впевнена, що вам з мамою сподобається. Але я волію Острів.

Навіть місіс Роберт Кеннеді зрозуміла, що вона переможена. Але не могла прийняти поразку з гідністю.

— Ти успадкувала впертість від свого батька, — сказала вона, а її обличчя спотворив гнів. Якусь мить вона виглядала немов дуже сварлива стара відьма. — Ти з кожним днем стаєш все більше схожою на нього…, маєш його підборіддя.

Джейн була задоволена зі своєї впертості, хоч би від кого успадкованої. Тішилася, що виглядала як тато…, тішилася, що мала підборіддя як у нього. Але не хотіла, щоб мама плакала.

— Не марнуй сліз, Робін, — сказала бабуся, зі зневагою відвертаючись від Джейн. — Це в ній пробивається Стюартівський характер…, ти ж не можеш чекати нічого іншого. Якщо вона воліє своїх простацьких друзів, а не тебе, то

ти нічим не можеш зарадити. Я сказала все, що мала намір сказати з цього питання.

Мама встала і витерла сльози мережаним носовичком.

— Добре, люба, — промовила вона чітко і твердо. — Ти зробила свій вибір. Я згодна з бабусею, що більше сказати нічого.

Вона вийшла, залишивши Джейн майже з розбитим серцем. Ніколи досі мама не розмовляла з нею таким твердим, а водночас ламким голосом. Почувалася так, наче мама раптом далеко відштовхнула її від себе. Але не жаліла через свій вибір. Насправді вона не мала жодного вибору. Мусила повернутися до тата. Якби ж дійшло до вибору між ним і мамою… Джейн кинулася до своєї кімнати, впала на білу ведмежу шкіру і корчилася у безслізних муках, яких ніколи не повинна переживати жодна дитина.

Минув тиждень, перш ніж Джейн знову стала сама собою, хоча мама, після того гіркого спалаху, була з нею такою ж ніжною і люблячою, як завжди. Коли прийшла побажати їй надобраніч, то сильно і безшелесно притиснула до себе Джейн.

Джейн теж якомога ближче притулилася до мами.

— Я мушу їхати, мамусю…, я мушу…, але я тебе ЛЮБЛЮ.

— Ой, Джейн, я сподіваюся, що так…, але інколи мені здається, що ти так від мене далеко, — як за Сиріусом. Ніколи…, ніколи не дозволяй нікому стати поміж нами. Це все, про що я прошу.

— Ніхто цього не може…, ніхто цього не хоче, мамо.

Джейн спало на думку, що, в якійсь мірі, це не зовсім правда. Вона вже віддавна знала, що бабуся дуже охоче стала б поміж ними, якби могла. Але розуміла, що мамине слово "ніхто" означало тата, і тому її відповідь була правдивою.

В останній день квітня прийшов лист від Поллі..., незмірно щасливої Поллі.

— Ми всі дуже тішимося, що ти повернешся цього літа, Джейн. Ой, Джейн, я хотіла б, щоб ти побачила вербові котики у нас на мокрій луці.

Джейн теж цього хотіла. В листі Поллі були також інші цікаві новини. Корова матусі Мін вже підтопталася і матуся Мін збирається завести нову. Поллі посадила квочку на дев'ять яєць..., Джейн побачила, як бігає дев'ятеро справжніх крихітних курчат. Гаразд, цього літа батько обіцяв їй завести кілька курей... Метровий Крок наказав Поллі написати Джейн, що ця весна така буйна, аж півні несуться; малого охрестили, тепер він зветься Вільям Чарлз, всюди крутиться і дуже схуд; пес Великого Доналда отруївся, шість раз брали його судоми, але видужав.

"Ще тільки шість тижнів". Колись були місяці, тепер тижні. Вдома біля Ліхтарного Пагорба красуватимуться дрозди, а з моря приповзатимуть тумани. Джейн відмітила квітень.

33

В останньому тижні травня Джейн побачила дім. Якось увечері мама вибралася відвідати приятельку, яка саме переїхала до нового будинку в Озерному районі на березі ріки Гамбер. Вона взяла Джейн із собою, і для Джейн, чиї пересування містом були доволі обмеженими, стало

одкровенням, що в Торонто є такі гарні дільниці. От, — виглядало тут як у заміському селищі..., пагорби і яри, зарослі папороттю та орликами, річки і дерева..., зелене полум'я верб, великі хмари дубів, плюмажі сосен і ще поблизу, — синій туман, який був озером Онтаріо.

Місіс Таунлей мешкала на вулиці, що звалася Приозерними Садами. Вона з гордістю показала їм свій новий дім. Він був таким великим та розкішним, що Джейн не надто ним зацікавилася, і через деякий час вислизнула в сутінки, щоб дослідити саму вулицю, залишивши маму з місіс Таунлей розмовляти про стінні шафи та ванні кімнати.

Джейн вирішила, що їй подобаються Приозерні Сади, особливо тому, що вони були покрученими і звивистими. Це була товариська вулиця. Будинки не задирали носа один перед одним. Навіть найбільші не зазнавалися. Сиділи собі поміж садів, з піною спірей довкола, з тюльпанами та нарцисами біля ніг, і казали: "Маємо багато кімнат..., не мусимо штовхатися ліктями..., можемо дозволити собі бути поблажливими".

Джейн уважно до них приглядалася, але щойно дійшовши майже до кінця вулиці, де вона перетворювалася на дорогу, яка вилася вниз до озера, побачила СВІЙ дім. Джейн подобалося багато будинків, повз які вона проходила, але, як побачила той, то вже з першого погляду знала, що він їй належить,... подібно як це зробив Ліхтарний Пагорб.

Дім був маленьким як на Приозерні Сади, але значно більшим, ніж Ліхтарний Пагорб. Був побудований з сірого каменю і мав створчаті вікна..., деякі з них напрочуд оригінальні..., і ще дах з ґонти, дуже темного відтінку коричневої барви. Його звели просто над яром, так, що видно було вершини дерев, а відразу за будинком росло п'ять великих сосен.

— Яке чудове місце! — зітхнула Джейн.

Був то новий будинок, щойно споруджений, а на його газоні стояв знак "Продається". Джейн обійшла довкола і заглянула крізь усі ромбічно огранені вікна. Була там вітальня, що дійсно стала б ПРИВІТНОЮ, якби її умеблювати, їдальня з дверима, що відкривалися на веранду і найгарніший у світі сніданковий куточок, пофарбований на блідо-жовто, з вбудованими китайськими шафками. Там слід поставити крісла та стіл, теж жовті, а штори на вікнах повинні мати колір, середній між зеленим і золотим, щоб навіть у найтемніший день видавалося, що світить сонце. Так, цей будинок належав їй..., вже уявляла, як вона тут вішає штори, полірує скляні двері, пече тістечка в кухні. Ненавиділа знак "Продається". Навіть подумати про те, що хтось купить цей будинок..., ЇЇ будинок..., було нестерпно.

Кілька раз обійшла дім. Ззаду земельна ділянка спускалася терасами просто до дна яру. Був тут альпійський сад з кущами форзиції, що на початку весни мали виглядати наче блідо-золоті водограї. Три прольоти кам'яних сходів вели до терас, їх ніжно затіняли молоді берези, а збоку за ними ріс гай з юних ломбардських тополь. Їй підморгнув дрізд, милий товстенький кіт вийшов з сусіднього саду. Джейн намагалася його піймати..., але кіт сказав:

— Даруйте. У мене був напружений день, — і пішов собі вниз по сходах.

Врешті Джейн сіла на фронтальних сходах і занурилася в таємничу радість. У просвіті між деревами, на протилежному боці вулиці виднівся далекий пурпурно-сірий пагорб. Над річкою розкинулися туманні блідо-зелені ліси. Ліси довкола Ліхтарного Пагорба теж були туманно-зеленими. Внизу за

соснами, на тлі призахідного неба сяяли вогні вечірнього міста. Над рікою біло злітали чайки.

Темніло. В будинках засвітилося. Джейн завжди чарували вогні у вікнах будинків. В домі за нею теж мало б світитися. Вона мала б умикати те світло. Тут вона повинна жити. Тут вона могла б бути щасливою. Тут могла заприятелювати з вітром та дощем: могла полюбити озеро, хоча воно не мало блиску та шуму морської затоки; могла приносити горіхи зухвалим білкам, повісити шпаківню для пернатого народу і годувати фазанів, що, як казала місіс Таунлей, жили в яру.

Раптом понад дубами з'явився тонкий золотий молодий місяць, і світ завмер..., майже так само, як на Березі Королеви тихої літньої ночі, а іскри вогнів довкола озера були наче коштовне намисто на грудях якоїсь смаглявої красуні.

— Де ти була весь вечір, люба? — спитала мама, коли вони їхали додому.

— Я вибирала дім, щоб його купити, — мрійливо сказала Джейн. — Я хотіла б, щоб ми мешкали тут, а не на Веселій, 60, мамочко.

Якусь мить мама мовчала.

— Ти не дуже любиш Веселу, 60, зіронько?

— Ні, — сказала Джейн, а потім, на свій подив, додала: — А ти?

Вона ще більше здивувалася, коли мама швидко й рішуче відповіла:

— Я її ненавиджу!

Того вечора Джейн відмітила травень. Залишилося всього десять днів. Тепер були дні, як раніше тижні. Ох, а якби вона занедужала і не могла їхати? Але ні! Бог не буде, не може!…

34

Бабуся холодно сказала мамі, що вона може купити одяг, ЯКЩО ТІЛЬКИ Джейн чогось потребує. Джейн з мамою весело провели день, ходячи по магазинах і купуючи. Джейн вибирала свої власні речі…., речі, які б годилися для Ліхтарного Пагорба і літнього Острова. Мама наполягла на кількох святкових плетених светриках і гарненькій сукенці з рожевого органді, обшитій усілякими витребеньками. Джейн не знала, чи зуміє її одягнути…, для маленької південної церкви вона була надміру пишною, але дозволила мамі купити ту сукню, щоб її не образити. А ще мама придбала їй стильний зелений купальник.

— Лишень подумати, — щасливо міркувала Джейн, — через тиждень я вже буду на Березі Королеви. Сподіваюся, вода не надто холодна для купання.

— Можливо, у серпні ми приїдемо на Острів, — сказала Філіс. — Тато каже, — він так давно не був на морі, що хотів би провести там відпустку. Якщо приїдемо, то зупинимося в Готелі Горішньої Гавані, а це недалеко від Берега Королеви. Швидше за все, ми з тобою побачимося.

Джейн сама не знала, чи сподобалася їй така ідея. Вона не хотіла, щоб Філіс протекційно поставилася до Острова…, задирала носа на сховок для взуття чи величалася перед Сновбімами.

Цього року Джейн їхала до Мерітайму з Рандольфами, а вони вибрали ранковий поїзд замість вечірнього. День видався хмарним і понурим, але Джейн була такою щасливою, аж щастя променіло з неї, наче сонячне сяйво. Думка місіс Рендольф про Джейн була повною протилежністю думці місіс Стенлі. Місіс Рендольф думала, що вона ніколи не зустрічала чарівнішої дитини, яка б так усім цікавилася, у всьому вміла знайти красу, навіть у безконечних прогонах уздовж вирубаних на папір чи спиляних на дошки лісів Нью-Брансвіку. Джейн вивчила розклад руху і вітала кожну станцію, наче друга, — особливо ж ті, з химерними, вишуканими назвами… Червона Сосна, Бортне Болото, Пані Бараняча Кухня. А потім Саквілл, де вони покинули головну колію і перейшли на маленьку бічну лінію до Кейп Торментайна. Як Джейн жаліла всіх, хто не вибирався на Острів!

Кейп Торментайн…, пором…, очікування на червоні скелі Острова…, от і вони…, вона справді забула, наскільки вони червоні…, а за ними туманні зелені пагорби. Знову падав дощ, ну то й що? Все на Острові було правильним. Якщо Острів воліє дощ…, гаразд, Джейн теж вибирає дощ.

Виїхавши із Торонто ранковим потягом, вони вже в середині дня були у Шарлоттауні. Щойно вийшовши з поїзда, Джейн побачила тата…, він посміхнувся і сказав:

— Даруйте, але ваше обличчя чимось мені знайоме. Ви часом не…?

Але Джейн кинулася до нього. Вони ніколи не розлучалися, вона насправді нікуди й не виїжджала. Знову була Джейн.

— О, тату, тату!

Вона боялася, що буде там тітка Айрін…, а, можливо, Ліліан Морроу теж. Але, як виявилося, тітка Айрін поїхала з візитом аж до Бостону, прихопивши також Ліліан Морроу. Джейн таємно сподівалася, — тітка так гарно розважатиметься в Бостоні, що дуже довго не захоче з ним розлучатися.

— Авто знову показує характер, — сказав тато. — Я мусив залишити його в майстерні у Куті та взяти в Метрового Крока коня і бричку. Ти не заперечуєш?

Заперечувати? Джейн була в захваті. Хотіла, щоб дорога до Ліхтарного Пагорба була настільки повільною, щоб вона могла упиватися нею. І ще любила сидіти одразу ж позаду коня. З конем можна було розмовляти, не те що з машиною. Та навіть якби тато сказав, що їм доведеться йти до Ліхтарного Пагорбу пішки, то для Джейн це було б дрібницею.

Сильними худими руками тато підхопив її під пахви і всадив у бричку.

— Почнемо з того місця, де ми зупинилися. Ти з минулого літа виросла, моя Джейн.

— На цілий дюйм, — гордо відповіла Джейн..

Дощ перестав. З'явилося сонце. Там, унизу, білі гребені хвиль, що спадали на гавань, сміялися до неї…, махали до неї руками.

— Поїхали у верхнє місто, Джейн, і купимо кілька подарунків для нашого дому.

— Подвійну пароварку, щоб не текла, татусю. Чобіток трохи протікає. А ще друшляк…, можемо ми купити друшляк, тату?

Тато вирішив, що їхнього бюджету вистачить на друшляк.

Все було чудово, геть усе. Але Джейн аж засяяла, коли вони покинули місто і поїхали додому, до всіх тих речей, які любили.

— Їдь повільніше, тату. Я не хочу нічого пропустити.

Вона тішила очі всім, — одягненими в ялини пагорбами, притуленими де-не-де клаптиками садів, сповненими неоспіваної краси, проблисками моря, блакитними річками…, невже минулого літа ці річки дійсно були такими блакитними? Весна в цьому році була ранньою і все уже відцвіло. Джейн це засмутило. Питала себе, чи зможе колись приїхати на Острів настільки рано, щоб побачити знамениту вишневу алею леді Тайтус у розповні весняного цвітіння.

Вони на якийсь час зупинилися, щоб побачитися з місіс Мід, яка поцілувала Джейн і перепросила за містера Міда, який не може до неї вийти, — він лежить у ліжку, бо має азбест[70] у вусі. Вона дала їм пакунок з бутербродами і шинкою, щоб утишити живіт, якщо раптом зголодніли в дорозі.

Океан вони почули раніше, аніж його побачили. Джейн подобався цей звук. Неначе дух моря звертався до неї. А тоді перший повів солі у повітрі…, був там один пагорб, де найраніше відчувався смак моря. І з цього ж пагорба вони помітили перший далекий проблиск Ліхтарного Пагорба. Чудово було бачити власний дім так здалека…, відчувати, що кожен крок коня наближає вас до нього.

Відтепер Джейн була на своїй власній, задокументованій землі. Цікаво було розпізнавати всі плями вздовж дороги…, зелені лісові стежки, старі улюблені ферми, які простягали до

неї руки. Рівні ряди ялин, що підіймалися на пагорб Малого Доналда. Дюни… і рибальські човни, що впливали у пристань…, і маленький блакитний ставок сміється до неї…, і Ліхтарний Пагорб. Вона повернулася з вигнання! Вдома!

Хтось, — пізніше Джейн довідалася, що то були Сновбіми, — білими камінцями написав на доріжці "Вітаємо!". Талан чекав їх на подвір'ї і ледь не з'їв Джейн живцем. Булька, новий пес-товстун, сидів віддалік і поглядав на неї, але він був таким милим, що Джейн одразу вибачила йому те, що він Булька.

Насамперед вона мусила відвідати кожну кімнату і кожна кімната її привітала. Нічого не змінилося. Вона оглянула весь дім, щоб бути певною, чи все гаразд. Бронзовий солдатик все ще сидів на бронзовому коні, а зелений кіт пильнував та охороняв татів стіл. Але срібло слід було начистити, герань обрізати, а коли востаннє мили підлогу на кухні?

Вона дев'ять місяців не була у Ліхтарному Пагорбі, але в цю мить їй здавалося, що вона взагалі його не покидала. Насправді вона завжди тут жила. Це був дім її духу.

Виявилося чимало маленьких несподіванок…, приємних несподіванок. У них з'явилося шість курей, — нижче саду був збудований невеличкий курятник…, над скляними дверима ганку звели гостроверхий дах…, а ще тато встановив телефон.

Коли Джейн спустилася, Перший Пітер сидів на порозі, тримаючи в зубах велику мишу, і дуже пишався своїми мисливськими талантами. Джейн кинулася до нього, не зважаючи на мишу, а потім оглянулася довкола, шукаючи Другого Пітера. Де Другий Пітер?

Тато міцно обійняв Джейн.

— Другий Пітер помер минулого тижня, Джейн. Я не знаю, що з ним трапилося..., захворів. Я відвіз його до ветеринара, але він нічого не міг зробити.

Джейн запекло в очах. Вона не заплаче, але їй здушило горло.

— Я... я... думала — все, що я люблю, не може померти, — прошепотіла вона в плече татові.

— Ох, Джейн, любов не боронить від смерті. Його життя було щасливим, хоча й коротким...., ми поховали його в саду. Піди й подивися на сад, Джейн..., він розцвів, як тільки почув, що ти приїжджаєш.

Вітер пробіг через сад, коли вони увійшли. Видавалося, що кожна квітка і кожен кущ кивали їм головою або махали рукою. Тато показав кут, де рівними рядами вишикувалися овочі, а ще там були нові грядки однорічних квітів.

— Міранда роздобула все насіння, яке ти хотіла... Думаю, що ти знайдеш тут усе, навіть скабіозу. Чого ти хотіла скабіозу, Джейн? Це огидне ім'я. Звучить як хвороба.

— Але її квіти такі гарні, тату. І вона має багато кращих імен... подушечка леді або наречена в траурі. Хіба ж братчики не милі? Я так тішуся, що посіяла їх торік у серпні.

— Ти сама як квітка братчиків, Джейн..., така червоно-коричнева із золотими очима.

Джейн згадала, як то вона задумувалася, чи хтось колись порівняє її з квіткою. Незважаючи на невеличку купку каміння під бузком..., Малий Джон насипав її над могилою Другого

Пітера…, вона була щасливою. Все було прекрасним. Навіть прання місіс Великий Доналд, кокетливо розвішане на тлі ясного неба на її вершині пагорбу, було чарівним. А внизу, біля Сторожової Вежі, прибій вихлюпувався на пісок. Джейн хотілося опинитися у цьому вируванні хвиль. Але з цим доведеться почекати до ранку. А тепер слід зайнятися вечерею.

— Як весело бути знову в кухні, — думала Джейн, оперізуючись фартушком.

— Тішуся, що повернулася моя куховарка, — сказав тато. — Я практично всю зиму прожив на соленій трісці. Її найлегше готувати. Але не стану заперечувати, — сусіди допомагали мені у продовольчому забезпеченні. І без кінця присилали щось для нашої спільної вечері.

Джейн виявила, що комора заповнена подарунками. Холодне курча від Джиммі Джонів, шматок масла від місіс Великий Доналд, гладущик вершків від місіс Малий Доналд, трохи сиру від місіс Сновбім, пучок рожево-червоної ранньої редиски від матусі Мін, пиріг від місіс Белл.

— Вона казала, що знає, — ти печеш пироги не згірше від неї, але цей заповнить порожнечу, перш ніж ти встигнеш напекти своїх. Ще зосталося трохи варення і майже всі соління.

Приятелі Джейн делікатно почекали, доки вона насолодиться першим захватом, і прийшли до неї ввечері…, засмаглі, рум'яні Джиммі Джони і Сновбіми, і Мін, і Дін-дон. Всі вони були раді бачити її. Берег Королеви прийняв Джейн у своє серце. Так чудово знову бути КИМОСЬ…, чудово сміятися, коли захочеш, і це нікого не вражало…, чудово знову бути серед щасливих людей. Тепер Джейн зрозуміла, що на Веселій, 60

ніхто не був щасливим…, окрім, можливо, Мері та Френка. Ні бабуся…, ні тітка Гертруда…, ні мама.

Метровий Крок шепнув їй, що привіз тачку овечого гною для її саду.

— Знайдеш його за хвірткою… Нема ліпше для саду, як перепрілий овечий гній.

Дін-дон приніс кошеня, щоб замінити Другого Пітера…, зараз малюк був завбільшки як лапка його матері, але у майбутньому він мав вирости на розкішного кота, чорного з білими лапами. Джейн і тато перепробували на ньому всеможливі імена, перш ніж пішли спати, і врешті домовилися на Срібняку, — через круглу білу пляму між його вухами.

Як добре було зайти до своєї любої кімнати, просто у вікно якої простягала руку юна біла берізка, що росла на узбіччі пагорба…, почути вночі шум моря…, прокинутися вранці і подумати, що весь день вона буде з татом. Одягнувшись, Джейн проспівала пісню поранніх зір і пішла снідати.

Перше, що зробила Джейн після сніданку, — наввипередки з вітром побігла на берег і там радісно занурилася у бурхливі хвилі. Уся віддалася пестощам і обіймам моря.

А ще це був ранок полірування срібла і миття вікон. Насправді нічого не змінилося. хоча були деякі поверхневі зміни. Метровий Крок відростив бороду через клопоти з горлом…, Великий Доналд перефарбував свій будинок…, торішні телята підросли…, Малий Доналд розвів на пасовищі свого пагорба ялинник. Як добре бути вдома!

— Тату, наступної суботи Тімоті Салт збирається взяти мене ловити тріску.

35

У липні дядько Девід, тітка Сильвія та Філіс приїхали до Готелю Горішньої Гавані, але тільки на тиждень. Після обіду вони привезли Філіс до Ліхтарного Пагорба і залишили її там, доки самі вони гостюватимуть у їхніх міських друзів.

— Повернемось за нею десь близько дев'ятої, — сказала тітка Сильвія, нажахано дивлячись на Джейн, яка щойно повернулася із Королівської Річечки, де писала для Джо Готьє любовний лист до його подруги у Бостоні. Схоже, не було жодних правил, які Джейн остерігалася б порушити. Все ще мала на собі комбінезон кольору хакі, у якому до обіду звозила сіно в сарай Джиммі Джона. Комбінезон був старим, облізлим, а величезна зелена пляма, що відповідала певній частині анатомії Джейн, не надто його прикрашала. Одного дня Джейн пофарбувала стару лавку в саду на зелено і сіла на неї, перш ніж фарба висохла.

Тато був далеко, отож ніхто не міг їй допомогти зняти гостроту питання Філіс, яка сьогодні поводилася ще більш протекційно, ніж раніше.

— Твій садок ДОВОЛІ милий, — сказала вона.

Джейн видала звук, дуже схожий на пирхання. Доволі милий! Адже всі одностайно визнавали, що це найкращий сад на Березі Королеви, окрім хіба що саду леді Тайтус. Невже Філіс не помічає тих чудових бризок настурцій, найгарніших на все графство? Хіба вона не розуміє, що ці молоденькі червоні бурячки і сортова золота морква на два тижні обганяють усі

інші в радіусі двох миль? Може, не знає, що про рожеві півонії Джейн, щедро удобрені овечим гноєм від Метрового Крока, розмовляла вся громада? Але цей день так чи сяк вийшов для Джейн перекуйовдженим. Попереднього дня тітка Айрін та міс Морроу відвідали їх, повернувшись із Бостону, і, як завжди, тітка Айрін була солодкою та поблажливою, і, теж як завжди, дратувала Джейн, гладячи її проти шерсті.

— Я так тішуся, що твій батько встановив собі телефон… Сподіваюся, що це завдяки тій невеликій пораді, яку я йому дала.

— Я телефону не хотіла, — похмуро сказала Джейн.

— Але ж, коханесенька, мусиш його мати, — ти так часто зостаєшся сама. Якби щось трапилося…

— А що може трапитися, тітко Айрін?

— Може загорітися будинок…

— Торік загорівся, а я погасила вогонь.

— Або ж під час плавання можуть у тебе початися судоми. Я ніколи не думала, що…

— Якби почалися, то навряд чи я б тоді зуміла зателефонувати з води, — відповіла Джейн.

— Або надійдуть якісь волоцюги…

— Цього літа був лише один і Талан вкусив його за ногу. Мені було дуже жаль бідолаху. Я змазала йому ногу йодом і дала повечеряти.

— Золотесенька, ти ніколи не змовчиш, — завжди останнє слово мусить бути за тобою. Точнісінько як твоя бабка Кеннеді.

Джейн не дуже подобалося, що її порівняли з бабусею Кеннеді. Ще менше їй подобалося, що після вечері тато і міс Морроу разом пішли прогулятися на березі. Тітка Айрін промовисто глянула їм вслід.

— У них так багато спільного…, шкода…

Джейн не запитала, чого їй шкода. Але вночі довго не могла заснути і ще не зовсім оговталася, коли приїхала Філіс, зволивши похвалити її сад. Однак господиня має певні зобов'язання і Джейн не збиралася знижувати стандарти Ліхтарного Пагорба, хоча робила незвичні міни до своїх каструль та сковорідок. Вечеря, яку вона подала Філіс, була такою, що мадемуазель широко розплющила очі.

— Вікторіє, ти ж не сама це все наготувала?

— Звичайно, сама. Це так просто, як оком змигнути.

Потім заявився дехто із Джиммі Джонів та Сновбімів, і Філіс, чию зверхність дещо похитнула вечеря, була з ними зовсім нормальною. Всі разом пішли до моря скупатися, але Філіс боялася високих хвиль, отож сиділа на березі, доки море на неї хлюпало, а всі інші пустували, наче нереїди.

— Я й не знала. Вікторіє, що ти так добре плаваєш.

— Ти ще мене не бачила на спокійній воді, — відповіла Джейн.

Усе-таки Джейн полегшено зітхнула, як надійшов час, коли дядько Девід і тітка Сильвія мали приїхати за Філіс. Однак задзвонив телефон, — це дядько Девід повідомляв, що вони затрималися, бо поламався їм автомобіль, і, швидше за все, не зможуть вчасно добратися. Може, хтось із мешканців Ліхтарного Пагорба допоможе Філіс дістатися готелю? Джейн запевнила їх, що — о так, безперечно.

— Тато до півночі не повернеться, то доведеться нам йти пішки, — сказала вона Філіс. — Я піду з тобою...

— Але ж до Горішньої Гавані чотири милі, — зітхнула Філіс.

— Навпростець через поля лише дві милі. Я добре знаю дорогу.

— Але ж темно.

— Хіба ти боїшся темряви?

Філіс не сказала. чи боїться вона темряви. Глянула на комбінезон Джейн.

— Невже ти підеш у ЦЬОМУ?

— Ні, я його тільки коло дому зодягаю, — терпляче пояснила Джейн. — Я весь ранок звозила сіно. Містер Джиммі Джон далеко, а в Панча болить нога. Я миттю перевдягнуся, — і ми підемо.

Джейн прослизнула у спідничку та один зі своїх гарних светрів і пригладила гребенем каштанове волосся. Люди починали задивлятися на волосся Джейн, — хто глянув раз, не міг стриматися, щоб не глянути вдруге. Філіс глянула більше, ніж двічі. Волосся Джейн було напрочуд гарним. Взагалі, що сталося з тією Вікторією…, Вікторією, яку Філіс завжди вважала занудою? Ця висока дівчинка з довгими руками й ногами якимсь дивом перестала бути незграбною, попри довгі руки й ноги. І вже запевне вона не була занудою. Філіс легенько зітхнула, і, хоча жодна з них цього не зрозуміла, їхні стосунки змінилися на протилежні. Філіс, що досі ставилася до Джейн зверхньо, тепер дивилася на неї знизу догори.

Коли вони вийшли з дому, прохолодне вечірнє повітря обважніло від роси. У темних долинах згорнувся вітер. У кутках пасовищ на горбах пахли папороті. Було так тихо, що долинали до них найслабші і найдальші звуки… — деренчання воза, що з'їжджав із пагорба Старого Купера, приглушений сміх у Голодній Бухті…, перегукування сов на пагорбах Великого Доналда і Малого Доналда. Але ставало все темніше. Філіс притиснулася до Джейн.

— Ой, Вікторіє, це, мабуть, найтемніша ніч, яка тільки була!

— Ні, не дуже. Я виходила в темніші.

Джейн нітрішки не боялася, і Філіс була цим вражена. Джейн відчула, що Філіс вражена…, знала, що Філіс налякана…, Філіс почала їй подобатися.

Їм треба було перелізти через огорожу. Філіс впала з неї, розірвала сукню і обдерла коліно. — Та вона навіть через паркан не перелізе! — думала Джейн, але думала ласкаво, опікунчо.

— Що це? — Філіс ухопилася за Джейн.

— Нічого, просто корови.

— Ой, Вікторіє, я так боюся корів… я не пройду повз них… не можу, а як вони надумають…

— Кого хвилює, що думає корова? — гордо сказала Джейн. Забула, як колись переймалася коровами і їхньою думкою про неї.

А Філіс заплакала. У цю мить вся колишня неприязнь Джейн до Філіс безслідно щезла. Філіс, ідеальна й бездоганна в Торонто, дуже відрізнялася від переляканої Філіс посеред пасовища на Острові.

Джейн обняла її.

— Давай, солоденька. Корови на тебе й не глянуть. Всі корови Малого Доналда — мої друзі. А тоді ще трішки лісом — і ми вже в готелі.

— Чи ти… ти підеш між мною і коровами? — ридала Філіс.

Філіс, міцно тримаючись Джейн, благополучно проминула корів. Далі була лісова стежина, страшенно темна, але коротка, а в її кінці сяяли вогні готелю

— Тепер йди просто туди. Я не піду, — сказала Джейн. — Мушу поспішати додому, щоб приготувати татові щось на вечерю. Люблю бути вдома, коли він повертається.

— Вікторіє! Чи ти підеш САМА?

— Звичайно. А як ще?

— Якби ти захотіла почекати…, батько напевно б відвіз тебе додому…

Джейн розсміялася.

— Через півгодини я буду в Ліхтарному Пагорбі. Я люблю прогулянки.

— Вікторіє, ти найвідважніша дівчина, яку я бачила, — щиро сказала Філіс. В її тоні не було навіть сліду протекційності. І вже ніколи пізніше не з'явився.

Джейн дуже тішилася, йдучи додому. Пригорнула її люба ніч. Пташки поховалися у своїх хатках-гніздах, але лісове життя тривало. Вона чула далеке дзявкання лисиці…, тупання крихітних ніжок у папоротях…, бачила бліде мерехтіння нічних метеликів і вела дружню нараду із зірками. Зорі майже співали, наче одна перегукувалася з іншою у безконечній гармонії. Джейн усі їх знала. Тато все літо давав їй уроки астрономії, довідавшись, що досі вона вміє розпізнати лише Велику Ведмедицю.

— Так не годиться, Джейн. Ти мусиш знати зірки. Не те, щоб я тебе звинувачував через недосконале з ними знайомство. Люди у великих, яскраво освітлених містах відрізані від зірок. А у селах так до них звикли, що не помічають їх дивовижності. Емерсон десь колись сказав, що ми вважали б їх найчудовішим видовищем на світі, якби бачили раз на тисячу років.

Отож у безмісячні ночі вони брали татову підзорну трубу і йшли полювати на зірки. Джейн здобувала знання у науці далеких сонць.

— Яку зірку ми відвідаємо цієї ночі, Джейнлет? Антарес…, Фомальгаут…, Сиріус?

Джейн любила ті уроки. Так чудово було сидіти з татом на пагорбі, у темряві, в чудовій самотності, доки величезні світи рухалися по своїх усталених орбітах. Полярна Зірка, Вега, Капела, Альтаїр, — вона їх усіх знала. Знала, де шукати Кассіопею на троні її коштовного крісла, де Молоко Ведмедиці спливало на ясний південний захід, де великий Орел безконечно летів Чумацьким Шляхом, і де золотий серп жав небесний урожай.

— Коли щось тебе турбує, Джейн, дивися на зірки, — казав їй тато. — Вони тебе заспокоять…, утішать…, повернуть душевну рівновагу. Якби ж я умів на них дивитися… багато років тому… , але я надто пізно вивчив цей урок.

36

— Тітка Елмайра знову помирає, — бадьоро сказав Дін-дон.

Джейн допомагала Дін-донові покривати черепицею сарайчик його батька. Йшло їм добре і вони діставали чимале задоволення. Так приємно бути високо в повітрі, під веселими хмарами, бачити все, що діється довкола, і спостерігати за сусідами.

— А що, цього разу їй дуже зле? — спитала Джейн, старанно забиваючи черепиці.

Джейн знала усе про тітку Елмайру та її періодичні умирання. Щоразу вона довго це тягнула і дуже цим мучила родину. Тітка Елмайра завжди вибирала найменш підходящий момент для того, щоб помирати. Як тільки мала відбутися якась важлива подія, тітка Елмайра вирішувала померти й інколи бувала настільки до цього близька, що Белли затамовували подих. Бо тітка Елмайра справді мала хворе серце, незалежно від своїх звичок, і хто знає, може, цього разу вона дійсно помирала?

— А Белли не хочуть, щоб вона померла, — казав Джейн Метровий Крок. — Потребують тої плати за утримання, що вона їм дає..., її пенсія помре разом з нею. І є кому припильнувати хату, доки Белли десь тиняються. Не буду казати, але вони правда її люблять. Як Елмайра не вмирає, то з неї добрий старий скаут.

Джейн це знала. Вони з тіткою Елмайрою були щирими друзями. Але Джейн ніколи не бачила її під час помирань. Як тоді запевняла тітка Елмайра, вона надто слабка, щоб з кимось бачитися, тож Белли боялися ризикувати. Джейн, з її звичайною нещадною проникливістю, мала власну думку щодо цієї звички тітки Елмайри. Не могла це пояснити з використанням психологічних термінів, але якось сказала татові, що тітка Елмайра таким способом намагається звести з кимось порахунки, хоча й сама про це не знає. Джейн швидше відчула, аніж зрозуміла, що тітка Елмайра любила бути в центрі уваги, а в міру того, як старіла, все більше обурювалася тим фактом, що час м'яко, але невблаганно витісняв її звідти. Близька смерть була способом повернутися на сцену, хай і тимчасово. Не те, щоб тітка Елмайра свідомо прикидалася. Вона завжди щиро думала, що помирає, і дуже через це сумувала. Тітка Елмайра взагалі не була готовою відмовитися від захопливих житейських справ.

— Дуже зле, — відповів Дін-дон. — Мама каже, що тітці гірше, ніж вона коли-небудь бачила. Доктор Еббот каже, що вона втратила волю до життя. Ти знаєш, що це означає?

— До якоїсь міри, — обережно зізналася Джейн.

— Ми намагаємося її розрухати, але вона вже зовсім посиніла. Їсти не хоче, лікарств не хоче, а ма вже й руки опустила. Ми ж планували Брендин шлюб, а тепер не знати, що робити.

— Вона й раніше часто помирала, але ще ні разу не померла, — потішила його Джейн.

— Але вже кілька тижнів відлежала в ліжку і казала, що кожен день може бути для неї останнім, — задумливо сказав Дін-дон. — Вже сім разів просила мене на останнє прощання. Як хтось може справляти бучне весілля, коли йому помирає тітка? А Бренда хоче великої паради. Заміж виходить між Кейсів і каже, що Кейси такого очікують.

Місіс Белл запросила Джейн пообідати з ними, і Джейн залишилася, бо тата весь день не було вдома. Придивлялася, як Бренда готує тацю з їжею для тітки Елмайри.

— Боюся, що тітка знову не з'їсть ні шматочка, — тривожно сказала місіс Белл. То була втомлена миловидна жінка з добрими вицвілими очима, яка дуже всім переймалася. — Не знаю, чим вона й живе. Зовсім занепала духом. Після приступу так звичайно і буває. Каже, що занадто втомлена, щоб намагатися одужати, бідолашна. Це все через її серце, знаєш. Ми намагаємося її розвеселити і не кажемо нічого, що могло б її схвилювати. Брендо, пильнуйся, щоб не сказати їй, що біла корова задушилася цього ранку, а як запитає, що казав лікар

вчора ввечері, то кажи, — він думає, що вона пішла на поправку. Мій батько завжди казав, що хворим людям треба говорити всю правду, але ж ми мусимо підбадьорити тітку Елмайру.

Після обіду Джейн не приєдналася до Дін-дона. З таємничим виглядом чекала, доки Бренда зійшла вниз, повідомивши, що тітка Елмайра ні крихітки не взяла до рота. Потім Бренда покликала свою матір, щоб вирішити питання про кількість вовни, яку треба віддати на чесання. Тоді Джейн поспішила догори.

Тітка Елмайра лежала в ліжку, — маленьке скоцюрблене створіння з ельфійськими пасмами сивого волосся довкола поморщеного обличчя. Таця з їжею стояла на столі неторкана.

— Невже це Джейн Стюарт? — слабким голосом сказала тітка Елмайра. — Я рада, що хтось про мене не забув. Ти прийшла востаннє мене побачити, Джейн?

Джейн не заперечувала. Сіла на стілець і дуже сумно глянула на тітку Елмайру, що змахнула над тацею долонею, схожою на клешню.

— Нітрішки не маю апетиту, Джейн. Та й добре..., ах, справді добре. Відчуваю, що вони мені жалують кожного кусника.

— Ну, — відповіла Джейн, — ви ж знаєте, що часи важкі, заробітки впали.

Тітка Елмайра зовсім цього не сподівалася. У її дивних маленьких бурштинових очах зблисла іскра.

— Я за своє утримання плачу́, — сказала вона, — а раніше роками тяжко працювала, доки не розхорувалася. Та що ж, зараз я для них нічого не значу, Джейн. Як хто хворий, то він уже ніщо.

— Певно, що так, — згодилася Джейн.

— О, я добре знаю, що я для всіх тягар. Але це триватиме недовго, Джейн, недовго. Смерть простягла по мене руку. Я це розумію, а вони всі ні.

— Я думаю, що розуміють, — потішила її Джейн. — Спішать, щоб перекрити черепицею дах сараю до похорону.

Іскра в очах тітки Елмайри розгорілася.

— Бачу, вони все спланували, ні? — сказала вона.

— Ну, я чула, як містер Белл говорив щось про те, де викопає могилу. Але, може, він мав на думці могилу білої корови. Я певна, що це він про корову. Вона нині вранці задушилася, ви ж знаєте. А ще казав, що мусить помалювати на біло південні ворота, аніж… щось станеться…, але я не розчула, що.

— На біло? Ще чого! Ці ворота завжди були червоними. Але чого я маю перейматися? Мої рахунки зі всім скінчені. Не хвилюватимешся земськими речами, почувши ходу смерті, Джейн. Сарай черепицею, так? А я думаю, чого такий грюкіт. Цей сарай черепиці не потребує. Але Сайлас завжди тринькає гроші, коли його не припильнувати.

— Та то лише черепиця щось коштує. Робота не коштує нічого, — ми це робимо разом із Дін-доном.

— То от чого ти в комбінезоні. У мої часи ніхто б не дозволив дівчині на комбінезон. Але що то тепер значить? Тільки боса не ходи, Джейн. Можеш проколоти ногу іржавим цвяхом.

— На даху легше втриматися без взуття. Малий Сід проколов ногу іржавим цвяхом, хоча був узутим.

— Вони мені нічого не сказали! Осмілюся сказати, як мене коло них не буде, щоб їх пильнувати, то доведуть дитину до зараження крові. А він же мій улюбленець. Та що ж..., добре. що це недовго триватиме..., вони знають, де я хочу бути похованою..., але могли б почекати, доки я помру, а щойно тоді розмовляти про копання могили.

— Та я певна, що то було про корову, — сказала Джейн. — І ще я певна, що вам влаштують чудовий похорон. Тато напише гарний некролог, коли я його попрошу.

— Ну, гаразд, гаразд. Годі про це. Не треба мене ховати, доки я ще жива. Нетті дала тобі щось смачне на обід? Нетті добра, але кухарка з неї не найліпша. От я була хорошою кухаркою. Ах, Джейн, що я тільки не виварювала свого часу..., що тільки не готувала!

Джейн пропустила чудову можливість запевнити тітку Елмайру, що вона ще багато чого наварить.

— Обід був дуже смачним, тітко Елмайро, ми всі дуже тішилися. Дін-дон виголосив застільну промову, ми так насміялися.

— Вони можуть сміятися, коли я помираю! — гірко сказала тітка Елмайра. — А тут крутяться на котячих лапах, день попри

день, і вдають, як дуже жалують. Що то за шум я чула до полудня, наче хтось щось перетягував?

— Місіс Белл із Брендою пересували меблі у вітальні. Сподіваюся, що встигнуть її прибрати до весілля.

— Весілля? Кажеш про весілля? Що за весілля?

— Та ж Брендине. Вона виходить за Джима Кейса. Я думала, ви знаєте.

— Звичайно, я знала, що вони збираються поженитися..., але ж не тоді, коли я помираю. То ти хочеш сказати, що вони справляють весілля ото вже?

— Ви ж знаєте, що відкладання шлюбу приносить нещастя. Та вас ніхто не потурбує, тітко Елмайро. Ви тут собі будете самісінька за кілометр від усього і...

Тітка Елмайра сіла на ліжку.

— Дай мені мої зуби, — сказала вона. — Вони там, на столику. Я маю намір з'їсти свій обід, а потім маю намір встати, хоч би це мене убило. Хай не думають, що сховають від мене весілля. Не обходить мене, що там каже доктор. Нізащо не повірю, що я хоч наполовину така хвора, як він хоче мені вмовити. Половина цінної худоби здише, у дітей запалення крові, а червоні ворота малюють на біло. Час уже, щоб хтось показав їм, як має бути!

37

Досі кар'єра Джейн на Ліхтарному Пагорбі не була видовищною. Навіть коли було помічено, що вона босоніж

прибиває черепицю на даху сараю, то це стало лише локальною сенсацією і ніхто, окрім місіс Соломон Сновбім, особливо про це не розводився. Натомість місіс Сновбім була шокована і ще раз сказала, що це дівча ніщо не зупинить.

А тоді, зненацька, Джейн втрапила у заголовки газет. Шарлоттаунська преса два дні поспіль віддавала їй першу сторінку, а навіть у торонтських щоденниках з'явилися колонки з фотографіями Джейн і лева..., самого лева..., приборканого лева. Можна собі уявити, що відчували мешканці Веселої, 60. Бабусі було дуже прикро..., "як циркачка"..., а ще сказала, що цього слід було очікувати. Натомість мама подумала, але не сказала, що вона зовсім не очікувала почути, як її донька парадувала по Острові П.Е., ведучи левів за гриву.

Чутки про цього лева кружляли вже кілька днів. До Шарлоттауну приїхав маленький цирк, — і тут пішов поголос, що їхній лев утік. Справді, відвідувачі цирку лева не бачили. Це стало причиною для загальної тривоги. Якось із цирку втекла мавпа, але щоб аж лев? Ніхто достеменно того лева не бачив, але запевняли, що він з'являвся то там, то деінде, у різних місцях, віддалених одне від одного на багато миль. Казали, що щезають телята й поросята. Була вістка, що якась короткозора стара леді з Королівщини погладила його по голові і сказала: "Гарний песик". Але ніяких підтверджень цього не було. Мешканці Королівщини обурено заперечували, щоб якісь леви блукали у них самопасом. Такі поголоски могли зіпсувати курортний сезон.

— Я не маю жодних шансів побачити його, — скорботно сказала місіс Луїза Лайонс[71]. — От що значить бути прикованою до ліжка. Ти все пропускаєш.

Місіс Луїза вже три роки була інвалідом і вважалося, що без сторонньої допомоги вона й кроку ступити не може, але це не

означає, наче вона багато пропустила з подій у Куті чи на Березі Королеви, чи в Горішній Гавані.

— А я ні в якого лева не вірю, — сказала Джейн, яка вибралася у Кут на покупки і забігла, щоб побачитися з місіс Лайонс. Місіс Лайонс дуже любила Джейн і лише одне могла їй закинути. Вона ніколи не могла нічого з неї витягнути про її батька, матір чи Ліліан Морроу. І зовсім не через брак спроб.

— Та дівчина, коли хоче цього, замикається, як равлик, — скаржилася місіс Луїза.

— То звідки ж узялася така поголоска? — спитала вона Джейн.

— Багато хто думає, що в цирку взагалі не було лева..., або ж він здох..., і циркачі розпустили цю чутку, щоб глядачі, які прийшли подивитися на лева, не обурювалися і не лютували.

— Але ж вони призначили за нього винагороду.

— Якісь нікчемні двадцять п'ять доларів. Якби вони справді втратили лева, то призначили б куди більше.

— Але ж його БАЧИЛИ.

— Думаю, тільки уявляли, що бачили, — сказала Джейн.

— А я навіть уявити собі його не можу, — бідкалася місіс Луїза. — Та що там, не можу навіть ПРИКИНУТИСЯ, що я його уявляю. Кожен знає, що до моєї кімнати лев по сходах не зайде. Якби я його побачила, то, напевно, моє ім'я потрапило б до газет. Марта Толлінг двічі потрапляла до газет у цьому році. Дехто має щастя.

— Сестра Марти Толлінг минулого тижня померла у Саммерсайді.

— А я що кажу? — агресивним тоном промовила місіс Луїза. — Тепер вона ще й жалобу носитиме. А я ніколи не мала шансів одягнути жалобу. В нашій родині багато років ніхто не помирав. А мені чорне завжди пасувало. Ох, Джейн, у цьому світі мусиш миритися з обставинами, я завжди так кажу. Дякую, що заскочила до мене. Я завжди казала Метью: "Кажи, що хочеш, а мені Джейн Стюарт подобається. Вона не винна, що її батько трохи дивакуватий". Джейн, як будеш спускатися по сходах, то вважай на повороті. Я вже цілий рік не була внизу, але хтось колись там скрутить в'язи.

Це трапилося наступного дня… у золотий серпневий полудень, коли Джейн, Поллі, Дранка, Карвей, Панч, Мін, Дін-дон, Пенні і Малий Джон у повному складі пішли на луку біля Горішньої Гавані збирати буяхи[72], а потім поверталися короткою дорогою через задні пасовища Кутівських ферм. У лісовій долинці, густо поросліій золотушником, біля старої стодоли із сіном Мартіна Роббіна, вони віч-на-віч зустрілися з левом.

Стояв просто перед ними, серед золотушника, в тіні ялин. На якусь мить вони всі застигли. Потім, разом закричавши від жаху…— Джейн кричала нарівні з усіма, — вони кинули відра і помчали через золотушник до стодоли. Лев причвалав за ними. Вони закричали голосніше. Не було часу зачинити старі ветхі двері. Злетіли вгору хиткою драбиною, яка поламалася, ледве Малий Джон встиг дістатися до безпечної перекладини, поруч з іншими, які вже там сиділи, — надто задихані, щоб далі кричати.

Лев підійшов до дверей, хвильку постояв там на сонці, неквапом помахуючи хвостом то вперед, то назад. Як тільки

Джейн зуміла себе опанувати, то помітила, що він доволі облізлий та худий, а все ж у вузьких дверях виглядав імпозантно і годі було заперечити, що це й справді лев.

— Він іде сюди, — простогнав Дін-дон.

— Чи леви вміють лазити? — зойкнула Дранка.

— Я.. я… так не думаю, — сказала Поллі, цокотячи зубами.

— Коти лазять…, а леви — великі коти, — сказав Панч.

— Ой, не розмовляйте, — шепнула Мін. — Це може його роззлостити. Може, коли ми будемо сидіти тихо-тихенько, то він піде собі.

Лев, схоже, не мав найменшого наміру піти собі. Він увійшов до стодоли, розглянувся і ліг на зігрітій сонцем латці долівки з виглядом лева, що має силу-силенну вільного часу.

— Не виглядає на лютого, — пробурмотів Дін-дон.

— Може, не голодний, — сказав Малий Джон.

— Не злостіть його, — благала Мін.

— Він зовсім не звертає на нас уваги, — сказала Джейн. — Не треба нам було тікати…, я не вірю, що він би нас зачепив.

— Ти так само втікала, як ми всі, — сказав Пенні Сновбім. — Закладуся, що ти боялася як і всі.

— Певно, що боялася. Це було так несподівано. Малий Джоне, перестань труситися як не знати що. Впадеш із перекладини.

— Я… я… боюся, — не соромлячись, заревів Малий Джон.

— Минулої ночі ти з мене сміявся і казав, що я боюся перейти через капустяне поле, — ущипливо сказала Карвей. — А тепер подивися на себе.

— Знайшла з чим рівняти. Лев то не капуста, — схлипнув Малий Джон.

— Ой, ви його РОЗЗЛОСТИЛИ! — розпачливо заволала Мін.

Лев раптом позіхнув. Диви, — подумала Джейн, — він виглядає точнісінько як веселий старий лев із кіноновин. Джейн заплющила очі.

— Вона що, молиться? — прошепотів Дін-дон.

Джейн думала. Якщо вона збирається приготувати на вечерю улюблену татову печену картоплю, то їй конче необхідно якнайшвидше дістатися додому. Малий Джон зовсім позеленів. Раптом захворів? Вона вирішила, що лев — просто втомлений, нешкідливий старий звір. Циркачі запевняли, що він слухняний, наче ягня. Джейн розплющила очі.

— Я збираюся відвести лева до Кута і замкнути його у порожньому сараї Джорджа Таннера, — сказала вона. — Це якщо ви не злізете разом зі мною і ми всі не заберемося, а його замкнемо тут.

— Ой, Джейн…, ти ж не хочеш…, ти не можеш…

Лев раз чи двічі злегка вдарив хвостом по долівці. Приглушений лемент припинив протести.

— Я пішла, — сказала Джейн. — Кажу вам, він ручний як є. Але ви тут сидіть тихо, доки я його не відведу подалі. І щоб ніхто не писнув.

Вирячивши очі і затамувавши подих, вся компанія слідкувала, як Джейн посувається перекладиною до стіни і вправно злазить на долівку. Вона підійшла до лева та сказала:

— Пішли.

І лев пішов.

П'ять хвилин потому Джейк МакЛін виглянув з дверей своєї кузні і побачив, як Джейн Стюарт йде, ведучи лева за гриву. — Доплюнути можна було! — урочисто запевняв він пізніше. Коли Джейн із левом, — які, здається, дуже добре почувалися разом, — зникли за магазином, Джейк сів на колоді і втер банданою піт із лоба.

— Я знав, що часом мені заходить, але щоб аж так! — сказав він.

Джуліус Еванс виглянув із вітрини свого магазину і не повірив власним очам. Цього не могло бути..., це просто неможливо. Він спить..., або сп'янів..., або збожеволів. Так, так, збожеволів. Хіба ж кузен його батька не втрапив на рік до притулку? Таке передається родичам..., годі перечити. Повірити в це було легше, аніж у те, що він справді побачив, як Джейн Стюарт йде доріжкою повз його крамницю і веде лева.

Метті Лайонс з криком і писком прибігла до маминої кімнати.

— Що трапилося? — спитала місіс Луїза. — Кричиш, як дурна!

— Ой, ма, мамусю, Джейн Стюарт привела сюди лева!

Місіс Луїза встала з ліжка і добігла до вікна саме вчасно, щоб побачити, як левиний хвіст, погойдуючись, зникає за ґанком.

— Я мушу побачити, що вона витіває!

Залишивши спантеличену Метті заламувати руки над ліжком, місіс Луїза вибралася з кімнати і кинулася вниз по сходах із небезпечним поворотом так спритно, як навряд чи їй вдавалося у її кращі дні. Місіс Паркер Кросбі, що мешкала по сусідству і слабувала на серце, ледь не померла від шоку, побачивши, як Луїза пробігає її задній двір.

Місіс Луїза саме встигла, щоб побачити, як Джейн і лев переходять пасовище Джорджа Таннера і прямують до сараю. Стояла і дивилася, як Джейн відчиняє двері…, кличе лева…, заганяє його всередину і зачиняє. Потім місіс Луїза сіла на грядку з румбарбаром і Метті прикликала сусідів, щоб віднести її назад до ліжка.

Повертаючись, Джейн зайшла до магазину і попросила Джуліуса Еванса, — той, усе ще блідий, спирався на колекцію всіяних плямами глечиків на прилавку, — подзвонити до Шарлоттауну і повідомити циркачів, що їхній лев у безпеці, замкнений в сараї містера Таннера. А вдома застала тата на кухні Ліхтарного Пагорба. Вигляд у нього був доволі дивний.

— Джейн, те, що ти бачиш перед собою, — не людина, а її катастрофа, — глухо сказав він.

— Тату…, що трапилося?

— Що трапилося, каже вона твердим голосом. Ти не знаєш…, сподіваюся, ніколи не дізнаєшся, що це таке, — випадково виглянути з вікна кухні, де ви з місіс Гардінер Деві обговорюєте ганебно низьку ціну на яйця, і раптом побачити свою доньку…, свою єдину доньку…, крокуючу вільно, широко й красиво[73] у супроводі лева. Ти вирішуєш, що раптово збожеволів…, питаєш себе, що насправді було у тій склянці малинової настоянки, яку дала тобі випити місіс Гардінер. Бідна місіс Деві! Як вона патетично мені проголосила, це видовище перевернуло їй ребра. Вона зуміла повернути їх правильно, Джейн, але боюся, — вона вже ніколи не буде такою жінкою, як раніше.

— Та ж це тільки ручний старий лев, — нетерпляче промовила Джейн. — Не знаю, чому з цього наробили стільки галасу.

— Джейн, обожнювана моя Джейн, заради нервів твого безталанного батька, не води більше левів селом, все одно, ручних чи ні.

— Але ж, тату, навряд, чи щось таке може трапитися ще раз, — розсудливо сказала Джейн.

— Так, навряд чи, — сказав тато з виразною полегкістю. — Вважаю, що, ймовірно, це не перейде у звичку. А все ж, Джейнелет, якщо ти колись вирішиш завести іхтіозавра як домашню тваринку, то вділи мені маленьке попередження, Джейн. Я вже не такий молодий, як був раніше.

Джейн не могла зрозуміти, яку сенсацію наробила. Ні найменшою мірою не почувалася героїнею.

— Спершу я його злякалася, — сказала вона Джиммі Джонам. — Але це минулося, коли він позіхнув.

— Ти тепер, певно, надто запишаєшся, щоб із нами розмовляти, — тужно сказала Карвей Сновбім, коли фотографія Джейн потрапила в газети. Джейн і сарай, і лев — усі були сфотографовані, кожне окремо. Всі, що їх бачили, стали поважними особами. Місіс Луїза Лайонс не тямилася від збудження. Її фото теж було в газетах, і навіть грядка з румбарбаром теж.

— Тепер я можу померти щасливою, — сказала вона Джейн. — Якби фото місіс Паркер з'явилося в газеті, а моє ні, то я б цього не витримала. Я навіть не знаю, чого вони дали туди її фотографію. Вона ж навіть лева не бачила, а тільки мене. Ну що ж, деякі люди ніколи не бувають задоволеними, якщо вони не в центрі уваги.

Джейн зосталася в історії Берега Королеви як дівчина, котрій нічого не варто прогулятися у компанії лева, — чи й двох.

— Цілком безстрашна дівчина, — казав Метровий Крок, що всюди вихвалявся знайомством з нею.

— Я з першої хвилини зрозумів, що вона суперська, — заявив дядько Гробовик. Місіс Сновбім нагадала всім, як вона казала, що Джейн Стюарт — це дівча, якого ніщо не зупинить.

Коли Дін-дон Белл і Панч Гарланд постаріють, то казатимуть одне одному.

— Пам'ятаєш, як ми з Джейн Стюарт загнали лева до сараю Таннера? Але ж міцні нерви ми мали!

38

Злитий сльозами лист від Джоді, що прийшов наприкінці серпня, змусив Джейн провести безсонну ніч. Там було написано, що тепер її насправді віддадуть до сирітського притулку.

"Міс Вест збирається у жовтні продати пансіон і піти на спочинок, — писала Джоді. — Я плакала і плакала, Джейн. Ненавиджу саму думку піти до сиротинця і, Джейн, я вже ніколи більше тебе не побачу, і, Джейн, це неправильно. Я не про міс Вест, а взагалі щось неправильно".

Джейн теж відчувала, що щось неправильно. А ще відчувала, що Весела, 60 без перемовин із Джоді буде ще нестерпнішою, ніж досі. Але це ще було марницею порівняно зі стражданнями бідної Джоді. Джейн подумала, що у притулку Джоді, можливо, буде легше, ніж на Веселій, 58, де вона була безплатною тяжко працюючою служницею, а все ж думка про притулок подобалася їй не більше, ніж Джоді. Джейн виглядала такою засмученою, що Метровий Крок помітив це, коли приніс їй свіжу скумбрію з гавані.

— На твій завтрашній обід, Джейн.

— Завтра день капусти зі шкварками, — враженим голосом сказала Джейн. — Риба буде на післязавтра. Саме на п'ятницю. Дякую, Метровий Кроку.

— Щось тебе турбує, міс-приборкувачко-лева?

І Джейн відкрила йому серце.

— Ти просто не знаєш, яким було життя бідної Джоді, — підсумувала вона.

Метровий Крок кивнув.

— Та знаю. Візьми те, принеси це, зроби оте. І так цілий день як білка в колесі. Бідна мала.

— І ніхто, крім мене, її не любить. А як піде до притулку, то я вже її ніколи не побачу.

— Ну, ні, — Метровий Крок задумливо почухав голову. — Одна голова добре, а дві ліпше, Джейн, будемо думати разом, то щось придумаємо.

Від думання Джейн не було жодного ефекту, а от роздуми Метрового Крока виявилися більш плідними.

— Я тут надумав, — сказав він Джейн наступного дня, — як шкода, що леді Тайтус не можуть взяти Джоді собі. Вони вже цілий рік збираються когось всиновити, але ніяк не домовляться, яку дитину хочуть. Джастіна хоче дівчинку, Вайолет хлопчика, але обидві воліли би близнят, все одно якої статі. Але з годящими близнюками, яким шукають батьків, у нас трудно, то вони вже від тої думки відмовилися. Вайолет хоче темноволосу дитину з карими очима, а Джастіна біляву і синьооку. Вайолет хоче десятилітню, Джастіна семилітню. А скільки Джоді?

— Дванадцять, як мені.

Метровий Крок спохмурнів.

— Ну, не знаю. Ніби для них завелика. Але не пошкодить, коли попробувати. Ніколи не знати, що ті дві дівиці зроблять.

— Піду до них відразу ж після вечері, — вирішила Джейн.

Так хвилювалася, що посолила яблучний соус і ніхто не міг його їсти. Як тільки помила посуд після вечері…, — у той вечір вона не надто завзято його мила, — одразу ж вирушила.

Над гаванню розкішно заходило сонце і кусючий вітер дочервона націлував щоки Джейн, доки вона дісталася вузької пахучої алеї леді Тайтус, де здавалося, що дерева намагаються тебе торкнутися. Далі був дружелюбний старий гостинний будинок, що виглядав так, немовби просяк сонцем сотні літ. Леді Тайтус сиділи в кухні, перед палаючим у печі вогнем. Джастіна гачкувала, а Вайолет довгим срібним дротом нарізала іриски-тоффі. Ті іриски готувалися за рецептом, який Джейн давно намагалася випросити, однак даремно.

— Заходь, люба. Ми дуже раді тебе бачити, — сказала Джастіна. Голос її був щирим і приязним, хоча вона з певною осторогою заглядала через плече Джейн, наче побоюючись, що там у сутінку може ховатися лев. — Вечір такий прохолодний, що ми запалили вогонь. Сідай, люба. Вайолет, дай їй тоффі. Вона виросте дуже високою, правда?

— І вродливою, — відповіла Вайолет. — Гарні в неї очі, правда, сестро?

Леді Тайтус мали дивну звичку обговорювати зовнішність Джейн так, наче її при тому не було. Джейн не заперечувала…, хоча не все сказане було компліментом.

— Ти ж знаєш, що я волію блакитні, — сказала Джастіна, — але в неї гарне волосся.

— Як на мій смак, недостатньо темне, — відповіла Вайолет. — Я завжди захоплювалася чорним волоссям.

— Насправді гарним є лише червонясто-золоте волосся, — сказала Джастіна. — У неї надто виступають вилиці, зате які чудові стопи з високим підйомом.

— Дуже засмагла, — зітхнула Вайолет. — Але кажуть, що тепер це модно. Ми дуже пильнували свою церу[74], як були дівчатками. Пам'ятаєш, мама завжди змушувала нас одягати капелюшки від сонця щоразу, як ми виходили з дому…, рожеві капелюшки.

— Рожеві капелюшки! Не рожеві, а блакитні, — сказала Джастіна.

— Рожеві, — впевнено заперечила Вайолет.

Хвилин десять вони сперечалися про колір капелюшків. Коли Джейн помітила, що вони вже достатньо розпалилися, то зауважила, що Міранда Гарланд збирається вийти заміж через два тижні. Розхвилювавшись, леді Тайтус забули про капелюшки.

— Два тижні? Дуже несподівано, правда? Звісно, за Неда Мітчелла. Я чула, що вони заручилися…, я ще вважала, що дуже поспіхом, вони ж тільки шість місяців до того зустрічалися…., але й гадки не мала, що вони так скоро мають побратися, — сказала Вайолет.

— Видно, вона не хоче ризикувати, — ану ж він захопиться худішою дівчиною, — сказала Джастіна.

— Вони прискорили дату весілля, щоб я могла бути дружкою, — гордо пояснила Джейн.

— Таж їй лише сімнадцять, — несхвально сказала Джастіна.

— Дев'ятнадцять, сестро, — заперечила Вайолет.

— Сімнадцять, — сказала Джастіна.

— Дев'ятнадцять, — сказала Вайолет.

Джейн урвала суперечку про вік Міранди, яка заповідалася на другі десять хвилин, запевнивши, що Міранді вісімнадцять років.

— Та що там, шлюб то не штука, — сказала Джастіна. — Але, схоже, у наш час штука — зберегти шлюб.

Джейн здригнулася. Вона знала, що Джастіна не хотіла її вразити. Але її батьки не зберегли свого шлюбу.

— Я думаю, — примирливо сказала Вайолет, — що Острів П.Е. в цьому сенсі має дуже добру репутацію. Всього два розлучення після Конфедерації[75]..., за шістдесят п'ять років.

— Справжніх лише два, — згодилася Джастіна. — Але досить багато..., щонайменше з півдюжини..., тих несправжніх..., їдуть до Штатів і там розлучаються. І, з усього судячи, буде такого більше.

Вайолет кинула на Джастіна застережливий погляд, який Джейн, на щастя для свого душевного спокою, не встигла перехопити. Джейн вирішила, що вона повинна пояснити причину своїх відвідин тепер, якщо вона взагалі збирається це зробити. Нема сенсу чекати нагоди…, нагоду потрібно створити.

— Я чула, ви збираєтесь усиновити дитину, — сказала вона, не тягнучи кота за хвіст.

Сестри знову обмінялися поглядами.

— Ми вже кілька років це обмірковуємо, — визнала Джастіна.

— Ми врешті погодилися, що візьмемо дівчинку, — сказала Вайолет, зітхнувши. — Я б хотіла хлопчика…, але, як зауважила Джастіна, жодна з нас нічого не знає про те, як одягати хлопчика. Веселіше було б одягати дівчинку.

— Маленьку дівчинку близько семи років, з блакитними очима і білявими кучерями, а ротиком як пуп'янок троянди, — твердо сказала Джастіна.

— Маленьку десятилітню дівчинку з терново-чорними очима й волоссям, а личком кольору вершків, — так само твердо сказала Вайолет. — Сестро, я з тобою згодилася щодо статі дитини. Тепер твоя черга згодитися щодо віку та вигляду.

— Може, віку, але не вигляду.

— Я знаю дівчинку, що дуже вам підійде, — зухвало сказала Джейн. — Це моя приятелька з Торонто, Джоді Тернер. Я знаю, що ви її полюбите. Дозвольте, я вам про неї розповім.

Джейн їм розповіла. Не проминула жодної обставини, яка могла б їх прихилити до Джоді. Сказавши все, що хотіла, вона замовкла. Джейн завжди знала, коли замовкати.

Леді Тайтус теж мовчали. Джастіна далі гачкувала, а Вайолет, закінчивши нарізати тоффі, плела на спицях. Вони підвели очі, перезирнулися і знову опустили погляд. Вогонь дружелюбно потріскував.

— А вона гарненька? — врешті спитала Джастіна. — Ми б не хотіли поганулі.

— Буде дуже гарненькою, коли виросте, — поважно запевнила Джейн. — Має найгарніші у світі очі. Але зараз вона дуже худенька…, і зовсім не має гарного одягу.

— А вона не надто галаслива? — сказала Вайолет. — Мені не подобаються галасливі дівчатка.

— Вона зовсім не галаслива, — запевнила Джейн. Але це виявилося помилкою, бо…

— А я трохи галасливих люблю, — сказала Джастіна.

— А вона брюки не вдягатиме? — спитала Вайолет. — Бо тепер багато дівчат їх носить.

— Я певна, що Джоді не вдягне нічого, що б вам не подобалося, — відповіла Джейн.

— Та я не проти, нехай собі вдягає, лиш би їх так не називала — огидне слово! — сказала Джастіна. — Але не піжаму… ні, жодних піжам.

— Звичайно, жодних піжам, — підтримала Вайолет.

— Якщо ми її візьмемо і не полюбимо, що тоді? — сказала Джастіна.

— Ви не зможете не полюбити Джоді, — тепло сказала Джейн. — Вона солодка.

— Я думаю, — вагалася Джастіна, — вона не…, немає небезпеки…, вона не має… якихсь бридких комах?

— Та що ви, — вражено сказала Джейн. — Вона ж мешкає на Веселій.

Вперше в житті Джейн стала на захист вулиці Веселої. Але навіть вулиця Весела заслужила на справедливість. Джейн була цілком певна, що на вулиці Веселій не може бути жодних бридких комах.

— Та якщо навіть…, якщо має…, то існує така річ, як густий гребінець, — героїчно сказала Вайолет.

Джастіна звела докупи свої чорні брови.

— У нашій родині ніколи не було потреби в такому артикулі, Вайолет.

Вони знову гачкували, плели і перезиралися. Врешті Джастіна сказала:

— Ні.

— Ні, — сказала Вайолет.

— Надто чорнява, — сказала Джастіна.

— Надто велика, — сказала Вайолет.

— А тепер, коли все вирішено, можливо, Джейн скоштує девоншірський крем, який я сьогодні зробила, — сказала Джастіна.

Незважаючи на девоншірський крем і велику китицю братчиків, — Вайолет наполягла, щоб Джейн узяла їх, — Джейн йшла додому зі свинцевим тягарем розчарування на серці. Здивувалася, виявивши, що Метровий Крок цілком задоволений.

— От якби вони сказали, що її візьмуть, то, швидше про все, вже назавтра прислали б звістку, що передумали. А тепер буде навпаки.

Втім, Джейн була вкрай здивована, отримавши назавтра від леді Тайтус записку, де значилося, що вони передумали, вирішили вдочерити Джоді, тож нехай вона зайде і допоможе їм вирішити, до яких заходів слід удатися з цього приводу.

— Ми дійшли висновку, що вона не надто велика, — сказала Вайолет

— І не надто чорнява, — сказала Джастіна.

— Я знаю, що ви її полюбите, — сказала щаслива Джейн.

— Ми прагнемо стати для неї найкращими і найдобрішими батьками, — сказала Джастіна. — Звичайно, віддамо її на уроки музики. Ти не знаєш, Джейн, вона музикальна?

— Дуже музикальна, — запевнила Джейн, згадавши Джоді та фортепіано на Веселій, 58.

— На Різдво діставатиме повнісіньку панчоху подарунків, — сказала Вайолет.

— Слід завести корову, — сказала Джастіна. — Вона повинна випивати склянку теплого молока щовечора перед сном.

— Ми мусимо приготувати для неї маленьку південно-західну кімнату, — сказала Вайолет. — Я думаю, сестро, туди підійшов би блідо-синій килим.

— Вона не повинна очікувати, що знайде тут божевільне сучасне сум'яття, — урочисто промовила Джастіна, — але ми спробуємо згадати, що молодь потребує спілкування і здорових розваг.

— Чи ж не чудово буде плести для неї светри? — сказала Вайолет.

— Треба б знайти дерев'яні качечки, які вирізав нам дядько, коли ми були малими, — сказала Джастіна.

— Приємно буде любити когось юного, — сказала Вайолет. — От тільки жаль, що вона не близнята.

— Після зрілого обмірковування, — сказала Джастіна, — я певна, що ти згодишся, — мудро буде впевнитися, чи ми впораємося з однією дитиною, перш ніж розпочати з двома.

— А дозволите їй тримати кота? — спитала Джейн. — Вона любить котів.

— Я не думаю, щоб ми заперечували проти кота-хлопчика, — обережно сказала Джастіна.

Зрештою було вирішено, що, повернувшись до Торонто, Джейн знайде когось, хто їхатиме на Острів і зможе привезти з собою Джоді. Джастіна урочисто відрахувала і віддала Джейн на зберігання суму, яка була достатньою для оплати подорожі Джоді та потрібний їй для такої подорожі одяг.

— Я одразу ж напишу міс Вест, але попрошу її, щоб вона нічого не казала Джоді, доки я не повернуся. Я б хотіла сама їй все розповісти…, побачити її очі.

— Ми дуже вдячні тобі, Джейн, — сказала Джастіна. — Завдяки тобі сповниться наше найзаповітніше бажання.

— Повністю сповниться, — сказала Вайолет.

39

— Якби ж ми тільки могли зробити літо довшим, — зітхнула Джейн.

Але це було неможливим. Настав вересень і вона знову мала заховати Джейн, витягнувши Вікторію. Але не раніше, як видасть заміж Міранду Джиммі Джон. Джейн така була зайнята, допомагаючи Джиммі Джонам готуватися до весілля,

що Ліхтарний Пагорб тільки тоді її бачив, коли вона забігала щось приготувати для тата. Як дружка, вона мала змогу вдягнути чудову сукню з рожевої органді з синіми та білими вишиваними вставками, куплену для неї мамою.

Але, коли весілля відбулося, Джейн знову мусила попрощатися з Ліхтарним Пагорбом…, срібно-вітряною затокою…, ставком…, стежкою через гай Великого Доналда…, на жаль, той гай збиралися вирубати та розорати…, садом, що, хоча й був її садом, то все ж вона ніколи не знала його зимового, а бачилася з ним лише влітку…, з вітром, що співав між ялинами…, з чайками, що біло злітали над гаванню…, з Булькою, Таланом, Першим Пітером та Срібняком. І з татом. Але хоч як вона сумувала за ними, то все ж не відчувала такого розпачу, який торік переповнював її серце. Наступного літа вона повернеться, — тепер у цьому не було жодного сумніву. Знову зустріне маму, думка про повернення до Сент-Агата не викликала в неї спротиву, а ще треба було подивитися на захоплення щасливої Джоді, а ще тато мав її супроводжувати до Монреалю.

За день до від'їзду Джейн у Ліхтарному Пагорбі з'явилася тітка Айрін. Здавалося, що вона хоче щось сказати, але не може підібрати слів. Перед відходом торкнулася руки Джейн і дуже багатозначно зиркнула на неї.

— Якщо ти почуєш якісь новини перед наступною весною, любесенька…

— Які новини я маю почути? — спитала Джейн із тою жахливою відвертістю, що завжди дратувала тітку Айрін.

— Ах…, ніхто не може сказати напевно…, хто знає, які зміни можуть трапитися?

Джейн кілька секунд почувалася незручно, а потім знизала плечима. Тітка Айрін завжди кидала якісь таємничі натяки, вплітаючи у них пасма інсинуацій, що чіплялися, наче павутина. Джейн навчилася ніколи не сперечатися з тіткою Айрін.

— Я справді не мала змоги зробити для цієї дитини всього, що хотіла, — жалілася тітка Айрін певній своїй приятельці. — Вона завжди тримала мене на відстані витягнутої руки. Всі Кеннеді мають складний характер…, от хоча б її матір…, хто на неї гляне, думає, що це троянда, вершки і мед. Але всередині, моя люба…, тверда як скеля. Вона зруйнувала життя мого брата і зробила все…, я маю на увазі, ГЕТЬ УСЕ, щоб настроїти проти нього його дитину.

— Але схоже, що зараз Джейн дуже любить свого батька, — сказала приятелька.

— О, напевно, що так…, наскільки вона може когось любити. Але Ендрю — дуже самотня людина. Я не знаю, чи так і зостанеться надалі. Останнім часом я задавала собі питання…

— Питання, чи він урешті розлучиться в Штатах та одружиться з Ліліан Морроу, — відкритим текстом сказала приятелька. Вона мала великий досвід у заповненні та розшифруванні недомовок Айрін.

Тітка Айрін виглядала на особу, вражену такою простомовністю.

— О, я не мала на увазі, що… я не хотіла сказати…, просто не знаю…, але, звісно, Ліліан — та дівчина, з якою він мав побратися, а не з Робін Кеннеді. У них так багато спільного. І

хоча зазвичай я не схвалюю розлучень..., вважаю їх шокуючими..., але ж..., трапляються особливі обставини....

Поїздка Джейн із татом до Монреалю була чудовою.

— Приємно думати, що ми помолодшали на годину, — сказав тато, перевівши у Кемпбелтоні[76] свій годинник на годину назад. Він казав такі речі впродовж усієї дороги.

На станції у Монреалі Джейн притиснулася до тата.

— Татусю, коханий..., але ж я повернуся наступного літа. Ти ж знаєш.

— Звичайно, — сказав тато. А тоді додав:

— Джейн, от трішки грошей для тебе. Думаю, ти на Веселій, 60 не дістаєш аж надто багато кишенькових?

— Зовсім їх не дістаю... Але як ти їх наскладав, тату? — Джейн глянула на банкноту, які він вклав їй в долоню. — П'ятдесят доларів? Тату, це ж дуже багато.

— Цей рік видався у мене вдалим, Джейн. Редактори були щедрими. І взагалі..., коли ти зі мною, я пишу більше..., відчуваю, що деякі мої старі амбіції за минулий рік воскресли.

Джейн, яка всю свою левину нагороду витратила на речі для Ліхтарного Пагорба і гостинці для знайомих дітлахів, сховала гроші до торбинки, вирішивши, що вони їй придадуться на Різдво.

— Життя, будь до неї милосердним…, хай любов ніколи її не покине, — сказав Ендрю Стюарт, дивлячись услід поїзду, що від'їжджав до Торонто.

Джейн виявила, що бабуся наново обставила її кімнату. Зайшовши туди, вона побачила пишноту рожевого та сірого кольорів замість давньої тьмяності. Сріблястий килим…, мерехтливі завіси…, крісла, наново оббиті жакардом…, меблі кремового кольору…, рожеве шовкове покривало на ліжку. Стара ведмежа шкура, — єдина річ, що їй насправді подобалася. — зникла. Так само, як колиска. Велике дзеркало було замінене іншим, круглим і без оправи.

— Як тобі це подобається? — насторожено спитала бабуся.

Джейн згадала свою кімнатку на Ліхтарному Пагорбі, з голою підлогою і старосвітським білим ліжком, покритим клаптиковою ковдрою.

— Дуже гарно, бабусю. Дуже дякую

— На щастя, — сказала бабуся, — я й не очікувала надмірного ентузіазму.

Коли бабуся вийшла, Джейн повернулася спиною до усієї тієї розкоші і підійшла до вікна. Єдиним, що єднало її з домом, були зорі. Питала себе, чи дивиться на них тато…, ні, звичайно, він ще не встиг повернутися додому. Але там вони всі на своїх місцях…, Полярна зірка над Сторожовою Вежею, іскристий Оріон над пагорбом Великого Доналда.

І Джейн зрозуміла, що відтепер вона вже ніколи не лякатиметься бабусі.

— Ой, Джейн! — сказала Джоді. — Ой, Джейн!

— Я певна, Джоді, що ти будеш щасливою з леді Тайтус. Вони трохи старомодні, але такі добрі..., а ще у них чудовий сад. Більше тобі не доведеться робити сад із зів'ялих квітів. Побачиш, як цвіте їхня знаменита вишнева алея..., я ніколи цього не бачила.

— Це як прекрасний сон, — сказала Джоді. — Але, Джейн, мені ненависна наша розлука.

— Ми будемо проводити разом літо замість зими. Тільки й усього, Джоді. І це значно приємніше. Будемо купатися... Я навчу тебе плавати кролем. Мама каже, що її подруга, місіс Ньютон, візьме тебе з собою аж до Саквілла, а там тебе зустріне міс Джастіна Тайтус. Ще мама вибере тобі одяг.

— Мені здається, що це як потрапити до раю, — сказала Джоді, затамувавши подих.

Джейн дуже сумувала за Джоді, коли вона поїхала, але життя тривало далі. Тепер їй подобалося у Сент-Агата. Вона полюбила Філіс, а тітка Сильвія сказала, що ніколи не бачила такого соціального розквіту дитини, як у Вікторії. Тепер дядько Вільям не міг її збити з пантелику, питаючи про столиці. Дядько Вільям почав думати, що Вікторія має якусь Божу іскру, а Джейн виявила, що дядько Вільям їй доволі симпатичний. Що ж стосується бабусі..., то Мері сказала, що їй аж на серці добре робиться, коли вона бачить, як міс Вікторія протиставляється старій леді.

— Не те, щоб вона вступала з нею в суперечку. Але мадам не може так настояти на своєму, як вона звикла. Ніщо з того, що вона каже, вже не коле міс Вікторію. І вона через це шаліє!

Я сама бачила, як вона зі злості аж збіліла, коли сказала щось направду їдке, а міс Вікторія цілком чемно їй натякнула, тільки вголос не сказала, що більше вона не переймається криком нікого з Кеннеді, хай би що вони казали.

— Я б хотів, щоб міс Робін вивчилася такої штуки, — сказав Френк.

Мері похитала головою.

— Для неї вже запізно. Вона надто довго була під п'ятою старої леді. Ніколи за все своє життя не пішла проти неї, окрім того одного разу, за який і досі кається. Ну, так вони кажуть. А взагалі вона кішка іншої породи, аніж міс Вікторія.

Одного листопадового вечора мама вибралася до Приозерних Садів у гості до приятельки і взяла Джейн з собою. Джейн дуже тішилася з того, що побачить свій будинок. Чи він уже проданий? Неймовірно, але ні. Джейн одлягло від серця. Вона так боялася цього. Не могла зрозуміти, як це такий любий їй будинок нікому іншому не сподобався. Не знала, що будівельна фірма вирішила, — було помилкою зводити невеликий дім у Приозерних Садах. Ті, що могли мешкати в цьому районі міста, воліли великі будинки.

Хоча Джейн аж до кінчиків пальців втішилася тим, що її будинок не продано, то все ж непослідовно образилася, бо не було в ньому ні освітлення, ні опалення. Через будинок ненавиділа близьку зиму. Тоді його серце муситиме боліти від холоду. Вона сиділа на сходах, дивилася на вогні, що загорялися у Садах і хотіла, щоб вони засяяли в її будинку. Як мертве буре листя, все ще учеплене за дубове гілля, шелестіло у вітряну ніч! Як вогні на березі озера мерехтіли крізь крони

дерев у яру! І як вона ненавиділа, так, справді ненавиділа того, що мав купити цей будинок.

— Це несправедливо, — сказала Джейн. — Ніхто не любитиме його так, як я. Він насправді належить мені.

За тиждень до Різдва Джейн за гроші, які дав їй тато, купила все потрібне для фруктового кекса і приготувала його на кухні. Потім відіслала кекс татові. Вона ні в кого не просила дозволу, просто взяла і зробила. Мері тримала язик за зубами і бабуся ні про що не довідалася. Але, якби й довідалася, Джейн однаково вчинила б так само.

Ще одна подія зробила тогорічне Різдво пам'ятним для Джейн. Відразу ж після сніданку Френк прийшов сказати, що хтось викликає міс Вікторію по далекому міжміському зв'язку. Джейн здивовано пішла до коридору, — хто, з Божої ласки, міг їй телефонувати по міжміському зв'язку? Підняла слухавку і піднесла до вуха.

— Ліхтарний Пагорб викликає суперську Джейн. Щасливого Різдва і дякую за кекс! — сказав татів голос так виразно, наче б він був зовсім поруч.

— Тату! — ахнула Джейн. — Де ти?

— Тут, на Ліхтарному Пагорбі. Це мій різдвяний подарунок тобі, Джейнелет. Три хвилини понад тисячу миль.

Напевно, жодні інші двійко людей не мали таких наповнених трьох хвилин. Коли Джейн повернулася, її щоки були малиновими, а очі світилися, наче коштовні камені.

— Хто це дзвонив до тебе, Вікторіє? — спитала бабуся.

— Тато, — сказала Джейн.

Мама здушено скрикнула. Бабуся люто до неї обернулася.

— Можливо, — крижаним тоном сказала вона, — ти вважаєш, що він повинен подзвонити тобі.

— Повинен, — відповіла Джейн.

40

Під кінець одного синьо-срібного березневого дня Джейн, сидячи у своїй кімнати, робила уроки і була повна відчуття узасадненого щастя. Зранку вона одержала захоплений лист від Джоді..., всі листи Джоді були захопленими..., та ще й містили силу-силенну прецікавих новин з Берега Королеви..., тиждень тому вона відзначила свій день народження і зробилася тепер справжнім довгоногим підлітком..., а сьогодні пополудні їй двічі поталанило. Тітка Сильвія водила її та Філіс по магазинах і Джейн підібрала дві чудові речі для Ліхтарного Пагорба — прегарну стару мідну миску і кумедний латунний дверний молоток для засклених дверей. Він виглядав як собача голова з глузливо висунутим язиком і справжнім собачим сміхом в очах.

Двері відчинилися і зайшла мама, одягнена для вечері у ресторані. Мала на собі прегарну сукню-футляр із тафти барви слонової кості зі сапфіровим оксамитним бантом на спині та маленьким синім оксамитним жакетиком, накинутим на чудові плечі. Мештики її були теж синіми, з тонкими золотими каблуками, а ще вона по-новому зачесалася: гладенька рівна голівка і пустотливі кучерики довкола шиї.

— Ой, мамцю, ти найгарніша в світі, — сказала Джейн, дивлячись на неї закоханими очима. А потім додала ще щось, щось таке, чого не мала наміру сказати…, але воно само спурхнуло їй на губи і само сказалося:

— Я б хотіла, щоб тато тебе тепер побачив.

І одразу ж страшенно стривожилася. Їй же казали не згадувати тата у маминій присутності…, а все ж вона це зробила. А мама виглядала так, наче хтось ударив її по обличчі.

— Не думаю, — гірко сказала мама, — що його б це зацікавило.

Джейн нічого не відповіла. Здавалося, що їй дійсно нічого сказати. Звідки вона знала, зацікавиться тато чи ні? А все ж…, все ж…, була певна, що він досі кохає маму.

Мама сіла на одне із жакардових крісел і глянула на Джейн.

— Джейн, — сказала вона, — я хотіла б розповісти тобі дещо про моє подружжя. Я не знаю, чи ти чула це з іншого боку, — звичайно, там був також інший бік…, але я хочу, щоб ти вислухала і мене також. Буде краще, коли ти це знатимеш. Я мусила раніше тобі все розповісти…, але…, але це так мені болить.

— То не кажи цього зараз, якщо тобі боляче, мамусю, — щиро сказала Джейн (подумки — я вже знаю про це більше, ніж ти гадаєш).

— Я повинна. Є деякі речі, які я хотіла тобі пояснити… Я не хочу, щоб ти мене занадто звинувачувала.

— Я зовсім тебе не звинувачую, мамо.

— Ой, я багато завинила…тепер я це бачу, коли вже надто пізно. Я була молодою і нерозумною…, отака безтурботна щаслива маленька наречена. Я… я… я втекла, щоб побратися з твоїм батьком, Джейн.

Джейн кивнула.

— Що ти про це знаєш, Джейн?

— Тільки те, що ти втекла і спершу ви були дуже щасливими.

— Щасливими? Ой, Джейн Вікторіє, я була… я була… такою щасливою. Але це справді було… дуже невдалим подружжям, люба.

(Звучить так, наче це сказала бабуся).

— Я не мала права так кривдити свою матір. Я ж була всім, що їй зосталося після батькової смерті. Але вона мене простила.

(І негайно ж зайнялася тим, щоб порізнити тебе з татом).

— А все-таки той перший рік ми були щасливими, Джейн Вікторіє. Я схилялася перед Ендрю…, ця його усмішка…, ти ж знаєш його усмішку…

(Чи я знаю?)

— Нам було так весело разом…, ми читали вірші біля вогнища над затокою…, мали власний ритуал розкладання тих вогнищ…, життя було прекрасним. Тоді я вітала кожен новий день, — як тепер здригаюся перед ними. За весь цей перший рік ми тільки раз посварилися…, я вже забула причину…, якась дурниця… Я поцілувала зморшку на його чолі і знову все було добре. Я знала, що жодна жінка у світі не була такою щасливою, як я. Якби ж це могло тривати!

— А чому не тривало, мамо?

— Я… навіть не знаю. Звісно, я була недолугою господинею, але не думаю, що річ у цьому. Я не вміла куховарити, але наша дівчина-служниця непогано це робила, а ще приходила і допомагала тітуся Ем. Вона була напрочуд милою. Ну й рахунки вести я не могла, по вісім разів підбивала підсумки і щоразу виходило інше число. Але Ендрю лише сміявся з цього… А тоді народилася ти…

— І стала причиною усіх клопотів, — скрикнула Джейн, яку вже аж намуляла ця гірка думка.

— Не відразу.., ой, Джейн Вікторіє, не відразу…, але, здавалося, Ендрю вже ніколи не буде таким, як раніше…

(Цікаво, чи це ти сама не змінилася, мамо).

— Заздрив через мою любов до тебе…, він ревнивий, Джейн Вікторіє…

(Не ревнивий…, ні, не ревнивий. Трохи ображений…, бо став для тебе другим, а раніше був першим…, думав, що відійшов на задній план).

— Він казав "твоя дитина", "твоя донька", наче ти не була його. Чому він з тебе глузував? Якось сказав, що в тебе мавпяча мордочка..

(Ніхто з Кеннеді не розуміє жартів).

— А це ж не так… Ти була таким гарненьким малятком. Ой, Джейн Вікторіє, квітонько, ти була щоденним чудом. Так весело було сповивати тебе на ніч, заглядати, як ти спиш.

(Ти сама ще була любою великою дитиною, мамо).

— Ендрю дратувався, бо я не могла ходити з ним, як раніше. Як же я могла? Якби я брала тебе з собою, тобі це могло б зашкодити, а залишити тебе я не могла. Але насправді не це його дратувало…, хіба що трохи спочатку. Він значно більше переймався своєю книжкою, ніж мною. Тоді він зачинявся на кілька днів, пишучи її, а про мене забував.

(І все ж ти вважаєш, що це тільки він ревнивий).

— Мабуть, я просто не була спроможна жити поруч із генієм. Звичайно, я знала, що не досить розумна для нього. Айрін відкрила мені на це очі. Він куди більше рахувався з нею, аніж зі мною.

(Ой, ні, ні… ніколи!)

— Вона мала на нього куди більший вплив, ніж я. Він завжди розповідав усе їй, перш ніж сказати це мені.

(Бо вона завжди вміла все з нього витягнути, ще як він не був готовим розповідати).

— Вважав мене дитиною, а коли щось задумував, то насамперед радився з нею, не зі мною. Айрін змусила мене у власному домі почуватися як тінь. Їй подобалося мене принижувати, я знаю. Завжди була такою солодкою і усміхненою…

(О так!)

— але завжди задмухувала мої свічки. Ставилася до мене протекційно…

(Це я знаю!)

— Завжди казала: "Я помітила, що…" Це так мене кололо, наче вона постійно за мною шпигувала. Ендрю казав, що я нерозумна…, нерозумна, так, але він завжди був на її боці. Айрін ніколи мене не любила, хотіла одружити Ендрю з іншою…, мені переповіли, що вона відразу сказала, наче наш шлюб розпадеться…

(І зробила все для цього)

— Вона поступово відштовхувала нас одне від одного…, трішки там…, трішки там. Я була безпорадною.

(Якби ж ти мала трішки характеру, мамочко).

— Ендрю був невдоволеним, бо я її не любила, а він же ненавидів усю мою сім'ю. Не міг говорити про мою матір, не ображаючи її. Не хотів, щоб я з'їздила до неї в гості, діставала від неї подарунки…, гроші…, ой, Джейн Вікторіє, той останній рік був жахливим. Ендрю ніколи не дивився на мене, якщо це не було конче необхідно.

(Бо йому було надто боляче).

— Здавалося, що я вийшла заміж за незнайомця. Ми постійно дорікали одне одному…

(Вчора ввечері я прочитала у Біблії строфу "Смерть та життя у владі язика[77]". Це правда…, це правда!)

— Тоді написала мати і попросила мене приїхати в гості. Ендрю сказав: "Їдь, якщо хочеш"…, так просто. Айрін сказала, що це дасть шанс виправити становище.

(Аж бачу, з якою посмішкою вона це сказала).

— Я поїхала. І… і… мати хотіла, щоб я залишилася з нею. Не могла дивитися, яка я нещасна….

(І скористалася з нагоди).

— Я не могла жити поруч із тим, хто мене ненавидів, Джейн Вікторіє… Я не могла…, тому…я написала йому, що буде краще для нас обох, якщо я не повернуся. Не знаю…, все мені здавалося якимсь нереальним…, якби ж він написав і попросив мене повернутися…, але не писав. І я ніколи пізніше не мала від нього звістки, аж до того листа про тебе.

Доки мама говорила, Джейн мовчала, думаючи у перервах між фразами, але тепер не могла змовчати.

— Він ПИСАВ, написав і попросив тебе повернутися…, а ти так і не відповіла…, не відповіла, мамо.

Мати і донька дивилися одна на одну у безмовній тиші великої, розкішної непривітної кімнати.

Через якусь мить мама шепнула:

— Я ніколи не отримала того листа.

Вони більше нічого про це не казали. Обидві чудово знали, що трапилося з листом.

— Мамо, ще не запізно…

— Запізно, люба. Надто багато всього постало між нами. Я не можу знову покинути матір. Вона мені не пробачить… І вона так мене любить. Я — це все, що у неї є.

— Нісенітниця! — Джейн була різкою, як усі Стюарти. — Вона має тітку Гертруду і дядька Вільяма, і тітку Сильвію.

— Це… це не те саме. Вона не кохала ЇХНЬОГО батька. І… я не можу їй протиставитися. Зрештою, він уже мене не хоче. Ми стали чужими. І, Джейн Вікторіє, життя протікає… мені крізь пальці. Чим сильніше я намагаюся його втримати, тим швидше воно протікає. Я втратила тебе…

— Ніколи, мамо!

— Так, тепер ти більше належиш йому, аніж мені, Я не звинувачую тебе…, ти нічого не можеш із цим вдіяти. Але з кожним роком все більше належатимеш йому…, аж доки мені нічого не залишиться.

Увійшла бабуся. Вона підозріливо глянула на них обох.

— Робін, чи ти забула, що маєш іти до ресторану?

— Так, думаю, що так, — якось дивно сказала мама. — Але це нічого…, я вже згадала. Я… я більше не забуду.

Коли мама пішла, бабуся на мить затрималася.

— Вікторіє, чи те, про що ви розмовляли, засмутило твою матір?

Джейн спокійно подивилася на бабусю.

— Бабусю, що трапилося з тим листом, який батько написав колись до матері, прохаючи її повернутися?

Холодні тверді бабусині очі раптом спалахнули.

— Так ось воно що? А ти думаєш, що це твоя справа?

— Так, моя, бо я їхня дитина.

— Я вчинила те, що було правильним…, спалила його. Вона зрозуміла свою помилку… і повернулася до мене. Я з самого початку знала, що так і буде. Не дозволю, щоб її ошукали ще раз. Не інтригуй, Вікторіє. Я все ще зумію з тобою впоратися.

— Ніхто не інтригує, — відповіла Джейн. — Але є одна річ, яку я мушу вам сказати. Мої батько з матір'ю досі кохають одне одного…, я ЗНАЮ це.

Голос бабусі був крижаним.

— Ні, не кохають. Твоя мати була щасливою всі ці роки, доки ти не розпочала роздмухувати старі спогади. Облиш її в спокої. Вона моя донька. Ніхто сторонній не може знову стати між нами. Ні Ендрю Стюарт, ні ти, ні ще хтось. Будь такою люб'язною і затям це.

41

Листи прийшли в останній березневий день, після обіду. Джейн не ходила до Сент-Агата, — попереднього дня в неї поболювало горло і мама вирішила, що розумніше було б залишитися вдома. Але тепер із горлом покращало і взагалі Джейн була вельми задоволеною. Це вже майже квітень…, якщо не зовсім весна, то принаймні надія на неї. Трохи більше, ніж два місяці, і вона знову матиме побачення з червнем на Ліхтарному Пагорбі. Уже зараз запланувала деякі зміни в саду…, ряд багаторічних мальв-алтей уздовж нижньої стіни. Вона висіє насіння в серпні, а НАСТУПНОГО літа вони зацвітуть.

Бабуся, мама і тітка Гертруда усі разом пішли на бридж і чай до місіс Моррісон, отож Мері принесла пообідню пошту Джейн, яка радісно кинулася на три свої листи. Один від Поллі…, один від Дранки…, ще один…. Джейн розпізнала карбований почерк тітки Айрін.

Насамперед вона прочитала лист від Поллі, — веселий лист, повний сміху та жартиків Ліхтарного Пагорба. Було трішки новин від тата…, він найближчим часом планує поїздку до Штатів…, до Бостону чи Нью-Йорку, чи ще кудись. Поллі сформулювала це якось розпливчасто. А ще Поллі докинула абзац, який довів Джейн до сміху…, її останнього сміху в той час. Озираючись на нього із пізніших років, Джейн завжди думала, що то був останній сміх її дитинства.

Поллі написала: "Містер Джуліус Еванс ледь не здурів минулого тижня, — в його бочці з новим кленовим сиропом втопився пацюк, і він наробив страшенного галасу, що змарнувалося стільки добра, бо сироп довелося вилити. Але тато каже, — він не впевнений у тому, що сироп справді змарнувався, то про всяк випадок ми беремо сироп у Джо Болдуїна, щоб мати гарантію".

Джейн все ще сміялася з цього, коли відкрила лист Дранки. Їй одразу ж упав у вічі абзац на другій сторінці.

"Всі кажуть, що твій тато хоче взяти янкеське розлучення і одружитися із Ліліан Морроу. Тоді вона буде твоєю матір'ю? Як тобі це? Я думаю, що вона буде тобі мачухою..., хоча це звучить смішно, бо твоя матір ще жива. Ти зміниш ім'я? Карвей каже, що ні..., але в тих Штатах діються дивні речі. Втім, сподіваюся, це не матиме жодного впливу на твій приїзд до Ліхтарного Пагорба влітку".

Джейн дослівно обсипало морозом, вона почулася хворою і змученою, кинувши того листа і вхопившись за послання тітки Айрін. Задумалась було, що їй може написати тітка Айрін..., тепер уже знала.

Там сповіщалося: тітка Айрін підозрює, що її брат Ендрю має намір вирушити до Штатів і прожити там достатньо довго, щоб здобути американське розлучення.

"Звичайно, це не може бути правдою, коханесенька. Він мені такого не казав. Але таке запевняють повсюдно, а якщо так багато диму, то мусить бути якийсь вогонь, отож я думаю, коханесенька, що ти мусиш бути готовою до всього. Я знаю, що деякі його друзі вже віддавна радять йому розлучитися. Але оскільки він ніколи зі мною цього питання не обговорював, то я

не висловлювалась ні за, ні проти цього. З якихось незрозумілих мені причин він перестав обдаровувати мене своїм довір'ям впродовж останніх двох років. Але я відчувала, що стан його справ дуже невтішний. Я певна, що моя звістка тебе не засмутить..., я нізащо б тобі не посилала її, якби вважала, що ти засмутишся. У тебе надто багато здорового глузду. Я часто відзначала, яка ти доросла на свій вік. Але, звичайно, якщо це правда, то це дещо для тебе поміняє. Він міг би одружитися знову".

Якщо ви бачили пломінець свічки, задмуханий вітром, то знаєте, як виглядала Джейн, наосліп йдучи до вікна. День був похмурим, час від часу пускався сильний дощ. Джейн дивилася на жорстоку, огидну, нещадну вулицю, але не бачила її. Ніколи ще вона не відчувала такої жахливої ганьби..., такого жахливого страждання. А все ж здавалося їй, що давно мала б здогадатися. Один-два натяки минулого літа..., вона згадала, як ласкаво Ліліан Морроу промовляла "'Дрю" і як тато тішився з її компанії. А зараз..., якщо ця жахлива річ є правдою, вона вже ніколи не проведе літа на Ліхтарному Пагорбі. Невже ВОНИ насміляться замешкати у Ліхтарному Пагорбі? Ліліан Морроу — її мати? Що за нісенітниця! Ніхто не може бути її матір'ю, окрім мами. Це немислимо. Але Ліліан Морроу стане батьковою дружиною.

І це все сталося за останні тижні, коли вона була такою щасливою, подумки заглядаючи в червень.

— Не думаю, що коли-небудь ще я почуватиму радість, — пригнічено думала Джейн. Все це було несподівано безглуздим..., почувалася вкрай далекою від усього..., наче дивилася на життя й людей не з того кінця підзорної труби Тімоті Салта. Здавалося, відколи вона так щиро сміялася з оповіді Поллі про змарнований — чи незмарнований — кленовий сироп Еванса, проминули роки.

Джейн аж до вечора ходила по кімнаті. Не могла сісти навіть на мить. Здавалося, що доки вона рухається, біль ходить разом із нею і вона може його витримати. Тільки сяде, біль її розчавить. Але, коли підійшов час вечеряти, Джейн дещо отямилася і змогла думати більш-менш нормально. Мусила знати правду і знала, що зробити, щоб про неї довідатися. І це треба було зробити негайно.

Полічила гроші, що зосталися від татового подарунка. Досить на квиток до Острова в один кінець. Правда, нічого не зостанеться на їжу і на пульманівський спальний вагон, але це марниця. Джейн знала, що не зможе ні їсти, ні спати, доки не довідається. Зійшла до вечері, яку Мері накрила для неї в їдальні, і намагалася хоч трішки з'їсти, щоб Мері нічого не помітила.

Мері помітила.

— Вам погіршало з горлом, міс Вікторія?

— Ні-ні, з моїм горлом усе гаразд, — сказала Джейн. Власний голос якось дивно прозвучав їй у вухах..., наче належав комусь іншому. — Мері, ви не знаєте, коли мама з бабусею повернуться додому?

— Не дуже пізно, міс Вікторія. Я знаю, що ваша бабця з цьоцею Гертрудою вибираються на гостину до вашого вуйка Вільяма, щоб там зустрітися з якимись давніми друзями вашої бабці, із заходу, а ваша мамця запрошена на вечірку. Вона повернеться додому аж після півночі, але за старою леді Френк поїде об одинадцятій.

Міжнародний Експрес від'їжджає о десятій. Джейн мала все, чого потребувала. Пішла нагору і спакувала маленьку

ручну валізку з необхідними речами та коробочкою імбирного печива, що лежала на столі в її спальні. Здавалося, що темрява за вікнами дивиться на неї з погрозою. Дощ бив по шибках. Самотній вітер не міг сховатися серед безлистих в'язів. Досі Джейн вважала дощ та вітер своїми друзями, але тепер вони стали ворогами. Все їй боліло. Все у її житті здавалося вирваним із коренем і засохлим. Вона вдягла пальто та капелюшок, взяла валізочку, пішла до маминої кімнати, поклала на подушку маленьку записку і нишком спустилася по сходах. Мері та Френк саме вечеряли в кухні, а кухонні двері були зачинені. Дуже тихо Джейн по телефону викликала таксі; коли воно приїхало, вона чекала надворі. Востаннє вийшла по сходах з Веселої, 60 та пройшла крізь похмуру залізну браму.

— Головний вокзал, — сказала вона таксисту. Вони швидко поїхали мокрою вулицею, що виглядала наче чорна річка з потонулими вогнями на дні. Джейн мала намір добитися правди від єдиної людини, що могла їй цю правду сказати..., від свого батька.

42

Джейн виїхала з Торонто у середу, ввечері. Ввечері у п'ятницю добралася до Острова. Залізнична колія звивалася по розмоклих полях. Зараз її Острів не був прекрасним. Мав — як і всі інші місцевості — непривабливий вигляд дуже ранньої весни. Єдине, що було гарним, — стрункі білі берези на темних пагорбах. Весь час подорожі Джейн провела сидячи, напружена вдень і вночі, підживлюючись імбирним печивом, яке час від часу змушувала себе ковтати. Ледве рухалася, але почувалася так, начебто біжить..., біжить..., не зупиняючись ні на мить, намагаючись наздогнати когось..., хто все більше від неї віддаляється.

Не поїхала до Шарлоттауну. Висіла у Вест-Тренті, маленькій станції, де поїзд зупинявся на вимогу. Звідти було всього п'ять миль до Ліхтарного Пагорба. Джейн виразно чула шум віддаленого океану. Колись вона цим шумом захоплювалася…, тою звучною музикою, що долинала крізь вітряну темно-сіру ніч на старому північному березі. Тепер навіть не помітила її.

Падав дощ, але вже трохи випогоджувалося. Дорога була нерівною, вибоїстою, з численними калюжами. Джейн йшла, не зважаючи на них. Темні вершечки ялин вирізнялися у сяйві сходу місяця. Баюри на дорозі перетворилися на озера срібного вогню. Доми, які вона минала, здавалися чужими…, далекими…, наче вони зачинили свої двері перед нею. Ялини чи то байдуже, чи то зловісно відвернулися від неї. Далеко, за блідим місячним краєвидом, на заростому деревами пагорбі вона помітила світло у вікні будинку. Світиться на Ліхтарному Пагорбі чи тата немає вдома?

Знайомий пес зупинився, щоб побалакати з нею, але Джейн не звернула на нього уваги. Якийсь автомобіль пролетів повз неї, засліпивши її фарами і оббризкавши болотом з ніг до голови. Був то Джо Вікс, кузин місіс Мід, який мав з нею спільну сімейну рису — малапропізм[78]. Повернувшись додому, він розповів недовірливо настроєній дружині, що зустрів по дорозі Джейн Стюарт або ж її операцію[79]. Джейн і справді почувалася наче привид. Здавалося їй, що йшла вже вічність…, мусить іти вічно… через той примарний світ холодного місячного сяйва.

От і дім Малого Доналда зі світлом у вітальні. Завіси на вікнах були червоними і, коли ввечері їх розсували, вони життєрадісно просвічували рожевим. Тоді вогні Великого Доналда…, і врешті стежка до Ліхтарного Пагорба.

У кухні світилося!

Джейн дрижала, ідучи до вікна вгору покритою борознами стежкою, потім через двір, потім через нещасний брудний сад, де колись шовково тріпотіли маки. Як сумно відрізняється її повернення додому від планованого і омріяного.

Заглянула. Тато читав за столом. Мав на собі старий потертий твідовий піджак і гарненьку краватку, сіру в крихітні червоні плямки, яку Джейн вибрала йому минулого літа. Тримав у роті Стару Неприятельку, а ноги спер на канапу, де спало двоє собак і Перший Пітер. Срібняк розтягнувся біля теплої основи гасової лампи на столі. У кутку була раковина, повна брудного посуду. Навіть у ту мить це болісно вкололо Джейн в її вже й так сколене серце.

Хвилиною пізніше Ендрю Стюарт звів очі, щоб побачити свою доньку, яка стояла перед ним…, з перемоченими ногами, оббризкана болотом, бліда, а її очі були так жахливо зболені, що в його мозку спалахнула нестерпна думка. Чи ж її мати..?

— Добрий Боже, Джейн!

Дослівно хвора від страху Джейн одразу ж задала питання, за відповіддю на яке прийшла так здалека.

— Батьку, ти збираєшся розлучитися і одружитися з міс Морроу?

Якусь мить тато на неї дивився. Тоді скрикнув:

— Ні!

І знову:

— Ні…, ні…, ні! Джейн, хто тобі це сказав?

Джейн глибоко вдихнула, намагаючись зрозуміти, що довге нічне жахіття закінчилося. Не могла…, не відразу.

— Тітка Айрін мені написала. Що ти збираєшся до Бостону. Писала…

— Айрін! Айрін завжди якісь дурниці в голові. Має добрі наміри, але… Джейн, вислухай, раз і назавжди. Я чоловік однієї дружини і ніколи не стану іншим.

Тато замовк і глянув на Джейн.

Джейн, що ніколи раніше не плакала, тепер плакала.

Він підхопив її на руки.

— Джейн, ти моя люба дурненька маленька дівчинко! Як ти могла цьому повірити? Мені подобається Ліліан Морроу…, завжди подобалася. Але я б і за тисячу років її не покохав. Подорож до Бостону? Звичайно, я вибираюся до Бостону. Маю добрі новини для тебе, Джейн. Мою книгу нарешті прийняли! Вибираюся до Бостона, щоб узгодити все з видавцями. Сонечко, чи ж ти хочеш сказати, що пішки прийшла з Вест-Трент? Ще на щастя я вивісив місяць. Але ж ти наскрізь промокла. Що тобі зараз необхідно, то це зварити добре гаряче какао, і я його для тебе зварю. Собаки, зробіть приємний вираз обличчя! Пітере, муркай! Джейн прийшла додому!

43

Наступного дня Ендрю Стюарт послав за доктором, а через кілька годин прибула доглядачка-медсестра. Берегом

Королеви та Кутом прокотилася звістка, що Джейн Стюарт тяжко хвора на небезпечну форму пневмонії.

Джейн ніколи не могла чітко згадати тих перших днів. Від самого початку недуги марила. Неясні обличчя з'являлися і щезали..., засмучений тато..., поважний стурбований доктор..., медсестра у білій шапочці..., зрештою ще якесь обличчя..., але ж це їй, мабуть, примарилося..., не могло там бути мами..., навіть якщо Джейн відчула легесенький аромат її волосся. Мама була далеко, в Торонто.

А от де була вона сама, — цього Джейн не знала..., знала тільки, що вона — загублений вітер, який вічно шукає загублене слово. Доки не знайде цього слова, доти не перестане бути вітром і не зробиться знову Джейн Стюарт. Якось — так їй здалося — вона почула розпачливий жіночий плач і чиїсь слова: "Ще є надія, кохана, ще є маленька надія". А тоді знову... після довгої мовчанки...: "Настає зміна... в той чи інший бік... цієї ночі".

— А тоді, — сказала Джейн так чітко і виразно, що вразила всіх у кімнаті, — я знайду своє загублене слово.

Джейн не знала, скільки часу минуло відтоді до того дня, коли вона знову стала Джейн і перестала бути загубленим вітром.

— Я померла? — спитала вона сама в себе. Насилу підняла руки і глянула на них. Зробилися страшенно тонкими і вона могла їх тримати хіба що секунду, але вирішила, що вона таки жива.

Була сама..., не у власній кімнатці на Ліхтарному Пагорбі, а в батьковій. Крізь вікно бачила зблиски Затоки і небо, — таке

тихе, таке ефірно-синє над примарними дюнами. Хтось, — пізніше Джейн довідалася, що це була Джоді, — знайшов перші квіти епігеї і поставив їх у вазу на столі біля її ліжка.

— Я певна..., що дім..., прислухається, — подумала Джейн.

До чого саме він прислухається? До розмови двох людей, які сиділи на зовнішніх сходах. Джейн відчула, що мала б знати, хто це, але знання вже втекло від неї. Чула уривки фраз, хоча вони були вимовлені приглушеним тоном. У ту мить не розуміла їх значення, але запам'ятала..., запам'ятала назавжди.

— "Люба, я насправді не думав жодної з тих жахливих речей, які казав". "Якби ж я отримала твого листа...". "Моя сердешна маленька любове..." "Чи ти колись думав про мене за всі ці роки?.." "Чи ж я думав про щось інше, найкоханіша?" "Коли твоя телеграма прийшла..., мама казала, що я не повинна..., вона була жахливою..., наче щось могло втримати мене здаля від Джейн..." "Ми просто були двома великими дурнями..., чи ж не запізно нам помудрішати, Робін?"

Джейн хотіла почути відповідь на це питання..., страшенно хотіла..., якось відчувала, що це найважливіше на світі питання. Але здійнявся вітер з моря і його порив зачинив двері.

— Тепер я ніколи не довідаюся, — жалібно прошепотіла вона медсестрі, коли та увійшла.

— Про що не довідаєшся, люба?

— Що вона сказала..., та жінка на сходах..., з голосом, схожим на мамин...

— Це була твоя матір, люба. Твій батько телеграфував до неї, як тільки я приїхала. Вона одразу ж прибула сюди…, якщо ти добре поводитимешся і не хвилюватимешся, то можете з нею побачитися цього вечора.

— Отож, — тихесенько сказала Джейн, — цього разу мама зуміла протиставитися бабусі.

Але це було за кілька днів до того, як Джейн дозволили першу справжню розмову з батьком і матір'ю. Вони прийшли разом, тримаючись за руки, і стояли, дивлячись на неї згори додолу. Джейн знала, що в цій кімнаті є троє надзвичайно щасливих людей. Ніколи ще не бачила жодного з них таким, як зараз. Здавалося, вони ковтнули напою з якогось глибокого джерела життя і цей ковток знову зробив їх молодими закоханими.

— Джейн, — сказав тато, — двоє дурників засвоїли трохи мудрості.

— З моєї провини ми не засвоїли цього давним-давно, — сказала мама. Звук сліз чувся в її голосі, — і звук сміху.

— Жінко! — Як чудово тато сказав це "жінко"! І мамин сміх… то був сміх чи звучання дзвонів? — Я не можу тобі дозволити ображати мою дружину. Твоя провина, справді! Я не дозволю тобі відібрати від мене найменшої частки моєї провини. Глянь на неї, Джейн, глянь на мою маленьку золоту любов. Як тобі пощастило вибрати таку маму, Джейн? У ту мить, як я її побачив, я знову в неї закохався до глибини душі. А тепер ми всі займемося пошуками десяти втрачених років.

— І житимемо тут, на Ліхтарному Пагорбі? — спитала Джейн.

— Завжди, коли не житимемо деінде. Боюся, Джейн, що з двома жінками на руках я ніколи не доведу до кінця свої епопеї про Мафусаїла. Але матиму компенсацію. Думаю, що влаштуємо собі медовий місяць. Як лишень ти станеш на ноги, суперська Джейн, махнемо до Бостона. Мушу довідатися, як там із моєю книгою, знаєш. Тоді літо тут, а пізніше, восени..., зізнаюся, Джейн, мені запропонували посаду помічника редактора "Вечірнього Вісника" з оплатою в межах розумного. Я мав намір відмовитися, але тепер думаю, що прийму пропозицію. Як ти на це, Джейн? Зими в Торонто, а літо на Ліхтарному Пагорбі.

— І ми вже ніколи не розлучатимемося? Ой, татку! Але...

— Але не заперечуй мені. Що тебе турбує, найдорожча з дорогих?

— Ми... ми ж не мусимо жити на Веселій, 60?

— Нізащо! Але, звичайно, ми повинні мати дім. Те, як ти живеш, значно важливіше, ніж де..., але мусимо мати дах над головою.

Джейн подумала про кам'яний будиночок у Приозерних Садах. Його ще не продано. Вони його куплять. Він оживе..., вони вдихнуть в нього життя. Його холодні вікна засяють гостинними вогнями. Бабуся, як зла стара королева, мірятиме кроками Веселу, 60, її очі світитимуться люттю. Пробачить чи не пробачить, як їй заманеться, але вже ніколи їх не турбуватиме. Між ними не буде жодних непорозумінь. Вона, Джейн, розуміє їх обох і зможе їх зблизити. А ще наглядатиме за господарством. Влаштує все так, як це планувалося багато років тому.

— Ой, татку, — скрикнула найщасливіша у світі Джейн. — я знаю дуже підходящий будинок.

— Ще б пак, — сказав тато.

КІНЕЦЬ

1

Щасливчик (Lucky) — улюблений кіт письменниці.

2

Що саме доводилося читати Джейн? Може, отаке:

І повісь ту завісу під гачками, і внесеш туди за завісу ковчега свідоцтва. І ця завіса буде відділяти вам між святинею й між Святеє Святих! (Вихід, 26:33)

Або ж таке:

Три келихи мигдалоподібні в однім рамені, ґудзь і квітка, і три мигдалоподібні келихи в рамені другім, ґудзь і квітка. Так на шости раменах, що виходять із свічника. А на стовпі свічника чотири келихи мигдалоподібні, ґудзі його та квітки його. І ґудзь під двома раменами з нього, і ґудзь під іншими двома раменами з нього, і ґудзь під третіми двома раменами з нього, у шости рамен, що виходять із свічника. (Вихід, 25:33-35)

Тут і далі Святе письмо приводиться в перекладі Ів.Огієнка.

3

Марітайм (Maritimes) — провінція на сході Канади, до складу якої входить, зокрема, Острів Принца Едварда, де відбувається дія більшості творів Л.М.Монтгомері.

4

Левова паща або антуріум — багаторічна декоративна рослина

5

Джеймс Ебботт Мак-Нейл Вістлер (англ. James Abbott McNeill Whistler 10 липня 1834 — 17 липня 1903, Лондон) — англо-американський художник 2-ї половини 19 століття. Малював портрети, пейзажі, працював як графік, творив офорти і літографії.

6

Patois — тут місцева говірка.

7

Протока Кансо (англ. Canso Strait, фр. détroit de Canso) — протока, яка відділяє новошотландський півострів від острова Кейп-Бретон.

8

В оригіналі "knows her onions". Англійська приказка, дослівно перекладається як "знає свою цибулю", але насправді під "цибулею" — onions (англ.) мається на увазі Чарльз Талбут

Оніонс (Charles Talbut Onions) — англійський граматик і редактор Оксфордського Англійського Словника.

9

Місіс Мід переплутала слова "an ulcer" — виразка і "Ulster" — Ольстер.

10

Сорт троянд

11

Соня Садова може бути й дівчинкою, але загалом це тваринка "породи вовчкових". В оригіналі вжито словосполучення violet ray — ультрафіолетове випромінювання. Хоча Вайолет Рай може бути й дівчинкою.

12

Тобто має заробіток, не живе на допомогу для безробітних.

13

В оригіналі Bang goes saxpence. Приблизне значення "справу закінчено".

14

Льюїс Керрол, "Аліса у Задзеркаллі"

Jabberwocky

'Twas brillig, and the slithy toves

Did gyre and gimble in the wabe;

All mimsy were the borogoves,

And the mome raths outgrabe.

Курзу-Верзу

Був смажень, і швимкі яски

Сверли-спіралили в кружві,

Пичхали пиршаві псашки

І трулі долові. (Переклад М.Лукаша)

15

Якщо комусь цей вираз видається незрозумілим, то може підставити таке "робити лише те, що конче необхідно".

16

"П'ять і десять" ("five-and-ten") — мережа дешевих господарських магазинів. За своїм характером ці магазини найбільше схожі на добре нам знайомі "Тисяча дрібниць".

17

Червневі лілії ("june lily") — лілії-азітки. Цвітуть у червні. Раніше так називали також пізні білі нарциси.

18

a thing of beauty and a joy for ever — цитата з поеми Дж.Кітса "Ендиміон" (переклад Віктора Марача – "Прекрасне полонить нас назавжди"). Дослівно "гарна річ – радість назавжди".

19

В оригіналі

Magic seas in fairylands forlorn?

Дещо змінена цитата з твору Джона Кітса "Ода солов'ю".

Charmed magic casements, opening on the foam

Of perilous seas in fairy lands forlorn.

20

В оригіналі справжнє прізвище дядька Гробовика — Tunstone, а прізвисько — Tombstone (могильна плита)

21

Bell (англ) — дзвоник.

22

Ложечки із зображенням апостолів чи інших святих. Були дуже популярні в Англії та Німеччині.

23

United Empire Loyalists — прибічники об'єднаної імперії. Американські колоністи, які були на боці Британії під час Американської революції (1775-1783р.)

24

Distinguished Service Medal – медаль за відвагу у Першій світовій війні.

25

Перша світова війна.

26

Битва під Пасендале (Passchendaele, в англійській вимові Пашендейл) — одна з найбільших битв Першої Світової війни. Почалася в липні 1917 року і тривала до 6 листопада 1917 року, коли канадським військам вдалося захопити селище Пасендале.

27

Приповісті, 31:27.

28

Псалми, 102:6, "Уподобився я пеликанові пустині, я став, як той пугач руїн!"

29

Джейн ще не всі слова пише правильно.

30

Див. попередню примітку.

31

Точніше, ярдовий крок. Ярд — трохи більше, ніж 91 сантиметр.

32

Складова частина однієї з теорій виникнення планет.

33

Можливо, якось зв'язаний з Маленькою Міс Маффет — героїнею дитячого віршика.

34

З мого власного досвіду — щоб такого не траплялося, слід було до тіста додати кілька ложок спирту. Горілка теж годиться.

35

Книга Йова 26:11.

36

Книга Йова 38:7.

37

Ісус Навин 10:12.

38

Книга Йова 38:11.

39

Приповісті, 30:8

40

Приповісті, 29:11

41

Книга Рут, 1:16-1:17.

42

Еклезіаст 12:4

43

Євангеліє від Івана, 20:13

44

Єремії, 6:16

45

Приповісті, 25:25.

46

Псалми 89:4.

47

Євангеліє від Івана, 8:32

48

"Glimpses of the moon" — фраза з п'єси В.Шекспіра "Гамлет, принц датський", дія 1, сцена 4 (переклад Л.Гребінки). Також назва повісті американської письменниці Едіт Вортон.

49

"On the road to Mandalay" — фраза з вірша Р.Кіплінга "Мандалай".

50

"Тне horns of elfland faintly blowing" — рядок з поеми А.Теніссона "Принцеса".

51

У своєму заповіті. "Сим заповідаю своїй дружині друге за якістю ліжко, усі речі..."

52

Євангеліє від Матвія, 21:16

53

Героїня поезій англійського поета 17 ст., Ричарда Лавлейса.

54

Highland Mary, вона ж Мері Кемпбел — кохана жінка і героїня поезій Роберта Бернса.

55

Аргів'янка — так прекрасна Єлена зветься в "Іліаді" Гомера.

Покинеш тут аргів'янку Єлену, що стільки за неї ахеїв

В Трої загинуло цій, далеко від отчого краю?

56

Бернард Фрімен Троттер (1890-1917) — канадський поет. Загинув під час I Світової війни.

57

Одна з назв Китаю.

58

Чаполоч — пахуча трава, використовується у харчовій промисловості.

59

Судячи з лапок, це якась цитата, але знайти її за двома словами надто складно. Натомість "смереки" часто згадуються в наших піснях, як народних, так і стилізаціях під народні. Тому я дозволила собі такий переклад.

60

Королева ельфів.

61

Джон Доу, Річард Роу — так у судовому процесі згідно з англійським правом називаються відповідно невідомий позивач та невідомий відповідач. Приблизно відповідає нашому "ім'ярек".

62

Ральф Волдо Емерсон (англ. Ralph Waldo Emerson, 25 травня 1803, Бостон — 27 квітня 1882, Конкорд) — американський есеїст, поет і філософ.

63

Приблизна цитата з Омара Хайяма у перекладі Едварда Фіцджеральда.

Oh, come with old Khayyam, and leave the Wise

To talk; one thing is certain, that Life flies;

One thing is certain, and the Rest is Lies;

The Flower that once has blown forever dies.

64

"For she's (he's) a jolly good fellow" — традиційна американська заздоровна пісня.

65

Цитата з поеми Дж. Мільтона "Втрачений рай".

Thick as Autumnal Leaves that strow the Brooks

In Vallombrosa, where th' Etrurian shades

Валламброза — курортна місцевість у Італії.

66

Світильник Джека, Ліхтар Джека, Джек-Ліхтар (англ. Jack-o'-lantern) — символ і невід'ємний атрибут Гелловіну, вирізана з гарбуза людська голова, в середині якої знаходиться свічка.

67

11 листопада. 11 листопада 1918 року було підписане Комп'єнське перемир'я, яким завершилася Перша світова війна. Бутоньєрку у вигляді макової квітки прийнято носити на

знак пам'яті про загиблих в ході військових дій. Останнім часом цей звичай прищепився і в нас.

68

Handsome is as handsome does — англійська приказка

69

Thou hast the air of one

To whom glad news is sent,

From the far country of his home

After long banishment.

Строфа з твору Барбари Міллер Макендрю "Ілія та інші поеми". Цю поему часто поміщають до рубрики "Забуті книжки", але схоже, що її авторка забута ще більше. Практично все, що вдалося про неї знайти, — це те, що вона справді автор "Ілії", "Єзекіла" "та інших поем", і що Л.М.Монтгомері її цитувала.

70

Місіс Мід, згідно зі своєю звичкою, переплутала азбест і абсцес (в оригіналі abyss — безодня і abscess — абцес, нарив)

71

Гра слів. Прізвище місіс Луїзи Лайонс і за походженням, і за звучанням схоже на слово leon – лев.

72

Вони ж лохина. Американська родичка чорниці.

73

stepping high, wide and handsome — крилатий вислів, вживається в США.

74

Цера — шкіра обличчя (діал.)

75

Острів Принца Едварда увійшов до складу Канадської Конфедерації у 1873 році.

76

Кемпбелтон (Campbellton) — місто у Нью-Брансвіку.

77

Приповісті, 18:21.

78

Малапропізм — мовна вада, яка полягає у вживанні неправильного слова зі схожим звучанням, але цілковито іншим значенням, аніж потрібне.

79

Джо Вікс переплутав слова "apparition" — привид, примара, і "operation" — операція.